

PARÊZER

ÎBRAHÎM REMEZAN ZAXOYÎ

RÊZMAN A KURDÎ

DIHOK 1998

Institut kurde de Paris

PARÊZER

ÎBRAHÎM REMEZAN ZAXOYÎ

RÊZMAN A KURDÎ

KURDISH GRAMMAR

قواعد اللغة الكردية

DIHOK 1998

MAFÊ ÇAPÊ YÊ XUDANÎ YE

REZMAN A KURDI

- PARÊZER: İBRAHÎM REMEZAN ZAXOYÎ
- Çapa êkê
- Çpxana (Kolîja şerî'ê) / DIHOK/ 1998
- Pêdaçûn: Dr. Arif HÎTO
- Serperîştiya çapê: Mihsin QÛÇAN
- Tiplêdn: Mes`od Xalid GULÎ
- Derhênanan hunerî: Bahîzê OMERÎ

Ez li Zaxoyê, sala 1923ê ji dayik bûm. Li sala 1936ê min seretayî ya Zaxo tewawkir. Sala 1941ê ez ji amadeya Mûsil derçûm. Min li Bexdayê rîkê fêrkirina zimanê Inglîzî bo salekê xwandin.

Min 16 sala mamostayî ya zimanê Inglîzî kir, 12 sala li dibistanê seretayî û 4 sala li yên navendî. Sala 1960ê ez bûm rîberê mamostayê seretayî û paşî ez bûm harîkarê rîberê perwerde û zanînê li Mûsil bo karûbarêن dibistanên Kurdî.

Zimanê Kurdî bo yekem car hat xwandin li 179 dibistanê seretayî û nawendî û amadeyî. li Zaxo, Sêmêl, Dihûk, Akre, Amêdî û Şêxan ê.

Sala 1972ê min besdarîkir di danana pirtûka nehiştina nexwendewarî yê de bi tîpêن Erebî bo hemî Kurdistan a Iraqê û ta noke dihêt bikarînan. Sala 1973ê min li Zankoya Mustenserîyê yasa xwand bo çar sala. 28.7.1976ê ez bûm endamê rîexistîya parêzerên Iraqê, û min dest bi karê parêzerîyê kir li dadgehan. 26.9.1994ê ez gehîştim Swîdê û noke ez lê dijîm. 10.5.1996ê min dest bi komkirina jêderan kir. 1.9.1996ê min dest bi nivîsîna rîzmanâ Kurdî kir bi sê zimanên Kurdî, Inglîzî û Erebî û 2.4.1998ê min tewawkir.

I Was Born In Zakho 1923. I graduated From Zakho's primary school in 1936, and in Mosul's secondary school in 1941.

I Studied English methods for teaching one year in Baghdad.

I was an English teacher for 12 years in primary school and 4 years in intermediate school. I became an inspector for primary schools in the year 1960 and an assistant of the director of teaching in Mosul for Kurdish schools. Kurdish has been taught in 179 primary, intermediate and secondary schools at Zakho, Sumeal, Duhok, Akre, Umadiye and Sheakhan. I shared in writing a Kurdish book of obliteration of illiteracy for Kurdish schools.

In 1973 I studied law for four years in Mustansiriya University.

In 28.7.1976 I became a member of corporation of Iraq's barristers.

In 26.9.1994 I came to Sweden.

In 10.5.1996 I began to gather the sources and started to write a Kurdish grammar in Kurdish, English and Arabic and finished in 2.4.1998.

ولدت في زاخو سنة ١٩٢٣ م.

أنتهيت الدراسة الابتدائية سنة ١٩٣٦.

أنتهيت اعدادية الموصل سنة ١٩٤١.

درست اصول تدريس اللغة الانجليزية لمدة سنة في بغداد.

دخلت سلك التعليم وقضت بتدريس اللغة الانجليزية لمدة ١٦ سنة، ١٢ منها في المدارس الابتدائية و ٤ سنوات في المدارس المتوسطة.

في سنة ١٩٦٠ أصبحت مفتاحاً للمدارس الابتدائية ثم معاوناً لمدير التربية والتعليم في الموصل لشؤون الدراسة الكردية.

تم تدريس اللغة الكردية لأول مرة في ١٧٩ مدرسة ابتدائية و متوسطة و ثانوية في اقضية زاخو، سليميل، دهوك، عفرة، عمادية والشيخان.

في سنة ١٩٧٢ اشتربت في تأليف كتاب محو الامية باللغة الكردية ولازالت تدرس في المنطقة الكردية من العراق حتى يومنا هذا.

دخلت كلية القانون جامعة المستنصرية سنة ١٩٧٢-١٩٧٣ ونخررت منها سنة ١٩٧٦ في ٢٨/٧/١٩٧٦ انتسبت إلى نقابة المحامين العراقيين ومارست المحاماة في المحاكم بعد ذلك.

في ٤/٢٦/١٩٩٤ وصلت السويد ولأزال فيها.

في ٥/١٠/١٩٩٦ ذكرت بكتابه قواعد اللغة الكردية بثلاث لغات كردي، انكليزي و عربي وبدأت بجمع المصادر و دراستها.

في ٩/١/١٩٩٦ بدأت بالكتابة وانتهيت منها في ٤/٢/١٩٩٨ وفيها مواضيع لم يتطرق إليها أحد بالتفصيل.

LIV. 4449
17/07/2017
812 ZAX REZ

PARÊZER: ÎBRAHÎM R. ZAXOYÎ

RÊZMAN A KURDÎ

KURDISH GRAMMAR

قواعد اللغة الكردية

16	Rêzman bi khurtî	<i>Grammar</i>	القواعد باختصار
16	Axıvtin bi khurtî	<i>Speaking</i>	الكلام باختصار
16	Riste bi khurtî	<i>Sentence</i>	الجملة باختصار
16	Girê bi khurtî	<i>Phrase</i>	العبارة باختصار
16	Wuşe bi khurtî	<i>Word</i>	الكلمة باختصار
16	Birk bi khurtî	<i>Syllable</i>	المقطع باختصار
16	Pît	<i>Letter</i>	حرف
16	Pîtên Kurdî	<i>Kurdish letter</i>	الحروف الكردية

Birr I

17	Elîsbê ya kurdî	<i>Kurdish alphabet</i>	الألفباء الكردي
17	Dengêñ kurdî	<i>Kurdish sounds</i>	الاصوات الكردية
17	Dengêñ khurt	<i>Short sounds</i>	أصوات قصيرة
18	Dengêñ dirêj	<i>Long sounds</i>	أصوات طويلة
18	Dengêñ cot	<i>Diphthongs</i>	أصوات مدمجة
19	Birk	<i>Syllable</i>	مقطع
20	Pîtên bêdeng	<i>Consonat letters</i>	الحروف الساكنة

Birr II

25	Amraz di zimanê kurdî de	<i>Articles in kurdish language</i>	ادوات في اللغة الكردية
25	Amrazêñ şeşkar	<i>Articles that have six uses</i>	ادوات ذي ست استعمالات
27	Amrazêñ niyasê	<i>Definit articles</i>	ادوات المعرفة
30	Amrazêñ nenasê	<i>Indefinit articles</i>	ادوات النكرة

Birr III

31	Axıvtina êkser	<i>Direct speech</i>	الكلام المباشر
32	Guhorîna axıvtina êkser bo ya ne êkser	<i>Changing direct speech to indirect speech</i>	تحويل الكلام المباشر إلى كلام غير مباشر
34	Rist	<i>sentences</i>	جمل
34	Corêñ ristêñ sade	<i>Kinds of simple sentences</i>	أنواع الجمل البسيطة
35	Corêñ ristêñ awête	<i>Kinds of complex sentences</i>	أنواع الجمل المعقدة

38	Wuşe	Word	كلمة
38	Wuşeyên sadc	Simple Words	كلمات بسيطة
38	Wuşeyên lêkday	Compound Words	كلمات مركبة
38	Wuşeyên hevvate	Sinonimes	متزادات
39	Wuşeyên dijwate	Oposites	متضادات
39	Wuşeyên du wate	Words that have two meanings	كلمات لها اكثـر من معنى

Birr IV

40	Parçeyên axivtinê	Parts of speech	أقسام الكلام
40	Nav	Noun	اسم
40	Corêñ navan	Kinds of nouns	أنواع الأسماء
40	Navêñ taybet	Proper nouns	أسماء علم
40	Navêñ giştî	Generic nouns	أسماء جنس
41	Navêñ dîtber	Concrete nouns	أسماء مادية
41	Navêñ nedîtber	Abstract nouns	أسماء معنوية
41	Navêñ lêkday	Compound nouns	أسماء مركبة
42	Kom nav	Collective noun	أسم جمع
42	Nav û jimar	Nouns and numbers	أسم وعدد
42	Jimarnav	Countable nouns	أسماء تعد
42	Ne jimarnav	Un countable nouns	أسماء لا تعد
42	Zayend	Gender	جنس
42	Navêñ nêr	Male nouns	أسماء ذكور
43	Navêñ mê	Female nouns	أسماء إناث
43	Navêñ nêr û mê	Male and female nouns	أسماء مزدوجة الجنس
46	Kom di zimanê kurdî de	Plural in kurdish language	الجمع في اللغة الكردية
46	Koma jimar navêñ nenas	Plural of indefinite countable nouns	جمع الأسماء المعدودة النكرة
48	Koma jimar navêñ niyas	Plural of definite countable nouns	جمع الأسماء المعددة المعرفة

Birr V

49	Pesn	Adjective	صفة
49	Hindek pesnêñ giştî	Some common adjectives	بعض صفات عامة
51	Pesn û paşgir	Adjective and suffixes	صفات ولاحقات

	“tir, tirîn”	(<i>tir=er, tirîn=est</i>)	(تر، ترين)
53	Paye yên pesnê	<i>Adjective degrees</i>	درجات الصفة
54	Jimar	<i>Numbers</i>	اعداد
55	Pesnêñ jimarî	<i>Ordinal numbers</i>	صفات عدديه
56	Pesn û navê welatan	<i>Adjective and nouns of countries</i>	صفات واسماء البلدان
57	Piç jimar	<i>Fractions</i>	كسور
59	Sal û dîrok	<i>Years and dates</i>	سنن وتاريخ
59	Çerx(sede)	<i>Century</i>	قرن
59	Dem	<i>Time</i>	وقت

Birr VI

60	Hoker	<i>Adverb</i>	ظرف
60	Corêñ hokeran	<i>Kinds of the adverbs</i>	أنواع الظروف
61	Hokerêñ demî	<i>Adverbs of time</i>	ظروف زمان
62	Hokerêñ cihî	<i>Adverbs of place</i>	ظروف مكان
62	Hokerêñ çendî	<i>Adverbs of quantity</i>	ظروف كمية
63	Hokerêñ beramberî	<i>comparative adverbs</i>	ظروف مقارنة
63	Hokerêñ migirtî û demdarîyê	<i>Adverbs of supposition and temporat</i>	ظروف افتراضية وزمنية
66	Hokerêñ eyî yê	<i>Adverbs of concession and agreement</i>	ظروف التسليم والموافقة
66	Hokerêñ pirs û surbînê	<i>Adverbs of interrogation and exclamaton</i>	ظروف الاستفهام والتعجب
67	Hindek rist	<i>Some sentences</i>	بعض جمل

Birr VII

68	Pronav	<i>Pronoun</i>	ضمير
68	Pronavêñ kesîn	<i>Personal pronouns</i>	ضمانز شخصية
70	Pronav û pesnêñ xuyatîyê	<i>Possessive pronouns and adjective</i>	ضمانز وصفات الملكية
72	Pronav û pesnêñ nîşadanê	<i>Demonstrative pronouns and adjectives</i>	ضمانز وصفات الاشارة
75	He	<i>One, ones</i>	الواحد
76	Pronavê veger bo	<i>Reflexive pronoun</i>	ضمير منعكس على

	pîşkarî		الفاعل
78	pronav û pesnêن pirsyarê	Interrogative pronouns and adjectives	ضمان وصفات الاستفهام
81	Pronavêن khurt	Short pronouns	ضمان قصيرة
82	Pronavêن lêkday	Compound pronouns	ضمان مركبة
83	Pronavêن gehandî	Relative pronouns	ضمان موصولة
84	Pronav û pesnêن nenas	Indefinite pronouns and adjective	ضمان وصفات نكرة

Birr VIII

90	Pîşk	The verb	ال فعل
----	------	----------	--------

Behra yekê(êkê)

92	Rêje(rawe)	Mood	الصيغة
92	Rêje ya gotinê	Indicative mood	الصيغة الاخبارية
92	Demê ferman	Imparative tense	الامر
93	Demê nihu	Present tense	المضارع
94	Demê bêt	Future tense	المستقبل
95	Demê borî	Past tense	الماضي
97	Demê borî yê serêk	Past continuous tense	الماضي المستمر
98	Demê tewaw bor	Present perfect tense	المضارع التام
101	Demê dûrbor	Past perfect tense	الماضي التام
103	Rêje ya bilanî	Subjunctive mood	الصيغة الانسانية
103	Demê neborî yê bilanî	Present subjunctive tense	المضارع الانثاني
103	Demê borî yê bilanî	Past subjunctive tense	الماضي الانثاني
105	Demê tewawborê bilanî	Persent perfect subjunctive tense	مضارع تام انساني
106	Demê dûrborê bilanî	Past perfect subjunctive	ماضي تام انساني
107	Rêjeya mercî	Conditional mood	الصيغة الشرطية
109	Demê nihu yê mercî	Persent conditional tense	مضارع شرطي
110	Demê borî yê mercî	Past conditional tense	ماضي شرطي
110	Rêjeya jêder	Infinitive mood	الصيغة المصدرية
111	Rêjeya ferman	Imparative mood	الصيغة الامرية
111	Rêzên derînana	Rules of forming	قواعد استخراج الاساس

115	binyatî ji jêderî Rêje ya çêbwar	<i>basic from infinitive Participle mood</i>	من المصدر الصيغة التامة
-----	-------------------------------------	--	----------------------------

Behra duwê

116	Cor û kar û formên pîşkan	<i>Kinds, funtions and forms of verbs</i>	أنواع ووظائف وشكل الأفعال
116	Pîşkêñ sade	<i>Simple verbs</i>	أفعال بسيطة
116	Pîşkêñ lêkday	<i>Compound verbs</i>	أفعال مركبة
116	Pîşkêñ têder	<i>Transitive verbs</i>	أفعال متعددة
124	Pîşkêñ têneper	<i>Intransitive verbs</i>	أفعال لازمة
124	Pîşkêñ bi rêz	<i>Regular verbs</i>	أفعال منتظمة
126	Pîşkêñ bê rêz	<i>Irregular verbs</i>	أفعال غير منتظمة
127	Pîşk û pronav	<i>Verbs and pronouns</i>	أفعال وضمان
129	Pîşka hebûnê	<i>Verb to have</i>	فعل التملك
134	pîşka bûnê	<i>Verb to be</i>	فعل الكينونة
139	Diyar û nediyar	<i>Active and passive</i>	صيغة النبي للعلم و النبي للمجهول
141	Pîşkêñ harîkar	<i>Auxiliary verbs</i>	أفعال مساعدة
148	Pîşka heybûn û hatinê	<i>Verb to be found and come.</i>	فعل الوجود
149	pîşka bawerkirin	<i>Verb to believe</i>	فعل الاعتقاد والظن
151	Pîşka viyan	<i>The verb "want to"</i>	الفعل يريد أن
155	Pîşka şıyan	<i>Verb to be able</i>	فعل يقدر

Birr IX

161	Daçek	<i>Preposition</i>	حرف جر
161	Daçekêñ sade	<i>Simple prepositions</i>	حروف جر بسيطة
165	Daçekêñ lêkday	<i>Compound prepositions</i>	حروف جر مركبة
165	Daçekek û tewawkerek	<i>Preposition and complement</i>	حروف جر و متمم
168	Du daçek	<i>Two prepositions</i>	حرفي جر
169	Du daçek û tewawkerek	<i>Two prepositions and a complement</i>	حرفي جر و متمم

Birr X

170	Pêwend	<i>Conjunctions</i>	ادوات الربط (العطف)
170	Pêwendêن sade	<i>Conjunctions articles</i>	ادوات الربط المبسطة
171	Pêwendên paristan	<i>Subordinate conjunctions</i>	العطف في الجمل التابعة

Birr XI

173	Bang	<i>Interjunction</i>	النداء
176	Xalşanî	<i>Punctuation</i>	التنقيط
183	Şîkirin	<i>Parsing</i>	اعراب
188	Peyvek bi telefonê	<i>Speaking by telephon</i>	التكلم بالهاتف
190	Hin pîşkêñ kurdî	<i>some kurdish verbs</i>	بعض الافعال الكردية
204	Ferhengê pirtûkê	<i>A dictionary of this book</i>	قاموس الكتاب
214	Jêderêñ pirtûkê	<i>Sources of the book</i>	مصادر الكتاب

Pêşkêşkirin

Ez vê pirtûkê pêşkêşî:

1. Canê hemî şehîdên nemir, yên canê xwe bo xoşıya gelê xwe gorîkirîn.
2. Hemî kesên astî, dîmokrasî û viyan xwaz bo hemî gelên zemînê.
3. Canê wan kesan yên malê xwe piştî xwe danayn bo pêşkevtin û serfiraziya mirovatiyê wek Nobêl ê mezin.
4. Hemî xortêñ zanîn xwaz û divêñ bibin zana di her tiştêñ kelikdar⁽¹⁾ de.
5. Bo kur û kiçêñ xwe yên handaym bo vî karî. û ez jina xwe ji bîr nakim, ya ku ne harîkariya wê ba ev berheme ne dikevt ber destêñ we.
û ez rêz û supasîyan pêşkêşî her êkê dikim yê harîkariya min kirî bi çi rêka hey.

Ibrahîm Remezan Zaxoyî

Dedication

This book is dedicated to:

1. *Those who sacrificed with their lives for the liberation and happiness of their nations.*
2. *Those who are still alive but strictly struggling for the*

---

1) Kelikdar = Mafdar = Useful = مەن

establishment of peace, democracy and love among various nations of our globe.

3. *Those who devoted their wealth for the developement and promotion of the human being as a whole, such as Alfred Noble.*
4. *The young generation who love science and desire to learn in all fruitfull aspects of knowledge.*
5. *My sons and daughters who allways encouraged me to start with this great task.*

I should not forget my wife, with out her help and moral support, it would never have been done.

I wish to express my gratitude and appreciation to all those who have assisted me in one way or another.

Ibrahim Ramazan Zakhoya

اهداء

أهدى هذا الكتاب المتواضع:

- ١- الى ارواح اولئك الذين ضحوا ب حياتهم من اجل تحرير واسعاد شعبيهم.
  - ٢- الى اولئك الذين هم دعاة سلام و ديمقراطية ومحبة بين شعوب العالم في هذه المعمورة.
  - ٣- الى ارواح اولئك الذين كرسوا اموالهم من اجل اسعد وتقديم الانسانية جماء وأشير في هذا المضمار الى العالم الكبير نوبل.
  - ٤- والى الجيل الجديد من يشغفون العلم ويترقبون الى التعلم في جميع مجالات العلم والمعرفة.
  - ٥- الى اولادي وبناتي الذين شجعوني على الدوام ..... هذا المشروع المهم.
- ويجب ان لا انسى زوجتي، وانه بدون مساعدتها وتشجيعها لي لما كتب للمشروع أي نجاح وأود كذلك أن أُشير عن شكري وامتناني لكل من قدم المساعدة في آية مرحلة من مراحل إنجاز هذا المؤلف.

ابراهيم رمضان زاخوي

Pêşgotin

Xortê ber bi paşrojê ewe yê gelek dixwînit û tiştên bi mês dinivêsit; çiku bi xwandinê mirov fêr dibit û bi fêrbûnê pêş dikevit. Gel, pêşkevtin, çiku fêrbûn û bûn zana û bi zanînê şiyâن biçin ser heyvê, û miletêن xwe pêşve bibin.

Her mirovek pêtvêye rêzman a ziman ê xwe û zimanek biyanî fêrbit, da bibin zana.

Min ev pirtûk nivîsî da ku rêzman a zimanê kurdî asan bikim, û daxwaza fêrbûn a zimanek biyanî bikim.

Ez ji kurdêن xwendewar dixwazim xwandina xwe bibin serî di xwandingehêن bilind de, û demê valahîya xwe bi xwandunê biborînin da bibin rewşenbîr û zana.

Divêt heryek ji me malbata xwe fêrî zimanê kurdî bikit. Ji bo paraztina zimanê me hûn xwazîne; supas.

Ibrahîm Remezan Zaxoyî

Preface

The ambitious person is that who reads much and writes useful things; because reading guides to success and progress. Every body needs to learn his language and at least a second language.

I wrote this kurdish grammer book, to help the kurdish reader to learn his language easily, and to encourage him to learn foriegn language too.

The youth are demanded to continue their study in high schools; if they are students, and to spend their holidays in reading.

Each one of us is demanded to teach his family how to read and write his mother language.

We are all in need to maintain our language; thanks.

Ibrahim Ramazan Zakhoyea

المقدمة

الانسان الطموح هو من يقرأ كثيراً أو يكتب شيئاً نافعاً، لأن بالقراءة يتعلم وبالعلم يتقدم؛ فالشعوب تقدمت لأنها تعلمت، وبالعلم فقط تمكنوا من أن يصلوا إلى القمر في السماء وان يصلوا إلى هذه الدرجة من الرقي والحضارة.

كل انسان يحتاج إلى تعلم قواعد لغته ولغة أجنبية أيضاً لكي يتعلم ويصبح نافعاً لامته.

كتبتُ هذا الكتاب لكي أسهلَ تعلمَ قواعد اللغة الكردية؛ وادعوالي تعلم لغة أجنبية.

فالمطلوب من شبابنا ان يكملوا دراساتهم العليا، ان كانوا طلاباً؛ وان يكثروا من القراءة في أوقات فراغهم.

وواجب على كل منا ان يعلم افراد عائلته اللغة الكردية. وكلنا مدعوون للمحافظة على لغتنا وشكراً.

ابراهيم رمضان زاخوي

1. Rêzman: Zanîn a axivtin, xwandin û nivîsîna kurdî ye bi duristî.
Grammer: Is to know how to speak, read and write kurdish well.
 القواعد: هي معرفة التكلم والقراءة والكتابة باللغة الكردية الصحيحة.
2. Axivtin: Ji deng û ristan pêk dihê (tê).
Speaking: Is composed of sounds and sentences.
 التكلم: يتكون من اصوات وجمل.
3. Rist: Ji çend wușeyan pêk dihê(tê).
Sentences: Is composed of words.
 الجملة: تتكون من كلمات.
4. Girê: Rista bê pîşk e.
Phrase: Is a sentences with out verb.
 العبارة: شبه جملة. (جملة بدون فعل)
5. Wuşe: Ji pît û birkan pêk dihê (tê).
Word: Is composed of letters and syllables.
 الكلمة: تتكون من الحروف والمقطاع.
6. Birk: Ji pîtên dengdar⁽¹⁾ û bêdeng pêk dihê (tê).
Syllable: Is Comosed of vowel letters and consonant letters.
7. Pît: Pîtên Kurdî 31- in.
Letter: Kurdish letters are 31.
 الحرف: الحروف الكردية ٣١ حرفاً.

1. dengdan: Jêder e = deng jê hatin. Deng da: Pîşk borfyê = deng jê hat. Dengdar: Pesne = xweyî(Xwedan) deng.
dengdan: infinitive = to sound. Deng da: past tense = sounded.
Dengdar: adjective = sonndi(ihos sound)
 ذو صوت أو صائب = صفة. Dengda: صوت = فعل ماضي. Dengdar: بصوت = مصدر

BIRR I

8. Elîfbê ya kurdî Kurdish Alphabet الالفاء الكردية

Elîfbê ya kurdî 31 pîtên.

Kurdish alphabet qre 31 letters

الالفاء الكردية ٣١ حرف

a(ا), b(⁽¹⁾ب), c(ج), d(د), e(ئ), f(ه), g(ك), h(ه), i(ي), j(ئ), k(ك), l(ل), m(م), n(ن), o(ئ), p(پ), q(ق), r(ر), s(س), t(ت), u(و), û(ۇ), v(ۋ), w(ۋ), x(خ), y(ى), z(ز)
 a(a:), b(b), c(**دڭ**), ç(**چ**), d(d), e(**ئ**), ê(**عە**), f(f), g(g), h(h), i(**ە:**),
 ï(i:), j(**ڭ**), k(k), l(l), m(m), n(n), o(**ەۇ**), p(p), q(k), r(r), s(s), s(**ى**),
 t(t), u(u), û(u:), v(v), w(w), x(kh), y(y), z(z)

9. Dengên Kurdî Kurdish sounds الاصوات الكردية

Sê corin: kurt, dirêj û cot.

Are three kinds: short, long and diphthong.

ثلاثة انواع: قصيرة، طويلة و مدغمة.

10. Dengên kurt Short sounds اصوات قصيرة

Sê dengin:

Are three sounds.

ثلاثة اصوات.

e = _____ = (ا): ez, em, were, here, ser

I, we, come, go, head

رأس، اذهب، تعال، نحن، انا

i = _____ = (ئ): jin, kiç, diz, mir, bihar, hirç

woman, girl, thief, died, spring, bear

دب، ربيع، مات، لص، بنت، امرأة

u = _____ = (و) ضمة (u): du, tu, gur, kur, kun, gul

two, you, wolf, son, hole, rose

وردة، ثقب، ولد، ذئب، أنت، اثنان

1. b= bi, ci, çi, di, fi, gi, hi, ji, ki, li, mi, ni, pi, qi, ri, si, ti, vi, wi, xi, yi, zi

11. Dengê dirêj

Pênc dengin:

Are five sounds:

Long sounds

اصوات طويلة

خمسة اصوات

a = (ا) (اً) = (a:) av, mar, jar, dara, baran, agir
water, snake, poor, dara, rain, fire

نار، مطر، دارا، فقير، حية، ما،

ê = (اًي) = (ي) = (يٰ) şér, zér, dér, êk, pê, sê, hék
lion, gold, church, one, foot, three, egg

بيضة، ثلاثة، قم، واحد، كنيسة، ذهب، أسد

î = (اًي) = (ي) = (يٰ) ìnî, mîr, şîr, zîv, pîvaz, penîr
friday, prince, milk, silver, onion, cheese

جبن، بصل، فضة، حليب، أمير، جمعة

o = (و) = (وو) nok, co, cor, roj, cot, cotyar
pee, barley, kind, sun, pair, farmar

حارث، زوج، شمس، انواع، شعير، حمص

û = (وو) = (ووو) bûk, dûr, rûn, kûn, gûz, hûr
bride, far, ghee, tent, wallnut, small

ناعم، جوز، خيمة، دهن، بعيد، عروس

Têbîmî= Note= ملاحظة

Heker (û) kete navbera du navan an du pesnan an du hokeran an du pîşkan dç bit (pêwend).

If (û) comes between two nouns or two adjective or two adverbs or two verbs, it will be (conjunction)=(and).

اذ أنت (û) بين أسمين او صفتين، او ظرفين، او فعلين، يصبح حرف عطف (و).

nêr û mê	Male and female	ذكر و انشى
bab û dayk	father and mother	أب و أم
bîçûk û mezîn	small and big	صغير و كبير
sor û zer	red and yellow	احمر و أصفر
îro û sube	today and tomorrow	اليوم و غداً
duhî û pêr	yesterday and two days ago	اليارحة و قبل يومين
hat û ço	come and go	تعال و اذهب
xwar û vexwar	eat and drink	كل و أشرب

12. Cötdeng

Diphthongs

صوات مدمجة

Heker du pîtên deng kurt an êk deng kurt û ya dî deng dirêj kevtin

rex hev, dê dengek nû çêbit, dibêjinê (cotpeng).

If two short vowel letters or one short and one long come together, a new sound will be found, we call it (diphthong).

اذا اجتمع حرفان علة قصيرتا الصوت او احدهما قصير الصوت والآخر طويل الصوت
سيكون صوت جديد، يسمى صوت «مدغم».

ue= (نو،)

xues, xuezî, xuehir

fine, I wish, crooked

اعوج، حيذاً، اطيف

ua= (نوا)

xuar, xuast, xuand, cuan

ate, demand, read, beautiful

جميلة، قرأ، طلب، أكل

uê= (نوي)

xuê, duê

salt, the second

الثاني، ملح

uî= (نور)

xuîn, bijuîn, duîr, guîz, suîr, ruîn

blood, clean, far, wallnut, salty, ghee

دهن، مالح، جوز، بعيد، نظيف، دم

Têbînî= Note= ملاحظة

Dengê çarê, devera badîna bikartînin şuîna dengê (û). نور (û).

Badînan district uses the fourth sound in place of (û)(u:).

منطقة بادينان، يتعلّون الصوت الرابع المدغم بدلاً من (û) نور.

13. Birk

Syllable

مقطع

Pîtêñ dengdar, li gel pîtêñ bêdeng birka çêdikin û bi lêkdana birka xuşe çêdibin.

Words are formed from syllables and syllables are formed from vowel letters and consonant letters.

الكلمات تتكون من مقاطع، والمقاطع تتكون من حروف علة و حروف ساكنة.

ئەركىرىك	one syllable	مقطع واحد	du birk	two syllables	متقطعين	sê birk	three syllable	ثلاثة مقاطع
av	water	ماء	masî	fish	سکة	Kurdistan	Kurdistan	كردستان
ser	head	رأس	serban	roof	سطح	Bedirxan	Bedirxan	بدرخان
gul	rose	وردة	guldan	vase	مزهرية	Masîgir	Fisher man	مساك

Têbînî: Note: Di hin wuşan da (ui) dekevin rexhev.

الحروف الساكنة ٢٣ **Pîtêñ bê deng 23-ئەنەنە:** *Consonant letters are 23⁽¹⁾*

Pîtêñ bêdeng bi harîkarî ya pîtêñ dengdar dengî didin.

The consonant letters with the help of vowel letters become soundy.

الحروف الساكنة مساعدة الحروف الصادقة تعطي اصوات

15. Ev pît: (ç, k, p, r, s, t) bi harîkarîya pîtêñ dengdar du denga didin: êk zirav û yê dî stûr.

The letters: (ç, k, p, r, s, t) have two sounds with the help of vowel letters one is light and the other is stressed.

الحروف (ç, k, p, r, s, t) تعطي صوتين خفيف و مضخم بواسطة حروف العلة.

16. Pîtêñ bêdeng Consonant letters الحروف الساكنة

(b)=(b): ba, baran, bar, berx, bêş, bûk, bijar, bîr
air, rain, load, lamb, granting, bride, bjar, thought

ذاكرة/ذهن، بزار، عروس، تبرع، خروف، حمل، مطر، هراء

c=(đ) (ج): cok, co, pênc, cîhan, cemşîd, cilik
steam, barley, five, worls, jemsheed, clothes

ملابس، جمشيد، عالم، خمسة، شعير، ساقية

ç=(چ):

ç+(u, i, a, ê, o)= dengê zirav, ligth sound صوت خفيف
çune, çiya, çira, çav, çêl, çok

Nothing, mountain, lamp, eye, cow, knee

ركبة، بقرة، عين، مصباح، جبل، لاشي

ç+(e, î, û)= dengê stûr, stressed sound. صوت مضخم
çepel, çeleng, çîmen, çîv, çûk, çûnk

dirty, fast, green grass, a big stick, sparrow, the aim

هدف، عصفور، عصا غليظ، ارض خضرا (جيبيتة)، سريع، وسخ

d=(d): dar, derd, derman, didan, dahol, dirext
stick, sicknes, medicine, tooth, drum, tree

شجرة، طبل، سن، دواء، مرض، عصا

f=(f): firî, befir, filim, fenerî, fireh, fileh
flew, snow, filim, lantern, wide, cristian

مسيحي، عريض، قانوس، فلم، ثلوج، طار

1. hinkes(x)= gh= ځ

g=(g)(گ): geran, ga, gamêş, girî, giran, gul
wander, ox, bufalow, wept, wept, heavy, rose

وردة، ثقب، بکی، جاموس، ثور، تجوّل

h=(h)(ه): heye, helim, hişyar, bihar, hesp, geh
have(has), steam, waken, spring, horse, jointing

مفصل، حصان، ربيع، يقط، بخار، عنده

j=(j)(ج): jin, jan, jîr, jî, jar, jiyan, pêjtin
woman, pain, cleaver, age, poor, life, to bake
يَخْبُرُ، حِيَاة، فَقِير، عَمْر، ذَكِي، أَلْم، امْرَأ

k=(k)(ک): me di zimanê kurdî de, du cor (k) hene; êk sivik û ya dî wek (k)a Inglîzî:

We have in kurdish longuage two kinds of (k); one is ligth and the other is like English (k).

عندنا في اللغة الكردية نوعان من (ک) واحدة خفيفة والآخرى مثل (ک) الانكليزى
والعربى.

Seyrî van wusayan bike. Look at these words. أنظر لهذه الكلمات.

ker	ass	حمار	ker	piece	قطعة
ka? Where?	please	أين؟ لطفاً	ka	hay	بن
kar	work	عمل، شغل	kar	kid	جذني
kûr(kuîr)	deep	عميق	kûrr(kuîrr)	male goat	تيس
kêr	knife	سكين	kêr	penis	قضيب
kolan	to dig	يحفّر	kolan	narrow street	زقاق
kitik	cat	قطة	kitik	dry fig	تين يابس
keland	to boil	يغلى	keland	to take out(to raise)	رفع(الجام الفرس)

Dako xuandewar çu alozîya nebînin di xuandin û nivîsinê de, divêt bihêن cudakirin ji hev. Pîta (h) dengê wê sivike heker kete pişt (k)a sivik dê dengê wê jî sivik kit.

In order to avoid any troubles in reading and writing we have to differentiate between the light (k) and (k) by putting (h) after the light (k).

لكي لا يرى القارئ أية صعوبات في القراءة والكتابة، يجب ان نفرق بين الكاف الخفيف والكاف بوضع (h) بعد الكاف الخفيف.

kher	apiece	صُورَ	khaj	pine	صُورَ
kherr	deaf	مرعٰز	khej	mohair(angra wool)	مرعٰز
kha	hay	بن	khund	with out tail	بدون ذنب
khar	kid	جي	khûn(khuîn)	tent	خيمة

khûrr(khuîrr) <i>the male goat</i>	التبس	kherik <i>unripefruit</i>	فاكهة فجة
khêr <i>penis</i>	قضيب الذكر	khulind <i>squash</i>	يقطين، قرع
kholan <i>narrow street</i>	زقاق	kheşk <i>kiş(dry yoghourt)</i>	لبن يابس (لبن يابس)
khitik <i>dryfig</i>	تون يابس	khin <i>short</i>	قصير
kheland <i>to take out (to raise)</i>	رفع (اللجام)	khurt <i>short</i>	قصير
kevok <i>stok dove</i>	ياما	khêm <i>pus</i>	قيح، صديد
khulav ⁽¹⁾ , <i>hat, cap(woolrug)</i>	١. عطا، الرأس ٢. بساط من الصوف غير المغزول	khotan <i>pen(enclosure)</i>	نديبة
l= (l)(J):	mal, nal, çal, bila, lal, gopal	khevêşk <i>dundruff</i>	قشرة شعر الرأس
	<i>home, horse shoe, abig hole, o.k, dumb, hand stick</i>		
	عصا اليد، أخرس، حسناً، خفرة كبيرة، نعل، بيت		
m= (m)(م):	mam, mast, masî, nemam, mesîn, samî		
	<i>uncle, yoghourt, fish, sapling, jug, samee</i>		
	سامي، إبريق، شلة (شلة)، سمسكة، لبن، عم		
n=(n)(ن):	nan, jan, baran, bizin, nûçe(nuîçe), nû		
	<i>bread, pain, rain, goat, news, new</i>		
	جديد، اخبار، معز، مطر، ألم، خبر		
p=(p)(پ):			
p+(ê, î, û)= dengê sivik, <i>lighth sound</i> ,	صوت خفيف		
	pêr, pênc, pîvaz, pîşk, pîst, pûng		
	<i>theday before yesterday, five, onion, verb, leather, mint</i>		
	نعمان، جلد، فعل، بصل، خمسة، قبل البارحة		
p+(e, i, u, a, o)= dengê stûr, <i>stressed sound</i> ,	صوت مضخم		
	pez, per, piling, pirteqal, puk, puxt, par, poz		
	<i>sheep, feather, tiger, orange, horrible, clean, lastyear, nose</i>		
	انف، السنة الماضية، نظيف، ما أعجب، برتقال، غر، ريش، غنم		
q= (k)(ق):	qaz, qumrî, qelew, qunêr, qend, qur		
	<i>goose, qild goose, fat, leasion, sugar, mud</i>		
	طين، شكر، بُشّرة، سمين، وزيرى، وز		
r=(r)(ر):			
r+(e, i, u, a, ê, î, û, o)= dengê zirav, <i>light sound</i> ,	صوت خفيف		
	revî, rijî, ruhin, rabû, rêving, rûnişt, roj		
	<i>escape, with out fat, walery, stoodup, traveler, sat down, sun</i>		
	شمس، جلس، مسافر، انهض، خفيف، بدون دهن، انهزم		

1. khulav an tehtî(tatî)= *woolrug*= بساط من الصوف غير المغزول

r+r=	dengê stûr, stressed sound, صوت مُضْخَمٌ
	kherr, berr, birrîn, kîrrîn, berxbarri, têrr, terr
deaf, rack, to cut, to buy, the lamb mowed, two bags(to gether), moist	رطب، خرجة كبيرة، ماء الحمل، يشتري، يقطع، بساط، اطresh
s=(s):	
s+(e, ê, î, û)=	dengê zirav, light sound, صوت خفيف
	seng, ser, sêl, sêv, sîng, sîr, sûr
	weight, head, breadtin, apple, chest, garlic, salty
	مالح، ثوم، صدر، تفاح، صاج، رأس، وزن
s+(i, u, a, o)=	dengê stûr, stressed sound, صوت مُضْخَمٌ
	silav, sing, sim, sube, savar, sade, sotin, sor
	salute, peg, hoof, tomorrow, burghol, simple, to burn, red
	احمر، يحترق، بسيط، برغل، غداً، حافز، وتد، تحية
s=(ʃ)(ش):	şema, şirîn, şar, şîv, şagird, şeh
	wax, sweet, city, supper, pupil, comb
	مشط، تلميذ، صانع، عشا، مدينة، حلو، شمع
t=(t)(ت):	
t+(u, ê, î, û)=	dengê zirav, light sound, صوت خفيف
	tu, tune, têşt, têper, tîj, tîrmih, tûtin
	you, nothing, breakfast, transitive, sharp, july, tobacco
	تبغ، تموز، حاد، متعدى، فطور، لاشي، أنت
t+(e, i, a, o)=	dengê stûr. stressed sound. صوت مُضْخَمٌ
	teng, tenik, tirs, tivir, tarî, tajî, tov, torî
	narrow, thin, acid, radish, dark, huntdog, seeds, jakal
	ابن اوی، بنور، سلوقی (كلب صيد)، مظلوم، فجل، حامض، رقيق، ضيق
v=(v)(ف):	vale, vexu, vekhe, veşere, verêj, livî
	empty, drink, open, hide, product, moved
	تحرك، غلة، محصول، أخفى، أفتح، أشرب، فارغ
w=(w)(ج):	xew, welat, mîwe, mîwîj, were
	sleeping, country(land), fruit, raisin, come
	تعال، زبيب، فاكهة، وطن، نوم
x ⁽¹⁻²⁾ =(kh)(خ):	bixu, xuarin, xuezî, xuelî, xuê, xuîn

1. Hin nivîsevan du xala da dinin ser (x) xav; da bibit (x) axa, oxer

بعض الكتاب يضعون نقطتان على (x)=(خ) لكي تصبح (غ)

2. Lê (x) cihê (خ), (غ) digire; çiku (غ)(x) di zimanê kurdî de kêmîn

eat, food, wish, ash(es), salt, blood

دم، ملح، رماد، حبّاداً، طعام، كُل

y=(y)(j)(ي): *yar, neyar, birryar, hişyar, yek*

lover(friend), enemy, dicision, waken, one

واحد، يقط، قرار، عدو، (صديق) محب

z= (z)(ز): *zêr, zîv, zar, zarav, ziman, ezman*

gold, silver, mouth, dialect, language, tongue

لسان، لغة، لهجة، فم، فضة، ذهب

17. Pîtên kurdî du corin: Pîtên çapê û pîtên destî

Kurdish letters are two kinds: Script and loap

حروف الكردية نوعان: طباعة و يدوية

Pîtên çapê hûr û girin. *Script letters are small and capital.*

حروف الطباعة تكون صغيرة و كبيرة.

Pîtên destî jî hûr û girin. *Loap letters are also small and capital.*

حروف الكتابة اليدوية أيضاً تكون صغيرة و كبيرة.

pîtên çapê yêñ hûr. *Small script letters.*

حروف طباعة صغيرة.

a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, û, v, w, x, y, z.

Pîtên çapê yêñ gir. *Capital script letters.* حروف طباعة كبيرة.

A, B, C, Ç, D, E, È, F, G, H, I, Î, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, Ş, T,

U, Ü, V, W, X, Y, Z.

Pîtên destî yêñ hûr. *Small loap letters.* حروف يد صغيرة

a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, û, v, w, x, y, z.

Pîtên destî yêñ gir. *Capital loap letters.* حروف يد كبيرة.

1. a, b, c, ç, d, e, ê, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, û, v, w, x, y, z.

2. A, B, C, Ç, D, E, È, F, G, H, I, Î, J, K, L, M, N, O, P, 2, R, S, Ş, T, U, Ü,

V, W, X, Y, Z.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Min hîvî heye em hemî pîtên çapê bikar bînin, ne yêñ destî.

I hope we use script letters not loap letters.

أرجو ان نستعمل حروف الطباعة لا حروف اليد.

BIRR II

18. Amraz⁽¹⁾ di zimanê kurdî de. Articles in kurdish language.

أدوات في اللغة الكردية.

1. Amrazên şes kar. Articles that have six uses.
 أدوات لها ستة استعمالات.
 2. Amrazên niyasê⁽²⁾. Definite articles.
 أدوات المعرفة.
 3. Amrazên nenasê. Indefinite articles.
 أدوات النكرة.

19. Amrazên şes kar. Articles that have six uses. أدوات لها ستة استعمالات. ê, a(ên, êt, êd), yê, ya(yên, yêt, yêd)

Heker pîta paşîn dengdar be. If the last letter is a vowel.

إذا كان الحرف الأخير حرف علة.

Karêwan evin: Their use are: وظائفها هي:

1. Karê serekî, bo nêr û mîyan. The main use is for male and female.
 الوظيفة الرئيسية للتذكير والتأنيث.
 للذكر المفرد.

Ê: bo kitek nêr. For a singular male.
 للمؤنث المفرد.

A: bo kitek mê. For a singular female.
 للجمع التذكير والتأنيث.

Ên(Êt, Êd): bo komâ nêr û mîyan. For plural male and female.
 حصان آزاد.

a. Hespê azadî. Azad's horse.
 الفرس الأبيض.

b. Mahîna boz. The white mare.
 البقرات الصفراء.

c. Çêl ên(êt, êd) zer. The yellow cows.
 للملائكة.

2. Bo xuyatî yê. For possessive.

Heker kevîn pêşıya pronavê sê kar (min, te, wî, wê, me, we, wan)
 اذا سبقو الضمائر ذو الوظائف الثلاثة او الضمير المتعكس "xu".

an pronavê veger bo pîşkerî "xu".
 If they came before the pronouns that have three uses (min, te, wî,
 wê, me, we, wan) or a reflexive pronoun "xu".

اذا سبقو الضمائر ذو الوظائف الثلاثة او الضمير المتعكس "xu".
 ê min(te,wî,wê,me,we,wan) xu. Hespê min. My horse. حصاني

My(your, his, her, our, your, their). seyê wî. his dog. كلبة.

a min(te, wî, wê, me, we, wan)xu. Gul a min. my rose. وردي.

my(your, his, her, our, your, their). Masî ya wan. Their fish. سمكهم.

êñ(êt, êd) min(te, wî, wê, me, we, wan) xu. çêl ên wê. her cows. بقراتها.

1. Amraz= veqetandek= article, أدوات

2. Niyas= tewang= Verbs, definite= معرفة

كلب صيّدنا. *My(your, his, her, our, your, their). tajî yê me. Our hundog.*

3. Bo palvdarî yê. *For genitive⁽¹⁾. للاضافة.*

Heker kevtin navbera du navan. *If they came between two nouns.*

اذا أنت بين أسمين.

1. Beran ê Azadî. *Azad's ram. The ram of Azad.* كَبِشُ آزاد.

2. Mih a Bijarî. *Bjar's sheep. The sheep of Bjar.* نعجة بزار.

3. Çêl ên(êt, êd)Salarî. *Salar's cows. The cows of Salar.* بقرات سالار.

4. Bo niyasê *For definite* للتعريف

Heker kevtin:

(1)navbera navekê û pesna wî. *Between anoun and its adjective*

(2) Li pêşıya pesnekê. *Before an adjective.*

(3) Li pêşıya "dî". *Before "dî= other".*

اذا وقعا: ١) بين اسم وصفة. ٢) قبل صفة. ٣) قبل dî = الآخر او الآخر.

Min çêl a qelew kîrri. *I bought the fat cow.* اشتريت البقرة السمينة.

Te ga yê reş kîrri. *You bought the black ox.* اشتريت الثور الاسود.

Wî hesp ên(êt, êd) beza kîrri. *He bought the fast horses.* اشتري الحصان السريع.

Yê bilind. Yê spî. Ya sor. Yê kurt. Yê zêndû. Yê dî.

The high. The white. The red. The short. The alive. The other

آخر، أبيض، أحمر، أخضر، العالي.

5. Bo paristêن gehandî⁽²⁾. *For relative clauses.* للجمل الموصولة.

Di ristêن awête de, parist bi yek ji van: (yê, ya, yêن, yêt, yêd)
despêdiك; da bibe parista gehandî.

*In complex sentences, the subordinate clause must begin with one of:
(yê, ya, yêن)=(who, whom, that, which) to become a relative clause.*

في الجمل المقدمة، الجملة التابعة تبدأ (yê, ya, yêن) (الذي، التي، الذين، اللواتي) لتصبح جملة موصولة.

Tu yî, Te nan xuar. *You are; You ate bread.* أنت، الذي أكل الخبز.

Tu yî; yê nan xuarî. *You are; who ate bread.*

Ew bû, wê şîr kîrri. *She was; she bought milk.* هي التي اشتريت الحليب

Ew bû; ya şîr kîrri. *She was; who bought milk.*

1. Di Ingлизî de, palvdarî du corin: "s", genative. "of" genative.

Genative are two kinds: "s" genative (Apostrophe('s, s'). "of" genative.

الاضافة في اللغة الانجليزية نوعان: ('s, s') الاضافة، "of" الاضافة.

2. Di paristêن gehandî de; (i) bo kîfî û (in) bo komê da bine pişt pîşkê.

In relative clauses, add "i" for singular and "in" for plural to the end of the verb.

في الجمل الموصولة أضفت "i" للفرد و "in" للجمع الى نهاية الفعل.

كانت البقرة التي أكلت الشعير.. The cow was; that ate barley..
كانوا حصناً الذين أكلوا الحشيش.. Horses were; that ate grass..

6. Cihê (ewê he, ewa he, ewêñ he) digire di ristêñ nîşanê de.
Yêñ du tişa li peyhev nîşa me didin yêk nêzîk û yêdî dûr.

They take the place of (that one, those ones) in demonstrative sentences which show two things, one is near and the other is far.

تأخذ مكان (ذاك الفرد، تلك الفرد، اولئك الافراد) في جمل الاشارة التي تشير الى شيئاً واحداً ماماً قريب والآخر بعيد.

Ev çêl qelewe û ewa he lawaze.

Ev çêl qelewe û ya he lawaze.

This cow is fat and that one is weak.

هذه البقرة سميكة وتلك الأخرى ضعيفة.

Ev hesp yê min e û yê he yê te ye.

This horse is mine and that one is yours.

هذا الحصان لي وذاك الآخر لك.

Ev mehîn avisin û yêñ he stewrin.

These mares are pregnant and those ones are not.

هؤلاء الأفراط حبلى والآخريات لسن كذلك.

20. Amrazêñ niyasê. *Definite articles.* أدوات المعرفة.

î⁽¹⁾= the= ألا: bo kitek nêr. For single male. للفرد المذكر.

ê = the= ألا: bo kitek mê. For single female. للفرد المؤنثة.

an = the= ألا——: bo koma nêr û mêyan. For the plural of male and female. صيغة الجمع للجنسين.

1. amrazêñ niyasê⁽²⁾ di demê borî de li gel pîşkêñ têper dikevin piş navê pîşker bi tinê û pîşker jî niyas dibe.

Definite articles with transitive verbs in past tense, come after the subject (noun) only and define the object(noun) also.

أدوات التعريف مع الفعل التعدي في الزمن الماضي تأتي بعد الاسم الفاعل فقط ويعرف الفعل بـ ايضاً.
Hespî kha xuar. *The horse ate the hay.* الحصان أكل التبن.

1) Heker pîta paşin ya navî dengdar be (y) dê keve pêşıya wan î dê bin: (yî, yê, yan)= the= ألا.

If the last letter of the noun is vowel letter (y) comes before them and it will (yf, yf, yan)= the= ألا.

اذا كان الحرف الاخير من الاسم حرف علة اضف (y) الى اول كل منهم ليصبحوا. ألا =

2) niyas= tewang= verbs

Seyî goşt xuar.	<i>The dog ate the meat.</i>	الكلب أكل اللحم.
Mehînê giya xuar.	<i>The mare ate the grass.</i>	الفرس أكلت الحشيش.
Golikan giya xuarin.	<i>The calves ate the grass.</i>	العجول أكلوا الحشيش.
Tajîyan kêvrîşk xuarin.	<i>The hunting dogs ate the rabbits..</i>	كلاب الصيد أكلوا الأرانب..
2. Amrazêni niyasê li gel pîşkêñ têper di demê niho û bêt de dikevin pişt navê pîşkber bi tinê û navê pîşker jî niyas dibe û di ristê kom de (n, in) dikeve pişt pîşkê.		

Definite articles with transitive verbs in present and future tense come after the object (noun) and define the subject, also. And in plural sentences we must put(n, in) after the verbs.

أدوات التعريف مع الفعل المتعدي في الزمن الحاضر والمستقبل تأتي بعد المفعول به ويعرف الفاعل أيضاً وفي الجمل التي تدل على الجمجم نضع (n, in) بعد الفعل حسب نهايتها.

- a) Hesp kha yê dixue. Hesp kha yê dê xue.

The horse eats the hay. The horse will eat the hay.

الحصان سوف يأكل التبن.

- b) Mehîn giyayî dixue. Mehîn giyayî dê xue.

The mare eats the grass. The mare will eat the grass.

الفرس سوف تأكل الحشيش.

- c) Mirîşk genimî dixuin. Mirîşk genimî dê xuin.

The hens eat the wheat. The hens will eat the wheat.

الدجاج سوف تأكل القمح.

3. Amrazêni niyasê li gel pîşkêñ têneper di demê borî û nihu û bêt de dikevin pişt pîşkberê ne durist bi tinê û navê pîşker jî niyas dibe û di ristê kom de (n, in) dê keve pişt pîşkê.

Definite articles with intransitive verbs in past, present and future tenses come after the indirect object only and define the subject also. In plural sentences (n, in) will come after the verb.

أدوات المعرفة مع الأفعال اللاحزة في الأزمنة، ماضي، مضارع ومستقبل تأتي بعد المفعول غير الصريح فقط ويعرف الفاعل أيضاً وفي الجمل التي تدل على الجمجم نضع (n, in) بعد الفعل حسب نهايتها.

Demê borî. *Past tense.* زمن مضى.

- a) Hesp hat ser afirî.

The horse came on the manger.

أتى الحصان على المعلف.

- b) Mehîn çû rex rûbarî.

Demê nihu. *Present tense.* زمن مضارع.

- Hesp dihê ser afirî.

The horse come on the manger.

باتى الحصان على المعلف.

- Mehîn diçe rex rûbarî.

Demê bêt. *Future tense.* زمن مستقبل.

- Hesp dê hê ser afirî.

The horse will come on the manger.

سوف يأتي الحصان على المعلف.

- Mehîn dê çê rex rûbarî.

<i>The mare went beside the river.</i>	<i>The mare goes beside the river.</i>	<i>The mare will go beside the river.</i>
ذهب الفرس الى جانب النهر.	تذهب الفرس الى جانب النهر.	سوف تذهب الفرس الى جانب النهر.
c) Golik çun pişt girikan.	Golik diçin pişt girikan.	Golik dê çin pişt girikan.
<i>The calves went behind the hills.</i>	<i>The calves go behind the hills.</i>	<i>The calves will go behind the hills.</i>
ذهب العجول الى خلف التلال.	ينذهب العجول الى خلف التلال.	سوف تذهب العجول الى خلف التلال.

4. Niyas di guhorîna pîtan de.   *Definite in changing letters.*

التعريف بتبديل الأحرف.

Hin navêñ nêr pîta (a) têde hene; heker wan navan bikin niyas: an dê amrazê niyasê (î) bikar ïnîn an dê (a) guhorîn bo (ê).

There is letter (a) in some kurdish nouns; if we want to change them to definite; we have to use definite article (î) or change (a) to (ê).

بعض أسماء الذكور تحوي حرف (a): اذا اردنا تعريفها، اما سنستعمل اداة المعرفة (î) او نبدل
الى (ê). (a)

aş, ard, nan, bajar, Xueda

mill, flour, bread, town, The God

الله، بلد، خبز، طحون، طاحونة

a) Osman çû aşî. Osman çû êş.

Osman went to the mill. ذهب أو سمان الى الطاحونة.

b) Aş ardî dihêre. Aş êrd dihêre.

The mill grills the flour. تطحن الطاحونة الطحين.

c) Kiçik dê nanî pêje. Kiçik dê nêñ pêje.

The girl will bake the bread. ستخبِّي الابنة الحبَّة.

ç) Em çûn bajarî. Em çûn bajêr.

We went to the town. ذهبتنا الى البلدة.

d) Xuedayî erd û esman danan. Xuedê erd û esman danan.

The God created the world. خلق الله الارض والسماء.

5. Niyas û amrazêñ şeşkar.   *Definite and six uses articles.*

أدوات ذي ستة استعمالات والمعرفة.

Heker amrazêñ şeşkar kevtin: 1) Navbera navekê û pesna wî. 2)

Pêşîya pesnekê. 3) Pêşîya (dî); dê bin amrazêñ niyasê.

If the articles that have six uses come: 1) Between a noun and the adjective. 2) Before an adjective. 3) Before the (other, others); they will be definite articles.

الادوات ذي ستة استعمالات ((ا، ê، a، ên(êt, êd)) اذا أنت: ١) بين اسم وصفته. ٢) قبل صفةٍ.

٣) قبل آخر او آخر، ستصبح ادوات معرفة.

6. Navên giştî yêñ rût, rewşa wan niyase.

Generic nouns are in definite case. الأسماء المطلقة تكون في حالة معرفة.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Navê taybet jî wek navên giştî li gel amrazêñ niyasê bikar têñ.

Proper nouns take definite articles such as Generic nouns.

حكم أسماء العلم كحكم أسماء الجنس في المعرفة.

21. Amrazêñ nenasê. Indefinite articles. أدوات النكارة.

ek: (yek) = a, an = التثنين Bo nêr û mêtyan. For both genders.

ekê: (yekê)= a, an = التثنين

لكل الجنسين

ekî: (yekî) = a, an = التثنين

1. Ek: Em bi kar di ïnîn. We use it. يستعمل.

* (a) Heker nav pîşker be an pîşkber bo pîşkek têper di demê borî de.

If the noun is subject or object to a transitive verb in past tense.

(a) اذا كان الاسم فاعلاً او مفعولاً لفعل متعدد في الزمن الماضي.

1. Mirîşkek min kirri. I bought a hen. اشتريت دجاجة.

2. Wî masîyek kirri. He bought a fish. اشتري سمنكة.

* (b) Heker nav pîşker be bo pîşkek têneper di demê borî, niho û bêt de.

If the noun is subject to an intransitive verb in past, present and future tenses.

(b) اذا كان الاسم فاعلاً لفعل لازم في الزمن الماضي والمضارع والمستقبل.

1. Kurek çû bo mal. A boy went home. ولد ذهب الى البيت.

2. Hespek dibeze bo çerê. A horse runs to pasture. حصان يركض الى المراعي.

3. Kiçek dê suyar be li hespî. A girl will ride on the horse بنت ستراك على الحصان.

2. Ekê: Em bikar dînîn⁽¹⁾. We use it. يستعمل.

* 1. Heker nav pîşker be bo pîşkek têper di demê borî de.

If noun is subject to a transitive verb in past tense.

(ا) اذا كان الاسم فاعلاً لفعل متعدد في الزمن الماضي.

a) Kiçekê sêv kirriñ. A girl bought apples. اشتربت بنت تفاحاً.

b) Rûviyekê mirîşkek kuşt. A fox killed a hen. قتل ثعلب دجاجة.

* 2. Heker nav pîşkber be bo pîşkekî têper di demê nihi û bêt de.

⁽¹⁾ "di ïnîn) di be (dînîn) çîko dengê kurt (i) kete pêşya dengê dirêj (i) û li gel bû cot.

If the noun is object to a transitive verb in present and future tense.

٢. اذا كان الاسم مفعولاً لفعل متعد في الزمن الحاضر والمستقبل.

a) Ez hespekê dikirrim. I buy a horse. أشتري حصاناً.

b) tu mehînekê dê firoşî. You will sell a mare. ستبيع فرساً.

3. Ekî: Em bikar dînîn: We use it: يستعمل:

* 1. Heker nav pesndar bc bo pesnekê, ci pîşker an pîşkber bo pîşkekî têper di demê: borî, nihu û bêt de.

If the noun with his adjective are subject or object to a transitive verb in: past, present and future tense.

اذا كان موصوفاً له. فته وهمما فاعل او مفعول به لفعل متعد في الزمن: الماضي، المضارع والمستقبل.

a) kerekî gir min kirrî. I bought a huge ass. أشتريت حماراً ضخماً.

b) Min çêlekî spî firot. I sold a white cow. بعت بقرة بيضاء.

c) Ew hespekî beza difiroşe. He sells a fast horse. يبيع حصاناً سريعاً.

ç) Ew gulekî sor dê kit(ke). He will pickup a red rose. سيقطف وردة حمراً.

BIRR III

22. Axıvtina êkser. Direct speech. الكلام المباشر.

Axıvtina kurdî vehûnana ristane; ci sade, ci awête ji wușeyan; û me axıvtina êkser û ne êkser heye.

Kurdish speech is composed of simple or complex sentences and we have direct and indirect speech.

الكلام يتألف من جمل بسيطة وجمل معقدة ويكون مباشرةً أو غير مباشر.

1. Axıvtina êkser di ristêne sade de. Direct speech in simple sentences.

الكلام المباشر في الجمل البسيطة.

a) Gulê darek birrî vê spêdê.

Gule cut out a stick this morning.

كلى قطعت عصاً هذا الصباح.

b) Çend çêl we hene?

How many cows do you have?

كم بقرة لديكم؟

Sêvekê bixu.

Eat an apple.

كُل تفاحه.

ç)

Çend lawe Bijar!
How handsome Bjar is!

كم هو وسيم بزار!

2. Axıvtina êkser di ristêr awêle de. *Direct speech in complex sentences.*
الكلام المباشر في الجمل المقدمة.

Heker peyvker gotina yekê vegêre bi tewawî; divêt dane di nav borêr cot yên serûbin, “ “ û xalekê(.) dane paşî ya ristê heker gotin be, û nîşana pirsê (?) heker pirs be.

If the speaker repeat somebody's speech, he must put it between two inverted commas, and put a fullstop(.) if the sentence is statement and a question mark if it is a question.

اذا كرر المتكلم كلام شخص عليه حصره بين فارزتين معقوفتين ووضع نقطة(.) في نهاية الحديث وعلامة استفهام(?) في نهاية السؤال.

a) Azad dibêje, “Havîna îsal pîrrî germ e.”

Azad says, “This summer is very hot.”

ازاد يقول، ”هذا الصيف حار جداً.“

b) Wê got min, “Çima tu direng hatî?”

She said to me, “Why are you late?”

قالت لي، ”لماذا تأخرت؟“

c) Şagirdî got seydayî, “Were mala me bo şîvê.”

The pupil said to the teacher, “Come to our home for supper.”

قال التلميذ للمعلم، ” تعال الى بيتنا للعشاء ..“

23. Guhorîna axıvtina êkser bo ya ne êkser. *Changing direct speech to indirect speech.*
تبديل الكلام المباشر الى كلام غير مباشر.

Bo guhorîna axıvtina êkser, bo ya ne êkser:

bor û cotborêr serûbin û nîşana pirsê dê hên avêjtin⁽¹⁾ û:

1. Di ristêr gotinê de, “ku” dê keve pêşîya (dibêje, got).
2. Di ristêr pirsyarê de, (dibêje, got) dêhêr guhorîn. bo (dipirse, pirsî), û heker wuşeyek pirsê wek (kî, çima, çewa, çend) hebe, dê mînit, û heker nebc: (heker, ka) dê keve pêşîya paristê.
3. Di ristêr ferman de (got) dê be (hîvîkir, ferman da) û “da” dê keve pêşîya pişka ferman.

1) Binvîse “avêjtin” û bixûne “avêtin” Write “avêjtin” and read it “avêtin”.

. ”avêtin“ وافرأها ”avêjtin“ اكتب

In changing direct speech to indirect speech; omit commas, inverted commas and the question mark (?) and:

1. *In statement, put “that” after (says, said).*
2. *In question, change (says, said) to (asks, asked). And if there is a question word such as (who, why, how, how many) write it, and if not, put (if, whether) before the subordinate clause.*
3. *In command sentences; change (said) to (begged, ordered) and put “da” before the imperative verb.*

في تحويل الكلام المباشر الى كلام غير مباشر، أخذ الفارزة والفوازير المعقونة وعلامة الاستفهام
ان وجدت:

- ١- في الجمل الخبرية ضع «بأن» بعد (يقول، قال). ٢- في الجمل الاستفهامية (يقول، قال)
يتحول الى (يسأل، سأله) وإذا وجدت كلمة استفهامية مثل (من، لماذا، كيف، كم) يبقى وإذا
لم توجد فضع (اذا، ان) قبل الجملة التابعة.
- ٣- في الجمل الامرية: (قال) يتحول الى (ارجو، أمر) ونضع (da) قبل فعل الأمر.

1. Azad dibêjê, "Min divêt biçim bo Zaxoyê sala bêt."

Azad says, "I want to go to Zakho next year."

يقول آزاد، "أريد ان اذهب الى زاخو السنة القادمة."

2. Salarî got, "Min divêt otombîlekê bikirrim."

Salar said, "I want to buy car."

قال سالار، "أريد ان اشتري سيارة."

Salarî got ku wî viya otombîlekê bikirrit.

Salar said that he wanted to buy a car.

قال سالار بأنه اراد شراء سيارة.

3. Wê got min, "Çima tu vemayî?"

She said to me, "Why are you late?"

قالت لي، "لماذا تأخرت؟"

Wê ji min pirsî çima ez vemayî bûm.

She asked me why I was late.

سألتني لماذا تأخرت.

4. Wî got min, "Dê çêlekê bo min kirî?"

He said to me, "Will you buy a cow for me?"

قال لي، "هل ستشتري بقرة لي؟"

Wî ji min pirsî, ka ez da çêlekê bo wî kirrim.

He asked me whether I should buy a cow for him.

سألني ان كنت سأشتري بقرة له.

5. Şagirdî got seydayê xu, "Were mala me bo şîvê."

The pupil said to his teacher, "Come to our home for supper."

قال التلميذ لعلمه. "تعالَ إلينا، يسِّننا المعاشراء".

Şagirdî hîvî ji seydayê xu kir da bihêt(bêt) bo mala wan bo şîvê.

The pupil begged his teacher to come to their home for supper.

ترجمة، التلميذ من معلمه ليأتي، الى، يستهم للعشاء.

24. Rist   Sentence   جملة

Rist ji birk, û wușeyan pêk tê û du corin:

A sentence is formed from syllables and words; There are two kinds of sentences:

الجملة تتكون من مقاطم وكلمات وهي نوعان:

1. Ristêñ sade, û ew jî du corin: Xoser û Lékday

Simple sentences are also two kinds: Single and Compound.

الجملة البسيطة هي، أيضاً نوعان: جملة واحدة وجملتان او اكثر **بـ** طان.

- a) Wê şîr vexuar.
She drank milk.
شیت حلیباً.

b) Em şîvê díxun.
We eat supper.
نأكل عشاءً.

c) Hûn hemû sêva dê firoşin.
You will sell all apples.
ستبيعون كلَّ التفاح.

c) Min çêlek kimî û pênc bizin firotin.
I bought a cow and sold five goats.
أشترت بقرة و بعت خمس ماعزات.

d) Ez hatim bo malê; min firavîn xuar û ez nivistim.
I came home; I ate lunch and slept.
أتبّتُ إلی البيت؛ تغدّيْتُ و نمتُ.

2. Ristên sade çar corin: Simple sentences are four kinds
ة اربعة أنواع.

  1. Ristên gotinê. Indicative(statement). جمل خبرية.
    - a) Wî Sînem markir. He married seenam.
    - b) Aramî xanîyek avakir. Aram built a house.
    - c) Gulê cil şûştin. Gule washed clothes. ملابس.
  2. Ristên pirşyarê. Interrogative sentences. جمل الاستفهامية.
    - a) Çend pirtegal te hene?

How many oranges do you have?

كم برتقالة عندك.

b) Kengî ew dê çit bo dibistanê?

Where will he go to the school?

متى سيداهب الى المدرسة؟

c) Çima hûn ne çûn bo bajarı(bajêr)?

Why didn't you go to the town?

لماذا لم تذهبوا الى البلدة؟

ç) Ma tu min dibînî?

Do you see me?

هل تراني؟

d) Ma ew ajotina otombîlê dizane?

Does he know driving the car?

هل يعرف سياقة السيارة؟

3. Ristên fermanê. *Command sentences.* جمل أمرية.

a) Here bo mala mamê xu zû.

Go to your uncle's home soon.

أذهب الى بيت عمك حالاً.

b) Masîyekê bikiirre bo firâvînê.

Buy a fish for the lunch.

أشتر سمكةً للغذاء.

c) Were biçin bo Dîhokê.

Come to go to Duhok.

تعال تذهب الى دهوك.

4. Ristên sûrrbînê. *Exclamation sentences.* جمل تعجبية.

a) Ev kiç çend ciwane!

How nice this girl is!

كم جميلة هذه الفتاة!

b) Çend lawe Bijar!

How honsome Bjar is!

كم هو جميل بزار!

c) Ci zîreke Nesrîn!

How cleaver Nasreen is!

ما انشط نسرين!

3. Ristên awête. *Complex sentences.* جمل معقدة.

Ristên awête têne ristin; ji şaristik û êk an du parista; û çar corin:

Complex sentences are formed from a main clause and one or two subordinate clauses and are four kinds:

الجمل المعقّدة تتكون من فقرة رئيسية وفقرة أو ثنان تابعة وتكون على أربعة أنواع:

1. Paristêن “Heker”.   *If Clauses.*   جمل إذا الشرطية.

a)   Heker tu bihêy, ez dê çim.
If you come I shall go.

أن اتيت سأذهب.

b)   Heker ew hatiba, em da çin.
If he came we should go.
إذا أتي سذهب.

c)   Heker tu hatî bûya, ez da çûyî bama.
If you had come, I should have gone.
أن كنتَ قادماً، كنتَ سأذهب.

2. Paristêن “ku”:   *“That” clauses:*   جمل “بأن”:

Parista “ku” herdem dibe pîşker bo êk ji van pîşkan: got, zanî, hizirkir, dît, ûbihîst.

“That” subordinate clauses are always become object to one of these verbs: said, knew, thought, saw, and heard.

جمل (بأن) التابعة تكون دائماً مفعولاً لفعل من هذه الاقبال: قال، عرف، فكر، رأى، سمع.

a)   Babî got, ku ew mandî bû.
The father said, that he was tired.
قال الأب، بأنه تعب.

b)   We dît, ku ew kevtin duhî.
You saw, that they fell down yesterday.
رأيتم، بأنهم سقطوا البارحة.

c)   Me zanî, ku pass vema vê spêdê⁽¹⁾.
We knew that the bus was late this morning.
عرفنا، بأن الباص تأخر هذا الصباح.

ç)   Min hizirkir, ku Bozo dê hêt vir i şev.
I thought, that Bozo will come here to night.
فكّرت بأن بوزو سيأتي هذا الليلة.

1. Spêdê= morning= صباح

Mêye, bi (ê) niyas dibe. Heker me viya em “spêdê” bikin niyas divê bibe, “spêdeyê”.

Lê bo sivikafîya zarkirinê; em dê (ê) bêy (y) bikar ïnîn û (e)ya paşîya (spêdê) dê hêt hilînan û (ê) ya niyasê dê şûna wê girit û dê bit (be) spêdê. wek wê (Akre)

d) Wanbihîst ku agirî girte daristanê.
They heard that the fire caught the forest.

...معوا بان الحريق قد شب في الغابة.

3. Paristêن hokerî. *Adverbial clauses.* الجمل الظرفية.
paristêن hokerî têne nasîn bi hatina yek ji van hokeran li pêşıya
paristê: dema, berî, gava, heker, çiku, ewe.

Adverbial clauses can be recognized by their opening words; they are one of these adverbs: when, before, while, if, because, since.

يمكن ان نميز الجمل الظرفية اذا اتي احد هذه الظروف في مقدمتها : لما، قبل، اثناء، اذا، لأن،
منذ أن.

- a) Dayik hişyar bû, dema zaro girî.
The mother woke up, when the child cried.
أستيقظت الأم حينما (لما) صرخ الطفل.
- b) Sînemê karê xu hewkir⁽¹⁾, berî şîv xuarinê.
Sinem finished her homework, before the supper.
أكملت سينم عملها البيتي قبل العشاء.
- c) Tu dişey bixuînî, gava ez xu bişûm.
You can read, while I wash my self.
تستطيع ان تقرأ حينما أغسل.
- ç) Ez dê çim bo malê heker Azad bêt(bihêt).
I shall go home, if Azad comes.
سأذهب الى البيت اذا جاء آزاد.
- d) Kurkî kir qîr, çiku wî marek dît.
The boy cried because he saw a snake.
صرخ الولد لانه رأى ثعباناً.
- e) Wan xu ne şûştî ye, ewe av şêlû bû.
They have not bathed since the water became muddy.
لم يسبحوا منذ أن كدر الماء.

4. Paristêن Gehandî *Relative Clauses* الجمل الموصولة
(yê, ya, yêñ)=(who, whom, which, that)=(الذي، التي، الذين، اللواتي)

- a) Ew bû, ya sêv firotin.
She was who sold apples.
كانت هي التي باعت تفاحاً.
- b) Ez bûm, yê şîr vexuarî.

---

1. Hewkir= tewawkir= *finished*= اكملت، انهت

I was, who drank the milk.

كنت أنا الذي شرب الحليب.

c)

Hûn bûn, yêñ hespek kîrrîn.

You were, who bought a horse.

كنت أنتم الذين اشتروا حصاناً.

ç)

Ew e yê agirî dike(dikit).

He is who makes the fire.

هو الذي يشعل النار.

d)

Ew in yêñ çêl firotin.

They are, who(whom) sold cows.

هم الذين باعوا بقراً.

e)

Çêl bûn, yêñ giya xuárîn.

Cows were ate the grass.

كانوا يقروا اللواتي أكلن الحشيش.

25. Wuşe Word الكلمة

Wuşe ji pît û birka pêk têt.

كلمة، تتكون من حروف ومقاطع. Word is composed from letters and syllables. Corêñ wuşeyan. انواع الكلمات. Kinds of words.

a) Wuşeyên sade. Simple words كلمات بسيطة

nan	bread	خبز	dît	saw	رأى	jîn	life	حياة
genim	wheat	حنطة	asin	iron	حديد	jiyan	to live	يعيش
hat	came	جاء	kîrrîn	to buy	يشرى	can	spirit	روح
jan	pain	الم	didan	tooth	سن	esman	sky	سماء

b) Wuşeyên lêkday Compound words كلمات مركبة

Guldan	vas	مزهرية	girêdan	to tie	يربط
gulav	colonia	ماء ورد	bezirkirin	to loose	يضع
masîgir	fisher man	سمّاك	girav	iseland	جزيرة
cotyar	farmer	(فلاح)	zêringir	goldsmith	صاغ
ser êş	headache	وجع رأس	kefçik	spoon	ملعقة

c) Wuşeyên hev wate Sinonimes متزادات

were= bihê	come	تعال	mam= ap	uncle	عم
here= biçe	go	اذهب	bab= bav=bawk	father	أب
tewal= mel	birds	طيور	pez= mer	sheep	غنم
heyv= mang	moon	قمر	şahî= helperkê= sema	dancing	رقص
revî= helat	run away	أنهزم	berhem= verêj	crop	محصول
zaro= mindal	children	أطفال	êş= jan	pain	الم

rûne= danîse	<i>sitdown</i>	أجلس	govend= dîlan	<i>dance floor</i>	حفلة الرقص
rabe= heste	<i>stand up</i>	انهض	mil= şan	<i>shoulder</i>	كتف
mêr= piyaw	<i>man</i>	رجل	çok= ejno	<i>knee</i>	ركبة
kiç= dût	<i>girl</i>	بنت	pirç= poor	<i>hair</i>	شعر
gewrî= qurg	<i>throat</i>	حنجرة	dev= zar= dem	<i>mouth</i>	فم
jin= afret	<i>woman</i>	امرأة	ket= berbû	<i>fell down</i>	وقع

difin= kepû=lût=poz=bevil. nose. انف.

ç) Wuşeyên dijwate   Opposites   كلمات متضادة

spî	<i>white</i>	ابيض x reş	<i>black</i>	اسود
nêr	<i>male</i>	ذكر x mî	<i>female</i>	انثى
bakur	<i>north</i>	شمال x başûr	<i>south</i>	جنوب
rojhelat	<i>east</i>	شرق x rojava	<i>west</i>	غرب
tîr	<i>intensity</i>	كثيف x ruhin	<i>watery</i>	خفيف
xurt	<i>brave</i>	جور، شجاع x tirsinok	<i>coward</i>	جبان
dirêj	<i>long</i>	طويل x khurt(khin)	<i>short</i>	قصير
vale	<i>empty</i>	فارغ x tijî	<i>full</i>	ملوء
aza	<i>strong</i>	قوی x sist	<i>weak</i>	ضعيف
bilind(berz)	<i>high</i>	عالٰ x nizim	<i>low</i>	ناصر
kevin	<i>old</i>	قديم x nû(nuî)	<i>new</i>	جديد
kûr	<i>deep</i>	عميق x qam	<i>shallow</i>	غير عميق
xort	<i>youth</i>	شاب x qert	between 18-40 years old	كامل
qelew	<i>fat</i>	سمين x lawaz	<i>weak</i>	ضعف
were	<i>come</i>	تعال x here	<i>go</i>	اذهب
bîne	<i>give</i>	اعط x bigre	<i>take</i>	خذ
binve	<i>sleep</i>	نم x hişyar be	<i>getup</i>	استيقظ
erzan	<i>cheep</i>	رخيص x giran	<i>valuable</i>	ثمين
çep.	<i>left.</i>	يسار x rast.	<i>right.</i>	يمين.

d) Wuşeyên du an pitir wate. Words that have two or more meanings.

كلمات لها أكثر من معنى.

zîn	<i>sadle</i>	سرج	zîn	<i>name</i>	اسم
heyv	<i>moon</i>	قمر	heyv	<i>month</i>	شهر
jor	<i>room</i>	غرفة	jor	<i>up</i>	أعلا
roj	<i>day</i>	نهار	roj	<i>sun</i>	شمس
co	<i>barley</i>	شعير	co	<i>stram</i>	ساقية
tîr	<i>arrow</i>	سهم	tîr	<i>intensity</i>	كثيف
pîst	<i>leather</i>	جلد	pîst	<i>lether bag</i>	ظرف

şîr	<i>milk</i>	حليب	şîr	<i>sward</i>	سيف
pîr	<i>old</i>	معمر	pîr	<i>minister</i>	كاهان
kher	<i>piece</i>	قطعة	kher	<i>a group of sheep</i>	قطيع
mil	<i>neck</i>	رقبة	mil	<i>shoulder</i>	كتف
ax	<i>soil</i>	تراب	ax	<i>crying from pain</i>	آه، صرخة الم، صيحة الم
zirav	<i>thin</i>	رفيع	zirav	<i>gallblade</i>	صفراء
rast	<i>straight</i>	مستقيم	rast	<i>right</i>	عين
giran	<i>heavy</i>	ثقيل	rast	<i>right</i>	صحيح
kirmanc	<i>farmer</i>	فلاح	giran	<i>hard</i>	صعب
			giran	<i>expensive</i>	غال
			kirmanc	<i>kurds</i>	اكراد الشمال

BIRR IV

Parçeyên axivtinê   *Parts of speech*   أقسام الكلام

26. NAV   NOUN   اسم

Çi wuşeya mirovan (jin, mîr) caneweran (se, hesp, qaz) û tiştan (asin, mîz, av) bide zanîn ew nave.

Any word denote persons (woman, man) animals(dog, horse, goose) and things(iron, table, water) is a noun.

أيّهُ كلمة تدل على انسان (امرأة، رجل) و حيوان (كلب، حصان، وزة) و شيء (جديد، منضدة، ماء) هو اسم.

Corêñ navan   *Kinds of nouns*   أنواع الاسماء

1) Navê taybet⁽¹⁾= *proper noun*   اسم علم

Ew nave yê mirovèkê an tiştekê bitinê nav dike û bi wî navî tête nasîn.

Is the noun that denote to one preson or thing.

كلمة تدل على انسان او شيء واحد ويعرف به.

Bijar   *Bjar*   بزار

Kurdistan   *Kurdistan*   كردستان

Sînem   *Seenam*   سينم

Zozik   *Zozek*   اسم جبل

Metîn   *Mateen*   اسم جبل

Zaxo   *Zakho*   زاخو

2) Navê gişî   *Generic noun*   اسم جنس

Ew nave yê gelek mirov, canewer û tiştâ, an kitek ji wan nav dike;

1. Taybet= sennav= *proper noun*= اسم علم

û ew dîber, nedîber, jimarnav û nejimar navin.

It is the noun that denote to many persons, animals and things or one of them only.

And it is concrete noun, abstract noun, countable and uncountable nouns.

اسم يسمى مجموعة اشخاص او حيوانات او اشياء او واحد منها فقط و هو اسم مادي واسم معنوي واسم يُعد واسم لا يُعد.

asin	iron	حديد	çêl	cow	بقرة	çiya	mountain	جبل
jir	woman	امرأة	mêr	man	رجل	masî	fish	سكة
miz	lead	رصاص	nehing	whale	حوت	kur	son	ولد
kiç	girl	فتاة	qaz	goose	وزة	şêr	lion	أسد

3) Nave dîber Concrete noun اِسْم مَادِي

Ew tişte yê tête dîtin û dest lêdan.

It is a thing that can be seen or touched. هو الشيء الذي يُرى أو يُلمس.

ber	stone	حجر	rejû	cook	فحم	nan	bread	خبز
çîv	stick	عصا	miz	lead	رصاص	zêr	gold	ذهب

4) Navê nedîber Abstract noun اِسْم مَعْنَوِي

Ew tişte yê ne hêt dîtin an destlêdan.

It is a thing that cannot be seen or touched. هو الشيء الذي لا يُرى ولا يُلمس.

cuanî	beauty	جمال	can	spirit	روح	hêz	strength	قوة
evîn	love	عشق	giranî	heaviness(dearness)	نَفْل (غلا،)	viyan	love	محبة

5. Navê lêkday Compound noun الاسم المركب

a) Ji du navan From two nouns من اسمين

birabab	brothers from the same father	اخوة من اب
biramak	brothers from the same mother	اخوة من أم
jîn bira	the brother's wife	زوجة الاخ
marmasî	eel	مرميج(حيبة ما،)
gulav	colonia	ماء ورد

b) Ji navek û pîşkekê From a noun and verb من اسم و فعل

şîrfiroş	Milkman	بانع حليب	masîgir	fisherman	سَّاكَ
pezdoş	milker	حَلَّاب	xuînrêj	killer	سفاح دم

c) Navek û pesnek A noun and adjective اِسْم و صَفَة

gir sor	red hill	تل احمر	çav reş	black eyes	عيون سود
pez kûvî	wild sheep	غنم بري	pîrejin	old woman	عجوز

ç) Navek û hokerek A noun and an adverb اِسْم و ظرف

Paş roj	future	مستقبل	berçavk	glasses	عربات
---------	--------	--------	---------	---------	-------

paş şîv	<i>last meal</i>	سحور nediyar	<i>unseen</i>	اسم (غير مرئي)
d) Navek û daçekék	<i>A noun and a preposition</i>	اسم وحرف جر	bêkar	عاطل
serdar	<i>leader</i>	قائد	<i>with out work</i>	
bin erd	<i>under ground</i>	تحت الارض	binzik	أسفل البطن
serban	<i>roof</i>	سطح		

5) Kom nav   Collective noun   اسم جمع

Ref	<i>a group of birds</i>	مجموعة من الطيور
Celeb	<i>a group of animals</i>	مجموعة حيوانات
Ran	<i>a group of oxen and cows</i>	قطيع، من الشيران والبقر
Selef	<i>a group of riders</i>	مجموعة من الفرسان
Kher	<i>a group of sheep</i>	قطيع من الغنم
Malbat	<i>family</i>	عائلة
Birr	<i>a group of things, people, animals and birds</i>	مجموعة من أي شيء
Gell	<i>people, nation</i>	شعب

7) Nav û jimar   Noun and number   اسم وعدَّ

Nav du corin(texlîtin) li gel jimaran.

The nouns are two kinds with numbers.   الأسماء، نوعان من الاعداد.

a) Jimarnav   Countable nouns   أسماء تُعد

sêv	<i>apples</i>	تفاح	roj	<i>day</i>	نهار	çiya	<i>mountain</i>	جبل
pênos	<i>pencil</i>	قلم	gul	<i>rose</i>	وردة	gamêş	<i>buffalo</i>	جاموس
mêr	<i>man</i>	رجل	gund	<i>village</i>	قرية	ga	<i>ox</i>	ثور

b) Nejimarnav   Uncountable nouns   أسماء لا تُعد

zêr	<i>gold</i>	ذهب	giya	<i>grass</i>	حشيش	pîsi	<i>dirt</i>	وسمخ
hirî	<i>wool</i>	صوف	hêz	<i>strength</i>	قوة	penîr	<i>cheese</i>	جبن
khej	<i>mohair</i>	مرعز	av	<i>water</i>	ماء	zîv	<i>silver</i>	فضة

8. Zayend   Gender   جنس

Di zimanê kurdî de, me du zayend hene; nêr û mê.

In kurdish language there are two genders; male and femal.

يوجد في اللغة الكردية جنسان: ذكر وانثى.

Navên mirovan hindek nêr in hindek mîne û hindek nêr û mîne.
Persons' names are male, femal and some of them are both genders.
أسماء الاشخاص هم ذكور، اناث والبعض منها للجنسين.

a) Navên nêr   Male names   أسماء ذكور

Çeto	<i>Cheto</i>	چتو	Dara	<i>Dara</i>	دارا
Balo	<i>Balo</i>	بالو	Salar	<i>Salar</i>	سالار

Azad	Azad	ازاد	Zîrek	زيرك
b)	Navêن mê	Female names	أسماء اناث	
Gulê	Gule	گلی	Narîn	نارین
Sînem	Seenam	سینم	Viyn	Viyan
c)	Navêن nêr û mêt ⁽¹⁾	male and female names	أسماء لكل الجنسين	
Heval	Haval	هفال	Mamhosta	Teacher
Bizîsk	Doctor	طبيب	Dirawsê	Neighbour
Seyda	Teacher	مدرس		
Heval ê min.			My boy friend.	صديق
Heval a min.			My girl friend.	صديقتي
Bizîskê hestîyan.			Orthopedic doctor.	طبيب الكسور (العظام)
Bizîska çavan.			Ophthalmologist.	طبيبة العيون
Mamhosta yê law.			The handsome teacher.	المعلم الوسيم
Mamhosta ya ciwan.			The beautiful teacher.	المعلمة الجميلة
Dirawsê yên me sê ne; tek nêr û du mêt ne.			Our neighbours are three; one male and two are female.	جيранنا ثلاثة؛ واحد ذكر واثنان اناث.
ç)	Navêن caneweran, hindek nêrin hindek mêt ne hindek nêr û mêt ne.			
	Animals names are, male, femal and some of them are two gender.			

أسماء الحيوانات بعضها ذكور وبعضها اناث والمجموعة مزدوجة الجنس.

Navêن nêr	Male names	أسماء ذكور
hesp	horse	حصان
ga	ox	ثور
ker	ass	حمار
beran	ram	كبش
Navêن mêt	female names	أسماء اناث
mehîn	mare	فرس
çêl	cow	بقرة
maker	sheass	حماراة
mih	sheep	نعجة
Navêن nêr û mêt	Male and female names	أسماء مزدوجة الجنس
gurg	wolf	ذئب
hirç	bear	دب

1. Bo cudakirina navê nêr ji yê mêt; amrazên şes kar bikar bîne. (b, a)

To separate male nouns from female nouns use six uses articles. (b, a)

للتفريق بين الاسم المذكر والمؤنث لكلا الجنسين استعمل ادوات ذات ستة استعمالات. (b, a)

piling	tiger	تَيْغَرٌ	qaz	گوزه	وز
şêr	lion	أسد	kitik	cat	قط

Têbînî: Note: ملاحظة:

1) Hindek nav ên canewerên (nêr û mêt) têne zanîn nêr, bo mêt yan wuşe ya (mêt) li pêş navî dane.

Some animal names of both gender known as male; for female we have to put (mêt) before the noun.

بعض أسماء الحيوانات المزدوجة الجنس تعرف كأسماء ذكور وللاتن نضع كلمة (mêt) قبل الاسم.

2) Hindek nav ên canewerên (nêr û mêt) têne zanîn mêt û bo nêran wuşeya (ê nêr) li paş navi dane.

Some animal names of both gender known as female and for male we have to put (ê nêr) after the noun.

بعض أسماء الحيوانات المزدوجة الجنس تعرف كأسماء، اناث وللذكور نضع (ê nêr) بعد الاسم.

1) Nêr	male	ذكر	Mêt	Female	انثى
gurg	wolf	ذئب	mêt gurg	she wolf	ذئبة
hirç	bear	دب	mêt hirç	she bear	دببة
piling	tiger	تَيْغَرٌ	mêt piling	she tiger	نَسْرَة
şêr	lion	أسد	mêt şêr	she lion	لَبُوَّة
kew	porridge	فَبْجَ	mêt kew	she porridge	فَبْجَة
sûsk	porridge	حَجَلٌ	mêt sûsk	she porridge	حَجَلَة
qaz	goose	وز	mêt qaz	she goose	وزَة
2) Mêt	Femal	انثى	Nêr	Male	ذكر
kitik	cat	قطة	kitikê nêr	he cat	هر
pişik	cat	قطة	pişikê nêr	he cat	قطط
elok	turkeyhen	دجاجة رومي	elokê nêr	turkey coch	ديك رومي
kotir	dove	حمامة	kotirê nêr	he dove	حمام
bîbîmetto	parote	بيغاًة	bîbîmettoyê nêr	he parotes	بيغاًء
kêvrîşk	rabbit	أرنبة	kêvrîşkê nêr	he rabbit	أرنب

Navên tiştan   Articles names   أسماء الأشياء

Hindek nav nêrin û hindek mêtne, têne cudakirin bi amrazên şeşkar (ê, a).

Some names are male and some are female; to differentiate

between them you have to use the six uses articles (ê, a).

بعض الاسماء والاشياء مذكر والبعض مؤنثة للتفريق بينهما استعمل ادوات ذوست

استعمالات (ê, a)

a) Navêن parçeyêن leşê mirovî nêr û mê ne.

The names of parts of mankind body are male and female.

أسماء اعضاء جسم الانسان بعضها مذكورة وبعضها مؤنثة.

Nêr	Male	مذكر	Mê	Female	مؤنث	
ser	head	رأس	pirç(por)	hair	شعر	Serê min رأسى
çav	eye	عين	enî	front	جبهة	Çavê te عينك
guh	ear	أذن	difin	nose	أنف	Guhê wî أذنه
rû(rûî)	face	وجه	erzink	chin	حنك	
didan	tooth	سن	lêv	lip	شفة	Pirça min شعري
dev	mouth	فم	gewrî	throat	حنجرة	Enî ya te جهتك
ezman	toungle	لسان	til(tibil)	finger	أصبع	Difina wî أنفه
sto	neck	رقبة	nafik	navel	سرير	
mil	shoulder	كتف	çok	knee	ركبة	
dest	hand	يد	ciger	liver	كبد	
sîng	chest	صدر	gulçîsk	kidney	كلبة	
dil	heart	قلب	qûn	anas	خروج	
ûr(ûrî)	stomach	معدة	panî	heel	كعب	
zik	belly	بطن	birho	eye brow	حاجب	
ran	thigh	فخذ	mijûlank	eyehair	هداب	
pê	foot	قدم	qozek	ankle	رسخ القدم	
gun	testicle	خصية	sipil	spleen	طحال	
bask	fore arm	ساعد	mîzdank	urine bladder	مثانة	
qol	arm	زناد	zirrav	gall bladder	صفرا	
mejî	brain	مخ	rûvîka stûr	colon	قولون	

b) Tiştêن nêzîkî me; nêr û mê ne. *Things near us male and female.*

الأشياء القريبة منا بعضها مذكر وبعضها مؤنث.

Nêr	Male	مذكر	Mê	Female	مؤنث
esman	sky	سما	rój	sun	شمس
erd	earth	أرض	heyv	moon	قمر
hewir	cloud	غيم	stêr	star	نجمة
çiya	mountain	جبل	nihal	valley	وادي
kevir	rock	صخر	gopîtk	top	قمة

Nér	Male	ذكر	Mê	Female	مؤنث
xîz	sand	رمل	banî	high land	هضبة
ber(berd)	stone	حجر	deşt	plain	سهل
zûr	big hill	تل كبير	kanî	spring	عين (ماء)
gir(gird)	small hill	تل صغير	cok	stream	ساقية
celal	broak	جدول	zevî	field	ارض زراعية
aşîv	straming flowage	سائل	şov	plough field	حقل محروث
ban	roof	سطح	ax	ground	تراب
xanî	house	دار	çimento	ciment	سمنت
dergeh	door	باب	baran	rain	مطر
dîwar	wall	حانط	befir(berf)	snow	ثلج
kuçik	fire place	موقد	tîr	dart	شويك
kefçik	spoon	ملعقة	bist	skewer(spit)	سيخ
çartill	fork	شوكة	xanik	baking wood	خشبة التخيير
moçik	ladle(scoop)	مغرفة	sêl	bread tin	صاج
aman	dishes	مواعنين	kaşxank	ceiling	سقف

9) Kom di zimanê kurdî de   *Plural in kurdish language.*

الجمع في اللغة الكردية.

* Koma jimarnavênen nenas. *Plural of indefinite countable nouns.*

جمع الأسماء المعدودة النكرة.

1) Di demê borî de li gel pîşkênen têper. *In past tense with the transitive verbs.*   في الزمن الماضي مع الافعال المعدودة.

Rêz (rule): القاعدة:

Jimar (2, 3, 4, 20, 50) an(hindek, çend, gelek) + jimarnav + a + pîşkber + pîşk + (in, n).

Numbers (2, 3, 4, 20, 50) or(some, several, many) + a countable noun + a + object + verb + (in, n).

أعداد (٢، ٣، ٤، ٢٠، ٥٠) أو (بعض، عدة، كثير) + اسم معدود + مفعول به + فعل + (in, n).

a) Du hesp a av vexuarin. *Two horses drank water.* شرب حصانان ماءً

b) Bîst çêl a kha xuarin. *Twenty cows ate hay.* أكل عشرون بقرة تيناً.

c) Hindek kiçik a yarîkirin. *Some girls played games.* بعض البنات لعبن العاباً.

ç) Gelek bûk a aman şûştin. *Many birdes washed dishes.* عراش كثيرة غسلن مواعنيناً.

2) Di demê niho û bêt de, li gel pîşkênen têper. *In present and future tense with transitive verbs.*   في الزمن الحاضر والمستقبل مع افعال معدودة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimar(2, 3, 4, 20, 50) an (hindek, çend, gelek) + jimarnav + pîşkber + a + pîşk + (in, n).

Numbers (2, 3, 4, 20, 50) or(some, several, many) + a countable noun + object + a + verb + (in, n).

+ اعداد (٢، ٣، ٤، ٢٠، ٥٠) أو (بعض، عدة، كثير) + اسم معدود + مفعول به + (in, n).
 فعل + (in, n)

a) Sê jin aman a dişûn.

Three women wash dishes. ثلاثة نساء تغسلن مواتيناً.

b) Bîst mîr hesp a dê hajon(ajon).

Twenty men will guide horses. رجالُ عشرون سيدعون حصناً.

c) Çend pale sêv a dê xun.

Several worker will eat apples. عدّة عمال سياكلون تفاحاً.

ç) Hindek biçük gula diçinin.

Some children pickup roses. يقطف بعض الاطفال وروداً.

3) Di demê borî de li gel pîşkên têneper. *In past tense with intransitive verbs.* في الزمن الماضي مع الأفعال اللاحزة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimar(2, 3, 4, 20, 50) an (hindek, çend, gelek) + jimarnavek + pîşk + (in, n) + (pîşkberê bi yarîde(nedurist)).

Numbers (2, 3, 4, 20, 50) or(some, several, many) + a countable noun + verb + (in, n) + indirect object.

+ اعداد (٢، ٣، ٤، ٢٠، ٥٠) أو (بعض، عدة، كثير) + اسم معدود + فعل + مفعول غير صريح.

a) Pênc kurik çûn bo bazarî.

Five boys went to the market. خمسة اولاد ذهبوا الى السوق.

b) Deh kiçik hatin bo gundi.

Ten girls came to the village. عشرة بنات قدمن الى القرية.

c) Gelek golik zivrîn bo gundi.

Many colves returned to the village. عجول كثيرة رجعوا الى القرية.

ç) Çend çûçik firîn ji tırsan.

Several sparows flew from fear. عصافير عدة طاروا من الخوف.

4) Di demê niho û bêt de li gel pîşkên têneper. *In present and futur tense with intransitive verbs.* في الزمن الحاضر والمستقبل مع الأفعال اللاحزة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimar(2, 3, 4, 20, 50) an (hindek, çend, gelek) + jimarnavek + pîşk + (in, n) + (pîşkberê bi yarîde(nedurist)).

Numbers (2, 3, 4, 20, 50) or (some, several, many) + a countable noun + verb + (in, n) + indirect object.

+ (in, n) أو (بعض، عدة، كثير) + اسم معدود + فعل + مفعول غير صريح.

a) Sê kiçik diçin bo bajêr.

Three girls go to the town.

بنات ثلاثة يذهبن الى البلدة.

b) Hindek mehîn direvîn ji govê.

Some mares runaway from fold.

بعض الأفراس يهربن من الزريبة.

c) Gelek kurik dê bezin ta gundî.

Many boys will ran till the village.

ç) Deh çêl dê çin bo çereyê(çerê).

Ten cows will go to pasture.

بفرات عشرة سيدهن للرعى.

* **Koma jimarnavêniyas Plural of definite countable nouns**

جمع الاسماء المعدودة المعرفة

1. Di demê borî de li gel pîşkêñ têper.

In past tense with transitive verbs.

في الزمن الماضي مع الافعال المتعددة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimarnav + an + pîşkber + pîşk + (in, n).

A countable noun + an + object + verb + (in, n).

. (in, n) مفعول به + فعل + (an) اسم معدود

a) Golikan giya xuarin.

The colves ate the grass.

العجلون أكلو الحشيش.

b) Jinan aman şûştin.

The women washed the dishes.

النساء غسلن المawareن.

c) Hozanvan an hozan vehûnan.

The poets wrote the poems.

الشعراء نظموا الاشعار.

2. Di demê niho û bêt de li gel pîşkêñ têper. *In present and futur with transitive verbs.*

في الزمن الحاضر والمستقبل مع الافعال المتعددة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimarnav + pîşkber + an + pîşk + (in, n).

A countable noun + object + an + verb + (in, n).

. (in, n) + فعل + an + مفعول به + اسم معدود

a) Kurik sêv an dixun.

The boys eat apples.

الاولاد يأكلون لتفاح.

b) Kulî belg an dê xun.

The locusts will eat leaves.

الجراد سينأكلون اوراق الشجر.

3. Di demê borî, niho û bêt li gel pîşkên têper. *In past, present and future with intransitive verbs.* في الزمن الماضي، المضارع والمستقبل مع الأفعال اللازمـة.

Rêz: Rule: القاعدة:

Jimarnav + pîşk + (in, n) + daçek + pîşkber + an.

A countable noun + verb + (in, n) preposition + object + an.

.an معدود + فعل + (in, n) + حرف جر + مفعول غير صريح

a) Kur suyarbûn li hesp an.

The boys rode on the horses.

ركب الأولاد على الحصان

b) Kulî gehiştin nav rezan.

The locusts arrived in the fields.

وصل الجراد الى الحقول.

c) Gundî dicin bo gundan.

The villagers go to the villages.

القرويون يذهبون الى القرى.

ç) Kiç dê çin bo çinîna mazîyan.

The girls will go to pickup gallnuts. البنات سيدهبن لجني العقص.

BIRR V

27. Pesn Adjective صفة

Pesn wuşeyeke, pesna mirovek ê an tiştekê dike.

Adjective is a word that denotes qualities of a person or a thing.

الصفة كلمة يوصف بها انسان او شيء.

1. Hindek pesnêن giştî. Some common adjectives بعض الصفات العامة

Aza	strong	قوی	pehin	wide	عرض
Azad	free	حر	pírr(zor)	much(many)	كثير
Baday	twisted	مبروم	qelew	fat	سین
Baş	good(well)	جيد	rastgo	true	صادق
Berday	free	مطلق السراح (حرة)	rast	right	بين
Bilind	high	عال	rast	straight	مستقيم
Sist	weak	ضعف	rast	right	صحيح
Kole	slave	عبد	req	hard	صلد
Xav	untwisted	غير مبروم	res	black	أسود
Nebaş	bad	ردئ	rijî	with out fat	بدون دهن
Girtî	unfree	موقوف، مقيد الحرية	rizî	rot(decayed)	متفسخ
Nizim	low	ناصر	rûs(rûis)(tazî)	bare	عار
Birsî	hungry	جوعان	sar	cold	بارد

Ciwan	<i>beautiful</i>	جميل	sax	<i>perfect</i>	صحيح
çeleng	<i>fast</i>	سرع	sax	<i>healthy</i>	سليم
dirêj	<i>long</i>	طويل	serbest	<i>independent</i>	مستقل
dûr	<i>far</i>	بعيد	ciwan ⁽¹⁾	<i>beautiful</i>	جميلة
firch	<i>wide</i>	واسع	biçav	<i>not blind(oppened)</i>	مفتوح
gehiştî	<i>ripe</i>	ناضج	qam	<i>shallow</i>	غير عميق(گیج)
genî	<i>stink</i>	كريه الرانحة	nelal	<i>able to sprak</i>	غير اخرس (يتكلم)
gir	<i>large(huge)</i>	ضخم	biçük	<i>small</i>	صغير
giran	<i>heavy</i>	ثقيل	pîs	<i>dirty</i>	وَسْخ
giran	<i>expensive</i>	غالي	zirav	<i>thin</i>	رفيع
giran	<i>hard</i>	صعب	kêm	<i>less</i>	قليل
hêja	<i>fit(eligible)</i>	لائق، جدير	lawaz	<i>weak</i>	ضعف
hilkirî	<i>shiny</i>	مضئ	direwîn	<i>lier</i>	كتاب
hîn(fênik)	<i>cool</i>	بارد	cep	<i>left</i>	يسار
hişk	<i>dry</i>	جاف	xuehir	<i>curved</i>	معوج
hişyar	<i>wakened</i>	يقط	çewt	<i>wrong</i>	خطأ، غر
hulî	<i>smooth</i>	أملس	nerim	<i>soft</i>	لين
jîr	<i>intelligent</i>	ذكي	spî	<i>white</i>	ابيض
khehî	<i>domestic</i>	الليف	çewr(bikiz)	<i>fatty</i>	دهين
kherr	<i>deaf</i>	صم	saxlem(nerizî)	<i>not decay</i>	غير منفسخ
kevin	<i>old</i>	قديم	karkirî(bi cil)	<i>dressed</i>	لاس
kirêt	<i>ugly</i>	قبيح	gerim	<i>hot</i>	حار
têr	<i>satisfied(ful)</i>	شبعان	şkestî	<i>broken</i>	سكور
nerm	<i>low</i>	بطئ	nesax	<i>ill</i>	مريض
khurt(khin)	<i>short</i>	قصير	bindest	<i>govern by foreigner</i>	غير مستقل
nêzîk	<i>near</i>	قريب	şirîn	<i>sweet</i>	حلو
teng	<i>narrow</i>	ضيق	tarî	<i>darkness</i>	ظلم
kherik	<i>unripe</i>	غير ناضج	tarî	<i>dark</i>	غامق
negenî	<i>not stink</i>	غير كريه الرانحة	tenik	<i>thin</i>	رقين
hûr	<i>small</i>	ناعم	tîş	<i>sour(acid)</i>	حامض
sivik	<i>light</i>	خفيف(الحمل)	tîj	<i>sharp</i>	حاد
erzan	<i>cheap</i>	رخيص	tîr	<i>intensity</i>	كثيف
asan	<i>easy</i>	سهل	vala(vale)	<i>empty</i>	فارغ
			xort	<i>youth</i>	شاب

1) "ciwan" bo pesna kiçan. Sinem ciwane. *Sinem is beautiful.* سينم جميلة.

nehêja	<i>unfit</i>	غیر جدير	xurt	<i>brave</i>	شجاع، جسور
vemirî	<i>extinguish</i>	مطفئٌ	zêndî	<i>alive</i>	حي
gerim û sar	<i>warm and cold</i>	حار وبارد	zirav	<i>thin</i>	رقيق
terr	<i>moist</i>	رطب	zuha	<i>dry</i>	ناشف
nivistî	<i>sleep</i>	نائم	tal	<i>bitter</i>	مرّ
zivir	<i>rough</i>	خشن	ronahî	<i>light</i>	ضياء
bêmejî	<i>stupid</i>	غبي	vekirî	<i>light</i>	فاتح
kûvî(kuâvî)	<i>wild</i>	وحشى	stûr(stûr)	<i>thick</i>	ثخين
nekherr	<i>can hear</i>	غير أصم	şirîn	<i>sweet</i>	حلو
nû(nuî)	<i>new</i>	جديد	khuh	<i>blunt</i>	مُثُلَم
law ⁽¹⁾	<i>handsom</i>	وسيم (جميل)	ruhn	<i>watery</i>	خفيف
kirêt	<i>ugly</i>	قبيح	tijî(pirr)	<i>full</i>	ملوء
kore	<i>blind</i>	أعمى	qert	<i>between 18-40 years</i>	كامل
kûr(kuâr)	<i>deep</i>	عميق	tirsinok	<i>coward</i>	جبان
lal	<i>mute</i>	آخرس	mirî	<i>dead</i>	ميت
mezin	<i>big</i>	كبير	stûr	<i>thick</i>	غلظ
paqij(pak)	<i>clean</i>	نظيف	şil	<i>wet</i>	مبلل

a) Nevî yê wî kherre.

His grandson is deaf. حفيده أطرش.

b) Nazdar çeleng e li bezê.

Nazdar is fast in running. نازدار سريعة في الركض.

c) Melo çespane li xuandinê.

Malo is clever in reading. ملو نشيط في القراءة.

ç) Mala bab ê min paqije.

My father's home is clean. بيت والدي نظيف.

d) Çeqoyek tij min heye.

I have a sharp knife. أملك سكينة حادة.

e) Çeqoyên khuh me hene.

We have blunt knives. غلوك ساكيناً مثلمة.

f) Gulê şivek rîjî lêna.

Gule cooked a fatless supper. گلى طبخت عشاً عديم السمن.

g) Evîn nanê tenik peht.

Evîn baked the thin bread. خبزت أقين الخبز الرقيق.

2. Pesn û paşgir (tir) û (tirîn) Adjectives and suffixes (tir=er) and (tirîn=est)

1) "law" dihêt bo pesna kurkan. Sirwan lawe. *Sirwan is handsom.* سيروان جميل.

صفات ولاحقنا (أ =tirن) و (ألا =tirن)

* Paşgir (tir)   Suffix (tir = er)

(أ =tirن) لا لاحقة (ألا =tirن)

Heker me viya em pesn ên du mirova an du tişta bitinê beramber yek bikîn, em dê (tir) kîne paşgir bo pesnek ê.

If we want to compare between adjectives of two persons or two things only, we shall add the suffix (tir= er) to one of them.

اذا اردنا ان نقارن بين صفات شخصين او شيئاً منضييف اللاحقة (أ =tirن) الى احدهما.

* Ferhad û salar herdu bilindin.   *Both Farhad and Salar are tall.*

كلا فرهاد و سalar طويلاً.

Demê beramberkiranê me dît, ku Ferhad bilindire ji Salarî, û Salar nizim tire ji Ferhadî.(an khurttire ji Ferhadî)

When we compare between them, we saw that Ferhad is taller than Salar; and Salar is shorter than Ferhad.

حينما قارنا بينهما وجدنا بأن فرهاد أطول من سalar، و سalar أقصر من فرهاد.

* Çêl û golik a wê herdu girin.   *Both the cow and its calf are huge.*

كل من البقرة وعجلها ضخم.

Demê beramberkiranê me dît ko çêl girtire ji golka xu. û golik hûrtire ji maka⁽¹⁾ xu.

When we compare between them, we saw that the cow is huger than its calf, and its calf is smaller than its mother.

حينما قارنا بينهما وجدنا بأن البقرة أكبر من عجلها والعجل أصغر من امهما.

* Paşgir (tirn)   Suffix (tirn= est)

(أ =tirن) لا لاحقة (ألا =tirن)

Heker me viya em pesnên gelek mirova an tişta beramber yek bikîn, em dê (tirn) kîne paşgir bo pesn a jê girtî.

If we want to compare adjectives of many persons or things, we shall add the suffix (tirn= est) to the chosen one.

اذا اردنا ان نقارن بين صفات اكثر من شخصين او شيئاً منضييف اللاحقة (أ =tirن) الى

الصفة المختاراة(المفضلة)

* Malbata Qeremanî, bab, dayk, bapîr û sê zarone: Nizar, Ferhad û Azad.

Family of Qaraman, are father, mother, grand father and three x

1. Dayk bo mirovan û mak bo caneweran.

Dayk= mak= mother= .

children: Nizar, Ferhad and Azad.

عائلة قرمان هم أب، أم، جد وثلاثة اولاد: نزار، فرهاد وازاد.

Bapîr pîrtirîn kese di malbatê de.

Grand father is the oldest one in the family.

الجد هو الأعمى في العائلة.

Azad xurtirîn kese di malbatê de.

Azad is the youngest one in the family.

ازاد هو الأصغر سنا في العائلة.

Bab qelewtirîn kese di malbatê de.

The father is the fatest one in the family.

الأب هو الأسلم في العائلة.

Dayk lawazitirîn kese di malbatê de.

The mother is the weakest one in the family.

الأم هي الأضعف في العائلة.

Nizar mezintirîn zaroye di malbatê de.

Nizar is the oldest(biggest) child in the family.

نزار هو الولد الأكبر في العائلة.

Azad biçüktirîn zaro ye di malbatê de.

Azad is the smallest child in the family.

ازاد هو الولد الأصغر في العائلة.

3. Paye yên pesnê di kurdî de   *Adjective degrees in kurdish*

درجات الصفة في الكردية

1. Paye êk = pesn	Parative	صفة
2. paye du = pesin + tir	Comparative	مقارنة
3. Paye sê = pesn + tirîn	Superlative	مفاضلة

Paye êk. Parative.

Nêzîk *near*

صفة

قرب

Pîs *dirty*

paye du

nearer

مقارنة

أقرب

Hişk *dry*

Nêzîktir

dirtier

أوسع

Req *hard*

Pîstir

drier

أجف

Hîn *cool* حقيق الحرارة (بارد)

Hişktir

harder

أصلد

Baş *good* جيد (حسن)

Reqtir

cooler

أخف حرارة (أبرد)

Tenik *thin* رقيقة

Hîntir

better

أجود (احسن)

Ciwan *beautiful* جميل

Baştir

thiner

أرق

Teniktir

more beautiful

أجمل

Paye sê	Superlative	مُفاضلة
Nêziktirîn	ncarest	الأقرب
Pîstirîn	dritest	الأوسع
Hiştirîn	dricest	الأجف
Reqtirîn	hardest	الأصلد
Hîntirîn	coolest	الأخف حرارة (الابرد)
Bâstirîn	best	الأجود (الاحسن)
Teniktirîn	thinnest	الأرق
Ciwantirîn	most beautiful	الأجمل

4. Jimar(Hijmar) Numbers اعداد

Jimar du corin: Jimarok û pesnên jimarî

Number are two kinds: Cardinal number and Ordinal numbers

اعداد نوعان: اعداد و صفات عددية

* Jimarok   *Cardinal numbers*   اعداد

0- 10

hîç, yek(êk) du, sê, çar, pênc, şes, heft, heşt, neh, deh.

zero, one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten.

عشرة، تسعه، ثمانية، سبعة، ستة، خمسة، اربعة، ثلاثة، اثنان، واحد، صفر

11- 20

yazde, dozde, sêzde, çarde, pazde, şazde, hevde, hejde, nozde, bîst
eleven, twelve, thirteen, fourteen, fifteen, sixteen, seventeen,
eighteen, nineteen, twenty

عشرون، تسعه عشر، ثمانية عشر، سبعة عشر، ستة عشر، خمسة عشر، اربعة عشر، ثلاثة

عشر، اثنا عشر، احد عشر

* 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100

bîst, sî, cil, pêncî, şest, heftê, heştê, not, sed

twenty, thirty, forty, fifty, sixty, seventy, eighty, ninety, one hundred

مائة، تسعون، ثمانون، سبعون، ستون، خمسون، اربعون، ثلاثون، عشرون

* 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000

sed, du sed, sê sed, çar sed, pênc sed, şes sed, heft sed, heşt sed, neh sed, hizar

one hundred, two hundred, three hundred, four hundred, five hundred, six hundred, seven hundred, eight hundred, nine hundred, one thousand

ألف، تسع مائة، ثمان مائة، سبع مائة، ست مائة، خمس مائة، اربع مائة، ثلاث مائة، مئتان،

مائة

* 101, 202, 303, 404, 505

sed û êk, du sed û du, sê sed û sê, çar sed û çar, pênc sed û pênc
one hundred one, two hundred two, three hundred three, four hundred four, five hundred five

خمس مائة و خمسة، اربع مائة و اربعة، ثلاثة مائة و ثلاثة، مئتان و اثنان، مائة و واحد

* 1001, 1204,

hizar û êk, hizar û du sed û çar

one thousand one, one thousand two hundred four

ألف ومائتان واربعة، ألف وواحد

* 1650, 1988

hizar û şeşsed û pêncî, hizar û neh sed û heştê û heş

one thousand six hundred fifty. one thousand nine hundred eighty eight.

ألف وتسعمائة وثمانية وثمانون، ألف وستمائة وخمسون

* 1000, 2000, 3000, 10000

hizar, du hizar, sê hizar, deh hizar

one thousand, two thousand, three thousand, ten thousand

عشرة الاف، ثلاثة الاف، ألفان، ألف

* 1000000, 2000000, 10000000

milyonek, du milyon, deh milyon

one million, two million, ten million

عشرة ملايين، مليونان، مليون

* 10000000000, 1000000000000

bilyon⁽¹⁾= milyar, tirilyon

one billion, one trillion

تريليون، بليون

* Pesnêñ Jimarî *Ordinal numbers* صفات عدديّة

Bi sê cora(texlita) têne nivîsin. We have three kinds of ordinal numbers.

الصفات عدديّة تكتب بثلاثة طرق

1) yê ⁽²⁾ êkê(yekê)	2) yekem	3) yekemîn	The first	الأول
yê duê	duem	duemîn	The second	الثاني
yê siyê	siyem	siyemîn	The third	الثالث
yê çarê	çarem	çaremîn	The forth	الرابع
yê pêncê	pêncem	pêncemîn	The fifth	الخامس
yê şeşê	şeşem	şeşemîn	The sixth	ال السادس

1. bilyon= 1,000,000,000 li Emrika= 1,000,000,000,000 li Beritanîya

Milyar= 1,000,000,000 li Beritanîya

2) yê êkê an ya êkê . Mirovê yekê. Jina duê.

yê heftê	hestem	hestemîn	<i>The seventh</i>	السابع
yê heşte	heştem	heştemîn	<i>The eighth</i>	الثامن
yê nehê	nehem	nehemîn	<i>The nineth</i>	التاسع
yê dehê	dehem	dehemîn	<i>The tenth</i>	العاشر
yê yazdê	yazdem	yazdemîn	<i>The eleventh</i>	الحادي عشر
yê dozdê	dozdem	dozdemîn	<i>The twelfth</i>	الثاني عشر
yê bîstê	bîstem	bîstemîn	<i>The twentieth</i>	العشرون
yê sedê	sedem	sedeimîn	<i>The hundredth</i>	المائة
yê hizare	hizarem	hizaremîn	<i>The southandth</i>	الألف

a) Roja yekê ji heyva pêncê cejna pala ye.

The first day of the fifth month is the holyday of workers.

اليوم الاول من الشهر الخامس هو عيد العمال.

b) Roja bîst û yekê ji heyva siyê cejna newrozê ye.

The twenty first of the third month is the holyday of newroz.

يوم الحادي والعشرين من الشهر الثالث عيد نوروز.

c) Em roja çardê ji heyva çarê dê wexerkin.(oxerkin)

We shall travel in the fourteenth of the forth month.

نسافر في اليوم الرابع عشر من الشهر الرابع

ç) Roja yekem ji heyva heştem ez çûm bo Zaxoyê.

The first day of the eighth month I went to Zakho.

في اليوم الاول من الشهر الثامن سافرت الى زاخو.

* Welat	the country	Pesn	the adjective	Nav	the noun
Iraq	Iraq	Iraqî	Iraqian	Iraqîyek	an Iraqi
	عراق		عربي		Iraqi
Misir	Egypt	Misrî	Egyptian	Misrirîyek	an Egyptian
	مصر		مصري		Egyptian
Yaban	Japan	Yabanî	Japanese	Yabanîyek	a Japanesc
	يابان		ياباني		Japanesc
İngland	England	İnglîzî	English	İnglîzîyek	an English man
	إنگلترا		إنجليزي		English man
Elmanîya	Germany	Elmanî	German	Elmanîyek	a German
	المانيا		الماني		German
Turkiye	Turkey	Turk	Turkish	Turkek	a Turkish
	تركيا		تركي		Turkish
Holande	Holland	Holandî	Dutch	Holandîyek	a Dutch man
	هولندة		هولندي		Dutch man

Franse	France	Fransî	French	Fransîyek	a French man
	فرنسا		فرنسي		فرنسي
Danîmark	Denmark	Danîmarkî	Denish	Danîmarkîyek	a Dane
	دانمارک		دانمارکی		دانمارکی
Swîd	Sweden	Swîdî	Swedish	Swîdîyek	a Swede
	سويد		سويدی		سويدی
çîn	China	çînî	Chinese	çînîyek	a Chinese
	chin		صيني		صيني
Yewnan(1)	Greece	Yewnanî	Greek	Yewnanîyek	a Greek
	يونان		يوناني		يوناني
* Bajar	Towns	Pesn	Adjective	Nav	Noun
	بلدة		صفة		اسم
Dihok	Duhok	Dihokî	Duhokian	Dihokîyek	a Duhokian
	دهوك		دهوکي		دهوکي
Zaxo	Zakho	Zaxoyî	Zakhoian	Zaxoyîyek	a Zakhoian
	زاخو		زاخوي		زاخوي
Hewlîr	Hawlair	Hewlîrî	Hawlaírian	Hewlîrîyek	a Hawlaírian
	اربيل		اربيلي		اربيلي
Kerkûk	Karkok	Kerkûkî	Karkokian	Kerkokîyek	a Karkokian
	كركوك		كركوكي		كركوكي
Bexda	Baghdad	Bexdayî	Baghdadian	Bexdadîyek	a Baghdadian
	بغداد		بغدادي		بغدادي
Mûsil	Mosul	Mûsilî	Mosulian	Mûsilîyek	a Mosulian
	موصل		موصلي		موصلي
Akre	Akra	Akreyî	Akraian	Akreyîyek	an Akrawian
	عقرة		عقاروي		عقاراوي

5. Piçjimar	Fraction	كسور	
1/2	Nîv	one half	نصف
1/3	sê êk	third	ثلث
1/4	çarêk	a quarter, fourth	ربع
1/5	pêncêk	fifth	خمس
1/6	şesêk	sixth	سادس
1/7	heftêk	seventh	سبعين
1/8	heştêk	eighth	ثمان

1) Kurdistn Kurdish كردي Kurdeك A kurdian كردستان واحد

1/9	nehêk	nineth	تُسْعَ
1/10	dehêk	tenth	عَشَرُ
2/3	du ji siya	two third	ثُلُثَنَ
2/5	du ji pêncâ	two fifth	حُسْنَيْنَ
3/5	sê ji pêncâ	three fifth	ثُلَاثَةُ أَخْمَاسٍ
3/4	sê çarêk	three fourth(three quarters)	ثُلَاثَةُ أَرْبَاعٍ
2 1/2	du û nîv	two and half	اثْنَانَ وَنِصْفٌ
3 1/5	sê û pêncêk	three and fifth	ثُلَاثَةُ وَخَمْسٌ
8 1/7	heşt û heftêk	eight and seventh	ثَانِيَةُ وَسَبْعَ
10 3/8	deh û sê ji hesta	ten and three eighth	عَشَرَةُ وَثُلَاثَةُ أَرْبَاعٍ
20 3/4	bîst û sê çarêk	twenty and three quarters	عَشْرُونَ وَثُلَاثَةُ أَرْبَاعٍ
1+2=3	yek û du dibin sê	one plus two equals three.	وَاحِدٌ زَانِدَ اثْنَانَ يُساوِي ثُلَاثَةً
6-2=4	şes kêm du dê bin çar	six minus two equals four	سَتَّةٌ ناقصٌ اثْنَانَ يُساوِي أَرْبَعَةً
3x4=12	sê cara çar dibin dozde	three by four equals twelve	ثُلَاثَةٌ فِي أَرْبَعَةٍ يُساوِي اثْنَاعَشَرَ
20:2=10	bîst bo dua dibin deh	twenty divided by two equals ten	عَشْرُونَ تَقْسِيمٌ اثْنَانَ يُساوِي عَشَرَةً
10+5=15	deh û pênc dibin ⁽¹⁾ pazde	ten plus five equals fifteen	عَشَرَةُ زَانِدَ خَمْسَةٌ يُساوِي خَمْسَةَ عَشَرَ
20-8=12	bîst kêm heşt dibin dozde.	twenty minus eight equals twelve	عَشْرُونَ ناقصٌ ثَانِيَةٌ يُساوِي اثْنَاعَشَرَ
8x7=56	heşt cara heft dibin pêncî û şes	eight by seven equals fifty six	ثَانِيَةٌ فِي سَبْعَةٍ يُساوِي سَتَّةٌ وَخَمْسُونَ
90:9=10	not bo nehan dibin deh	ninety divided by nine equals ten	تَسْعُونَ تَقْسِيمٌ تَسْعَةٌ يُساوِي عَشَرَةً

* Carek= once= مرّة
ducar= twice= مرتان
sê car= three times= ثلاث مرات
deh car= ten times= عشر مرات
* du du bijmêre ta dehê count two two till ten عد اثنان اثنان الى عشرة
du, çar, şes, heşt, deh two, four, six, eight, ten اثنان، اربعة، ستة، ثانية، عشرة

1) du cartêt xuandin duca. sê ca, çar ca, deh ca, sed car,
dibe(dibin)= equal= يساوي

* pênc pênc bijmêre ta bîstê. count five five till twenty عد خمسة خمسة الى عشرين
pênc, deh, pazde, bîst five, ten, fifteen, twenty

خمسة، عشرة، خمسة عشر، عشرون

* Sal û dîrok Years and dates السنين والتاريخ

14.7.1958

çardeyî tîrmehê sala hizar û neh sed û pêncî û heştê.
the fourteenth of July nineteen fifty, eight

الرابع عشر من تموز سنة الف وتسعمائة وثمانية وخمسين

20.5.1992

bîstî gulanê sala hizar û nehsed û not û duê.
the twenteeth of may nineteen ninety two.

العشرون من مايس سنة الف وتسعمائة وأثنان وتسعون

5.6.1997

Pêncî xizîranê sala hizar û nehsed û not û heftê
the fifth of June nineteen, ninety seven

الخامس من حزيران سنة الف وتسعمائة وسبعين وتسعون

* Çerx = sedem = 100 sal century قرن

Gulê di çerxa bîstê de bû.

Gule born in the 20th century.

كلى ولدت في القرن العشرين.

Em di axlêva çerxa bîstê de dijîn.

We live in the end of the 20th century. نحن نعيش في اواخر القرن العشرين

Çine giringtirîn serhatiyêñ çerxa bîstê?

What are the most important incidents in the 20th century?

ما هي اهم حوادث القرن العشرين؟

* Dem The time الوقت

Çi deme? What is the time? كم الساعة؟

Çukok heste. It is eighth o'clock. الساعة الثامنة.

8,05: heşt û pênce. It is five past eighth. الثامنة الا خمسة

7,10: heft û dehe. It is ten past seven. السابعة عشر دقيقة.

9,15: neh û çarêkeke. neh û pazde çuke.

It is a quarter past nine. It is fifteen minutes past nine.

الساعة التاسعة والربع. السابعة التاسعة وخمسة عشر دقيقة.

10,20: deh û bîste. It is twenty past ten. الساعة العاشرة وعشرون دقيقة.

6,25: şes û bîst û pênce. şes û nîv kêm pênce.

It is twenty five past six. It is five minutes to half past six.

الساعة السادسة وخمس وعشرون دقيقة. الساعة السادسة والنصف الا خمس دقائق.

الساعة السادسة ونصف. 6,30: çukok şes û nîve. It is half past six.

الساعة السابعة والنصف وخمس دقائق. 6,35: çukok şes û nîv û pênce. heft kêm bîst û pênce.

الساعة السابعة والربع. 6,45: çukok heft kêm çarêkeke. heft kêm pazde çuke.

الساعة السابعة وال一刻钟. 6,15: It is a quarter to seven. It is fifteen minutes to seven.

* çukok = clock = ساعة

kat = an hour = ساعة زمنية

çuk = minut = دقيقة

tuk = second = ثانية

kat = 60 çuk. An hour = 60 minutes. ساعة زمنية = ٦٠ دقيقة.

çuk = 60 tuk. One minute = 60 second. دقيقة = ٦٠ ثانية.

BIRR VI

28. Hoker Adverb طرف

Hoker wuşeyeke pesna pîşkckê, pesnekê an hokerek dî dide.

An adverb qualifies a verb, an adjective or another adverb.

الظرف كلمةً يصف فعلًاً أو صفةً أو ظرفًا آخرًا.

* hoker du corin. Adverbs are two kinds. الظرف نوعان.

1. Sade = Simple = بسيط

2. lêkday = Compound = مركب

* Sade:

vir	here	هنا	wir	there	هناك
noke	now	الآن	paşî	then	ثم
dema	when	لما	gava	while	حينما، أئنا
duhî	yesterday	اليارحة			

* lêkday:

çan ca	some times	احياناً
gelek ca	often	غالباً
betir pêr	the day before yesterday	قبل يومين
vê havînê	this summer	هذا الصيف
vê spêdê	this morning	هذا الصباح
duhî spêd	yesterday morning	اليارحة صباحاً

* Me gelek corêñ hokeran hene.

We have many kinds of adverbs. عندنا انواع كثيرة من الظروف.

1. Hokerêñ demî	Adverbs of time	ظرف زمان	
spêde	morning		صباح
nîvro	noon		ظهر
êvar	afternoon		مساء
şev	night		ليل
îro(evro)	to day		اليوم
îşev(ev şeve)	to night		الليلة
îsal(evsal)	this year		هذه السنة
duhî	yesterday		اليesterday
pêr	the day befor yesterday		قبل يوم
betir pêr	two days ago		قبل يومين
sube	tomorrow		غدا
dusbe	the day after tomorrow		بعد غدا
sêşbe	after three days		بعد ثلاثة أيام
pişti heftîyekê	after a week		بعد أسبوع
pişti salekê	after a year		بعد سنة
pişti heyvekê	after a month		بعد شهر
vê havînê	this summer		هذا الصيف
vê payîzê	this autumn		هذا الخريف
vê zivistanê	this winter		هذا الشتاء
vê biharê	this spring		هذا الربيع
havîna par ⁽¹⁾	last summer		الصيف الماضي
payîza par	last autumn		الخريف الماضي
zivistana par	last winter		الشتاء الماضي
bihara par	last spring		الربيع الماضي
havîna bêt	next summer		الصيف القادم
payîza bêt	next autumn		الخريف القادم
zivistana bêt	next winter		الشتاء القادم
bihara bêt	next spring		الربيع القادم
vê spêdê	this moning		هذا الصباح
sube spêdê	tomorrow morning		غداً صباحاً
duhî spêdê	yesterday morning		اليesterday صباحاً
şevêdî	yesterday night		اليesterday ليلياً

1) havîna par = havîna çûyî = last summer الصيف الماضي

şeva dî	<i>two days ago night</i>	قبل ليلتين
şevek dî	<i>tomorrow night</i>	غداً ليلاً
şevtira dî	<i>three day ago night</i>	قبل ثلاثة ليالٍ
berê	<i>last time</i>	الزمن الماضي
berî noke	<i>already</i>	قبل الآن
noke	<i>now</i>	الآن
bêhnekê	<i>amoment</i>	لحظة
katekê	<i>an hour</i>	ساعة زمنية
2. Hokerên cihî	<i>Adverbs of place</i>	ظروف مكان
vir	<i>here</i>	هنا
wir	<i>there</i>	هناك
ber derî	<i>front the door</i>	اما الباب
pişt xanî	<i>behind the house</i>	وراء الدار
nav rezî	<i>in the field</i>	في البستان
ser banî	<i>on the roof</i>	على السطح
rex aşî	<i>by(beside) the mill</i>	بجانب الطاحونة
li jora kuçkî	<i>in the kitchen</i>	في المطبخ
li mal	<i>at home</i>	في البيت
derve	<i>out</i>	خارج
bin mêtê	<i>under the table</i>	تحت المنضدة
ser pirê	<i>on the bridge</i>	على الجسر
li hindav	<i>obove, over</i>	فوق
bakur	<i>north</i>	شمال
başûr	<i>south</i>	جنوب
rojhelat	<i>east</i>	شرق
rojava	<i>west</i>	غرب
paşve	<i>to the back</i>	إلى الوراء
pêşve	<i>to the front</i>	إلى الأمام
3. Hokerên çendî yê	<i>Adverbs of quantity</i>	الظروف الكمية
pirî	<i>very</i>	كثير
bitekûzî ⁽¹⁾	<i>quite</i>	حقيقة
behra pitir	<i>quite</i>	بالآخرى
a) Ev xanî pirî kevne.	<i>This house is very old.</i>	هذا الدار قديم جداً.
b) Ez gelek baştir im.	<i>I feel much better.</i>	أشعر بتحسن أكثر.

1. bitekûzî = betewawî = quite = تماماً

- c) Babê min bitekûzî saxbû. *My father has quite recoverd from his illness.*
والدي قد شفي تماماً.
- ç) Nesrîn bi rastî ciwane. *Nasrin is quite a beauty.*
نسرين جميلة حقيقة.
- d) Alan behra pitir zîreke. *Alan is quite clever.*
آلان بالآخرى نشيط.

4. Hokerêن beramberî yê. Comparative adverbs طروف مقارنة

Hind = so = as...as هكذا

Hindî = so...as...as.....as كـ

Wek = as مثل، كما

a) Ne hind giran bû wek min hizirkirî.

It was not so heavy as I thought. لم يكن هكذا ثقلاً كما افتكرت.

It was not so expensive as I thought. لم يكن هكذا ثميناً كما افتكرت.

b) Ez hindî te bilindim. *I am as high as you.* أنا بعلوكم

c) Ez nehindî te dirêjim. *I am not so tall as you.* لست طريراً مثلك.

5. Hokerêن mi girtî û demdarî yê.

Adverbs of supposition and temporal. طروف افتراضية و زمنية.

weheye	perhaps, maybe	ربما
migirtî	suppose	يفترض
hîvî	hope	يتوقع، يأمل
bêguman	certainly, sure	بالتأكيد
rûda	happened	حدث
hilket ⁽¹⁾	by chance	بالصدفة
mixabin	unfortunately	سواء
bixoşî	fortunately, happily	بسعادة
hêşta	still, yet	لآخرال، بعد
ta	even	حتى
herdem ⁽²⁾	always	دائماً
geleca	often	غالباً
çanca	sometimes	أحياناً
çuca(tuca)	never	طبعاً
dibit	probably, maybe	يتحمل
kêmca	seldom	نادراً

1. binivîse (hilkevt) û bixûne (hilket). Write "hilkevt" and read "hilket".

. (hilket) واقرأ (hilkevt).

2. Her dem= her gav= always= دائماً

ne	<i>not</i>	كلا
diser...ra(re)	<i>inspite of</i>	بالرغم من
dema	<i>when</i>	لما
berî	<i>before</i>	قبل
gava	<i>while</i>	أثناء
çiku, ji berku	<i>because</i>	لسبب
ewe	<i>since</i>	منذ أن
heker	<i>if</i>	إذا، ان
berînoke	<i>already</i>	قبل الآن
herçend ku	<i>although</i>	ولو، رغم
çi gava	<i>as soon as</i>	حالما يمكنك
daku	<i>in order that, so that</i>	لكي

* Weheye, ez biçim bo Zaxo yê piştî heftîyekê.

Perhaps, I shall go to Zakho after a week.

رعا اذهب الى زاخو بعد أسبوع

* Migirtî tu ne li virî, ez dê hemî karî kim.

Suppose you are not here, I shall do all the work.

سأخبر كل العمل على فرض انت غير موجود.

* Min hîvî heye tu dê serkevî di bazirganî yê de.

I hope you will succeed in trading.

أتوقع أن تنجح في التجارة.

* Bêguman se dê vegevit bo malê.

The dag will certainly comeback home.

بالتاكيد سيرجع الكلب الى البيت.

* Ez nizanim çi rûda bû roja ïnîyê.

I don't know, what had happened on friday.

لا أعرف ماذا حدث يوم الجمعة.

* Hilkevt min Salar dît di rê de.

By chance I saw Salar in the way.

رأيت سالار في الطريق صدفةً.

* Mixabin min neşiya ezbihêm(bêm) kombînê.

Unfortunatly, I couldn't come to the meeting.

لسوء الحظ لم استطع حضور الاجتماع.

* Lawînî jin anî û bi xoşî pêkve jiyan.

Laween married and they lived happily together.

تزوج لاوين وعاشوا بسعادة سوية.

- * Şemo gelek ne saxe û hêşta sax nebûye.
Shemo is very ill and still he hasn't recovered.
شمو مريض جداً ولايزال لم يشف بعد.
- * Swîd sare ta havîna wê jî sare.
Sweden is cold even in summer.
سويد بارد حتى في الصيف.
- * Divêt tu herdem nimra postey li ser nameyê binivîsî.
You must always write the postal code on the envelope.
عليك أن تكتب رقم البريد على الرسالة دائماً.
- * Em geleca Alanî li Dihokê dibînîn.
We often see Alan in Duhok.
نرى آلان في دهوك غالباً.
- * Ez canca zaroyan dibim bo sînemayê.
Sometimes I take the children to Cinema.
الأخذ الولاد الى السينما احياناً.
- * Berf(befir) çuca na barit li Tebaxê.
It never snows in August.
لا يسقط الثلج في شهر آب قطعياً.
- * Dibe(dibit) xuşka te; ew ji bîr kiribit.
Your sister; has probably forgotten him.
يُحتمل أن اختك قد نسيته.
- * Azad kêmca diçit bo derveyî welatî.
Azad seldom travels abroad.
يسافر ازاد الى خارج البلد نادراً.
- * Di ser baran barînê re em çûn bo gundî.
We went to the willage in spite of the heavy rainfall.
بالرغم من سقوط المطر ذهبنا الى القرية.
- * Çêl hat bo mal dema garan vegeyî gundî.
The cow returned home when the herd of the cattle returned to the village.
رجعت البقرة الى البيت لما رجع القطيع الى القرية.
- * Ez dê derkevîm berî tu vegeî.
I shall go out before you return.
سأخرج قبل مجيئك.
- * Tu dişeyî xuarinê bixû gava ez bixuînim.
You can eat your food while I am reading.
تستطيع أن تأكل الطعام حينما أقرأ.

- * Zaro hişyar bû çiku berx barrî.
The child woke up because the lamp's bleat.
استيقظ الطفل بسبب ثغاء المخروف.
- * Ez ne çûyî me sînemayê, ewe par payîzê.
I haven't gone to the cinema since last Autumn.
لم اذهب الى السينما منذ الخريف الماضي.
- * Heker tu bixûnî, tu dê serkevî.
If you study, you will succeed.
ان تدرس ستنتج.
- * Namegêr berî noke li vir bû.
The postman was already here.
ساعي البريد كان هنا قبل الآن.
- * Herçend ku bar giran bû, hêstirê xu ragirt.
Although the load was heavy, the mule bear it.
البغلة تحملت العمل رغم تقله.
- * babê têligrafek şand bo kurê xu daku zû vegevit.
The father sent a telegram to his son in order that to return soon.
أرسل الوالد تلغرافاً لولده لكي يرجع بسرعة.

6. Hokerên eyî yê.

Adverbs of concession and agreement. ظروف التسلیم والموافقة.

erê	Yes	نعم
helbet	of course	بالطبع
pa çewa	of course	طبعاً

* Ma tu dişey vê nameyê bixunî? Erê/ mamhosta/ .
Can you read this letter? Yes/ sir/ .

هل تستطيع ان تقرأ هذه الرسالة؟ نعم / سيدى / .

* Ma te baş xuandî ye? Helbet, min ê xuandî.
Have you studied hard? Of Course, I have.

هل قرأتَ جيداً؟ بالطبع فعلت.

* ka dê harî min kî? Erê, pa çewa.
Will you please help me? Yes, of course.

هل ستساعدني لطفاً؟ نعم، طبعاً.

7. Hokerên pirs û sûrbînê

Adverbs of interrogation and exclamation. ظروف الاستفهام والتعجب.

a) Çima = bo = ji ber ci = Whay = لما

b) Çewa = kû = How = كيف

c) Çî =	<i>What</i> =	ما، ماذَا
d) Çend =	<i>How many</i> =	كم للعدد
* Çima tu hatî?	<i>Why did you come?</i>	لماذا أتيت؟ (جئت)؟
* Çewa tu hatî?	<i>How did you come?</i>	كيف جئت؟ (أتيت)؟
* Ma te çi got?	<i>What did you say?</i>	ماذا قلت؟
Sûrbîn	<i>Exclamation</i>	تعجب
* Çend lawe Alan!	<i>How handsom Alan is!</i>	كم وسم آلان!
* Çend ciwane Dîlan!	<i>How beautiful Deelan!</i>	كم جميلة ديلان!
* Ci rinde Gulê!	<i>How nice Gule is!</i>	كم ظريفة گلى!

Hindek rist li ser hokeran

Some sentences about adverbs

بعض الجمل حول الظروف

* Min divêt te bibînim bêhnekê.

I want to see you a moment. أريد رؤيتك لحظة. (أريد أن اراك لحظة).

* Min nan peht berî katekê.

I baked an hour ago. خبرتُ قبل ساعة.

* Kurê min herroj diçe serkarê xu.

My son goes daily to his work. ولدي يذهب يومياً إلى عمله.

* Min pez çerand li rex aşî.

I grazed the sheep beside the mill. سرحتُ الغنم بجانب الطاحونة.

* Pişik nivistî ye, li bin mêzê.

The cat has slept under the table. قد نامت القطة تحت المنضدة.

* Ev daristane, ya ez têra diborim.

This forest is, that I pass through. هذه هي الغابة التي أعبر خلالها.

* Ev daristan bû, ya ez têra borîm.

This forest was, that I passed through. هذه هي الغابة التي عبرت منها.

* Kiça min li mal bû û kurê min li derive bû.

My daughter was at home and my son was out. ابنتي كانت في البيت ولدي كان في الخارج.

* Ev jor bû, ya em têda nivisîn.

This room was, that we slept in. هذه الغرفة هي التي نمت فيها.

* Me hatin û çûn li ser pişa dewaran dikir berê.

We used to travel on the bag of animals in the past.

كنا نسافر على ظهر الحيوانات في الماضي.

* Em dê kombuûn li mala me îşev.

We shall meet in our home to night. ستجتمع في دارنا الليلة.

* Me jivan da hev em êk bibînin piştî heftî yekê.

We promised to see each other after a week.

وَعَدْنَا أَن نرَى بَعْضًا بَعْدَ أَسْبَعِ.

* Em dê hev bînin piştî heyvekê.

We shall see each other after a month.

سنرى بعضنا بعد شهر.

* Min kiçek ciwan dît li ser pirê duhî.

I saw a beautiful girl on the bridge yesterday.

رأيت بنتاً جميلة على الجسر البارحة.

* Gundê me li bakura Iraqê ye.

Our village is in the north of Iraq.

قررتنا في شمال العراق.

* Wî wêne yê xu li hindav serê xu hilawîst.

He hanged his picture above his head.

علقَ صورتهُ فوق رأسه.

* Min têşt xuar li jora kuçik vê spêdê.

I had⁽¹⁾ breakfast in the kitchen this morning.

فطرتُ في المطبخ هذا الصباح.

BIRR VII

29. Pronav Pronoun ضمير

Pronav wuşeyek e cihê navekê digire.

Is a word stands instead of a noun. كلمة تأخذ مكانَ أسم.

1) Pronavên kesîn Personal pronouns ضمائر شخصية

Me du cor(texlît) pronavên kesîn hene:

عندنا نوعان من الضمائر الشخصية.

1. Pronavên dukar: (ez, tu, ew, em, hûn, ew) cihê navê pîşker û navê pîşkber digirin.

Pronouns of two uses (ez, tu, ew, em, hûn, ew) stands instead of the subject noun and the object noun.

ضمائر ذو استعمالين (ez, tu, ew, em, hûn, ew) تأخذ مكانَ الاسم الفاعل والاسم المفعول.

	Kit, Single مفرد		Kom, Plural جمع	
kesê êkê, peyvker. First person.	Ez متكلم	I أنا	Em We	نحن
kesê duê, peyv ligel. second person.	Tu مخاطب	You أنت	Hûn You	أنتم
kesê siyê, bezir. Third person.	Ew غائب	He, هو	Ew They	هم، هن
		She هي		

1. **had = ate = أكلَ**

* Pîşker   *subject*   فاعل

a)   Ez hişyar bûm çukok heftî spêdeyê.
I woke up at seven o'clock in the morning.

استيقظت الساعية السابعة صباحاً.

b)   Ew hat bo malê berî du kata.
He came home two hours ago.

جاء إلى البيت قبل ساعتين.

c)   Em dê çin bo Dihokê sube.
We shall go to Duhok tomorrow.

سنذهب إلى دهوك غداً.

ç)   Hûn suyarbûn li hespan duhî êvarî.
You rode the horses yesterday afternoon.

ركبتم الحصان البارحة عصراً.

* Pîşkber   *Object*   مفعول به

a) Min tu dîtî li ser banî. *I saw you on the roof.* رأيتك فوق السطح.

b) Te ew bir bo bazarî. *You took him to the market.* أخذته إلى السوق.

c) Wî ez gehandim bo malê. *He got me home.* أوصلني إلى البيت.

ç) We em dîtin li Zaxoyê. *You saw us at Zakho.* رأيتوانا في زاخو.

2. Pronavên sêkar (min, te, wî, wê, me, we, wan) cihê navê pîşker û pîşkber û pronavê xuyîti yê digirin.

Pronouns of three uses (min, te, wî, wê, me, we, wan) stand instead of the subject noun, the object noun and for possession.

ضمائر ذواستعمالات ثلاثة، تأخذ مكان الاسم الفاعل والاسم المفعول وتأتي للملكلية.

Kit, Single		Kom, Plural	
فرد	جمع	فرد	جمع
Min	I	Me	We
Te	You	We	You
Wî	He	Wan	They
Wê	She	هم	هن

kesê êkê, peyvker. *First person.* أنا نحن
kesê duê, peyv ligel. *Second person..* أنت أنت
kesê siyê, bezir. *Third person.* هو هم، هي هن

* Pîşker   *Subject*   فاعل

a)   Min heyv dît duhî şev. (an) Min heyv duhî şevê dî.
I saw the moon last night.

رأيت القمر البارحة مسائاً.

b)   Te şîv xuar li mal a mamê xu.
You ate supper at your uncle's home.

تعشبت في بيت عمك.

c) Wî qazek kirrî ji gundî duhî.
He bought a goose from the village yesterday.

أشترى وزةً من القرية البارحة.

ç) Wan pênc bizin dotin vê spêdeyê⁽¹⁾(vê spêdê).
They milked five goats this morning.

حَلَبُوا خَمْسَةً عَنِزَاتٍ هَذَا الصَّبَاحِ.

* pîşkber object مفعول به

a) Ez te dibînim noke. *I see you now.* أراك الآن.
 b) tu wî li rûbarî derbaz dikî.
You cross him the river. You are crossing him the river.

تَعْبُرُهُ النَّهَرُ.

c) Ew wê li mehînê suyar dike.
He rides her on the mare.

يُركِّبُهَا عَلَى الْفَرْسِ.

ç) Hûn wan di axêvin bi telefonê.
You talk to them by telephone.

تُخَابِرُوهُمْ بِالْتَّلْفُونِ.

d) Ez dê we gehînim bi otombîlê. *I shall arrive you by car.*

سَأَوْصُلُكُمْ بِالسيَّارَةِ.

* pronavêن xuyînî yê Possessive pronouns ضمائر الملكية

a) Min nan ê te xuar.	<i>I ate your bread.</i>	أكلتُ خبزكَ.
b) Te mehîn a min firot.	<i>You sold my mare.</i>	بعتُ فرسِيَ.
c) Ew li hesp ên me suyarbûn.	<i>They rode our horses.</i>	ركبوا حُصَنَّا.
ç) Me pez ên wan çerandin.	<i>We grazed their sheep.</i>	سرحنا أغنامَهُمْ.
d) Min çêl a wî kirrî.	<i>I bought his cow.</i>	أشترىتُ بقرَّهُ.
e) Te bizin a wê dot.	<i>You milked her goat.</i>	حَلَبْتُ عَنْزَهَا.
f) We golik ên xu firotin.	<i>You sold your calves.</i>	بَعْتُ عِجُولَكُمْ.

2. Pronav û pesnêن xuyînî yê

possessive pronouns and adjectives

ضمائر وصفات الملكية

1) Kit ê nêr. Singular male	مفرد ذكر	Kom a nêran. Plural of males	جمع ذكر
ê(yê) mine	my, min	لِي	لَنَا
ê(yê) te	your, yours	لَكَ	لَكُمْ
ê(yê) wî	his, his	لَهُ	لَهُمْ، لَهُنَّ
ê(yê) wê	her, hers	لَهَا	

1) Vêspêdeyê binvise, lê bixuñne vê spêdê.

2) Kit a mē.	Singular female	مفرد مؤنث	Koma mēyan.	Plural of female	جمع مؤنث
a(ya) mine	my, min	لي	a(ya) me	our, ours	نا
a(ya) te	your, yours	لك	a(ya) we	your, yours	لكم
a(ya) wî	his, his	له	a(ya) wan	their, theirs	لهم، لهن
a(ya) wê	her, hers	لها			

3. Kitên nêr	Singular of جنسين	Mفرد جنسين	Kom a nêran.	Plural of males	جمع مذكر
û mē.	male and femal				

ê(yên) min	my, min	لي	ê(yên) me	our, ours	نا
ê(yên) te	your, yours	لك	ê(yên) we	your, yours	لكم
ê(yên) wî	his, his	له			
ê(yên) wê	her, hers	لها	ê(yên) wan	their, theirs	لهم، لهن

* Pesnêن xuyîtî yê.

Possessive adjectives صفات الملكية

a) Ewe hespê min.

This is my horse.

b) Ewe hespê te.

This is your horse.

c) Eve çêl a wî.

This is his cow.

ç) Evin hesp ên me.

These are our horses.

d) Evin çêl ên wan.

These are their cows.

e) Ewe hesp ê min.

That is my horse.

ê) Ewin çêl ên we.

Those are yours cows..

f) Ev ne hesp ê min e.

This is not my horse..

g) Ew ne çêl ên wan in.

Those are not their cows..

h) Ew ne mehîna min e.

That is not my mare..

i) Ev ne mehîn ên wîne.

These are not his mares..

î) Ew ne çêl û golik ên we ne.

ê(yên) min	my, min	لي	ê(yên) me	our, ours	نا
ê(yên) te	your, yours	لك	ê(yên) we	your, yours	لكم
ê(yên) wî	his, his	له			
ê(yên) wê	her, hers	لها	ê(yên) wan	their, theirs	لهم، لهن

* pronavêن xuyîtî yê.

Possessive pronouns ضمائر الملكية

Ev hespê mine.

This horse is mine . هذا الحصان لي.

Ev hesp ê te ye.

This horse is yours. هذا الحصان لك.

Ev çêl a wî ye.

This cow is his. هذه البقرة له.

Ev hesp ên me ne.

These horses are ours. هؤلاء الحصانون لنا.

Ev çêl ên wan in.

These cows are theirs. هؤلاء الأبقار لهم.

Ew hesp ê min e.

That horse is mine. ذاك الحصان لي.

Ew çêl ên we ne.

Those cows are yours. أولئك الأبقار ليكن.

Ev hesp ne ê min e.

This horse is not mine. هذا الحصان ليس لي.

Ew çêl ne ên wan in.

Those cows are not theirs. أولئك الأبقار ليست لهم.

Ew mehîna ne a min e.

That horse is not mine. تلك الفرس ليست لي.

Ev mehîn ne ên wîne.

These mares are not his. هؤلائي الأفاسن ليست له.

Ew çêl û golik ne ên we ne.

Those are not your cows and calves.

تلك ليست بقراتكم و عجولكم.

j) Evin bizin û khar ên wê.

These are her goats and kids.

هؤلاء، معاذتها و جذابتها.

k) Ewin pêlav û gore yên te.

Those are your shoe and socks.

أولئك أحذيةك و جواربك.

3. pesn û pronavê nîşadanê

Demonstrative adjectives and pronouns

Ev = this, these. ذا، هذا، هذه، هؤلاء.

Ew = that, those. ذاك، تلك، أولئك

* Ev: Bo kit û koma nêzîk û nenas. *for singular and plural, near and indefinite.* للفرد والجمع القريب النكرة.

* Ew: Bo kit û kom a dûr û nenas. *For singular and faraway and indefinite.* للفرد والجمع البعيد النكرة.

* Pronav ên nîşadanê

Demonstrative pronouns

ضمائر الأشارة

a) Ev e hespekî boz.

This is a white horse.

هذا حصان أبيض.

b) Ev in gundor.

These are melons.

هؤلاء، بطيخ.

c) Ew e sêvekî şirîn.

This is a sweet apple.

تلك تفاحة حلوة.

ç) Ew in hinar.

Those are pomegranates.

أولئك رمان.

d) Ew e kirasekî Inglîzî.

That is an English shirt.

ذاك قميص انكليزي.

Those cows and calves are not yours.

أولئك الأبقار والعجول ليست لكم.

Ev bizin û khar ên wê ne.

The goats and kids are hers.

هؤلاء، الماعزات والجذابيات لها.

Ew pêlav û gore yên te ne.

Those shoes and socks are yours.

أولئك الأحذية والجوارب لك.

صفات وضمائر الأشارة

Pesn ên nîşadanê

Demonstrative adjective

صفات الأشارة

Ev hespekî boz e.

This is a white horse.

هذا حصان أبيض.

Ev gundorin.

These are melons.

هؤلاء، بطيخ.

Ew sêvekî şirîn e.

That is a sweet apple.

هذه تفاحة حلوة.

Ew hinarin.

Those are pomegranates.

أولئك رمان.

Ew kirasekî inglîzî ye.

That is an English shirt.

ذاك قميص انكليزي.

Tebînî: Note: ملاحظة:

1) Ev, Ew; pronavin heker pîşk li paş hatin.

Ev, Ew; are pronouns if followed by verbs.

ضمانٌ اذا انت بعدها افعال.

2) Ev, Ew; pesnin heker nav li paş hatin.

Ev, Ew; are adjectives if followed by nouns.

صفاتٌ اذا انت بعدها أسماء.

* Tebînî: Note: ملاحظة:

Heker amrazêni niyasê (î, ê, an) hatin li paş(ev, ew) dê bin pronavêni niyas bo nîşadanê.

If we put the definite articles (î, ê, an) after (ev, ew) they will be definite demonstrative pronouns.

أذا انت ادوات التعریف (ev, ew) بعد (î, ê, an) سیصبحان ضمانٌ اشارة معرفة.

* Evî: Bo kitê nêr ê niyas û nêzîk.

For singular male definite and near.

للمفرد المذكر المعرف والقريب.

Evê: Bo kita mî ya niyas û nêzûk.

For singular female; definite and near.

للمفرد المؤنثة المعرفة القريبة.

Evan: Bo kom a nêr û mî yan; niyas û nêzîk.

For plural male and female; definite and near.

لجمع الجنسين المعرفين والقريبين.

* Ewî: Bo kitê nêr ê niyas û dûr.

For singular male; definite and far.

للمفرد المذكر المعرف والبعيد.

Ewê: Bo kita mî ya niyas û dûr.

For singular female; definite and far away.

للمفرد المؤنثة المعرفة والبعيدة.

Ewan: Bo kitê nêr û mî yan; niyas û dûr.

For plural male and female; definite and far.

لجمع الجنسين المعرفين والبعيدين.

Evî

This

| ذا، هنا

That

ذاك

Evê

This

| هذه

That

ذلك

Evan

These

| هؤلاء | Ewan

Those

أولئك

Têbînî: Note: ملاحظة:

Em dişeyn pîta(E)⁽¹⁾ bavêjin anbihêlin.

We can omit the letter (E) or use it.

نستطيع أن نحذف الحرف (E) أو نُبقيه.

Evî = vî

This

هذا

| Ewî = wî

That

ذاك

Evê = vê

This

هذه

Ewê = wê

That

تلك

Evan = van

These

هؤلاء

Ewan = wan

Those

أولئك

a) Evî hespî girêde. = Vî hespî girêde.

Tie this horse. اربط هذا الحصان.

b) Evî mirovî hespek boz kirî.

This man bought a white horse. هذا الشخص اشتري حصاناً أبيضاً.

c) Vî mirovî çelek zer kirî.

This man bought a yellow cow. هذا الشخص اشتري بقرةً صفراءً.

ç) Evê mirîşkê tijî genim xuar.

This hen ate much wheat. هذه الدجاجة أكلت كمية كبيرة من الحنطة.

d) Vê qazê gelek hêk kirin.

This goose layed many eggs. هذه الوزة باضت بيضاً كثيراً.

e) Evan bizinan sê khar zan.

These goats born three kids. هؤلاء المزوات ولدن ثلاثة جديان.

ê) Van çêlan şes golik zan.

These cows born six calves. هؤلاء البقرات ولدن ستة عجول.

f) Ewî gurgî çar pez kuştin.

That wolf killed four sheep. ذاك الذئب قتل أربعة أغنام.

g) Wî rûvî du kotir xuarin.

That fox ate two doves. ذاك النعلب أكل حمامتين.

h) Ewê mîgurgê pênc bizin kuştin.

That shewolf killed five goats. تلك الذئبة قتلت خمسة مزوات.

i) Wê dêleseyê mirîşkek xuar.

1) Heker pronavê nîşadanê kevte serê ristê (E) dê minit; heker kevte navenda ristê (E) namînit.

In the begining of the sentence use (E) in the midle of the sentence don't use (E).

في أول الجملة يبقى (E) وفي وسط الجملة احذف (E).

That bitch ate one hen. تلك الكلبة أكلت دجاجة واحدة.

i) Ewan kitikan heşt müşk xuarin.

Those cats ate eight mice. أولئك القطط أكلوا ثمانية فئران.

j) Wan mihan tijî giya xuarin.

أولئك النعاج أكلن حشيشاً كثيراً.

* **He = one, ones** الواحد، الوحدات

He, wuşeyeke bo nêr û mêtan, cihê navî digre da nav dubare nebe; demê em (ev, ew) bikar bînin bo bersiva.

(kî ji van? an kî ji wan?) = kîjik? (kit) an kîjan? (kom).

Is a proper- word for male and female used in stead of repeating the noun when we used (ev, ew) for the answer of (kî ji van? or kî ji wan?) = kîjik? singular, or kîjan? plural.

(He) كلمة خاصة لكل الجنسين يستعمل لكي لا يتكرر الاسم فيما اذا استعمل مع (ev, ew) جواباً لأيٌ من هؤلاء؟ او من أولئك؟

* Heker me pênc mirîşk hebin.

If we have five hens. اذا كان لدينا خمس دجاجات.

* Kî ji van mirîşkan hêk kerin? Bo bersivê(wilamê) ev mirîşk hêkkere. û çêtir e(bâstire) em bêjin:

Eva he⁽¹⁾ hêkkere û tibla xu bo dirêj kin. an:

Ev duêñ he hêkkerin. an: ev sêyên he hêkkerin.

Which of these hens are egg layers? For the answer: this hen is egglayer. But it is better to say: This one is egglayer, or these ones are egglayers. If we have more than one egglayers.

أيٌ من هؤلاء الدجاجات بيوضعه؟ للجواب: هذه الدجاجة بيوضعه. ولكن من الأحسن ان نقول: هذه بيوضعه. أو هؤلاء بيوضعات ونشير اليها او اليهن.

* carekê me şes zaro dîtin. Once we saw six children.

مرة رأينا ستة اولاد.

* Kî ji wan zaro yan kurin? Ewê he yê kiraz sor kure.

Which of those children are boys? That one with the red shirt is a boy. أيٌ من أولئك الارواد ذكور؟ ذاك اللابس القميص الاحمر.

Ewêñ he yêñ kiraz sor kurin. Those ones the read shirt are boys.

أولئك الذين يلبسون القميصان الحمر اولاد.

* carekê em çûyin malekê şes kiç li wir bûn.

1) He, cihê navê mirîşkê girt, da em navê mirîşkê dubare nekin.

One, takes the place of "hen". استعملت بدلاً من الدجاجة لكي لا تتكرر.

Once we went to a home six girls were there.

مرة ذهينا الى بيت كان فيها ست بنات.

* Kîjik kiç şûkirî ye? Which girl is married?
أية بنت متزوجة؟
Eva he ya bejin bilind. The tall one.
هذه الطويلة.

Evêñ he yêñ dî ne şûkirîne.

The others are not married. هؤلاء الآخريات غير متزوجات.

* Kîjan kiç çav reşin?
which girls have black eyes?

أية بنات عيونهن سود؟

Ev sê yêñ he çav reşin.

These three ones have black eyes. هؤلاء الثلاثة عيونهن سود.

Evêñ he yêñ dî çav şînin.

The others have blue eyes. الآخريات عيونهن زرقاء.

* Têbînî: Note: ملاحظة:

(the) di inglîzî da heker cihê (this, these, that, those) girt dê bêjinê pesn û pronavê niyasê.

(the) if takes the place of (this, these, that, those) we shall call it, determinative adjective and pronoun.

(أو) اذا اخذ مكان (هذا، هذه، ذاك، تلك، اوذلك) سيعني صفة وضمير التعريف.

4. XU Pronavê veger bo pîşkerî = Reflexive pronoun

ضمير يعود على الفاعل: (XU)

* Ev pronave cihê; pîşkerî, pîşkberî û pronavê xuyîtiyê digire.

This pronoun takes the place of subject, object and possessive pronoun. هذا الضمير يأخذ مكان الفاعل والمفعول وضمير التملك.

* Heker (bi) li pêş hat dê kevin pişt pîşkerî û dêbin piçek ji wî.

If (bi) comes before it, they will come after the subject, as a part of subject.

اذا سبق (bi) ستأتيان بعد الفاعل ويصيحان جزء منه.

a) Min bixu zevî kêla bi tirakter û gêsinî.

I my self ploughed the land with the tractor and the plough.

انا بنفسي حرتُ الارض بالtractor والمحراث.

b) Ez bixu mamhosta yê dibistanê me.

I myself am the teacher of the school.

انا بنفسي معلم المدرسة.

c) Wî bixu masî girt. He himself caught the fish. هو بنفسه اصطاد السمك.

ç) Em bixu yarîker bûn. We ourselves were players. نحن بأنفسنا كنا لاعبين.

d) We bixu pîvaz çandin. You yourselves grew onions. أنتم بأنفسكم زرعتم البصل.

Ez bixu, min bixu	I myself	انا بنفسى
Tu bixu, te bixu	You yourself	أنت بنفسك
Ew bixu, wî(wê) bixu	He himself	هو بنفسه
	She herself	هي بنفسها
Em bixu, me bixu	We ourselves	نحن بانفسنا
Hûn bixu, we bixu	You yourselves	أنتم بأنفسكم
Ew bi xu, wan bixu	They themselves	هم بأنفسهم، هُنَّ بأنفسهن

* 1) Cihê pîşkberê durist digire, heker kevte pişt pîşkerî.

It takes the place of direct object, if it comes after the subject.

يصبح مفعولاً صريحاً اذا أتى بعد الفاعل.

2) Cihê pîşkberê duê digire heker (bo) li pêşhat.

It takes the place of the second object, if (bo) comes before it.

يصبح مفعولاً ثانياً اذا سبقة (bo).

- a) Ez xu dişüm. I wash myself. أغلل نفسي.
- b) Ew xu dê şûn. He will wash himself. سيفسّل نفسه.
- c) Wan xu şûşt. They washed themselves. غسلوا أنفسهم.
- ç) Wê sê mirîşk kirrîn bo xu.

She bought three hens for herself. أشتريت ثلاثة دجاجات لنفسها.

d) Min mehînek kirrî bo xu.

I bought a mare for myself. اشتريت فرساً لنفسي.

e) Ew dê çêlekê kirrin bo xu.

They will buy a cow for themselves. سيشتريون بقرة لأنفسهم.

Ez bo xu, min bo xu	I for myself	انا لنفسي
Tu bo xu, te bo xu	You for yourself	أنت لنفسك
Ew bo xu, wî bo xu	He for himself	هو لنفسه
wê bo xu	She for herself	هي لنفسها
Em bo xu, me bo xu	We for ourselves	نحن لأنفسنا
Hûn bo xu, we bo xu	You for yourselves	أنتم لأنفسكم
Ew bo xu, wan bo xu	They for them selves	هم لأنفسهم، هُنَّ لأنفسهن

* Cihê pronavêx xuyîtîyê digire, heker (Ê, A, Ên) li pêş hat.

It takes the place of possessive pronoun, If (Ê, A, Ên) comes before it.

يُصبح ضمیر ملکیة اذا سبقه (Ê, A, Èn).

a) Te çêl a xu firot.	You sold your cow .	يُبَعْثِت بَقْرَتَكَ.
b) Min ga yê xu serjêkir.	I slew my ox .	ذَبَحَتْ ثُورِي.
c) Wî hesp ê xu firot.	He sold his horse .	بَاعَ حَصَانَهُ.
ç) We mehîn ên xu firotin.	You sold your mares .	يُبَعْثِتُ أَفْرَاسَكُمْ.
d) Ew dê sêv ên xu çinin.	They will pick up their apples .	يُبَطِّفُونَ تُفَاحَّمِ.

Ê xu; bo kitek nêr.	For single male.	للفرد المذكر.
A xu; bo kitek mê.	For single female.	للفرد المؤنث.
Èn xu; bo komek nêr û mê yan.	For plural male and female.	لجمع الجنسين.

5. Pesn û pronav ên pirsyarê:

صفات وضمانات الأسئلة: *Interrogative adjectives and pronouns:*

Kî = Who = من:

Pronavek e bo pirsa pîşkerî di demê neborî de li gel pîşkêñ têper; û di demê borî û neborî de li gel pîşkêñ têneper, bo mirovê nêr û mê, kit û kom bikar tê.

It is a pronoun used for asking about the subject in present and future tenses with transitive verbs; and in past, present and future tenses with intransitive verbs for male and female singular and plural.

ضمير للسؤال عن الفاعل في الزمن المضارع والمستقبل مع الفعل المتعدي وفي الزمن الماضي والحاضر والمستقبل مع الفعل اللازم للفاعل العاقل والمؤنث المفرد والجمع.

- a) Kî nanî dixue? Who eats the bread?
من يأكل الخبز؟
- b) Kî avê dê vexue? Who will drink the water?
من سيشرب الماء؟
- c) Kî amanan dê şûn? Who will wash dishes?
من سيغسل المأكولات؟
- ç) Kî suyar dibe li hespî? Who rides the horse?
من يركب الحصان؟
- d) Kî dê rûne ser banî? Who will sit on the roof?
من سيجلس على السطح؟
- e) Kî hatin ji bajêr? Who came from the town?
من جاؤوا من المدينة؟

Kê = Who = من.

Pronaveke bo pirsa pîşkerî di demê borî de li gel pîşk ên têper bo mirovê nêr û mê, kit û kom bikar tê.

It is a pronoun used for asking about the subject in past tense with transitive verbs for male, and female persons singular and plural.

ضمير يستعمل للسؤال عن الفاعل العاقل المذكر والمؤنث المفرد والجمع في الزمن الماضي مع الفعل المتعدي.

a) Kê cil şüştin? Who washed the clothes? من غسل الملابس؟

b) Kê khar birin bo kozê?

Who took the kids to the pasture? من أخذ الجديان إلى المرعى؟

c) Kê gundor çandin?

Who grew the melon? من زرع البطيخ؟

ç) Kê tu fêrî xuandin û nivîsîn a kurdî kirî?

Who taught you read and writing kurdish? من علمك القراءة والكتابة الكردية؟

* Kîjik? = Which? أي؟

Pesn û pronavê pirsyarê ye bo jêgirtina pîşker ê kit bikar tê.

It is an interrogative adjective and pronoun used for asking about the chosen subject, singular. صفةٌ وضميرٌ للسؤال عن المختار المفرد.

a) Kîjik kiç nazdare? Which girl is Nazdar? أي بنت هي نازدار؟

b) Kîjik xanî yê te ye? Which house is yours? أي دار دارك؟

c) Kîjik çukok diruste? Which clock is right? أي ساعة مضبوطة؟

ç) Kîjik e mala mamê wî? Which is his uncle's home? أي دار دار عمّه؟

d) Kîjik e çêl a kurê wê? Which is her son's cow? أي بقرة هي لأبنها؟

Têbînî: Note: ملاحظة:

Pirsên (a, b, c) kîjik pesne û (ç, d) pronave.

The questions (a, b, c) kîjik (which) is an adjective and (ç, d) is a pronoun. الاستلة (a,b,c) أي صفة والسؤالين (ç,d) أي ضمير

* Kîjan = Which = أي

pesn û pronavê pirsyarê ye bo jêgirtin a pîşkerê kom bikar tê.

It is an interrogative adjective and pronoun used for asking about the chosen subject plural. صفةٌ وضميرٌ للسؤال عن المختار في حالة الجمع.

a) Kîjan kur bi jin in? Which boys are married? أي الأولاد متزوجون؟

b) Kîjan gul, wê çandin? Which roses did she grow? أي ورود زرعتها؟

c) Kîjan in pezêñ wan? Which are them sheep? أيهم غنمهم؟

ç) Kîjan in zaro yên te? Which are your children? أيهم أولادك؟

Têbînî: Note: ملاحظة:

Pirsên (a, b) kîjan pesne û (c, ç) pronave.

The questions (a, b) kîjan (which) is an adjective, and (c, ç) is a pronoun. السؤالين (a, b) أي صفة والسؤالين (ç, c) أي ضمير.

* **Çi?** = what? = ما، مازا؟

pesn û pronavê pirsyarê ye bo pirsa tiştan.

It is an interrogative adjective and a pronoun for asking about things.

صفة وضمير المسؤال عن الاشياء.

a) Ew çi qîj- qîj e? What noise is that? ما تلك الضوضاء.

b) Çi reng te divê? What colour do you want? ما اللون الذي تريده؟

c) Bêje min, çi pirtûk te xuandî ne?

قل لي، ما الكتب الذي قرأتها؟

c) Çi ye navê wî? What is his name? ما اسمه؟

d) Çi ye ew? What is he? ما هو؟

e) Çi divêt te? What do you want? ماذا تريده؟

Têbînî: Note: ملاحظة:

Çi di pirsên, (a, b, c) de pesne û di pirsên, (ç, d, e) de pronave.

(Çi) in the questions (a, b, c) is an adjective and in (ç, d, e) is a pronoun.

(ç) ما، مازا: في الأسئلة (a, b, c) صفات وفي (ç, d, e) ضمائر.

* **Çi!** = What! ما، مازا!

Tête bikar ïnan bo sûrbûn ê jî. It is used for exclamation also.

يُستعمل للتحجب أيضاً.

a) Çi çavêl delal wê hene! What pretty eyes she has! ما أحلى عيونها!

b) Çi spêdeyekî xoşe! What a fine morning! ما أجمل صباح.

* **Çend** = How many = كم للعدد

Pesn û pronavê pirsyarê ye bo jimarnavan.

It is an interrogative adjective and pronoun used for asking about countable nouns. صفة وضمير يستعمل للسؤال عن الاشياء المعدودة.

a) Çend çêl we hene?

How many cows do you have? كم بقرة عندكم؟

b) Çend mirîşk wan hebûn?

How many hens did they have? كم دجاجة كانت عندهم؟

c) Çend in hespên wî?

How many horses are his? كم هم عدد حصنه؟

ç) Çend bûn kurêñ wê?

How many children were hers? كم كانوا عدد اولادها؟

* **Têbînî: Note:** ملاحظة:

Çend, di pirsên (a, b)de pesn e û (c, ç)de pronave.

What, in the questions (a, b) is an adjective and in (c, ç) is a pronoun.

كم للعدد، في السؤالين (b, a) صفة، وفي (ç, c) ضمير.

* **Çi qas = Howmuch** = كم للكمية

pesn û pronave bo pirsa ne jimarnavan.

It is an interrogative adjective and pronoun for asking about uncountable things. كم للكمية: صفة وضمير استفهامي للسؤال عن الاشياء التي لا تُعد.

a) Çiqas şîr me heye?

How much milk do we have?

كم من الحليب عندنا؟

b) Çiqas hingvîn we kirri?

How much honey did you buy?

كم من العسل اشتريت؟

c) Çiqas bû zêrê wî deranî?

How much gold did he mine?

كم كان كمية الذهب التي استخرجها؟

ç) Çiqas e ava em pêtvê bo baxçeyî?

How much water do we need for da garden.

كم هي كمية الماء، التي نحتاجها للحدائق؟

* **Têbînî: Note:** ملاحظة:

Çiqas, di pirsên (a, b) de pesne û di (c, ç)de pronave.

how much, in the questions (a, b) is an adjective and in (c, ç) is a pronoun.

كم للكمية في السؤالين، (b, a) صفة و (ç, c) ضمير.

6. Pronavê (kurt)

The short pronouns

الضمائر التصيرية

Ê, Î

Ê, pronavek kite cihê navê nêr û mê digire, heker pîşkber bin bo pîşkêñ: got, da, kir.

Is a singular pronoun used instead of male and female nouns, if they were objects to the verbs (said, told)(gave)(did, made).

ضمير مفرد يأخذ مكان الاسم المذكر والمؤنث ان كان مفعولاً به للافعال (قال) (اعطى، عمل).

a) Min salar dît û min got ê, "Tu mîhvan ê minî işev". (ê = Salar.

I saw Salar and told him, "You are my guest to night".

رأيت سالار وقلت له، "أنت ضيفي الليلة."

b) Min di rêde Sînem dît û min kilîl da ê.(ê = Sînem)

I saw seenam in the way and I gave her the key.

رأيت سينم في الطريق واعطيتها المفتاح.

c) Dema min Balo dît, min silav kir ê.

When I saw Balo, I saluted him.

حينما رأيت بالو سلمت عليه.

î: Pronavek kite cihê navê nêr û mê digire; Heker pîşkberê nenas be û pitir ji pesnekê hebe, dê kevit navbera pesnan.

Is a singular pronoun used in stead of male and female nouns, if the indefinite object has more than one adjective it will come between them.

ضمير مفرد يأخذ مكان الاسم المذكر او المؤنث، ان كان المفعول النكرة اكثرا من صفة، يأتي بينهما.

a) Min kiçekî rûs î cuan dît. (î = kiçek)

I saw a beautiful bare girl. رأيت بنتاً جميلةً عارية.

b) Te hespekî boz î beza kirri. (î = hespek)

You bought a white fast horse. اشتريت حصاناً أبيضاً سريعاً.

c) Wî çêlekî qelew î zer firot. (î = çêlek)

He sold a fat yellow cow. باع بقرةً سمينةً صفراءً.

7. Pronavêl lêkdayî *Compound pronouns* ضمائر مركبة

Heker daçek: bi, ji, di, li, kevtin pêşî ya navekî nêr an mê an pronav. (wî an wê) di ristekê de dê bin; pê (pêre, pêra), jê, tê(têre, têra), lê.

If the preposition: bi=with, ji=from, di=in, li=on, come before male or femal nouns or the pronouns (wî=he), wê=she) in a sentense; compound pronouns: pê(pêra= with him) or(with her), jê=(from him or from her), tê/têra= through it), lê=(on it) will be found.

حروف الجر (bi= مع)، (ji= على)، (di= من)، (li= في) ، اذا سبقت اسمًا مذكرًا او مؤنثًا او الضمير (wî= هو)، (jê= هي) في جملة ستكون الضمائر المركبة التالية.

a) Min bi Guharê re karkir. Min pêre kar kir.
I worked with Guhar. I worked with her.

اشتغلت مع كهار. اشتغلت معها.

b) Min bi wî ra karkir. Min pêra karkir.
I worked with him. I worked with him.

اشتغلت معه.

c) Min ji Nazdarê pirsî. Min jê pirsî.
I asked from Nazdar. I asked her.

سألت من نازدار. سألتها.

ç) Min nanek ji wî xuast. Min nanek jê xuast.
I demanded a loaf of bread from him.

طلبت منه رغيفاً من الخبز.

d) Ew di daristanê ra çû. Ew téra çû.

He went through the forest. He went through it.

ذهبَ من خلال الغابة. ذهبَ من خلالها.

e) Min zîn li hespî kir. Min zîn lê kir.

I put the saddle on the horse. I put the saddle on him.

وضعت السرج على الحصان. وضعت السرج عليه.

ê) Min gelek li wî da. Min gelek lê da.

I beat him much.

ضررته كثيراً.

8. Pronavêن gehandî   Relative pronouns   ضمائر موصولة

yê, ya, yêن = who, whom, which, that = الذي، التي، الذين، اللواتي

Di ristêن awête de, parist bi yek ji van (yê, ya, yêن) dest pêdike da bibe parista gehandî.

In complex sentences, the subordinate clause must begin with (who, whom, which or that) to become a relative clause.

في الجملة المعقدة، الجملة التابعة تبدأ بـ(الذي، التي، الذين، اللواتي) لتصبح جملة موصولة.

a) Gulê bû, wê çêl dot. Gulê bû, ya çêl dotî.

Gulê was the girl, who milked the cow.

كُلّي كانت، التي حليب البقرة.

b) Ez im, min mehîn firot. Ez im, yê min mehîn firotî.

I am, who sold the mare.

أنا، الذي باع الفرس.

c) Hespê reş, yê te firotî, min kirrî.

I bought the black horse, which you sold.

اشترت الحصان الأسود الذي بعثتُه.

ç) Bizin a min, ya tu dibînî, qelewe.

My goat, which you see, is fat.

معزتي التي تراها سمينة.

d) Zaro bûn, yên yarî kirîn.

Children were, who played.

الأولاد كانوا، الذين لعبوا.

e) Pismam ê min, yê te li gel axivtî duhî, zêringir e.

My uncle's son, whom you talked to yesterday, is goldsmith.

ابن عمِي، الذي تكلمت معه البارحة، صانع.

ê) Dotmam a min, ya we li gel axivtî bi telefonê, kabanî ye.

My uncle's girl, whom you talked to by telephon, is ahouses whife.

بنت عمِي، التي تكلمت معها بالتلفون، زوجة بيت.

f) Ez wî mirovî dinasim, yê mih dizî.

I know the man, who stole the sheep.

اعرف ذاك الرجل الذي سرقة النعجة.

9. Pronav û pesnêن nenas   *Indefinite adjectives and pronouns*

صفات وضمائر نكرة

1. Her = every = each = all = كلُّ واحدٍ، كلُّ من

Pesn û pronave. Is an adjective and a pronoun. صفةٌ وضمير.

a) Her sal min heyvek tenahî heye.

Every (each) year, I have a month rest(off).

عندِي شهر راحة في كلِّ سنة.

b) Li her rexekî şeqamê (rê)⁽¹⁾ avahî yek heye.

On each side of the streat there is a building.

يوجد عمارة، في كلِّ جهة من الشارع.

c) Her şev, ez şes kata dînivim.

Every night I sleep six hours.

أنام ست ساعات كلَّ ليلة.

* Her êk = every one = each one = all = كلُّ واحدٍ، كلَّ

* Her kes = every body = hemî (hemû)kes = all = كلُّ شخصٍ، كلَّ

* Her tişt = every thing = كلُّ شيءٍ، كلَّ شيءٍ

a) Her êk divê cilên xu li ber ke.

Every one must put on his clothes.

يجبُ أن يلبسَ كلَّ واحد ملابسه.

b) Herkes divê nanî bo xu bi îne(bîne).

Every body must bring bread for himself.

يجبُ أن يجلبَ كلُّ شخص الخبز لنفسه.

c) Herêk ji wan semâ dikir = Hemîyan semâ dikirin.

Each one of them is dancing.

كلُّ واحد منهم يرقص.

ç) Her tişt we hebe ji pêtviya we piîr, bidin hejaran.

Every thing you have more than your need, give them to the poor.

كلُّ شيءٍ عندكم اكثـر من حاجتـكم اعطـوها للفقـراء.

2. Çu(tu) = no, neither = none = لا

çu kes (tu kes) = nobody = no one = لا أحد

çu tişt (tu tişt) = nothing = لا شيءٍ

1) rê = rîk = şeqam = streat = شارع

cu ne(tu ne) = *nothing* = ولا شيء،
hîç = no one = *none* = ولا واحد، صفر
a) çu hîvî nî ye.

There is no hope.
لا يوجد أمل.

b) min çu heval li vir nînin.

I have no friends here.
لا أصدقاء هنا.

c) çu hevalên Şemalî çîrok ne bihîstî bûn.

None of Shemals friends had heard the story.
ولا واحد من أصدقاء شمال كان قد سمع القصة.

ç) çu ji wan nesax nebûn.

None of them were ill.
ولا أحد منهم مريض.

d) Sê mirov hatin girtin, lê çu ji wan gunehbar⁽¹⁾ nebûn.

Three men were arrested (captured) but neither of them were guilty.
أُلقي القبض على ثلاثة أشخاص لم يكن أحدهم مذنبًا (مجرماً).

e) çu tişt min ne veşartî ye.

I have hidden nothing.
لم أخف شيئاً.

ê) çu (tu) tişt te ne dîtiye.

You have seen nothing.
لم تر شيئاً.

f) çu(tu) kes nizane ew li kur e.

No one knows where he is.
لم يَعْرِفْ أَحَدًا أينَ هُوَ.

3. Hin(hindek) = *some* = *any* = بعض، أي، أيه

Hin êk = *kesek* = *someone* = *any one* = أحد ما

Hin kes = *somebody* = *any body* = شخص ما

Hin tişt = *something* = *any thing* = شيء ما

a) Zaroyan hin şêr dîtin di baxî de.

The children saw some lions in the zoo.
رأى الالواح بعض الأسود في حديقة الحيوانات.

b) Hin mirov şahî yê dizan in, hin ne.

---

1. gunehbar = gunehkar = *guilty* = مذنب، مجرم

Some people know dancing, some don't.

البعضُ يَعْرِفُ الرِّقصَ وَالبعضُ لَا يَعْرِفُ.

c) Min bi hin dirav ê xu, pirtûk kirrîn.

I spend some of my money in buying books.

بِعْضُ تَقْدِيْمِي اشْتَرَى كِتَابًا.

ç) Hin tiştêñ berketî çê bû bûn.

Something interesting had happened.

شَيْءٌ مُهِمٌ قَدْ حَدَثَ.

d) Hin kes a tu divêyî li ser telefonê.

Somebody wants you on the telephone.

شَخْصٌ مَا يُرِيدُكَ عَلَى الْتَّلْفُونِ.

Pirs Questions   أسئلة

a) Ma zaroyan hin şêr dîtin di baxî de?

Did the children see any lion in the zoo?

هل رأى الاطفال أسدًا ما في حديقة الحيوانات؟

b) Ma kesek ji derive rawestayî ye?

Is anyone standing outside?

هل واقف أحد ما في الخارج؟

c) Ma hin kes ji kombûnê derkevtin?

Has any body left the meeting?

هل ترك أحد ما الاجتماع؟

ç) Ma hin tiştêñ berketî çê bû bûn?

Had any thing interesting happened?

هل حدث شيء مهم ما؟

d) ma hin tiştêñ nû hebûn di nûçeyan de?

Were there anything new in the news?

هل يوجد شيء جديد في الأخبار؟

Neyî Negative   نفي

a) Ez çu(tu)kesan ji ví bajarî nas nakim.

I don't know anybody in this town.

لَا أَعْرِفُ أَحَدًا فِي هَذِهِ الْبَلْدَةِ.

b) Em çu(tu) tiştan na bêjîn we.

We don't say anything to you.

لَا نَقُولُ لَكُمْ شَيْئًا.

c) çu tişt wê ne bihîstî ye.

She hasn't heard anything.

لم تكن قد سمعت شيئاً.

4. **Heçî** = *any* = *any one* = أيُّ، أيُّ شخص، أيُّ واحد

Heçî kes = *any body* = أيُّ شخص

Heçî tişt = *any thing* = أيُّ شيءٍ، أيُّ شيءٌ

a) **Heçî yê îsal jin anî dê hizar dînar a wergir /e/it/.**

Any one who has married this year will get one thousand dinars.

كل من تزوج في هذه السنة سيحصل على ألف دينار.

b) **Heçî yê cil bo hejarî kîrrîn ew dilovane.**

Any one who bought clothes for the poor man is kind.

كل من أشتري ملابساً للفقير هو رحيم القلب.

c) **Heçî kes ê nesax, divêt biçe bo nexoşxaneyê.**

Any body who is ill, must go to the hospital.

كل من يحمل مرضًا عليه الذهاب إلى المستشفى أو (كل مريض عليه الذهاب إلى المستشفى).

5. **Yek(êk)** = *one* = واحد

a) **Ez dê tiştekê an du tişta kirrim bitinê.**

I shall buy one or two things only.

سأشترى شيئاً واحداً أو شيئاً فقط.

b) **Eve seqamek êk rê ye.**

This is a one way street.

هذا شارع ذو ممر واحد.

c) **Yek divê herdem rastî yê bêje.**

One should always say the truth.

عليكَ دائمًا أن تصدق في قوله.

6. **Herdu** = *both* = كلا

a) **Herdu kheştî çûn, bo Swîdê.**

Both ships went to Sweden.

كلتا السفينتين ذهبتا إلى السويد.

b) **Herdu gemî vegestan Besra.**

Both boats returned to Basra.

القاربان رجعوا إلى البصرة.

7. **Dî** = *other, others* = آخر، آخرين

Yê dî(ê dî)

Ya dî(a dî)

Yên dî(ên dî)

[The other, the others الآخرين]

a) **Du kurrik min dîtin yek dirêj bû û yê dî khurt bû.**

I saw two boys one was tall and the other was short.

رأيت ولدان احدها طويل والآخر قصير.

b) du dewar(wulax) min kírrîn yek hesp bû ya dî mehîn bû.
I bought two riding animals one was horse and the other was mare.

أشترت حيواني ركوب احدهما حصان والأخر فرس.

c) sê sêva bide min êk sor û yên dî zer.

Give me three apples one red and the others golden.

أعطني ثلاثة تفاحات، واحدة حمراً، والأخرتان صفراء.

8. Hev = each other = أحدهما الآخر

a) Me hev dît li bazarî.

We saw each other in the market. التقينا في السوق.

b) Em gehîstîn hev di rî de.

We met each other in the way. التقينا في الطريق.

9. Hev û du = each other = أحدهم الآخر

a) azad û Lane hej hev û du dikin.

Azad and Lana love each other.

آزاد ولانا يحب أحدهم الآخر.

b) Behra pitir ji jin û mérân rêzê li hev û du digirin.

Most of the wifes and husbands respect each other.

معظم الأزواج يحترم أحدهم الآخر.

10. gelek = many = عدد كبير، عديد

Pesn û nave bo jimarnavan. adjective and noun for countable nouns.

صفة واسم للمعدودات.

a) Min gelek rûvî dîtin li baxî.

I saw many foxes in the zoo.

رأيت العديد من الثعالب في حديقة الحيوانات.

b) Te gelek pîrteqal xuarin li mal a mam ê xu.

You ate many oranges in your uncle's home.

أكلت عدة برتقالات في بيت عمك.

c) Wî gelek avahî avakirin li bajari.

He built many buildings in the town.

بني عدة عمارات في البلدة.

11. Tijî⁽¹⁾ = Much = كمية كبيرة

Pesn û nav û hokere bo nejmarnavan. adjective, noun and adverb

for uncountable nouns. صفة وظرف للاسماء التي لا تعدد.

1) tijî = full = ملء،

a) Me tijî mast çêkir.

We made much yoghourt. عملنا كمية كبيرة من اللبن.

b) Wan tijî penîr (pêñîr) kirî.

They bought much cheese. اشترو كمية كبيرة من الجبن.

c) Wî tijî giya dirû.

He cut down much grass. حصدوا كمية كبيرة من الحشيش.

12. Çend/ek/ = several = عدّة ، عدّة

a) Çendek ji we divê bêñ bo drûnê.

Several of you must come for harvest.

عديد منكم يلزم أن يأتي للحصاد.

b) Çend kiçika bînin bo nan pehtinê(pêjtinê).

Bring several girls for baking bread.

أجلبوا عديداً من البنات لعمل الخبز.

13. Pitir = more = أكثر

Pesn Is an adjective صفة

a) Xortek pitir ji kalemekê xuarinê dixue(dixut).

A youth eats food more than and oldman.

يأكل شاب طعاماً أكثر من شايب.

b) salarî pitir ji Dildarî welat dîlîne.

salar has seen countries more than Dildar.

سالار قدر رأى أقطاراً أكثر من دلدار.

c) Ez ji te pitir inglîzî dizanim.

I know English more than you.

أعرف الانجليزية أكثر منه.

14. Firek(tozek) = little, alittle = كمية قليلة

pesn û nave bo ne jimarnavan. An adjective and a noun for uncountable nouns. صفة واسم للأسماء التي لا تعد.

a) Ka firek a vê bide min.

please give me little water. لطفاً أعطني قليلاً من الماء.

b) Min firek mast hebû bo hêvênî.

I had a little yoghourt for curd. ملكت قليلاً من اللبن للخثرة.

15. Piçek = few(a few) عدد قليل

Pesn û pronave bo jimarnavan. Adjective and pronoun for countable nouns. صفة وضمير للأسماء المعدودة.

a) Berî pênc sala piçek mirov hebûn li gundî.

Five years ago there were few people in the village.

قبل خـ، من سنوات كان هناك عدد قليل من الناس في القرية.

b) Xanî yên nû li bajarî /bajér) piçekin.

New buildings are few in the town.

الدور الجديدة قليلة في البلدة.

16. Hemî(hemû) = all = كل

Pesn e Is an adjective صفة

a) Me hemî yan di vêt em biçin bi trêne.

We all want to go by train. كلنا نريد السفر بالقطار.

b) Hemû zaro çûn bo sînemayê.

All the children went to the cinema. كل الاطفال ذهروا الى السينما.

BIRR VIII

30. Pîşk Verb فعل

* Pîşk: Wuşeyeke diyar dike kesek ci dike an ci çêdibe. di demekê de. An karek e di demekê de dihêt(têt) kirin.

It is a word describing what someone dose or what happens in a certain time.

كلمة تدل على حصول عمل من شخص ما، او ماذا يحدث في زمنٍ خاص او عمل يحدث في زمنٍ خاص.

* Rêzêñ hatina wuşeyan di ristan de. *Method(system) of composing words in sentences* نظم ترتيب الكلمات في الجمل.

1. Li gel pîşkên têper. *With transitive verbs.* مع الاعمال المتجددة.
pîşker + pîşker + pîşk + tewawker.

Subject + object + verb + complement

نسمة + فعل + مفعول صريح + فاعل

a) Min nan xuar li jora kuçkî vê spêdê.

I ate bread in the kitchen this morning.

أكلتُ خبزاً في المطبخ هذا الصباح.

b) Wî sêv çinîn li rezî duhî.

He picked up apples in the field yesterday.

قطف تفاحاً في البستان البارحة.

2. Li gel pîşkên têneper du rêzin. *With interansitive verbs there are two methods.* مع الاعمال اللاحمة ترتيبان.

* Pîşker + pîşk. Ez hatim. Ew revî.

Subject + verb. I came. *He ran away.*

أَبْتَ . فَعْلٌ + فَاعِلٌ هُرْبٌ بَعِيْدًا.

* Pîşker + pîşk + pîşkberêñ nedurist(bi yarî de) + tewawker
Subject + verb + indirect object(object by help) + complement

فَاعِلٌ + فَعْلٌ تَمَةٌ + مَفْعُولٌ غَيْرُ صَرِيحٍ

a) Ez çûm bo Zaxo yê par.

I went to Zakho lastyear. ذَهَبَ إِلَى زَاخُو الْعَامِ الْمَاضِيِّ.

b) Ew hat ji Akrê⁽¹⁾ duhî.

He come from Akra yesterday. أَتَى مِنْ عَقْرَةَ الْبَارِحةِ.

* Têbînî: Note: ملاحظة:

Heker hokerêñ cihî û demî di ristikê de pêkve hatin; hokerê cihî dê li pêş hêt(êt).

If adverbs of place and time come together in a sentence; adverbs of place will come first.

اذا جاء ظرف مكان وظرف زمان في جملة سوية؛ ظرف المكان سيبقى ظرف الزمان.

* Pîşk,	pîşker,	pîşkber
Verb,	subject,	object
فعل	فاعل،	مفعول،

* (Nêçîrvanî şêr kuşt.) seyrî vê ristê bike.

Nêçîrvanî karek kir. Çi bû ew kar? Şêr kuşt.

Nêçîrvan bû pîşker; çiku wî karek kir. Ew kar kuştina şêrî bû. Kî hat kuştin? Şêr hat kuştin, şêr bû pîşkber; çiku nêçîrvan ê pîşker ew kuşt. Nêçîrvanî şêr kuşt. karê nêçîrvanî kirî di demekê de kuştina şêrî bû; vêca kuştin pîşke. Çiku ew kare yê pîşkerî kirî.

(The hunter killed the lion.) Look at this sentence.

The hunter did something - he killed the lion.

Because he did something; he is called subject. Who gets killed?

The lion. By whom? by the hunter(subject). The lion is called the object. What has the hunter done? He has killed. Killed is called the verb; because the subject did it.

(الصياد قَتَلَ الأَسَدَ). انظر إلى هذه الجملة.

الصياد عمل شيئاً - قاتل الأسد. بما أن الصياد قام بعمل ما، يسمى فاعل. من قاتل؟ الأسد. من قاتله؟ الصياد (الفاعل). الأسد أصبح مفعول به. ماذا عمل الصياد؟ قاتل. قاتل أصبح فعلاً.

لأن الفاعل قام بذلك (أي فعل الفاعل) في زمن ما.

Behra Yekê(êkê)

* Rêje(rawe) Mood

Cor ên rêjeyî

1. Rêje ya gotinê.

2. Rêje ya bilanî.

3. Rêje ya mercî.

4. Rêje ya jêder.

5. Rêje ya fermanê.

6. Rêjeya çêbwar.

صيغة

Kinds of mood

indicative mood

subjunctive mood

conditional mood

infinitive mood

imparative mood

participle mood

أنواع الصيغ

الصيغة الأخبارية

الصيغة الأنسانية

الصيغة الشرطية

الصيغة المصدرية

الصيغة الأمرية

الصيغة التامة

30/1 Rêje ya gotinê. *Indicative mood* الصيغة الأخبارية

Ev rêje ye kiryarêن rastî yê berçav dîkin. This mood denotes real facts. صيغة تدل على حقائق فعلية.

* Dem ên pîşkêن gotinê. The tenses of the indicative verbs.

أزمنة الأفعال الخبرية.

* Du demin: Two tenses: زمانين

1. Demê neborî. Present tense. الزمن الحاضر (المضارع).

2. Demê borî. Past tense. الزمن الماضي.

Demê neborî sê demin:

Present tense has three tenses: للزمن المضارع ثلاثة أزمنة:

1. Demê ferman: Ew kare yê peyvker ji peyv ligelî dixuaze bike pişti axivtinê û bi pêşgir; (bi.....e) çê dibe, heker kit be, û pêşgir, (bi.....in) heker kom be.

Imperative is something, the first person asked the second person to do after the speaking by the help of suffix (bi.....e) for singular and the suffix (bi.....in) for plural.

الأمر، شيء يطلب المتكلم من المخاطب ليعلميه بعد الكلام مباشرة و... ساعدة الbadatne (bi.....e) للفرد والbadatne (bi.....in) للجمع.

Kit	singular	مفرد	kom	plural	جمع	Neyî	Negative
bike	do	أعمل	bikin	do	اعملوا	meke	mekin
binvîse	write	اكتب	binvîsin	write	اكتبوا	neke	nekin
bixu	eat	كل	bixun	eat	كلوا	menivîse	menivîsin
						nenvîse	nenvîsin
						mexu	mexun
						nexu	nexun

binêre	<i>look</i>	انظر	binêrin	<i>look</i>	انظرو	menêre	menêrin
bi axive	<i>speak</i>	تكلّم	bi axivin	<i>speak</i>	تكلّموا	ne axive	ne axivin

* Çêbûna fermanê. *Forming of the imperative.* تكون الصيغة الامرية.

bi + binyat + e bo kit. bi + binyat + in(n) bo komê.

bi + basic + e for singular. bi + basic + in(n) for plural.

bi + للفعل + اساس الفعل + bi + in(n) للجمع + اساس الفعل .

2. Demê nihu present tense الزمن الحاضر

Ew kare yê di demê axivtinê de an pişti demê axivtinê êkser bi harîkarî ya pêşgir (di) û paşgir (im, î, e, in, in, in) çêdibe û du demin.

Present is to do something during the speaking time or after the speaking immediately with the prefix (di) and the suffix (im, î, e, in, in, in) and it is two tenses.

المضارع، هو الزمن الذي يحدث فيه عمل اثناء الكلام او بعده مباشرة ومساعدة الابادة (di) واللاحقة(im, î, e, in, in, in) وهو زمان.

1. Demê nihu yê serêk (berdewam).

Present continuous tense. المضارع المستمر.

2. Demê nihu present tense الزمن الحاضر

* Çêbûna demê nihu. *Forming the present tense.* تكون الزمن الحاضر.

Di + binyat + (im-m, î, e, in, in, in-n) li gel pîşkên têper û tê neper.

Di + basic + (im-m, î, e, in, in, in-n) with transitive and intransitive verbs.

مع الافعال المتعددة واللازمـة. (im-m, î, e, in, in, in-n).

a) Ez di xum = I am eating = I eat.

b) Tu di nivîsi = You are writing = You write.

c) Ew di axive = He(she) is speaking = He(she) speaks.

ç) Em di xun = We are eating = We eat.

d) Hûn di malin = You are sweeping = You sweep.

e) Ew di peyivin = They are talking = They talk.

* Demê nihu(Neyî). *Present tense(Negative)* مضارع منفي

a) Ez na xum = I am not eating = I donot eat.

b) Tu na nivîsi = You are not writing = You dont write.

- c) Ew na axive = He(she) is not speaking = He(she) do not speaks. لا يتكلّم، لا (تكلّم)
ç) Em na xun = We are not eating = We do not eat. لا تأكلُ
d) Hûn na malin = You are not sweeping = You do not sweep. لا تكسنونَ.
e) Ew na peyivin = They are not talking = They do not talk. لا يتكلّمونَ

3. Demê bêt

Future tense

زمن مستقبل

Ew kare, yê di demê piştî axivtinê de çêdibe. Future is something happens after the speaking. المستقبل، هو الزمن الذي يحدث فيه عمل بعد الكلام (التكلّم).

* Du rêk hene nîşa me didin ku tiştek dê çêbe di demê bêt de.

There are two ways showing us that something will happen in the futur time. يوجد طريقتان تدلان على حدوث عمل في المستقبل.

1. Bi harîkarî ya (dê = shall, will = سوف) ew kar, ne sedê sede; hizirkirine.

By the help of (dê = shall, will = سوف) it is not 100%; only thinking. مساعدة (دە = shall, will = دە) وان حدوثه ليس ١٠٠٪ بل ظن فقط.

2. Bi harîkarîya (wê bi = am going to, is going to, are going to) ew sedê sede biryardane.

With the help of (wêbi = am going to, is going to, are going to) it is 100% decision.

مساعدة (وە بى = wê bi) وان حدوثه اكيد مني على قرار متخذ.

* Çêbûn a demê bêt. Forming the futur tense. تكوين زمن المستقبل.

1. Dê + binyat + (im-m, î, e, in, in, in-n).

Dê + basic + (im-m, î, e, in, in, in-n).

Dê + أساس الفعل + (im-m, î, e, in, in, in-n).

2. Wêbi + binyat + (im-m, î, e, in, in, in-n).

Wêbi + basic + (im-m, î, e, in, in, in-n).

Wêbi + أساس الفعل + (im-m, î, e, in, in, in-n).

a) Ez dê xum. I shall eat. (ez hizir dikim = I think = أظن) سوف آكل.

Ez wê bixum. I am going to eat. (biryara mine = my dicision = قراري) سأكل.

b) Tu dê nivîsî. You will write. (Ez Hizir dikim = I think = أظن) سو ف تكتب (biryare = decision = قرار)

Tu wê binivîsî. You are going to write. ستكتب (biryare = decision = قرار)

c) Ew gulan dê çine. He will pick up the roses. سو ف يقطف الورود.

Ew gulan wê biçine. He is going to pick up the roses.. سقطف الورود..

ç) Em sêvan dê firoşin. We shall sell the apples. سو ف تبيع التفاح.

Em sêvan wê bifiroşin. We are going to sell the apples. سببيع التفاح.

d) Hûn xanîyan dê avakin. You will build the houses. سو ف تبنيون دوراً.

ستبنيون دوراً Hûn xanîyan wê avabikin. You are going to build the houses.

e) Ew çêlekê dê kirrin. They will buy a cow. سوف يشترون بقرة.

Ew çêlekê wêbikirrin. They are going to buy a cow. سبشترون بقرة.

* **Demê bêt (Neyî)** *Future tense (Negative)* مستقبل منفي

a) Ez dê xum. Ez naxum. I shall not eat. سوف لا أأكل.

Ez wê bixum. Ez naxum. I am not going to eat. سوف لا أكل.

b) Tu dê nivîsî. Tu na nivîsî. You will not write. سوف لا تكتب.

Tu wê biniwîsî. Tu na nivîsî. You are not going to write. سوف لا تكتب.

c) Ew gulan dê çîne. Ew gulan na çîne. He will not pick up the roses. Ew gulan wê biçîne. Ew gulan na çîne. He is not going to pick up the roses.

سوف لا يقطف الورود (الورد).

ç) Hûn xanîyan dê avakin. Hûn xanîyan ava nakin.

You will not build the houses. سوف لا تبني الدور.

Hûn xanîyan wê avabikin. Hûn xanîyan ava nakin.

You are not going to build houses. سوف لا تبني الدور.

2. Demê borî Past tenses ازمنة في الماضي

çar demin are four tenses أربعة ازمنة

1. Demê borî past tense زمن ماضي

2. Demê borî yê serêk. Past continuous tense. زمن ماضي مستمر.

3. Demê tewaw bor. Present perfect tense. زمن مضارع تام.

4. Demê dûrbor. past perfect tense. زمن ماضي تام.

* **Demê borî The past tense** الزمن الماضي

Ew kare yê berî demê axivtinê çêbûyî û bi avêtina (n, in) ji jêderî çêdibe.

It is something happened before the speaking time and it is formed by taking out (n, in) from the end of the infinitive.

هو حدوث عمل قبل وقت التكلم، ويكترون بحذف (n, in) من نهاية المصدر.

Jêder	Infinitive	مصدر	Demê borî	Past tense	زمن ماضي
çûn	to go	ينذهب	çû	went	ذهب
hatin	to come	يأتي	hat	came	جاء، أتى
revîn	to run away	يهرّب	revî	ran away	هرّب
revandin	to grab	يخطف	revand	grabed	خطف

Têbînî: Note: ملاحظة:

Pîşkêñ demê borî yêneper pêtvêyî paşgir(m- im, î, yî, - -, n-in, n-in, n-in) wek harîkar bo pîşkê.

Intransitive verbs in past need suffixes (*m- im, i, yi, - -, n-in, n-in, n-in*) as auxillary for the verb.

الافعال الازمة في الماضي تحتاج لواحد (m- im, i, yi, - -, n-in, n-in, n-in) كمساعد لل فعل.

a) Ez çûm bo bazarî.	I went to the market.	ذهبت الى السوق.
b) Ez hatim ji Dihûkê.	I came from Duhok.	جئت من دهوك.
c) Tu çûyî bo bazarî.	You went to the market.	ذهبت الى السوق.
c) Tu hatî ji Akrê(e.yê).	You came from Akra.	جئت من عقرة.
d) Ew çû bo sînemayê.	He went to cinema.	ذهب الى السينما.
e) Em suyarbûn li hespan.	We ride on horses.	ركبنا الحصان.
f) Hûn revîn ji gundî.	You escaped from the village.	هربت من القرية.
g) Min nan û goşt xuar duhî.		

I ate bread and meat yesterday. أكلت خبزاً ولحماً البارحة.

- h) Wî gulek çinî vê spêdeyê.
He picked up a rose this morning. قطف وردةً هذا الصباح.

- i) Wan pênc bizin firotin berî katekê.
They sold five goat an hour ago. باعوا خمس مفردات قبل ساعة.

- j) Me du mirîşk kîrrîn duhî nîvro.
We bought two hens yesterday noon. اشتربنا دجاجتين البارحة ظهراً.

* Demê borî(Neyî) Past tense (Negative) الزمن الماضي المنفي.

- a) Ez ne çûm bo bazarî.
I didnot go to the market. لم أذهب الى السوق.
- b) Tu ne hatî ji Akrê.
You did not come from Akra. لم تأت من عقرة.
- c) Min nan û goşt ne xuar.
I didnot eat bread and meat. لم أتناول خبزاً ولحماً.
- c) We gulek ne çinî vê spêdeyê.
You didnot pick up a rose this morning. لم تقطف وردةً هذا الصباح.

- d) Wan pênc bizin ne firotin berî katekê.
They didnot sell five goats an hour ago. لم يبع مفردات قبل ساعة.

Demê borî(pirs) Past tense (Interrogative) ماضي استفهام
a) Ma tu çûyî bo bazarî vê spêdeyê?
Did you go to the market this morning? هل ذهبت الى السوق هذا الصباح؟

- b) Ma hûn revîn ji gundî?
Did you escape from the village? هل هربت من القرية؟

c) Ma wî gulek çinî berî katekê?

Did he pitch up arose an hour ago?

هل قطف وردة قبل ساعة.

ç) Ma wan pênc bixin firotin duhî nîvro?

Did they sell five goats yesterday noon? هل باعوا خمس معزات البارحة ظهرا؟

Têbînî: Note: ملاحظة:

1) Bo neyî yê (ne) danin berî pîşka borî. *For negation put (ne= not) before the past tense.*

للنبي ضعوا (ne) قبل الفعل الماضي.

2) Bo pirsê (Ma) danin pêşîya ristê û nîşana pirsê(?) danin paşîya ristê.

For interrogation put (Ma) before the sentence and interrogative mark (?) in the end of the sentence.

للسؤال ضعوا (Ma) في اول الجملة وعلامة الاستفهام (؟) في آخرها.

* Demê borî yê serêk. *Past continuous tense.* الزمن الماضي المستمر

Ew kare yê berdewamîyekê distîne berî demê axivtinê û:

a) Bi pêşgir (di) li gel pîşka borî ya têper çêdibe.

b) Bi pêşgir (di) û paşgir [(m, im)(î, yî)(--)(n, in) (n, in)(n, in)] li gel pîşka borî ya têneper çêdibe.

Something to be done continuously before speaking with the help of:

a) *The prefix (di) with transitive verbs.*

b) *The prefix (di) and the suffixes[(m, im)(î, yî)(--)(n, in) (n, in)(n, in)] with intransitive verbs in past tense.*

عمل مستمر يحدث قبل التكلم وبمساعدة:

(a) البداءة (di) مع الفعل الماضي المتعدي.

(b) البداءة (di) والواحد [(m, im)(î, yî)(--)(n, in) (n, in)(n, in)] مع الفعل الماضي اللازم.

a) Min nan dixuar dema tu hatî.

I was eating bread when you came. كنت أتناول الطعام حينما أتيت.

b) Te sêv dikirrîn dema ez borîm.

You were buying apples when I passed. كنت تشتري التفاح حين عبوري.

c) Wî genim diçand dema min ew dîtî.

He was growing wheat when I saw him. كان يزرع الحنطة عندما رأيته.

ç) Me pîvaz diçandin dema hûn hatin.

كُنَّا نزرع البصل عندما جئْتُمْ
d) Tu dihatî û ez diborîn. You were coming and I was passing.
e) Hûn dihatin û di çûn. You were coming and going.
e) Se direwîn û kerwan diborî.

كلاب تبكي وقافلة تسير.

* **Têbînî: Note:** ملاحظة:

Bo neyî yê, (ne) danin berî pîşka borîya serêk.

For negation put (ne, not) before past continuous verb.

للتني ضع (ne) قبل الفعل الماضي المستمر.

a) Min nan ne dixuar dema tu hatî.

I was not eating bread when you came. لم أتناول الخبز حينما أتيت.

b) Hûn ne dihatin û ne dicûn.

You were not coming and not going. لم تكون قادمين ولا ذاهبين.

* **Têbînî: Note:** ملاحظة:

Bo pirsê (ma) danin berî ristê û nîşana pirsê (?) li paşî ya ristê.

For intertagation put (ma) before the sentences and interrogative mark (?) at the end of the sentence.

للاستفهام، ضع (ma) قبل الجملة وعلامة الاستفهام (?) في نهاية الجملة.

a) Ma te sêv dikirrîn dema ez borîm?

هل كنت تشتري التفاح حينما عبرت؟

b) Ma min nan dixuar dema tu hatî?

هل كنت أتناول الخبز حينما أتيت؟

* **Demê tewawbor Present perfect tense زمن المضارع**

Ew kare yê demê borî çêbûyî û berdewam e; an demê borî destpêkirî û berî axivtin tewawbûnê rawestayî.

It is something happened in the past and continued, or started in the past and just now finished.

شي، حدث في الماضي ومستمر، او بدأ في الماضي وتوقف قبل الآن تماماً.

* Bi du texlîta çêdibe: It forms on two ways: يتكون بصورةين:

1) Pîşka tewaw⁽¹⁾ + ye. Li gel pîşkêñ têper bo nejimarnavan û

1. Pîşka tewaw = çêbwar = past participle = اسم مفعول

jimarnavêñ kit.

Past participle + ye. With transitive verbs for uncountable nouns and single countable.

الماضي التام + ye. مع الافعال المتعددة للاسماء غير المعدودة والمعدودة للمفرد.

* Pîška tewaw + ne. Li gel pîşkêñ têper bo jimarnavêñ kom.

Past participle + ne. With transitive verbs for plural countable nouns.

الماضي التام + ne. مع الافعال المتعددة للاسماء المعدودة في حالة الجمع.

* Pîška tewaw + (me, yî, ye, ne, ne, ne). Li gel pîşkêñ têneper.

Past participle + (me, yî, ye, ne, ne, ne). With intrasitive verbs.

الماضي التام + (me, yî, ye, ne, ne, ne) مع الافعال الالزمه.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Bo neyî yê (ne) danin berî pîška tewaw.

For negation put (ne) before the past participle.

لللنفي ضع (ne) قبل الفعل الماضي التام.

a) Min av vexuarî ye. I have drunk water. لقد شربت الماء.

Min av ne vexuarî ye. I have not drunk water. لم أكن قد شربت الماء.

Te, wî, wê, me, we, wan / av vexuarîye.

av ne vexuarîye.

You, we, you, they / have drunk water.

have not drunk water.

He, she / has drunk water.

has not drunk water.

b) Min, te, wî, wê, me, we, wan / sêvek xuarî ye.

sêvek ne xuarî ye.

I, you, we, you, they / have eaten an apple.

hav not eaten an apple.

He, she / has eaten an apple.

has not eaten an apple.

c) Min, te, wî, wê, me, we, wan / du sêv xuarîne.

du sêv nexuarîne.

I, you, we, you, they / have eaten two apples.

have not eaten two apples.

He, she / has eaten two apples.

has not eaten two apples.

b) Ma min şîr û qend vexuarîye? No, te ne vexuarîye.

Erê, te wê vexuarî.

Have I drunk milk and suger? No, you have not drunk.

Yes, you have drunk.

هل قد شربت حليباً محلى بالسكر؟ كلام تشرب.

نعم لقد شربت.

c) Ma tu çûyî yî bo Dihûkê? No, ez ne çûyî me.

Erê, ez wê çûyîm.

Have you gone to Duhok? No, I have not gone.

Yes, I have gone.

هل قد ذهبت الى زاخو؟ كلام لم أذهب.

نعم، لقد ذهبت.

ç) Ma ew suyar bû yî ye li hespî? Erê, wê suyar bûyî.

No, suyar ne bûyî ye.

هل قد ركب الحصان؟ نعم لقد ركبت.

كلا لم يركب.

Demê dûrbor   Past perfect tense   زمن الماضي العام

Heker du tişt çêbibin di demê borî de; divêt ya êkê demê wê dûrbor be(bit) û ya duê demê wê borî be(bit).

If two actions happened in past; the first should be in past perfect and the second should be in past simple.

اذا حدث حادثان في الماضي؛ الاولى يجب ان يكون زمنها ماضي تمام والثانية ماضي بسيط.

* Çêbûna vî demî. Forming of this tense. تكوين هذه الصيغة.

1.a) Pîşka tewaw + bû. Li gel pîşkêñ têper bo nejimarnavan û jimarnavêñ kit.

Past participle + bû. With transitive verbs for uncountable nouns and single countable.

١) الماضي التام + bû. مع الفعل المتعدي للأشياء، غير المعدودة والمفرد المعدود.

*b) Pîşka tewaw + bûn. Li gel pîşkêñ têper bo jimarnavêñ kom.

Past participle + bûn. With transitiv verbs for plural countable.

* الماضي التام + bûn. مع الفعل المتعدي لجمع المعدودات.

a) Min av vexuarî bû. I had drunk water. كنت قد شربت ما.

Te, wî, we, me, we, wan / av vexuarî bû. av nevexuarî bû.

You, he, she, we, you, they / had drunk water. had not drunk water.

كنت قد شربت، كان قد شرب، كانت قد شربت، كنا قد شربنا، كنتم قد شربتم، كانوا قد شربوا / ما.

b) Min sêvek xuarî bû. I had eaten an apple. كنت قد أكلت فاكحة.

Te, wî, wê, me, we, wan / sêvek xuarî bû.

You, he, she, we, you, they / had eaten an apple.

كَتْ قَدْ أَكَلَتْ، كَانَ قَدْ أَكَلَتْ، كَانَتْ قَدْ أَكَلَتْ، كَنَّا قَدْ أَكَلَتُمْ، كَانُوا قَدْ أَكَلُوا / تفاحة.

2. Pîşka rewaw + (bûm, bûyî, bû, bûn, bûn, bûn). Li gel pîşkên têneper.

Past participle + (bûm, bûyî, bû, bûn, bûn, bûn). With intransitive verbs.

الماضي التام + (bûm, bûyî, bû, bûn, bûn, bûn) مع الاعفعال الالزامة.

a) Ez hatî bûm ji Akrê.

I had come from akra. كَتْ قَدْ أَتَيْتَ مِنْ عَرْقَةً.

Tu hatî bûyî ji Akrê.

You had come from Akra. كَتْ قَدْ أَتَيْتَ مِنْ عَرْقَةً.

Ew hatîbû ji Akrê.

He (she) had come from Akra. كَانَ قَدْ أَتَى مِنْ عَرْقَةً.

b) Em, hûn, ew/ hatî bûn ji Akrê.

We, you, they/ had come from akra.

كَنَّا قَدْ أَتَيْنَا، كَنْتُمْ قَدْ أَتَيْتُمْ، كَانُوا قَدْ أَتَوْا / منْ عَرْقَةً.

a) Wî sêv kirrî bûn, dema wî tu dîtî.

He had bought apples, when he saw you.

كَانَ قَدْ اشترى التفاح، لَمْ رَأَكَ.

* Wî sêv ne kirrî bûn, dema wî tu dîtî.

He had not bought apples, when he saw you.

لَمْ يَكُنْ قَدْ اشترى التفاح، لَمْ رَأَكَ.

* Ma wî sêv kirrî bûn, dema wî tu dîtî?

Had he bought apples, when he saw you?

هَلْ كَانَ قَدْ اشترى التفاح لَمْ رَأَكَ؟

b) Wê mirîşkek ser jêkirî bû, dema Salar hatî.

She had slain a hen, when Salar came.

كَانَتْ قَدْ ذَبَحَتْ دَجَاجَةً لَمْ جَاءَ سَالَارُ.

* Wê bizinek ne serjêkirî bû, dema Salar hatî.

She had not slain a goat, when Salar came.

لَمْ تَكُنْ قَدْ ذَبَحَتْ عَنْزَةً لَمْ جَاءَ سَالَارُ.

* Ma wê mirîşkek serjêkirî bû, dema Salar hatî?

had she slain a hen, when Salar came?

هَلْ كَانَتْ قَدْ ذَبَحَتْ دَجَاجَةً لَمْ جَاءَ سَالَارُ؟

c) Wan gul çinibûn, dema wî telefon kirî.

They had picked up roses, when he phoned.

كَانُوا قَدْ قَطَفُوا الْوَرَدَ لَمْ خَابَرَ تَلْفُونِيَّا.

ç) Dema, cara yekê ez firrîm; ez tırsam, çiko ez ne firrî bûm berî hingê.
When the first time I flew I became afraid because I had not flown before.

لما طرت لأول مرة خفت، لأنني لم اكن قد طرت سابقاً.

30/2 Rêje ya bilanî *Subjunctive Mood* الصيغة الانشائية

Ev rêje ye kiryarê: çêbûn, hatûbat û xuzî yê diyar dike.

This mood generally denotes: Possibility and desire.

هذه الصيغة تدل على الامكانية والاحتمالية والرغبة.

* Rêjeya bilanî demek neborî û sê demêñ borî hene.

Subjunctive mood has one present and three past tenses.

الصيغة الانشائية لها زمن حاضر وثلاثة ازمنة ماضي.

1. Demê neborî yê bilanî *Present subjunctive tense* الزمن الحاضر الانشائي Present subjunctive tense

çêbûna vî demî forming of this tense

تكون هذه الصيغة

* Bi + binyat + (im, î, e, in, in, in). Li gel pîşkêñ têper û têneper.

Bi + basic + (im, î, e, in, in, in). With transitive and intransitive verbs.

. + أساس الفعل + (im, î, e, in, in, in) + مع الافعال المتعددة واللازم.

Bila ez bikirrim. Let me buy. دعني أشتري.

Bila Tu bikirî. Let you buy. دعك تشتري.

Bila ew bikirre. Let him(her)buy. دعه(دهها) يشتري (تشتري)

Bila em bikirrin. Let us buy. دعنا نشتري

Bila hûn bikirrin. Let you buy. دعكم تشترون

Bila ew bikirrin. Let them buy. دعهم(دههن) يشترون (تشترون)

* Bila ez biçim. Let me go. دعني أذهب.

Bila Tu biçî. Let you go. دعك تذهب.

Bila ew biçe. Let him(her)go. دعه(دهها) يذهب(تنذهب)

Bila em biçin. Let us go. دعنا نذهب

Bila hûn biçin. Let you go. دعكم تذهبون

Bila ew biçin. Let them go. دعهم(دههن) يذهبون (تنذهبون)

2. Demê borî yê bilanî *Past subjunctive mood* الزمن الماضي الانشائي

çêbûna vî demî. Forming of this tense.

1. Pîşka borî + (bam, bayî, ba, ban, ban, ban). Li gel pîşkêñ têneper.

Past tense + (bam, bayî, ba, ban, ban, ban). With intransitive verbs.

. فعل ماضي + (bam, bayî, ba, ban, ban, ban). مع الافعال اللازم.

Heker ez çûbam. If I went. اذا، ان أذهب

Heker tu çûbayî. If you went. اذا، ان تذهب

Heker ew çûba. If he(she) went. اذا، ان يذهب(ان تذهب)

Heker em çûban.	<i>If we went.</i>	اذا، ان نذهب
Heker hûn çûban.	<i>If you went.</i>	اذا، ان تذهبون
Heker ew çûban.	<i>If they went.</i>	اذا، ان يذهبون (ان يذهب)

2. a) pîska borî + iba. Li gel pîskêñ têper; pîta paşîn bêdeng.
 b) Pîska borî + ba. Li gel pîskêñ têper; pîta paşîn dengdar.
Past tense + iba. With transitive verbs; last letter consonant.
Past tense + ba. With transitive verbs; last letter vowel.

Heker min kiriba.	<i>If I did.</i>	فعل مضارى + iba. مع الاعمال المتعددة، حرفها الاخير حرف صحيح.
Heker te kiriba.	<i>If you did.</i>	فعل مضارى + ba. مع الاعمال المتعددة، حرفها الاخير حرف علة.
Heker wî kiriba.	<i>If he did.</i>	ان أعمل
Heker wê kiriba.	<i>If she did.</i>	ان تعمل (انت)
Heker me kiriba.	<i>If we did.</i>	ان يعمل
Heker we kiriba.	<i>If you did.</i>	ان ت العملون
Heker wan kiriba.	<i>If they did.</i>	ان ي العملون

*Heker min kîrrîba.	<i>If I bought.</i>	ان أشتري
Heker te kîrrîba.	<i>If you bought.</i>	ان تشتري (انت)
Heker wî kîrrîba.	<i>If he bought.</i>	ان يشتري
Heker we kîrrîba.	<i>If she bought.</i>	ان تشتري(هي)
Heker me kîrrîba.	<i>If we bought.</i>	ان نشتري
Heker we kîrrîba.	<i>If you bought.</i>	ان ت شترون
Heker wan kîrrîba.	<i>If they bought.</i>	ان ي شترون

Têbînî: Note: ملاحظة:

Hin never evê rêzê bikar dînin. Some district use this rule.

بعض المناطق يستعملون هذه القاعدة.

* Bi + pîska borî + a(ya). Li gel pîskêñ têper.

Bi + past tense + a(ya). With transitive verbs.

+ فعل مضارى + (ya)a . مع الاعمال المتعددة.

* Heker min bikira.	<i>If I did.</i>	ان أعمل
Heker te bikira.	<i>If you did.</i>	ان تَعمل (انت)
Heker wî bikira.	<i>If he did.</i>	ان يعمل
Heker wê bikira.	<i>If she did.</i>	ان تَعمل(هي)

Heker me bikira.	<i>If we did.</i>	أن نعمل
Heker we bikira.	<i>If you did.</i>	أن تعملون
Heker wan bikira.	<i>If they did.</i>	أن يعملون
* Heker min bikirri ya.	<i>If I bought.</i>	أن أشتري
Heker te bikirri ya.	<i>If you bought.</i>	أن تشتري (انت)
Heker wî bikirri ya.	<i>If he bought.</i>	أن يشتري
Heker wê bikirri ya.	<i>If she bought.</i>	أن تشتري (هي)
Heker me bikirri ya.	<i>If we bought.</i>	أن نشتري
Heker we bikirri ya.	<i>If you bought.</i>	أن تشتريون
Heker wan bikirri ya.	<i>If they bought.</i>	أن يشتريون
* Heker ez bi çû ma.	<i>If I went.</i>	ان أذهب.
Heker tu bi çû ya.	<i>If you went.</i>	ان تذهب.
Heker ew bi çû a.	<i>If he(she) went.</i>	ان يذهب(تذهب).
Heker em bi çû na.	<i>If we went.</i>	ان نذهب.
Heker hûn bi çû na.	<i>If you went.</i>	ان تذهبون.
Heker ew bi çû na.	<i>If they went.</i>	ان يذهبون.
Ez evê rîzê pesind nakim, çîko pêşgir (bi) nîşana pîşka neborî ye. <i>I did not prefer this rule, because prefix (bi) used for present tense.</i>		
لا أجد هذه القاعدة لأنَّ اليدادنة (bi) علامة الفعل المضارع.		
3. Demê tewawborê bilanî <i>Present perfect subjunctive</i>		
زمن مضارع تام انشاني		
* Çêbûna vî demî.	<i>Forming of this tense.</i>	تكرير هذه الصيغة.
Pîşka tewaw + baya. Li gel pîşkêñ têper.		
<i>Past participle + baya. With transitive verbs.</i>		
الماضي التام + baya. مع الانفعال المتعددة.		
Heker min kirribaya.	<i>If I have bought.</i>	ان قد اشتريت.
Heker te kirribaya.	<i>If you have bought.</i>	ان قد اشتريت (انت).
Heker wî kirribaya.	<i>If he has bought.</i>	ان قد اشتري
Heker wê kirribaya.	<i>If she has bought.</i>	ان قد اشتريت(هي)
Heker me kirribaya.	<i>If we have bought.</i>	ان قد اشتربنا
Heker we kirribaya.	<i>If you have bought.</i>	ان قد اشتربتم
Heker wan kirribaya.	<i>If they have bought.</i>	ان قد اشتربوا
* Pîşka tewaw + (bama, baya, baya, bana, bana, bana).	li gel pîşkêñ	

têneper.

Past participle + (bama, baya, baya, bana, bana, bana). With intransitive verbs.

الماضي التام + مع الاعمال الالزامية. (bama, baya, baya, bana, bana, bana).

* Xuezî(xuzî) ez çûyî bama. Wish I have gone. حبذا لو ذهبت

Xuezî(xuzî) tu çûyî baya. Wish you have gone. حبذا لو ذهبت

Xuezî(xuzî) ew çûyî baya. Wish he(she) has gone. حبذا لو ذهب(ذهبت)

Xuezî(xuzî) em çûyî bana. Wish we have gone. حبذا لو ذهبتنا.

Xuezî(xuzî) hûn çûyî bana. Wish you have gone. حبذا لو ذهبتم.

Xuezî(xuzî) ew çûyî bana. Wish they have gone. حبذا لو ذهبو.

* Demê dûrborê bilanî. Past perfect subjunctive. زمن مضى تام اثنانى

Çêbûna vî demî. Forming of this tense. تكوين هذه الصيغة.

* Pîška tewaw + bûa(bûwa). Li gel pîşkêñ têper.

Past participle + bûa(bûwa). With transitive verbse.

الماضي التام + (bûwa) bûa. مع الاعمال المعدية.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Hin never (a) dikin (wa). Some district read (a) as (wa).

بعض المناطق يقرأون (a) بـ (wa).

Xuzî me hemûyan (a) bikar ïnaba. I wish if we all use (a).

حبذا لو اـ...تعمل الجميع (a).

* Xuzî min kirribûa(bûwa). I wish, I had bought. حبذا لو كنت قد اشتريت.

Xuzî te kirribûa(bûwa). I wish, you had bought. حبذا لو كنت قد اشتريت.

Xuzî wî kirribûa(bûwa). I wish, he had bought. حبذا لو كان قد اشتري.

Xuzî wê kirribûa(bûwa). I wish, she had bought. حبذا لو كانت قد اشتريت.

Xuzî me kirribûa(bûwa). I wish, we had bought. حبذا لو كنّا قد اشترينا.

Xuzî we kirribûa(bûwa). I wish, you had bought. حبذا لو كنتم قد اشتريتم.

Xuzî wan kirribûa(bûwa). I wish, they had bought. حبذا لو كانوا قد اشتروا.

* Pîška tewaw + (bûma, bûya, bûya, bûna, bûna, bûna). Li gel pîşkêñ têneper.

Past participle + (bûma, bûya, bûya, bûna, bûna, bûna). With intransitive verbs.

الماضي العام + مع الاعمال الالزامية. (bûma, bûya, bûya, bûna, bûna, bûna).

* Heker ez çûyî bama. If I had gone. ان كنت قد ذهبت.

Heker tu çûyî baya. If you had gone. ان كنت قد ذهبت.

Heker ew çûyî baya.	<i>If he(she) had gone.</i>	ان كان قد ذهبَ. ان كانت قد ذهبتَ.
Heker em çûyî bana.	<i>If we had gone.</i>	ان كنّا قد ذهبنا.
Heker hûn çûyî bana.	<i>If you had gone.</i>	ان كنتم قد ذهبتُم.
Heker ew çûyî bana.	<i>If they had gone.</i>	ان كانوا قد ذهبا.
* Rêje ya mercî. Conditional mood.		الصيغة الشرطية.
Rêjeya mercî sê rewş hene: hat û bat, nehat û bat û çênebûn.		الصيغة الشرطية لها ثلاثة حالات: احتمال، عدم احتمال، استحالة.
1. Rewşa hat û bat. Probable case.		حالة الاحتمال (الامكان).

Ev rewşe li gel (parista heker) êk ji ristên awête dihê. parista heker ji şaristek û paristekê pêkdê. Şarist dibêjnê (wilam, bersiv) a mercî û parist dibêjinê (parista mercî).

Demê pîskêñ şarist û parista mercî, demêñ neborîne. Demê paristê (nihu ya bilanî ye) û demê pîska şaristê demê (bête).

This case is the case of (if clause) one of the complex sentences. If clause has main clause called (the answer) and a subordinate clause called (conditional clause). The tenses of main and subordinate clauses are present. The tense of subordinate clause is (present subjunctive) and the tense of main clause is simple future.

هذه الحالة، هي حالة (جملة اذا الشرطية)، احدى الجمل المعقّدة، جملة اذا الشرطية تتكون من جملة رئيسية وجملة تابعة. الجملة الرئيسية تسمى (جواب الشرط) والجملة التابعة تسمى (جملة الشرط). زمن الجملة الرئيسية والجملة التابعة زمن مضارع. زمن الجملة التابعة (مضارع انساني) وزمن الجملة الرئيسية زمن (مستقبل بسيط).

- a) Heker ez biçim, tu dê hêyî.
If I go, you will come.   اذا (ان) أذهب، سأتأتي.
- b) Heker tu bimînî, ez dê hêm.
If you stay, I shall come.   اذا (ان) تبقى سأتأتي.
- c) Heker ew bixuîne, ew dê serkeve.
If he studies, he will succeed.   اذا (ان) يدرس، سينجح.
- ç) Heker em biçin bo Zaxoyê em dê mînîn heyvekê.
If we go to Zakho, we shall stay a month.   اذا (ان) نذهب الى زاخو سنبقى شهراً.
- d) Heker hûn pezî bifiroşin, hûn dê dorînin.
If you sell the sheep, you will lose.   اذا (ان) تبيعوا النعاج، ستخسرون.
- e) Heker ew çêlan bikirrin, ew dê qazanc kin(mêskin).

اذا (ان) تشتروا البقر ستربحون.

2. Rewşa nehatîbatê. *Improbable case.* حالة عدم الاحتمال.

Ev rewşe jî li gel (parista heker)e. Demê pîşka paristê (demê borî yê bilanîye) û demê pîşka şaristê (nihu yê mercî ye). bi harîkarî ya (da) çêdibe.

This case is the case of (if clause) also. The tense of subordinate clause is (past subjunctive) and the tense of main claus is (present conditional) by the help of (da = should, would).

هذه الحالة هي حالة (جملة اذا الشرطية) ايضاً. زمن فعل الجملة التابعة (ماضي انساني)

وزمن الجملة الرئيسية (مضارع شرطي) بمساعدة (da= shoul, woold).

a) Heker ez çûbam, tu da hêy.

If I went, you would come. اذا ذهبت، ستأتي.

b) Heker tu mabayî, ez da hêm.

If you stayed, I should come. اذا بقيت، سأتّي.

c) Heker wî xuandiba, ew da serkeve(serkevit).

If he studied, he would succeed. اذا درس، سينجح.

ç) Heker em çûban bo Zaxoyê, em da mînîn heyvekê.

If we went Zakho, we should stay a month. اذا ذهبنا الى زاخو سنمضى شهرًا.

d) Heker we mih firoştiban, hûn da dorînin.

If you sold the sheep, you would lose. اذا بعثتم النعاج، ستخسرون.

e) Heker wan çêl kirrîban, ew da mîskin.

If they bought the cows, they would win. اذا تشتروا البقر ستربحون.

ê) Heker wê sêv kirrîban, ew da xut(xue).

If she bought the apples, she would eat. اذا تشتري التفاح، ستأكل(هي).

3. Rewşa çênebûnê *impossible case* حالة الاستحالات

Ev rewşe jî li gel parista (heker)e. Demê pîşka paristê demê(dûrborê bilanî ye) û demê pîşka şaristê demê (borî yê mercî ye) bi harîkarî ya:

1. Da + pîşka tewaw + baya. Li gel pîşkên têper.

2. Da + pîşka tewaw + (bama, baya, baya, bana, bana, bana). Li gel pîşkên têneper.

This case is the case of (if clause) also. The tense of subordinate clause is (past perfect subjunctive) and the tense of main claus is (past condition) by the help of:

1. Da + past participle + baya. With transitive.

2. Da + past participle + (bama, baya, baya, bana, bana, bana). With

intransitive verbs.

هذه الحالة، هي ايضاً حالة (جملة اذا الشرطية). زمن فعل الجملة التابعة(ماضي تام انشائي) وزمن الجملة الرئيسية (ماضي شرطي) ... معاً عند:
+ فعل تام + Da .baya مع الافعال المتعددة.
+ فعل تام + Da (bama, baya, baya, bana, bana, bana) مع الافعال الازمة.

a) Heker ez çûyî bûma, tu dahatî baya.

If I had gone, you would have come. لو كنت ذاهباً لقدمت.

b) Heker tu mayî bûya, ez da hatî bama.

If you had stayed, I should have come. لو كنت باقياً لقدمت.

c) Heker wî xuandî bûa(bûwa), ew da serkevtî baya.

If he had studied, he would have succeeded. لو كان قد درس، نجح.

ç) Heker em çûyî bûna bo wanê, em da mayî bana heyvekê.

If we had gone to wan, we should have stayed a month.

لو كننا قد ذهينا الى وان، لمكثنا فيها شهراً.

d) Heker we mih firoşî bûan(bûwan) we da dorandî bana.

If you had sold the sheep, you would have lost.

لو كنتم قد بعثتم النعاج، خسرتم.

e) Heker wan sêv kîrî bûan(bûwan), wan da xuarî bana.

If they had bought apples, they would have eaten them.

لو كانوا قد اشتروا التفاح لأكلوها.

* Demê Mercî   Conditional tenses   أزمنة الشرط

للشرط زمنان. We have two conditional tenses.

1. Demê niyu yê mercî. Present conditional tense. الزمن الحاضر للشرط.

2. Demê borî yê mercî. Past conditional tense. الزمن الماضي للشرط.

Ev herdu deme li gel paristê (heker) bikar tê.

These two tenses are used with (if clause).

هذين الزمانين يُستعملان مع (جمل اذا الشرطية).

*1. Demê niyu yê mercî di şarista mercî de bikar tê, heker demê parista mercî (borî yê bilanî) be.

Present conditional tense is used in the (answer) of if clause; if the tense of if clause is past subjunctive.

هذا الزمن يُستعمل في جواب الشرط اذا كان زمن جملة الشرط ماضي انشائي.

* Çêbûna vî demî. Forming of this tense. تكوين هذا الزمن.

Da + binyat + (im, î, e, in, in, in-n).

Da + basic + (im, î, e, in, in, in-n).

.(im, î, e, in, in, in-n) + اساس الفعل + Da

a) Heker ez hatibam, tu da çî.

If I came, you would go.

ان جنت ستدھب.

b) Heker wan gotiba, em da zanîn.

If they said, we should know.

ان قالوا، سنعرف.

c) Heker we bihîstiba, ew jî da bihîsin.

If you heard, they would hear also. اذا سمعتم، سيمعون هم ايضاً.

*2. **Demê borî yê mercî. past conditional tense.** الزمن الماضي للشرط

Ev deme di şarista mercî de bikar tê, heker demê paristê demê dûrbor be.

This tense is used in the answer of if clause, if the tense of if clause is past perfect subjunctive.

هذا الزمن يستعمل في جواب الشرط اذا كان زمن جملة الشرط ماضي تام اثنائي.

* Çenûma vî demî. Forming of this tense. تكونين هذا الزمن.

a. Da + pîška tewaw + baya. Li gel pîşkên têper.

Da + past participle + baya. with transitive verbs.

+ ماضي تام + baya. مع الافعال المتعدية.

b. Da + pîška tewaw + (bama, baya, baya, bana, bana, bana). Li gel pîşkên têneper.

Da + past participle + (bama, baya, baya, bana, bana, bana). With intransitive verbs.

+ ماضي تام . مع الافعال اللاحزة.

a) Heker tu mayî bûya, ez da hatî bama.

If you had stayed, I would have come. لو كنت قد مكثت لحضرت.

b) Heker wî xuandî bûwa, ew da serkevtî baya.

If he had studied, he would have succeeded. لو كان قد درس نجح.

Rêje ya jêder. Infinitive mood. الصيغة المصدرية

Jêder ew wușeye ya pîşk jê hildêن.

* Çêbûna jêderî.

1. Pîşka borî + in. Heker pîta paşîn ya pîşkê bêdeng be.

2. Pîşka borî + n. Heker pîta paşîn ya pîşkê dengdar be.

Infinitive is the word which the verb is formed from.

Forming of infinitive.

1. past tense + in. If the last letter of the verb is consonant.

2. Past tense + n. If the last letter of the verb is vowel.

المصدر هو الكلمة التي تستخرج منها الفعل وتكون من:

- فعل ماضي + in. اذا كان الحرف الاخير من الفعل صامتاً.

٢- فعل ماضي + n. اذا كان الحرف الاخير من الفعل صائتاً (علة).

Borî	Jêder		
past	infinitive	مصدر	
Kir + in =	Kirin	to do	يعمل
Hat + in =	Hatin	to come	يأتي
Dît + in =	Dîtin	to see	يرى
Da + n =	Dan	to give	يعطي
Çû + n =	Çûn	to go	يذهب
Raza + n =	Razan	to lay	يتمدد

Rêjeya ferman   Imperative mood   الصيغة الامرية

Ferman: Ew daxuaze ya peyvker ji peyvligelî dike bo kirine.

Imperative: *Is the demand of the first person from the second person to do.* الأمر: هو الطلب الذي يطلب المتكلم من المخاطب ليعمله.

* Çêbûna pîşka ferman. *Forming the imperative verb.* تكون فعل الأمر.

1. Bi + binyat + e. bo kitê.

Bi + binyat + in. bo komê.

Bi + basic + e. for singular.

Bi + basic + in. for plural.

للفرد e. + اساس الفعل
للجمع in. + اساس الفعل

Têbînî: Note: ملاحظة:

Heker pîta paşîn ya binyatî dengdar be; (e) bo kitê nakeve pişt û (n) bo komê dê keve pişt.

If the last letter of the basic is vowel we do not add (e) for singular, and we shall add (n) for the plural.

اذا كان الحرف الاخير من اساس الفعل حرف علة (e) للفرد لا يزاد ولكن (n) للجمع سيزاد.

Bibihise	hear	اسمع	Bibihisin	hear	اسمعوا
Bi parêze	keep	احفظ	Bi parêzin	keep	احفظوا
Bi zê	born	أولد	Bi zêñ	born	أولدوا
Bi xu	eat	كل	Bi xun	eat	كلوا

Rêzêñ derînana binyatî ji jêderî   *The rules of forming the basic from the infinitive.* قواعد استخراج اساس الفعل من المصدر.

1. Rêza yekê   *The first rule* القاعدة الاولى

Heker jêder sê pît be, pîška borî dê mîne du pît; pîta paşîn, bi avêje dê mîne yek pît, ew binyate.

If the infinitive has three letters, the past tense will stay, two letters; omit the last letter, one letter will stay; it is the basic.

اذا كان المصدر مكوناً من ثلاثة حروف، الفعل الماضي سيكون حرفان: احذف الحرف الأخير
سيبقى حرف واحد وهو أساس الفعل.

Jêder infinitive	Borî Past	Binyat Basic
مصدر	ماضي	اساس
çûn to go	يذهب çû went ذهب	ç
dan to give	يعطى da gave اعطى	d
bûn to be	يكون bû was(were) كان	b

2. Rêza duê The second rule القاعدة الثانية

Heker jêder çar an pênc an şes an pitir pît be; pîška borî dê mîne sê an çar an pênc an pitir pît; pîta paşîn bi avêje dê mîne binyat.

If the infinitive has four or five or six or more letters; the past tense will stay, three or four or five or more letters; omit the last letter, the left is basic.

اذا كان المصدر مكوناً من اربعة او خمسة او ستة او اكثر من الحروف، الفعل الماضي سيبقى ثلاثة او اربعة او خمسة او اكثر من الحروف، احذف الحرف الاخير، سيبقى الاساس.

Jêder infinitive	Borî Past	Binyat Basic
مصدر	ماضي	اساس
Inan to bring	يجلب ìna brought جلب ìn	
Kolan to dig	يحفّر kola dug حفر kol	
Firîn to fly	يطير firî flew طار fir	
Geran to wander	يتَجَوَّلُ gera wandered تَجَوَّلَ ger	
Birrîn to cut	يقطّعُ birrî cut قطعُ birr	
Axivtin to speak	يتَكَلِّمُ axivt spoke تَكَلِّمَ axiv	
Bihîstin to hear	يسْمَعُbihîst heard سمعُ bihîs	
Guhortin to chang	يبدلُ guhort changed بدلُ guhor	

3. Rêza sêyê The third rule القاعدة الثالثة

Heker jêder du birik be, an pitir; û birika paşîn (tin) be, û di birka pêşî tin de(a) he be; (a) dê be (ê) di binyatê de.

If the infinitive has two syllables or more; and the last syllable is (tin) and there is (a) in the syllable before (tin); (a) will be

changed to (ê) in basic.

اذا كان المصدر مقطعين او اكثر، والمقطع الاخير هو (tin) ويوجد (a) في المقطع التي قبلها،
اقلب (a) الى (ê) في الاساس.

Jêder <i>infinitive</i>		Borî <i>Past</i>			Binyat <i>Basic</i>
مصدر		ماضي			اساس
Guhaztin	to shift	يُحَوِّلُ	guhazt	shifted	حوَّلَ
Hinartin	to send	يُرْسِلُ	hinart	sent	أَرْسَلَ
Hingavtin	to shoot	يُصِيبُ	hingavt	shot	أَصَابَ
Khelaştin	to crack	يُشَقُّ	khelaşt	cracked	شقَّ
Hatin	to come	يَأْتِي	hat	came	أَتَى
Nixavtin	to cover	يُغَطِّي	nixavt	covered	غَطَّى
Spartin	to secure	يَأْتِمُنَ	spart	secured	أَوْتَمَنَ
Veşartin	to hide	يُخْفِي	veşart	hid	أَخْفَى

4. Rêza çarê the fourth rule القاعدة الرابعة

Heker jêder du birk an pitir be û birka paşîn (din) be û di birka pêşî (din) de (a) hebe, (a) dê be (î) di binyatî de.

If the infinitive has two syllables or more and the last syllable is (din) and there is (a) in the syllable before (din); change (a) to (î) in basic.

اذا كان المصدر مقطعين او اكثر، والمقطع الاخير (din) ويوجد (a) في المقطع قبل (din):
اقلب (a) الى (î) في الاساس.

Jêder <i>infinitive</i>		Borî <i>Past</i>			Binyat <i>Basic</i>
مصدر		ماضي			اساس
Çerandin	to graze	يرعى	Çerand	grazed	رعى
Çandin	to grow	يزرع	Çand	grew	زرع
Çemandin	to bow	يُحنِّي	Çemand	fled	طوى، حنى
Dirandin	to tear	يُعرِّقُ	Dirand	tore	مزقَ
Hejandin	to wave	يُهَزِّئُ	Hejand	waved	هزَ
Kelandin	to boil	يُغلي	Keland	boiled	غلى
Weşandin	1. to lecture 2. to write 3. to fall down	يُحاظِر يكتب يسقط	Weşand	1. lectured 2. wrote 3. fell down	حاضرَ كتبَ أسقطَ
Werandin	to fall down	يساقط	Werand	fell down	أنساقَ
Xuşandin	to draw	يسحب	Xuşand	drew	سحبَ

5. Jêderên bêrêz. *Infinitives have no rules.* مصادر بدون قاعدة. Gelek jêder hene; rêz nînin bo binyat derînanê, divêt bihêñ ji berkîrin.

There are many infinitives that have no rules to form their basics, we have to memorize them.

مصادر كثيرة لا يوجد لها قواعد لاستخراج أساسها فعليها حفظها.

Jêder infinitive	Borî Past	Binyat Basic
مصدر	ماضي	اساس
anîn to bring يجلب	anî brought جلب	în
dotin to milk يحلى	dot milked حلب	doş
drûn 1. to sew يخيط	drû sewed خيط	drû
2. to harvest يحصد	harvested حصاد	
hunîn to colour يهبغ	hunî coloured صبغ	hunî
kirin to do يعمل	kir did عمل	k
mirin to die يموت	mir died مات	mir
man to stay يبقى	ma stayed بقى	mîn
nivistin to sleep ينام	nivist slept نام	niv
rîtin to excrete يغوط	rît excreted غوط	rî
sotin to burn رق	sot burnt احرق	soj
şkestin to break يكسر	şkest broke كسر	şkêñ
şûştin to wash يغسل	şûşt washed غسل	şû
viyan to want يريد	vîya wanted أراد	vê
xuarin to eat يأكل	xuar ate أكل	xu
zan to give birth يولد	za gave birth ولد	zê

* Pîşkêñ lêkday û ferman Compound verbs and imperative

أمر وأفعال مركبة

Pîşkêñ lêkday bi pêşgiran; pêşgirî bi hêle û pîşkê bike ferman.

The compound verbs with prefixes; leave the prefix and change the verb to imperative. الافعال المركبة ببادنه: ترك البادنة و حول الفعل الى فعل أمر.

Pêşgir pîşk
Prefix verb

بادنة	فعل				
av dan	to irrigate	پروي	av bide	av bidin	
ba dan	to spin	پدور	ba bide	ba bidin	
grê dan	to tie	پرط	girê bide	girê bidin	

he	bûn	to have	يُملِكُ	he bibe(he be)	hebin
mandî	bûn	to tire	يَتَعَثِّبُ	mandî bibe	mandî bibin
ra	bûn	to stand up	يَنْهَضُ	ra bibe(rabe)	rabin
sil	bûn	to disagree	يَخَالِفُ	sil bibe(sil be)	sil bibin(sil bin)
suyar	bûn	to ride	يَرْكِبُ	suyar bibe(suyar be)	suyar bin
diyar	kirin	1. to showp 2. to make known	يَكْشِفُ يَبْيَسِّنُ	diyar bike	diyar bikin
harî	kirin	to help	يَسْاعِدُ	harî bike	harî bikin
ra	kirin	1. to lift 2. to runaway 3. to escape	يَرْفَعُ يَرْكِضُ يَنْهَمُ	ra bike	ra bikin
hil	girtin	to carry	يَحْمِلُ	hil bigre	hil bigrin
ra	girtin	1. to delay 2. to save 3. to be patient	يَؤَخِّرُ يَدْخُرُ يَصْبِرُ	ra bigre	ra bigrin

* Rêjeya çêbwar *Past participle mood* (اسم المفعول)
Ev rêjeye ligel demê tewawbor û dûrbor bikar dê.

This mood is used with present perfect and past perfect tenses.

هذه الصيغة تُستعمل مع الزمن المضارع التام والماضي التام.

* Çêbûn a vê rêje yê. *Forming of this mood* تكوين هذه الصيغة

Pîška borî + î(yî). past tense + î(yî) (yî) + î فعل ماضي + ا

* hat + î = hatî came come أتي

* xuar + î = xuarî ate eaten مأكل

* vexuar + î = vexuarî drank drunk مشروب

* çû + yî = çûyî go gone ذاهب

Têbînî: Note: ملاحظة:

Heker pîta paşîn ya pîška borî (î) be; dê wek xu mîne bo sivikîya dengdanê.

If the last letter of the past tense is (î); keep it and do not add another (î) for the easy pronunciation.

اذا كان آخر حرف من حروف الفعل الماضي (î): يبقى على حاله ولا يزاد (î) آخر لسهولة التلفظ.

1. nivistî + î = nivistî	slept	slept نام
2. revî + î = revî	escap	انهزم مهزوم
3. borî + î = borî	Passed	عبر معيّر

4. livî + گ = livî	<i>moved</i>	تحرک	<i>moved</i>	متحرك
5. teyîsî + گ = teyîsî	<i>shone</i>	اضاء	<i>shone</i>	مضيء
6. rewî + گ = rewî	<i>barked</i>	نیخ	<i>barked</i>	منجع
7. kenî + گ = kenî	<i>lougt</i>	ضحك	<i>lougt</i>	مضحك
8. peyîvî + گ = peyîvî	<i>talked</i>	تكلم	<i>talked</i>	متكلم

Behra duê

* Cor û kar(erk) û formên pîşkan.

Kinds and function and forms of the verbs. أنواع ووظائف وأشكال الأفعال.

* pîşk du corin: Verbs are two kinds: الأفعال نوعان:

1. sade (rût) = simple بسيط
2. Lêkday = compound مركب

* Karêñ (erkêñ) pîşkêñ kurdî

The functions of Kurdish verbs وظائف الأفعال الكردية

1. Têper = transitive متعدّد
2. Têneper = intransitive لا زم
3. Diyar = active (صيغة العلوم) مبني للمعلوم
4. Nediyar = passive (صيغة المجهول) مبني للمجهول
5. harîkar = auxiliary مساعد

* Formên pîşkan. The form of verbs شكل الأفعال

1. Birêz = regular منتظم
2. Bêrêz = irregular غير منتظم

*1. pîşkêñ sade(rût) Simple verbs أفعال بسيطة

bûn	to be	يكون	dîtin	to see	يرى
dan	to give	يعطى	geran	to wander	يتجرأ
çûn	to go	يذهب	kirin	to do	يعمل

*2. Pîşkêñ lêkday compound verbs أفعال مركبة

avdan	to irrigate	يروي	karkirin	to work	يشتغل
hilgirtin	to carry	يحمل	rabûn	1. to stand	ينهض
hilkevtin	to happen	يحدث		2. to erect	يتصبّ
gazîkirin	to shout to	ينادي	şûkirin	to marry	يتزوج
			pêveçûn	to climb	يتسلّق

* pîşkêñ têper transitive verbs أفعال متعدية

pîşka têper pêdivêyî pîşkberê duriste di ristê de.

Transitive verb needs direct object in the sentence.

الفعل المتعدي يحتاج الى مفعول صريح (مباشر) في الجملة.

* Hin pişkêñ têper ên birêzêñ sade *Some transitive regular verbs*

بعض افعال بسيطة متعدية ومنتظمة

Jêder Infinitive	Ferman Imperative	Nihu Present	Borî Past	Çebwar Past participle	
عهار	أمر	مضارع	ماضي	اسم مفعول	
alîstin	bi alîse	di alîse	alîst	alîstî	يلحسُ
avêjtin	bi avêje	di avêje	avêjt	avêjtî	يرمي
bihîstin	bi bihîse	di bihîse	bihîst	bihîstî	يسمع
birin	bibe	dibe	bir	birî	يأخذ
birrîn	bibirre	dibirre	birrî	birrî	يقطع (يقص)
çinîn	biçine	diçine	çinî	çinî	يقطفُ
cûtin	bicû	dicû	cût	cûtî	يعلك، يضخ
dan	bide	dide	da	dayî	يعطى
derizîn	biderize	diderize	derizî	derizî	يتشققُ
dizîn	bidize	didize	dizî	dizî	يسرقُ
gezîn	bigeze	digeze	gezt	geztî	يعضُ
girtin	bigire	digire	girt	girtî	يمسكُ
geran	bigere	digere	gera	gerayî	يتتجولُ
înan	bi îne	di îne	îna	înayî	يجلبُ
fîrrîn	bi firre	di firre	fîrrî	fîrrî	يطيرُ
firoştin	bifiroşe	difiroşe	firoşt	firoştî	يبيعُ
hêlan	bihêle	dihêle	hêla	hêlayî	يتتركُ
hêran	bihêre	dihêre	hêra	hêrayî	يطحنُ
hisûn	bihisû	dihisû	hisû	hisûyî	يجدُ
				1. to sharpen	يشخذلُ
				2. to grind	
jenîn	bijene	dijene	jenî	jenî	يهزّ بترة
kharîn	bikhare	dikhare	kharî	kharî	يممكّن
kêşan	bikêse	dikêşe	kêşa	kêşayî	يسحبُ
kirin	bike	dike	kir	kirî	يعملُ
kîrrîn	bikirre	dikirre	kîrrî	kîrrî	يشتري
kolan	bikole	dikole	kola	kolayî	يحرّفُ
kutan	bikute	dikute	kuta	kutayî	يُجَامِعُ
malîn	bimale	dimale	malî	malî	يكنسُ
mêjtin	bimêje	dimêje	mêjt	mêjtî	يُمْضِي
mîztin	bimîze	dimîze	mîzt	mîztî	يُبُولُ

nêrrîn	binêrre	dinêrre	nêrrî	nêrrî	1. to look at 2. to think (consider)	ينظر بُوْمِل، يَفْكِر
nivîsîn	binivîse	dinivîse	nivîsî	nivîsî	to write	يَكْتُبُ
pêçan	bipêçe	dipêçe	pêça	pêçayî	to fold	يَطْرِي
pêjtin ⁽¹⁾	bipêje	dipêje	pêjt	pêjtî	to bake	يَخْبِزُ
pirsîn	bipirse	dipirse	pirsî	pirsî	to ask	يَسْأَلُ
qutan	biquite	diquite	quta	qutayî	1. to beat 2. to rap	يَصْرِبُ يَدْقُ
simtin	bisime	disime	simt	simtî	to screw	يَنْقُبُ
şelan	bişêle	dişêle	şêla	şêlayî	to massage	يَدْلُكُ
tiraşîn	bitiraşe	ditiraşe	tiraşî	tiraşî	to shave	يَحْلُّنُ
wêran	biwêre	diwêre	wêra	wêrayî	to brave	يَجَاسِرُ

* Hin pîşkîn têper ên birêz ên sade (a) dibe (ê).

Some regular transitive simple verbs (a) becomes (ê).

بعض أفعال متعددة منتظمة بسيطة (a) يصبح (ê).

Jêder	Ferman	Nihu	Borî	Çebwar		
Infinitive	Imperative	Present	Past	Past	participle	
مصدر	أمر	ضارع	ماضي	مفعول	اسم	
Axavtin	bi axêve	di axêve	Axift	Axivî	to speak	يَتَكَلَّمُ
Bijartin	bibijêre	dibijêre	Bijart	Bijartî	to select	يَختار
Birajtin	bibirêje	dibirêje	Birajt	Birajî	to roast	يَشْرُوْيُ
Givajtin	bigivêje	digivêje	Givajt	Givajî	to squeeze	يَصْرِصُ
Guhaztin	biguhêze	diguhêze	Guhazt	Guhaztî	to shift	يَحُولُ
Hijmartin	bihijmêre	dihijmêre	Hijmart	Hijmartî	to count	يَعْدُ
Hinartin	bihinêre	dihinêre	Hinart	Hinartî	to send	يُرسِلُ
Hingavtin	bihingêve	dihingêve	Hingavt	Hingavtî	to hit a target	يَصْبِيْبُ الْهَدْفَ
Khelaştin	bikhelêse	dikhelêse	Khelaşt	Khelaştî	to crack	يَشقُ (الخشب)
Kezaxtin	bikezêxe	dikezêxe	Kezaxt	Kezaxtî	to lop	يَقْلُمُ
Nixavtin	binixêve	dinixêve	Nixavt	Nixavtî	to cover	يَغْطِي
Paraztin	biparêze	diparêze	Parazt	Paraztî	to keep	يَحْفَظُ
Qewartin	biqewêre	diqewêre	Qewart	Qewartî	to punch	يَحْفَرُ مِنَ الدَّاخِلِ
Spartin	bispêre	dispêre	Spart	Spartî	to secure	يَوْجِدُ (الذى) يَوْجِدُ (الذى)

1) pêjtin = pehtin bi bêje dipêje peht pehtî to bake يَخْبِزُ

* Hin pîşkêن têper ên birêz ên sade (a) dibe (î).

Some regular transitive simple verbs (a) becomes (î).

بعض أفعال متعددة منتظمة (a) تصبح (î).

Jêder Infinitive	Ferman Imperative	Nihu Present	Borî Past	Çêbwar Past participle	اسم مفعول	
مصدر	أمر	مضارع	ماضي			
Çandin	biçîne	diçîne	Çand	Çandî	to grow	يزرع
Çemandin	biçemîne	diçemîne	Çemand	Çemandî	to bow	يحنى
Çerandin	biçerîne	diçerîne	Çerand	Çerandî	to graze	يررعى
Dirandin	bidiรîne	didirîne	Dirand	Dirandî	to tear	يمزق
Gehandin	bigehîne	digeهîne	Gehand	Gehandî	to connect	يُوصل
Hejandin	bihejîne	dihejîne	Hejand	Hejandî	to wave	يُهزّ
Hilandin	bihilîne	dihilîne	Hiland	Hilandî	to raise	يرفع
Kelandin	bikelîne	dikelîne	Keland	Kelandî	to boil	يُغلي
Mirandin	bimirîne	dimirîne	Mirand	Mirandî	to be killed	يموت
Neqandin	bineqîne	dineqîne	Neqand	Neqandî	to shut	يُغصّ
Nivîsandin ⁽¹⁾	binivîسîne	dinivîسîne	Nivîsand	Nivîsandî	to write	يكتب
Piçandin	bipiçîne	dipiçîne	Piçand	Piçandî	to cut	يقطع
Qîrandin	biqîرîne	dinqîرîne	Qîrand	Qîrandî	to cry	يصرخ
Revandin	birevîne	direvîne	Revand	Revandî	to kidnap	يخطف
Standin	bistîne	distîne	Stand	Standî	1. to take possession 2. to conquer	يأخذ يحتل
Şandin	bişîne	dişîne	Şand	Şandî	to send	يرسل
Şelandin	bişelîne	dişelîne	Şeland	Şelandî	to rob	يسلب
Şilqandin	bişilqîne	dişilqîne	Şilqand	Şilqandî	to shake	يخضر
Şarandin	bişarîne	dişarîne	Şarand	Şarandî	to warm	يُحني، يُسلّل
Şkandin	bişkîne	dişkîne	Şkand	Şkandî	to over come	تغلب على
Werandin	biwerîne	diwerîne	Werand	Werandî	to fall down	يسقط
Weşandin	biweşîne	diweşîne	Weşand	Weşandî	1. to lecture 2. to shake 3. to write	يحاضر يحرّك ينشر، يكتب
Xapandin	bixapîne	dixapîne	Xapand	Xapandî	to cheat	يخداع

1. nivîسîn dirusttire ji nivîsandinê

Xemilandin	bixemlîne	dixemlîne	Xemiland	Xemilandî	1. to adorn 2. to dress	بِزَنْ بِلْسُونْ يَحْكُمْ
Xurandin	bixurîne	dixurîne	Xurand	Xurandî	to chafe to rub	
Xuşandin	bixuşîne	dixuşîne	Xuşand	Xuşandî	to draw	بَسْجَبْ
Zivirandin	bizivrîne	dizivrîne	Zivirand	Zivirandî	to spin	يُدُورُ

* Pîşkêñ têperên bêrêzêñ sade   Simple transitive irregular verbs.

أفعال متعددة بسيطة غير منتظمة.

Jêder	Ferman	Nihu	Borî	Çêbwar
Infinitive	Imperative	Present	Past	Past participle

مصدر	أمر	مضارع	ماضي	اسم مفعول	
Anîn	bi îne	di îne	Anî	Anî	to bring
Dîtin	bi bîne	di bîne	Dît	Dîtî	to see
Dotin	bi doşe	di doşe	Dot	Dotî	to milk
Firotin	bifiroşe	difiroşe	Firot	Firotî	to sell
Khotin	bikhoje	dikhoje	Khot	Khotî	to bite
Kuştin	bikuje	dikuje	Kuşt	Kuştî	to kill
Riştin	birêje	dirêje	Rişt	Riştî	to spill
Sotin	bisoje	dissoje	Sot	Sotî	to burn
Şiyan	bişê	dişê	Şiya	Şiyayî	to be able
Şkestin	bişkêne	dişkêne	Şkest	Şkandî	to break
Man	bimîne	dimîne	Ma	Mayî	to stay
Maliştin	bimale	dimale	Malişt	Maliştî	to sweep
			Malî	Malî	
Hiştin	bihêle	dihêle	Hişt	Hiştî	to forsake
			Hêla	Hêlay	
Rêtin	birêje	dirêje	Rêt	Rêtî	to spill
Rêştin	birêje	dirêje	Rêşt	Rêştî	
Viyan	bivê	divê	Viya	Viyayî	to want
Xuarin	bixu	dixu	Xuar	Xuarî	to eat
Zan	bizê	dizê	Za	Zayî	to be born

* Pîşkêñ têperên lêkday yêñ birêz.

Compound transitive regular verbs.   افعال متعددة مركبة منتظمة.

Bûn	to be	يكون	Kirin	to do	يَعْمَلُ
Dan	to give	يُعطى	Kevtin	to fall	يَسْقُطُ

Hemû pîşkêن birêzêن sade ne; heker hatine lêkdan bi pêşgiran çi
wuşe çi nav çi pîşkek sade; (bi) bo fermanê û (di) bo nihu dê kevin
navbera pêşgir û pîşka sade da.

The above are simple regular verbs, if we make them compound verbs whether with a word or a noun or a simple verb; (bi) for imparative and (di) for present tense must bi put between the prefix and the simple verb.

الافعال اعلاه أفعال بسيطة منتظمة اذا اردنا جعلها افعال مركبة ببادنة سواء كانت كلمة او اسم او فعل بسيطاً، سنسفع (bi) للامر و (di) للزمن المضارع بين البادنة والفعل البسيط.

Jêder Ferman Nihu Borî Çêbwar

Infinitive Imperative Present Past Past
participle

مصدر	أمر	معارع	ماضي	اسم مفعول		
Hebûn	hebe	heyê(hene)	Hebû	Hebûyî	<i>to have</i>	يُملِكُ
Handan	hanbide	handide	Handa	Handayî	<i>to encourage</i>	يُشَجَّعُ
Dardan	dar bide	dar dide	Darda	Dardayî	1. <i>to fill</i> 2. <i>to measure</i>	يُلْئِي يُقْسِسُ
Rûdan	rû bide	rû dide	Rûda	Rûdayî	<i>to happen</i>	يَحْدُثُ
Dengdan	deng bide	deng dide	Dengda	Dengdayî	<i>to sound</i>	يُصَوِّتُ
Avdan	av bide	av dide	Avda	Avdayî	<i>to irrigate</i>	يُروِي
	av de					
Badan	ba bide	ba dide	Bada	Badayî	<i>to spin</i>	يُنَورُ
	bade					
Berdan	ber bide	ber dide	Berda	Berdayî	1. <i>to release</i> 2. <i>to divorce</i>	يُخلِّي سبيلاً يُطلق
	berde ⁽¹⁾					
Bazdan	baz bide	baz dide	Bazda	Bazdayî	<i>to jump</i>	يُقْفِرُ
	bazde					
Dadan	da bide	da dide	Dada	Dadayî	<i>to operate</i>	يُشَغِّلُ
	dade					
Girêdan	girê bide	girê dide	Girêda	Girêdayî	<i>to tie</i>	يربط
	girêde					

1. Em (*berde, av de, bade*) di axivtinê de bikar dînîn bo sivikatîya zarkirinê.

We use (*berde, avde, bade*) in speaking for the easiness of pronunciation.

نستعمل (berde, avde, bade) اذناً الكلام لسهولة التلفظ.

Hildan	hilbide hilde	hildide	Hilda	Hidayî	<i>to raise</i>	يرفع
Lêdan	lêbide lêde	lêdide	Lêda	Lêdayî	<i>to hit</i>	يضرب
radan	rabide rade	radide	Rada	Radayî	<i>to give birth to</i>	يلد
Vedan	vebide vede	vedide	Veda	Vedayî	1. <i>to set up</i> 2. <i>to put a side</i>	ينصب يرفع
Hilgirtin	hilbigire hilgire	hildigire	Hilgirt	Hilgirtî	<i>to carry</i>	يحمل
ragirtin	rabigire ragire	radigire	ragirt	ragirtî	1. <i>to delay</i> 2. <i>to save</i> 3. <i>to be patient</i>	يؤخر يدخر يعمر
Wergirtin	werbigire wergire	werdigire	Wergirt	Wergirtî	<i>to take</i>	يأخذ
Avakirin	ava bike avake	ava dike	Avakir	Avakirî	<i>to build</i>	يبني
Bezirkirin	bezir bike bezir ke	bezir dike	Bezirkir	Bezirkirî	<i>to loose</i>	ينقدر
Diyarkirin	diyar bike diyar ke	diyar dike	Diyarkir	Diyarkirî	1. <i>to show up</i> 2. <i>to make known</i>	يكشف يُعلن
Harîkirin	harî bike harîke	harî dike	Harîkir	Harîkirî	<i>to help</i>	يساعد
Hilkirin	hil bike hilke	hil dike	Hilkir	Hilkirî	1. <i>to fire</i> 2. <i>to light</i>	يشعل يُضيئ
Hindakirin	hindâ bike hindâ ke	hindâ dike	Hindakir	Hindakirî	<i>to loose</i>	ينقدر
gazîkirin	gazî bike gazî ke	gazî dike	Gazîkir	Gazîkirî	<i>to shout to</i>	ينادي
Maçîkirin ⁽¹⁾	maçî bike maçî ke	maçî dike	Maçîkir	Maçîkirî	<i>to kiss</i>	يقبل
Rakirin	ra bike rake	ra dike	Rakir	Rakirî	1. <i>to lift</i> 2. <i>to run away</i>	يرفع ينهزم
Çêkirin	çê bike çê ke	çê dike	Çêkir	Çêkirî	<i>to mend</i>	يصلح

1. Maçîkirin maçî bike maçî dike maçî kir *to kiss* يقبل

Şûkirin	şû bike şû ke	şû dike	Şûkir	Şûkirî	to marry	يَنْزُوجُ
Vekirin	ve bike vecke	ve dike	Vekir	Vekirî	to open	يَفْتَحُ
Hilkevtin	hil bikeve hilkeve	hil dikeve	Hilkevt	Hilkevtî	to happen	يَحْدُثُ
Rakevtin	ra bikeve rakeve	ra dikeve	Rakevt	Rakevtî	to lie	يَضْطَعُ يَتَمَدَّدُ
Vêkevtin	vê bikeve vê keve	vê dikeve	Vêkevt	Vêkevtî	1. to find 2. to be right	يَجِدُ يَصِيبُ

* Hin pîşkêñ kurdî yên birêz hene; pêşîya wan pêşgir (ve)ne. Heker me viya em bikîn ferman (ve) dê cihê (bi) girit.

Some kurdish verbs begin with (ve), if we want to make them imparative (ve) will take the place of (bi).

بعض الافعال كردية تبدأ بـ(ve)، اذا اردنا تحويلها الى فعل أمر (ve) سأخذ مكان (bi).

Jêder	Ferman	Nihu	Borî	Çêbwar		
Infinitive	Imperative	Present	Past	Past	participle	
مُهَاجِر	أمر	مضارع	ماضي	اسم مفعول	يَنْصُبُ	
Vedan	Vede	vedide	Veda	Vedayî	1. to set up 2. to put aside	يَنْصُبُ يَنْصُبُ جانباً
Vegeran	Vegere	vedigere	Vegera	Vegerayî	to come bak	يَرْجِعُ
Veguhaztin	Veguhêze	vediguhêze	Veguhazt	Veguhaztî	1. to change 2. to brasfer	يَحْرُلُ يَنْقُلُ
Vehêlan	Vehêle	vedihêle	Vehêla	Vehêlayî	to leave	يَتَرَكُ
Vehandin	Vehîne	vedihîne	Vehand	Vehandî	to put inorder	يَنْظُمُ
Vekêşan	Vekêše	vedikêše	Vekêşa	Vekêşayî	to drag	يَسْبِبُ بفوة
Vemirandin	Vemirîne	vedimirîne	Vemirand	Vemirandî	tu put out	يَطْفُلُ
Verenîn	Verene	vedirene	Verenî	Verenî	tu rub	يَحْكُ
Veresandin	Veresîne	vediresîne	Veresand	Veresandî	1. to release 2. to masturbate	يَطْلُنُ صراحة يَسْتَسْتَنى
Verevîn	Vereve	vedireve	Verevî	Verevî	to leave	يَنْصُرفُ
Veşartin	Veşêre	vedişêre	Veşart	Veşartî	to hide	يُخْفِي
Veweşandin	Veweşîne	vediweşîne	Veweşand	Veweşandî	to shake	يَهْزُّ بقوّة
Vexuarin	Vexu	vedixu	Vexuar	Vexuarî	to drink	يَشَرُبُ
Vexurandin	Vexurîne	vedixurîne	Vexurand	Vexurandî	to itch	يَحْكُ الجلد

Venan Vene vedinc Vena Venayî *to put up*
 * Pîşkêن têneper yên birêzên sade. *Simple regular intransitive verbs.*

أفعال لازمة بسيطة منتظمة.

Jêder <i>Infinitive</i>	Ferman <i>Imperative</i>	Nihu <i>Present</i>	Borî <i>Past</i>	Çebwar <i>Past participle</i>	
مصدر	أمر	مضارع	ماضي	اسم مفعول	
Barîn	bibare	dibare	Barî	Barî	<i>to fall down</i>
Barrîn	bibarre	dibarre	Barrî	Barrî	<i>to cry</i>
					(<i>to mow</i>)
Bezîn	bibeze	dibeze	Bezî	Bezî	<i>1. to run</i>
					<i>2. to loose</i>
Biriqîn	bibiriqe	dibiriqe	Biriqî	Biriqî	<i>to bright</i>
Borîn	bibore	dibore	Borî	Borî	<i>1. to pass</i>
					<i>2. to forgive</i>
Bûn	bibe	dibe	Bû	Bûyî	<i>1. to bc</i>
					<i>2. to become</i>
Çerîn ⁽¹⁾	bîçere	diçere	Çerî	Çerî	<i>to graze,</i> <i>to pasture</i>
Çûn	bîç (here)	diçe	Çû	Çûyî	<i>to go</i>
Derizîn	biderize	diderize	Derizî	Derizî	<i>to crack</i>
Enirî	bi enire	di enire	Enirî	Enirî	<i>to bother</i>
Fişan	bifişe	difişe	Fişa	Fişayî	<i>to be out of</i>
					<i>air</i>
Gehan	bigehe	digehe	Geha	Gehayî	<i>to arrive</i>
Geran	bigere	digere	Gera	Gerayî	<i>to wander</i>
Hatin	bihê	dihê	Hat	Hatî	<i>to come</i>
	(were) ⁽²⁾				
Kharrîn	bikharre	dikharre	Kharrî	Kharrî	<i>to mow</i>
Khelişîn	bikhelişe	dikhelişe	Khelişî	Khelişî	<i>to split</i>

1. Çerîn an çerîn = *to pasture* = براعى

2. Were(werîn) pîşkek fermane; bo çû demêñ dî bikar ne ïnin, min hîvîye.

An imperative verb, please do not use it for other tenses.

نعلم أمر فقط، ارجو عدم استعماله لآخرة.

Kenîn	bikene	dikene	Kenî	Kenî	to lough	يُضحك
Kevtin	bikeve	dikeve	Kevt	Kevtî	to fall	يسقط
Kuzirîn	bikuzire	dikuzire	Kuzirî	Kuzirî	to burn	يحرقُ
Lerizîn	bilerize	dilerize	Lerizî	Lerizî	to shiver	يرتجفُ
Livîn	bilive	dilive	Livî	Livî	to move	يتحرّكُ
Leyiztin	bileyîze	dileyîze	Leyizt	Leyiztî	to play	يلعبُ
Mirin	bimire	dimire	Mir	Mirî	to die	يموتُ
Nalîn	binale	dinale	Nalî	Nalî	1. to yell 2. to bawl	يئنُ يصرخُ
Peqîn	bipeqe	dipeqe	Peqî	Peqî	to burst	ينفجرُ
peyivîn	bipeyive	dipeyive	peyivî	peyivî	to talk	يتكلّمُ
Qefilîn	biqefile	diqefile	Qefilî	Qefilî	to freeze	يتجمدُ
Qerimîn	biquerime	diquerime	Qerimî	Qerimî	to tire, to become weary	يتَّعبُ
Revîn	bireve	direve	Revî	Revî	to escape	ينهزمُ
Rewîn	birewe	direwe	Rewî	Rewî	to bark	ينبِّحُ
Stirîn	bistire	distire	Stirî	Stirî	to sing	ينغْنيُ
Teyisîn	biteyise	diteyisse	Teyisî	Teyisî	to shine	يُلمع، يضيّ
Tirsan	bitirse	ditirse	Tirma	Tirma	to be afraid	يَخافُ
Zivirîn	bizivire	dizivire	Zivirî	Zivirî	1. to return 2. to turn	يرجع، يعود يدور
Westan	biweste	diweste	Westa	Westayî	to be tired	يتَّعبُ

Têbînî: Note: ملاحظة:

pîşkêñ têneper livînek di wan de heye.

There is a movement in intransitive verbs.

توجد حركة في الأفعال اللاحزة. (أفعال فيها حركة)

* Pîşkêñ têneper ên lêkday ên birêz

Compound regular intransitive verbs

أفعال لاحزة مركبة منتظمة.

Jêder <i>Infinitive</i>	Ferman <i>Imparative</i>	Nihu <i>Present</i>	Borî <i>Past</i>	Çêbwar <i>Past participle</i>	
مصدر daniştin	أمر dabiniş ⁽¹⁾	مضارع dadınışc	ماضي danişî	اسم مفعول danıştî	يجلس <i>to sit down</i>
Fêrbûn	fêrbibe fêrbe	fêrdibe	fêrbû	fêrbûyî	يعلم <i>to learn</i>
Hewbûn	hewbibe hewbe	hewdibc	hewbû	hcwbûyî	يكتفي <i>to stop</i>
Hîbûn	hîbibe hîbe	hîdibc	hîbû	hîbûyî	يتعلم <i>to learn</i>
Peyabûn	peya bibe peyabc	peyadibe	peyabû	peyabûyî	يترجل <i>to get down</i>
Rabûn	rabibe rabe	radibe	rabû	rabûyî	يتبهض ينتصب <i>1. to stand up 2. to erect</i>
Rakevtin	rabikeve rakeve	radikeve	rakevt	rakevtî	يقطّع <i>to lic</i>
rawestan	rabiweste raweste	radiweste	rawesta	rawestayî	يتبهض يقف <i>1. to stand 2. to stop</i>
Silbûn	silbibe silbe	sil dibc	silbû	silbûyî	يتخاصم <i>to bother</i>
Suyarbûn	suyarbibe suyarbe	suyar dibe	suyarbû	suyarbûyî	يركب <i>to ride</i>
Windabûn	windabibe windabe	winda	windabû	windahûyî	يُضيق <i>to be lost</i>

* Pîşkêن têneperêن bêrêzêن sade.
verbs. أفعال لازمة غير منتظمة بسيطة.

Jêder <i>Infinitive</i>	Ferman <i>Imparative</i>	Nihu <i>Present</i>	Borî <i>Past</i>	Çêbwar <i>Past participle</i>	
مصدر Jiyan	أمر bijî	مضارع dijî	ماضي jiya	اسم مفعول jiyayî	يعيش <i>to live</i>

1. danişte, fêrbe, hewbe... bo sivikatîya zarkirinê. *danişte, fêrbe, hewbe...* for the easiness of pronunciation. لسهولة تلفظها.

Man	bimîne	dimîne	ma	mayî	to stay	يَكُثُّ يَقِنُ
Nivistin	binive	dinive	nivist	nivistî	to sleep	يَنَامُ
Rûniştin	rûne(rûne)	rûdine	rûnişt	rûnişti	to sit down	يَجْلِسُ
Şiyan	bışê	dişê	şıya	şiyayî	to be able	يَتَسْكُنُ

Pîşk û pronav   Verbs and pronouns   أفعال وضمائر

karkirin a pîşkan li gel pronavêن kesîn yên dukar û sêkar.

How to use verbs with pronouns that have two or three uses.

كيفية استعمال الأفعال مع ضمائر ذي استعمالين أو ثلاثة.

Pronavêن dukar   Pronouns that have two uses.   ضمائر ذو استعمالين

Ez, tu, ew, em, hûn, ew

1. Pîşkêن têneper di hemî (hemû) deman de: nihu, bêt, borî, borî yê serêk, tewawbor û dûrbor (gotin û bilanî) li gel pronavêن kesîn yên dukar bitinê kardikin.

We use intransitive verbs in all tenses: present, future, past, past continuous, present perfect and past perfect (indicative and subjunctive) with pronouns that have two uses only.

نستعمل الأفعال اللازمة في جميع الأزمنة: مضارع، مستقبل، مضارب، مضارب مستمر، مضارب ماضي تام (أخبارى وانشائى) مع ضمائر شخصية ذي استعمالين فقط.

2. Pîşkêن têper di demê nihu û bêt de bi tinê li gel pronavêن dukar kardikin.

We use transitive verbs in present tense and future tense only with pronouns that have two uses.

نستعمل الأفعال المتعدية في الزمن المضارع والمستقبل فقط مع ضمائر ذي استعمالين.

a) Ez dihêm ji malê.

I come from the home. I am coming from the home.

أَتَى مِنَ الْبَيْتِ. أَنَا قَادُمٌ مِنَ الْبَيْتِ.

b) Tu dê çî bo bazarî.

You will go to the market.

سُوفَ تَذَهَّبُ إِلَى السَّوقِ (مستقبل).

c) Ew wê biçe bo bazarî.

He(she) is going to the market.

سَيَذْهَبُ إِلَى السَّوقِ. (ء،...قبل مقصود)

ç) Em haftîn ji gundî.

We came from the village.

فَدِمَنَا مِنَ الْقَرْيَةِ (ماضي).

- d) Hûn dihatin ji gundî.
You were coming from the village.
 انتم قادمون من القرية. (ماضي مستمر)
- e) Ew hatîne ji gundî.
They have come from the village.
 لقد جأنوا من القرية. (مضارع تام) جمع
- ê) Ew hatî ye ji gundî.
He has come from the village.
 لقد جاءَ من القرية. (مضارع تام) مفرد
- f) Em hatî bûn ji gundî.
We had come from the village.
 كنّا قد جتنا من القرية (ماضي تام) جمع
- g) Ez hatî bûm ji gundî.
I had come from the village.
 كنت قد أتيتُ من القرية (ماضي تام) مفرد
- h) Ez nânî dixum.
I eat bread. I am eating the bread.
 اتناول الخبز. (مضارع أو مضارع مستمر)
- i) Tu gula dê çinî.
You will pick up the roses.
 سوف تقطف الورود (الورود) (مستقبل).

* Pronavên sêkar *Pronouns that have three uses* ضمائر ذو استعمالات ثلاثة

min, te, wî, wê, me, we, wan

1. Pîşkêñ; hebûn û vîyan di hemî deman de li gel pronavên sêkar bi tinê kar dikin.

We use verbs to have and want to with the pronouns that have three uses only in all the tenses.

نستعمل فعل التملك ويريد مع ضمائر ذي استعمالات ثلاثة فقط في جميع الأزمنة.

2. Pîşkêñ têper di demêñ borî de; borî, borî ye serêk, tewawbór û dûr bor(gotin û bilanî) li gel pronavên sêkar kardikin.

We use transitive verbs in the past tenses: past, past continuous, present perfect and past perfect(indicative and subjunctive) with pronouns that have three uses.

نستعمل الأفعال المترددة في الأزمنة: ماضي، ماضي مستمر، مضارع تام و ماضي تام (أخبارى وأنشائى) مع ضمائر ذي استعمالات ثلاثة.

- a) Min guşt xuar duhî.

I ate meat yesterday. أكلت لحماً البارحة.

Xuzî min guşt xuariba duhî.

I wish, I ate meat yesterday. حبذا لو اكلت اللحم البارحة.

b) Wî sêv dikirrîn, dema tu hatî.

He was buying apples when you came.

كان يشتري التفاح، لما أتيت.

c) Wê genim û co(ceh) çandîne.

Wê genim û co wê çandî.

She has grown wheat and barley.

لقد زرعت الحنطة والشعير.

Xuezî wê genim û co çandîban

I wish, she has grown wheat and barley.

حبيداً لو قد زرعت الحنطة والشعير

ç) Te hespek firotî bû berî ez hatim.

You had sold a horse, before a came.

كنت قد بعت حصاناً قبل مجني.

Xuzî te hespek firotî bû a(bûwa) berî hatinê.

I wish you had sold a horse before coming.

حبيداً لو كنت قد بعت حصاناً قبل المجني.

d) Min çar çira hebûn.

I had for lamps. كنت املك اربعة مصابيح.

Wî gulek zer heye.

He has a yellow rose. يملأ وردةً صفراءً.

Wan du çêl hene.

They have two cows.

عندتهم بقرتان.

f) Min divê (divêt) ez pênc bizina bikirrim.

I want to buy five goats.

أريد شراء خمس معزات.

g) Wan vîya ew biçin bo Diyarbekrê.

They wanted to go to Diyarbekir.

أرادوا الذهاب الى دياربكر.

h) Heker tu hespî bifroşî, min dê vêt ez bikirrim.

If you sell the horse, I shall want to buy it.

ان تبيع الحصان، سأرغب شراءه.

Pîska hebûnê Verb to have فعل التملك

Pîşkek têpere; nihu û bêta wê li gel pronavêن sêkar kardikin.

A transitive verb; we use present and future tense of it with the pronouns that have three uses.

فعل متعدد، مضارعه ومستقبله يستعمل مع ضمائر ذي ثلاث استعمالات.
Demê nihu yê gotinê (eyî)

مضارع أخباري (مثبت) (present indicative (affirmative))

Kit = Singular = مفرد   Kom = Plural = جمع

Min heye.	Min hene.	I have.	أملك
Te heye.	Te hene.	You have.	تملّك (انت)
Wî heye.	Wî hene.	He has.	يملّك
Wê heye.	Wê hene.	She has.	تملّك (هي)
Me heye.	Me hene.	We have.	نملّك
We heye.	We hene.	You have.	سلكون
Wan heye.	Wan hene.	They have.	يملّكون

- a) Min sêvek heye. *I have an apple.*   أملك تفاحة.
Min du sêv hene. *I have two apples.*   أملك تفاحتين.
b) Te xoxek heye. *You have a peach.*   تملّك خوخة.
Te sê xox hene. *You have three peaches.*   تملّك ثلات خوّات.
c) Wî hurmîkek heye. *He has a pear.*   يملّك عرموطاً (كمثري)
ç) Wê pênc hinar hene. *She has five pomegranates.*   تملّك خمس رمانات.
d) Me çêlek hene. *We have a cow.*   نملّك بقرة.
e) We sê bizin hene. *You have three goats.*   نملّك ثلات معزات.
ê) Wan hespek heye. *They have a horse.*   يملّكون حصاناً.

* Neyî Negative نفي

- a) Min sêvek nîne. *I don't have an apple.*   لا أملك تفاحة.
b) Min du sêv nînin. *I don't have two apples.*   لا أملك تفاحتين.
c) Te xoxek nîne. *You don't have a peach.*   لا تملّك خوخة.
ç) Wî sê xox nînin. *He doesn't have three peaches.*   لا يملّك ثلات خوّات.
d) Wê hurmîkek nîne. *She doesn't have a pear.*   لا تملّك عرمطاً.
e) Me pênc hinar nînin. *We don't have five pomegranates.*   لا نملّك خمس رمانات.
ê) We çêlek nîne. *You don't have a cow.*   لا سلكون بقرة.
f) Wan sê hesp nînin. *They don't have three horses.*   لا يملّكون ثلاتة حصان.

* Pirsyar Interrogative استفهام

- a) Ma min sêvek heye? *Do I have an apple?*   هل أملك تفاحة؟
b) Ma min du sêv hene? *Do I have two apples?*   هل أملك تفاحتين؟
c) Ma te xoxek heye? *Do you have a peach?*   هل تملّك خوخة؟

ç) Ma wî du hurmîk hene? Does he have two pears?	هل يملك عرموطبن؟
d) Ma wê hinarek heye? Does she have a pomegranate?	هل تملك رمانة؟
e) Ma me çêlek heye? Do we have a cow?	هل نملك بقرة؟
ê) Ma wan sê hesp hene? Do they have three horses?	هل يملكون ثلاثة حصن؟
Demê bêt (eyî)	Futur tense affirmativ
Min sêvek dê hebe(bit). I shall have an apple.	سأملك تفاحاً.
Min du sêv dê hebin. I shall have two apples.	سأملك تفاحتان.
Te xoxek dê hebe. You will have a peach.	ستملك خوخةً.
Wî du hurmîk dê hebin. He will have two pears.	سيملك عرموطنان.
Wê hinarek dê hebe. She will have a pomegranate.	ستملك رمانةً.
Me çêlek dê hebe. We shall have a cow.	نـاـكـ بـقـرـةـ.
We sê hesp dê hebin. You will have three horses.	سـمـلـكـونـ ثـلـاثـةـ حـصـنـ.
Wan çar bizin dê hebin. They will have four goats.	سـيـمـلـكـونـ أـرـبـعـ مـعـزـاتـ.
Demê bêt(neyî)	Future tense (Negative)
Min sêvek nabe(bit). I shalln't have an apple.	لن يكون لي تفاحةً.
Min du sêv nabin. I shallnot have two apples.	لن يكون لي تفاحتان.
Te xoxek nabe. You willnot have a peach.	لن يكون لكَ خوخةً.
Wî du hurmîk nabin. He willnot have two pears.	لن يكون له عرموطنان.
Wê hêjîrek nabe. She willnot have a fig.	لن يكون لها تينَةً.
Me çêlek nabe. We shallnot have a cow.	لن يكون لنا بقرةً.
We sê hesp nabin. You willnot have three horses.	لن يكون لكم ثلاثة حصنٍ.
Wan çar bizin nabin. They willnot have four goats.	لن يكون لهم أربع ماعزات.
Demê bêt(pirsyar)	Future tense(interrogative)
Ma min sêvek dê hebe(bit). Shall I have an apple.	هل ستكون لي تفاحةً.
Ma min du sêv dê hebin. Shall I have two apples.	هل ستكون لي تفاحتان.
Ma te xoxek dê hebe. Will you have a peach.	هل ستكون لكَ خوخةً.
Ma wî du hurmîk dê hebin. Will he have two pears.	هل ستكون له عرموطنان.
Ma wê hêjîrek dê hebe. Will she have a fig.	هل ستكون لها تينَةً.
Ma me çêlek dê hebe. Shall we have a cow.	هل ستكون لنا بقرةً.
Ma we sê hesp dê hebin. Will you have three horses.	هل ستكون لكم ثلاثة حصنٍ.
Ma wan çar bizin dê hebin. Will they have four goats.	هل ستكون لهم أربع ماعزات.
Demê borî yê gotinê(eyî)	Past indicative(affirmative)

زمن ماضي اخباري (مثبت)

Kit = <i>Singular</i> = مفرد	Kom = <i>Plural</i> = جمع	
Min hebû.	Min hebûn.	I had.
Te hebû.	Te hebûn.	You had.

Wî hebû.	Wî hebûn.	<i>He had.</i>	ملکة.
Wê hebû.	Wê hebûn.	<i>She had.</i>	ملکت.
Me hebû.	Me hebûn.	<i>We had.</i>	ملکنا.
We hebû.	We hebûn.	<i>You had.</i>	ملکتم.
Wan hebû.	Wan hebûn.	<i>They had.</i>	ملکوا.

Min sêvek hebû.	<i>I had an apple.</i>	ملك تفاحه.
Min du sêv hebûn.	<i>I had two apple.</i>	ملك تفاحتين.
Te xoxek hebû.	<i>You had a peach.</i>	ملك خوخه.
Wî du hurmîk hebûn.	<i>He had two pears.</i>	ملك عرموطين.
Wê hêjîrek hebû.	<i>She had a fig.</i>	ملك تينه.
Me çêlek hebû.	<i>We had a cow.</i>	ملکنا بقره.
We du hesp hebûn.	<i>You had two horses.</i>	ملك حصانين.
Wan çar bizin hebûn.	<i>They had four goats.</i>	ملکوا اربع معزات.

Demê borî(neyî)	Past tense(Negative)	زمن ماضي(منفي)
Min sêvek nebû.	<i>I didn't have an apple.</i>	لم أملك تفاحة.
Min du sêv nebûn.	<i>I didnot have two apple.</i>	لم أملك تفاحتين.
Te xoxek nebû.	<i>You didnot have a peach.</i>	لم تملك خوخه.
Wî du hurmîk nebûn.	<i>He didn't have two pears.</i>	لم يملك عرموطين.
Wê hêjîrek nebû.	<i>She didnot have a fig.</i>	لم تملك تينه.
Me çêlek nebû.	<i>We didn't have a cow.</i>	لم غلوك بقره.
We du hesp nebûn.	<i>You didnot have two horses.</i>	لم تملکوا حصانين.
Wan çar bizin nebûn.	<i>They didnot have four goats.</i>	لم تملکوا اربع معزات.

Demê borî(pirsyar)	Past tense(interrogative)	زمن ماضي(استفهام)
Ma min sêvek hebû.	<i>Did I have an apple.</i>	هل ملکت تفاحة.
Ma min du sêv hebûn.	<i>Did I have two apples.</i>	هل ملکت تفاحتين.
Ma te xoxek hebû.	<i>Did you have a peach.</i>	هل ملکت خوخه.
Ma wê hêjîrek hebû.	<i>Did she have a fig.</i>	هل ملکت تينه.
Ma we du hesp hebûn.	<i>Did you have two horses.</i>	هل ملکتم حصانين.
Ma wan çar bizin hebûn.	<i>Did you have four goats.</i>	هل ملکوا اربع معزات.

Demê neborî(nihu) yê bilanî	Present subjunctive	مضارع انساني
Eyî	Affirmative	مشت
Heker min hebe.	<i>If I have.</i>	لو أملك
Heker te hebe(bit).	<i>If you have.</i>	لو تملك (انت)
Heker wî hebe.	<i>If he has.</i>	لو يملك
Heker wê hebe.	<i>If she has.</i>	لو تملك (هي)
Heker me hebin.	<i>If we have.</i>	لو نملك

Heker we hebin.	<i>If you have.</i>	لو غلکون
Heker wan hebin.	<i>If they have.</i>	لو یلکون
Neyî	Negative	نفي
Heker min nebe.	<i>If I havenot.</i>	لو لم أملك
Heker te nebe(bit).	<i>If you havenot.</i>	لو لم علك
Heker wî nebe.	<i>If he hasnot.</i>	لو لم يملك
Heker wê nebe.	<i>If she hasnot.</i>	لو لم قلك
Heker me nebin.	<i>If we havenot.</i>	لو لم غلک
Heker we nebin.	<i>If you havenot.</i>	لو لم غلکون
Heker wan nebin.	<i>If they havenot.</i>	لو لم یلکون

Demê borî yê bilanî(Eyî) Past subjunctive(Affirmative) ماضي انساني

Eyî	Affirmative	مثبت
Heker min heba.	<i>If I had.</i>	لو كنتُ أملك
Heker te heba.	<i>If you had.</i>	لو كنتَ علك
Heker wî heba.	<i>If he had.</i>	لو كان يملك
Heker wê heba.	<i>If she had.</i>	لو كانتْ قلك
Heker me heban.	<i>If we had.</i>	لو كننا غلک
Heker we heban.	<i>If you had.</i>	لو كنتُ غلکون
Heker wan heban.	<i>If they had.</i>	لو كانوا يملكون

Neyî	Negative	نفي
Heker min neba.	<i>If I didn't have.</i>	لو لم أملك
Heker te neba.	<i>If you didn't have.</i>	لو لم علك
Heker wî neba.	<i>If he didn't have.</i>	لو لم يملك
Heker wê neba.	<i>If she didnot have.</i>	لو لم قلك
Heker me neban.	<i>If we didn't have.</i>	لو لم غلک
Heker we neban.	<i>If you didn't have.</i>	لو لم غلکون
Heker wan neban.	<i>If they didn't have.</i>	لو لم یلکون

Demê tewawborê bilanî Present perfect subjunctive ماضي تام انساني

Eyî	Affirmative	مثبت
Heker min hebaya.	<i>If I have had.</i>	لو كنتُ أملك
Heker te hebaya.	<i>If you have had.</i>	لو كنتَ علك
Heker wî hebaya.	<i>If he has had.</i>	لو كان يملك
Heker wê hebaya.	<i>If she has had.</i>	لو كانتْ قلك
Heker me hebana.	<i>If we have had.</i>	لو كننا غلک
Heker we hebana.	<i>If you have had.</i>	لو كنتُ غلکون
Heker wan hebana.	<i>If they have had.</i>	لو كانوا يملكون

Neyî

Heker min nebaya.
Heker te nebaya.
Heker wî nebaya.
Heker wê nebaya.
Heker me nebana.
Heker we nebana.
Heker wan nebana.

Demê burborê bilanî

Past perfect subjunctive

Eyî

Heker min hebûa(bûwa).
Heker te hebûa(bûwa).
Heker wî hebûa(bûwa).
Heker wê hebûa(bûwa).
Heker me hebûan(bûwan).
Heker we hebûan.
Heker wan hebûan.

Neyî

Heker min nebûa(bûwa).
Heker te nebûa(bûwa).
Heker wî nebûa(bûwa).
Heker wê nebûa(bûwa).
Heker mc nebûan(bûwan).
Heker we nebûan(bûwan).
Heker wan nebûan(bûwan).

Pîska bûnê

Verb to be⁽¹⁾

Verb to become⁽²⁾

pîkek têneperê.

an intransitive verbs.

* Demê nihu yê gotinê.

Present indicative.

Eyî

Ez im   I am

Affirmative

أكون | Em in   We are

1. Heker li paş pîskberî bihêt(bêt).

If it comes after the object.   إذا أتى بعد المفعول به.   = to be يكون

2. Heker li pêş pîskberî bihêt(bêt).

If it comes before the object.   إذا أتى قبل المفعول به.   = to become يصير

Negative

If I haven't had.
If you haven't had.
If he hasnot had.
If she hasn't had.
If we haven't had.
If you haven't had.
If they haven't had.

Affirmative

If I had had.
If you had had.
If he had had.
If she had had.
If we had had.
If you had had.
If they had had.

Negative

If I hadn't had.
If you hadn't had.
If he hadnot had.
If she hadn't had.
If we hadn't had.
If you hadn't had.
If they hadn't had.

فعل الكيرونة

فعل الصيرورة

فعل لازم

مضارع اخباري

مثبت

لو كتْ قد ملكت
لو كنْ قد ملكت
لو كان قد ملك
لو كانت قد ملكت
لو كنْ قد ملكنا
لو كنْ قد ملكتنا
لو كانوا قد ملكون
لو كانوا قد ملكون

نفي

لو لم اكن قد ملكت
لو لم نكن قد ملكت
لو لم يكن قد ملك
لو لم نكن قد ملكت
لو لم تكونا قد ملكتنا
لو لم تكونوا قد ملكتنا
لو لم يكونوا قد ملكوا

مثبت

نفي

Tu î	You are	تكون	Hûn in	You are	تكونوا
Ew e	He(She) is	يكون	Ew in	They are	يكونوا
Neyî					نفي

Ne ez im	I am not	لم أكن	Ne em in	We are not	لم نكن
Ne tu î	You are not	لم تكن	Ne hûn in	You are not	لم تكونوا
Ne ew e	He(She) is not	لم يكن	Ne ew in	They are not	لم يكونوا
Pirsyar					استفهام

ma ez im?	Am I?	هل أنا؟	Ma em in?	Are we?	هل نحن؟
Ma tu î?	Are you?	هل أنت؟	Ma hûn in?	Are you?	هل أنت؟
Ma ew e?	Is he(she)?	هل هو؟	Ma ew in?	Are they?	هل هم؟
* Demê borî yê gotinê					ماضي اخباري

Eyî					
Ez bûm	I was	كُنْتُ	Em bûn	We were	كُنَّا
Tu bûyî	You were	كُنْتَ	Hûn bûn	You were	كُنْتُمْ
Ew bû	He(she) was	كان	Ew bûn	They were	كانوا
Neyî					نفي

Ez nebûm	I was not	لم أكن	Em nebûn	We were not	لم نكن
Tu nebûyî	You were not	لم تكون	Hûn nebûn	You were not	لم تكونوا
Ew nebû	He(she) were not	لم يكون	Ew nebûn	They were not	لم يكونوا
Pirsyar					استفهام

Ma ez bûm? Was I?	Ma em bûn? Were we?	أكنا؟
Ma tu bûyî? Were You?	Ma hûn bûn? Were you?	أكنتم؟
Ma ew bû? Was he(she)?	Ma ew bûn? Were they?	أكانتوا؟
* Demê bêt		زمن مستقبل

Eyî					
Ez dê bim bab.	<i>I shall become a father.</i>		سوف أصبح أنا.		

Ez wê bibim bab.	<i>I am going to become a father.</i>		سأصبح أنا.		
Tu dê bî bab.	<i>You will become a father.</i>		سوف تصبح أنا.		

Tu wê bibî bab.	<i>You are going to become a father.</i>		ستصبح أنا.		
Ew dê be(bit) bab.	<i>He will become a father.</i>		سوف يصبح أنا.		

Ew wê bibe(bit) bab.	<i>He will become a father.</i>		سوف يصبح أنا.		

He is going to become a father.

أباً يَصْبِحُ.

Em, hûn, ew/ dê bin bab.

/wê bin bab.

We, you, they/shall-will become fathers.

/are going to become fathers.

سنْبِحُ، سَتَصْبِحُونَ، سَيَصْبِحُونَ /أباً،

Neyî

Negative

نَفِي

Ez nabim bab.

I shall not become a father.

سُوفَ لَا أَصْبِحُ أباً.

Tu nabî bab.

You will not become a father.

سُوفَ لَا تَصْبِحُ أباً.

Ew nabe bab.

He will not become a father.

سُوفَ لَا يَصْبِحُ أباً.

Em, hûn, ew/ nabin bab.

We, you, they/ shall-will not be fathers.

سُوفَ لَا /نَصْبِحُ، نَصْبِحُونَ، يَصْبِحُونَ /أباً،

Pirsyar

Interrogative

اسْتَهْمَام

Ma ez dêbimbab?

Shall I become a father?

هَلْ سَأَصْبِحُ أباً؟

Ma ez wê bibim bab?

Am I going to become a father?

هَلْ سَتَصْبِحُ أباً؟

Ma tu dê bî bab?

Will you become a father?

هَلْ سَتَصْبِحُ أباً؟

Ma tu wê bibî bab?

Are you going to become a father?

هَلْ سَيَصْبِحُ أباً؟

Ma ew dê be(bit) bab?

Will he become a father?

هَلْ سَيَصْبِحُ أباً؟

Ma ew wê bibe(bibit) bab?

Is he going to become a father?

هَلْ سَيَصْبِحُ أباً؟

Ma em, hûn, ew/ dê bin bab?

/wê bibin bab?

هَلْ /سَكُونَ، سَتَكُونُوا، سَيَكُونُوا /أباً؟

Shall we/ will you-they) become fathers?

Are/we, you, they/going to become fathers?

* Demê neborî yê bilanî. *Present subjunctive.* زمن مضارع انشاني.

Heker ez bibim zana.

If I become a scientist.

لو أَصْبَحْتَ عَالِمًا.

Heker tu bibî zana.

If you become a scientist.	لو أصبحت عالماً.
Heker ew bibe zana.	
If he becomes a scientist.	لو أصبح عالماً.
Heker em, hûn, ew/ bibin zana.	
If we, you, they/ become scientises.	لو أصبحنا، أصبحتم، أصبحوا / علماً..
* Demê borî yê bilanî	ماضي انساني
Past subjunctive	
Heker ez bibam pizîşk.	
If I became a doctor.	لو أصبحت طبيباً.
Heker tu bibayî pizîşk.	
If you became a doctor.	لو أصبحت طبيباً.
Heker ew biba pizîşk.	
If he(she) became a doctor.	لو أصبح طبيباً.
Heker em biban pizîşk.	
If we became doctors.	لو أصبحنا أطباءً.
Heker hûn biban pizîşk.	
If you became doctors.	لو أصبحتم أطباءً.
Heker ew biban pizîşk.	
If they became doctors.	لو أصبحوا أطباءً.
* Demê borî yê ser êk ê gotinê	Past continuous indicative
Ez dibûm dartaş.	ماضي مستمر اخباري
I was becoming a carpenter.	كنتُ سأصبح نجاراً.
Tu bibûyî dartaş.	
You were becoming a carpenter.	كنتَ ستتصبح نجاراً.
Ew dibû dartaş.	
He was becoming a carpenter.	كان سيفيصبح نجاراً.
Em dibûn dartaş.	
We were becoming carpenters.	كانتُ ستصبحن نجارين.
Hûn bibûn dartaş.	
You were becoming carpenters.	كنتُ ستصبحون نجارين.
Ew dibûn dartaş.	
They were becoming carpenters.	كانوا سيفيصبحوا نجارين.
* Demê tewawborê gotinê.	مضارع تام خبرى
Present prefec.	
Ez bûyîme asingir.	
I have become a blacksmith.	قد أصبحت حداداً.
Tu bûyîyî asingir.	

You have become a blaksmith.	قد أصبحتَ حداداً.
Ew bûyî ye asingir.	
He has become a blacksmith.	قد أصبحَ حداداً.
Em bûyî ne asingir.	
We have become blacksmithes.	قد أصبحنا حدادين.
Hûn bûyîne asingir.	
You have become blacksmithes.	قد أصبحنا حدادين.
Ew bûyî ne asingir.	
They have become blacksmithes.	قد أصبحتم حدادين.
* Demê dûr borê gotinê. Past perfect	ماضي تام خبری
Ez bûyî bûm zêringir.	
I had become a goldsmith.	كنتُ قد أصبحتَ صانغاً.
Tu bûyî bûy zêringir.	
You had become a goldsmith.	كنتَ قد أصبحتَ صانغاً.
Ew bûyî bû zêringir.	
He had become goldsmith.	كان قد أصبح صانغاً.
Em bûyî bûn zêringir.	
We had become goldsmithes.	كنا قد أصبحنا صياغاً.
Hûn bûyî bûn zêringir.	
You had become goldsmithes.	كنتُم قد أصبحتم صياغاً.
Ew bûyî bûn zêringir.	
They had become goldsmithes.	كانوا قد أصبحوا صياغاً.
* Demê tewawborê bilanî Present perfect subjunctive	مضارع تام انساني
Heker ez bûyî bama mamosta.	
If I have become a teacher.	لو كنتُ مدرساً.
Heker tu bûyî bayâ mamosta.	
If you have become a teacher.	لو كنتَ مدرساً.
Heker ew bûyî bayâ mamosta.	
If he has become a teacher.	لو كان مدرساً.
Heker em bûyî bana mamosta.	
If we have become a teacher.	لو كنتم مدرسين.
Heker hûn bûyî bana mamosta.	
If you have become a teacher.	لو كانوا مدرسين.
Heker ew bûyî bana mamosta.	
If they have become a teacher.	لو كنتم مدرسين.
* Demê dûrborê bilanî Past perfect subjunctive	ماضي تام انساني

Xuezî ez bûyî bûma pizîşk.

I wish I had become a doctor.

جَيْدَا لَو كُنْتُ طَبِيباً.

Xuezî tu bûyî bûya pizîşk.

I wish you had become a doctor.

جَيْدَا لَو كُنْتَ طَبِيباً.

Xuezî ew bûyî bûya pizîşk.

I wish he had become a doctor.

جَيْدَا لَو كَانَ طَبِيباً.

Xuezî em bûyî bûna pizîşk.

I wish we had become doctors.

جَيْدَا لَو كُنَّا أَطْبَاءً.

Xuezî hûn bûyî bûna pizîşk.

I wish you had become doctors.

جَيْدَا لَو كُنْتُمْ أَطْبَاءً.

Xuezî ew bûyî bûna pizîşk.

I wish they had become doctors.

جَيْدَا لَو كَانُوا أَطْبَاءً.

Diyar û nediyar

Active and passive

المعلم والمجهول

1. Heker di ristekê de pîşker(kirde) niyas be; pîşka ristê dê bêjinê diyar.

If in a sentence the subject is known; the verb will be active.

في جملة ما إذا كان الفاعل معروفاً سيكون الفعل بصيغة المعلم.

2. Heker di ristekê de pîşker(kirde) nenas be; pîşka ristê dê bêjinê nediyar.

If in a sentence the subject is unknown; the verb will be passive.

في جملة ما إذا لم يكن الفاعل معروفاً، سيكون الفعل بصيغة المجهول.

* Guhorîna pîşka diyar bo ya nediyar.

Changing the active voice to passive voice.

تحويل الفعل من صيغة المعلم إلى صيغة المجهول

Heker te víya tu pîşkek diyar bikî ne diyar di ristekê de; evan pêngava bi avêje:

If you want to change active to passive; follow these steps:

إذا أردت تحويل فعل معلوم إلى فعل مجهول اتبع الخطوات الآتية:

1. Pîşkerî bike pîşker.

Change the object to subject.

حول المفعول به إلى فاعل في الجملة المجهولة.

2. Êk ji van pîşkên harîkar [dihê, dêhê, hat, dihat, (hatîye, wê hatî,

hatî bû)] dane piş pîşkerê nû, bi goreyî demê pîşkê.

Use one of these auxilliary verbs: (am, is, are, be, will, shall, was being, was, were, have(has) been, had been) after the new subject according to the tense of the verb.

ضع فعلاً مساعداً من الأفعال المكتوبة أعلاه بعد الفاعل الجديد حسب زمن الفعل.

* Demê nihu Present tense

زمن حاضر

Diyar Active معلوم

Nediyar passive مجهول

1. Kesek sêvekê dixue.

Somebody eats an apple.

شخصٌ ما يأكل تفاحة.

2. Kesek du sêva dixue.

Somebody eats two apples.

شخصٌ ما يأكل تفاحتين.

* Demê bêt Future tense

زمن مستقبل

1. Mirovek sêvekê dê xuc.

Man⁽¹⁾ will eat an apple.

أحد سيرأكل تفاحة.

Mirovek du sêva dê xue.

Man will eat two apples.

أحد سوف يأكل تفاحتان.

* Demê borî Past tense

صيغة الماضي

Diyar Active معلوم

Nediyar passive مجهول

1. Mirovekê sêvek xuar.

Man ate an apple.

أحد أكل تفاحة.

2. Mirovekê du sêv xuarin.

Man ate two apples.

أحد أكل تفاحتين.

* Demê borî yê serêk Past continuous

صيغة الماضي المستمر

1. Kesekê sêvek dixuar.

Somebody was eating an apple.

شخصٌ ما كان يأكل تفاحة

2. Kesekê dû sêv dixuarin.

Somebody was eating two apples.

شخصٌ ما كان يأكل تفاحتين.

Sêvek dihat xuarin.

An apple was being eaten.

تفاحة كانت تؤكل.

Du Sêv dihatin xuarin.

Two apples was being eaten.

تفاحتان كانتا تؤكلان.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Heker pîşker niyas be. If the subject is known? اذا كان الفاعل معلوماً.

1. man = one, you, they = Mirovek = mirov = شخص، أحد، هم

Avê agir vemirand.

The water extinguished the fire. أطفأ الماء النار.

Agir hat vemirandin bi avê.

The fire was extinguished by the water. النار انطفأت بالماء.

Demê tewawbor	Present perfect tense	المضارع التام
Diyar	Active معلم	Nediyar passive مجرور
1. Kesekê sêvek xuarîye. Somebody has eaten an apple. شخصٌ ما قد أكلَ تفاحاً.	Sêvek hatîye xuarin. An apple has been eaten. تفاحة قد أكلت.	
2. Kesekê du sêv xuarî ne. Somebody has eaten two apples. شخصٌ ما قد أكلَ تفاحتين.	Du sêv hatîne xuarin. Tu apples have been eaten. تفاحتان قد أكلتا.	
* Demê dûrbor Past perfect	الماضي التام	
1. Mirovekê sêvek xuarî bû. Man had eaten an apple. أحدُ كان قد أكلَ تفاحةً.	Sêvek hatî bû xuarin. An apple had been eaten. تفاحة كانت قد أكلت.	
2. Mirovekê du sêv xuarî bûn. Man had eaten two apples. أحدُ كان قد أكلَ تفاحتين.	Du sêv hatîbûn xuarin. Two apples had been eaten. تفاحتان كانتا قد أكلتا.	

Tebînî: Note: ملاحظة:

Pîşkêن têper bi tinê dibin nediyar.

Transite verbs only become passive. الأفعال المتعددة فقط تصبح في صيغة المجهول.

Pîşkêن harîkar di zimanê kurdî de Auxilliary verbs in kurdish language

أفعال معاونة في اللغة الكردية

Hin pîşk hene hem pîşkin hem harîkar in wek: bûn, hebûn, hatin, viyan, Şiyân, Kharîn.

There are some verbs used as auxilliary verbs also; such as: (bûn=to be), (hebûn= to have), (hatin= to come), (viyan= want, want to), (şiyân, kharîn= to be able to).

توجد بعض أفعال تستعمل كأفعال معاونة أيضاً مثل (فعل الكينونة، و فعل التملك و فعل المجن و فعل يُريد أن و فعل يقدر أن).

"Bûn"⁽¹⁾ wek harîkar "to be" as auxilliary فعل الكينونة كفعل مساعد * (m, im), (î, yî), (n, in) dibil paşgir bo pîşkêñ têneper di demê borî û borî yê serêk de.

They become suffixes to intransitive verbs in past, and past continuous tenses.

يصبحون لواحق للافعال الالازمة في الزمن الماضي والماضي المستمر.

1. Ez çûm bo malê. I went home. ذهبت إلى البيت.
  2. Ez hatim ji Amedê. I came from Amad. أتيت من آمد.
  3. Tu çû yî bo Wanê. You went to Wan. ذهبت إلى وان.
  4. Em hatin ji gundî. We came from the village. أتينا من القرية.
  5. Hûn çûn bo Dihûkê. You went to Duhok. ذهبتم إلى دهوك.
  6. Tu hatî ji bajêr. You came from the town. أتيت من البلدة.
- * (me, yî, ye, ne) di bin paşgir bo pîşkêñ têneper di demê tewawbor de.

They become suffixes to intransitive verbs in present perfect tense.

يصبحون لواحق للافعال الالازمة في الزمن المضارع التام.

1. Ez hatîme ji Zaxoyê. I have come from Zakho. قد أتيت من زاخو.
  2. Tu hatî yî ji Mexmorê. You have come from Makhmor. قد أتيت من مخمور.
  3. Ew hatî ye ji Kerkûkê. He has come from Karkok. قد أتني من كركوك.
  4. Em hatî ne ji xaneqînê. We have come from Khanakeen. قد أتينا من خانقين.
- * (ye, ne) dibil paşgir bo pîşkêñ têper di demê tewawbor de.

They become suffixes to transitive verbs in present perfect tense.

يصبحون لواحق للافعال المتعددة في الزمن المضارع التام.

1. Min av vexuarî ye. I have drunk water. قد شربت الماء.
  2. wan av vexuarîne. They have drunk water. قد شربوا الماء.
- * (bû, bûn) dibil paşgir bo pîşkêñ têper di demê dûrbor de.

---

1. Pîşka bûnê: (m, im - î, yî, e, ye, n - in, ne) heker bikeve pişt navekê an pronavekê ew pîşke. Heker bibin paşgir bo pîşkekê, ew harîkarin.

Verb to be: (be, am, is, are, was, were) if it comes after a noun or a pronoun it will be a verb. If they become suffixes to a verb, they will be auxilliary verbs.

الفعال الكينونة بعد الاسماء والضمائر افعال. واذا اصبحوا لواحق للفعل فهم افعال مساعدة.

They become suffixes to transitive verbs in past perfect tense.

يصبحون لواحق للافعال المتعددة في الزمن الماضي التام.

1. Min sêvek xuarî bû. *I had eaten an apple.* كنْتُ قد أكلتُ تفاحاً.
2. Wan du sêv xuarî bûn. *They had eaten two apples.* كانوا قد أكلوا تفاحتين.
- * (bûm, bûyî, bû, bûn); dibin paşgir bo pîşkêñ têneper di demê dûrbor de.

They become suffixes to intransitive verbs in past perfect tense.

يصبحون لواحق للافعال الالزامية في الزمن الماضي التام.

1. Ez hatî bûm ji Riwandizê. *I had come from Rewandoz.* كنْتُ قد أتيت من رواندوز.

2. Tu hatî bûyî ji Amêdiyê. *You had come from Umadiya.* كنْتُ قد أتيت من عمادية.

3. Ew hatî bûn ji Şingarê. *He had come from Senjar.* كان قد أتى من سنجر.

4. Em hatî bûn ji Mûşê. *We had come from Mosh.* كنّا قد أتينا من موش.

- * (im, î, e, in); dibin paşgir bo pîşkêñ têper û têneper di demê neborî (nihu)yê bilanî û mercî de.

They become suffixes to transitive and intransitive verbs in present subjunctive and conditional tenses.

يصبحون لواحق للافعال المتعددة والالزامة في الزمنين المضارع الانشائي والشرطى.

1. Heker ez bikirrim. *If I buy.* ان اشتريت.

2. Heker tu bikirî. *If you buy.* ان اشتريت.

3. Heker ew biçe. *If he goes.* ان يذهب.

4. Heker em biçin. *If we go.* ان نذهب.

- * (bama, baya, bana); dibin paşgir bo pîşkêñ têper û têneper di demê tewawbor ê bilanî de.

They become suffixes to transitive and intransitive verbs in present perfect subjunctive.

يصبحون لواحق للافعال المتعددة والالزامة في الزمن المضارع التام الانشائى.

1. Heker ez hatî bama. *If I hav come.* ان قد أتيت.

2. Heker tu çûyî baya. *If you have gone.* ان قد ذهبت.

3. Heker me firoî bana. *If we have sold.* ان قد بعنا.

4. Heker min kirî baya. *If I have bought.* ان قد اشتريت.

- * (bûma, bûya, bûna); dibin paşgir bo pîşkêñ têneper di demê dûrbor ê bilanî de.

They become suffixes to intransitive verbs in past perfect subjunctive.

يُصبحون لواحق للفعال اللازم في الزمن الماضي التام الانشائي.

1. Heker ez hatî bûma. *If I had come.* ان كنت قد أتيت.

2. Heker tu hatî bûya. *If you had come.* ان كُنْتَ قد أتيت.

3. Heker em haû bûna. *If we had come.* ان كنا قد أتينا.

* bûa(bûwa); dibe paşgir bo pîşkêñ têper di demê dûrborê bilanî de.

It becomes suffixe to transitive verbs in past perfect subjunctive.

تصبح لاحقة للفعال المتعدية في الزمن الماضي التام الانشائي.

1. Heker min kirrî bûa. *If I had bought.* ان كنت قد اشتريت.

2. Heker me kirrî bûa. *If we had bought.* ان كُنّا قد اشترينا.

* (bam, bay, ba, ban, iba); dibin paşgir bo pîşkêñ têper û têneper di demê borî ê mercî de.

They become sufices to transitive and intransitive verbs in past condition.

يُصبحون لواحق للفعال المتعدية واللازم في الزمن الماضي الشرطي.

1. Heker ez çûbam. *If I went.* ان ذهبت.

2. Heker tu çûbay. *If you went.* ان ذهبتَ.

3. Heker ew çûba. *If he went.* ان ذهبَ.

4. Heker em çûban. *If we went.* ان ذهبا.

5. Heker min firoştiba. *If I sold.* ان بعتَ.

* "Hebûn" wek harîkar. *"To have" as auxilliary*

فعل التعلك" ك فعل مساعد

Pîşka hebûnê dibe pîşkek harîkar bo çêbûna van deman.

* 1: Demê tewawborê gotinê. *Persistent perfect indicative.* مضارع تام اخباري.

a) Min berî noke şîv xuarî ye. *I have already eaten supper.* قد أكلتْ توا العشاء.

b) Ez hatîme ji Akrê. *I have come from Akra.* قد أتيتْ من عقرة.

2. Demê tewawbor ê bilanî. *Present perfect subjunctive.*

مضارع تام انشائي.

a) Xuezî min şîv xuarî baya. *I wish I have eaten supper.* حينما لو تعيشَتْ.

b) Xuezî ez çûyî bama. *I wish I have gone.* حينما لو ذهبتْ.

c) Xuezî em çûyî bana. *We wish we have gone.* حينما لو ذهبا.

3. Demê dûrborê gotinê. *Past perfect indicative.* مضارعي تام اخباري.

a) Dema tu hatî ez nivistî bûm.

When you came I had slept.

لما اتيت كنت قد نمت.

b) Min kirrî bû dema tu borî.

I had bought when you passed. كنت قد اشتريت لما عبرت.

4. Demê dûrborê bilanî. *Past perfect subjunctive.* ماضي تام انشائي.

a) Xuezî min kirrî bûa (bûwa). *I wish I had bought.* حينها لو كنت قد اشتريت.

b) Xuezî ez hatî bama. *I wish I had come.* حينها لو كنت قد أتيت.

c) Xuezî em hatî bana. *We wish we had come.* حينها لو كننا قد أتينا.

5. Demê borî yê mercî. *past condition* ماضي شرطي

a) Heker wê xuarî bûa(bûwa), ew da serkevtî bayâ.

If she had eaten, she would have succeeded.

ان كانت قد أكلت لكان قد تجحت.

b) Heker tu mayî bûya, ez da hatî bama.

If you had stayed, I should have come.

ان كنت قد مكثت، لكونك قد أتيت.

Tebînî: Note: ملاحظة:

Pîşka "viyan", heker kevte pişt pîşkberî ew pîşke, lê heker kevte navbera pîşkerî û pîşkberî, harîkare.

The verb "viyan" if it comes after the object, it will be verbs, but if it comes between the subject and the object, it will be auxilliary verb. الفعل «فيان»: بعد المفعول به فعل، وبين الفاعل والمفعول به فعل مساعد.

1. Te ez divêm = pîşke. Min divêt tu biçî. = harîkare.

* (Hatin) wek harîkar (*To come*) as auxilliary. فعل المجن: كفعل مساعد.

Pîşka (hatin)ê dibe harîkar li gel pîşkên nediyar û cihê pîş a bûn ê digire di hemî dema de.

Verb (*to come*) uses as auxilliary with passive voice instead of verb to be in all tenses.

(فعل المجن) يصبح فعل مساعد مع صيغة المجهول في محل فعل الكينونة في جميع الأزمنة. (dihê = am, is, are), (dêhê = shall be, will be), (hat = was, were), (dihat = was being, were being), (hatîye = have been, has been) an (wêhatî = have been, has been), (hatî bû = had been).

a) hesp dihê firotin. *The horse is sold.* حصان يباع.

b) Mehîn dihêni firotin. *Ther mares are sold.* أفراس تباع.

- c) Ez dihêm dîtin.
I am seen. يتم رؤيتي.
- c) Gul dê hên çinîn.
The roses will be picked up. الورود سُقطَتْ.
- d) Mirîşk hat serjêkirin.
The hen was slain. الدجاجة ذُبِحَتْ.
- e) Zebeş dihat xuarin.
The watermelon was being eaten. الارکية تُؤكَل.
- ê) Gundor hatîye xuarin.
The melon has been eaten. البطيخة قد أُكلَّ.
- f) Gundor hatîne xuarin.
The melons have been eaten. البطيخ قد أكلوا.
- g) Çêl hatî bû firotin.
The cow had been sold. البقرة كانت قد بيعت.
- h) Qaz hatî bûn kirrîn.
The geese had been bought. الوز كانوا قد أشتروا.

Têbînî: Note: ملاحظة

Pışka “şiyân” û xuşka wê “kharîn” herdem harîkarin.

The verb “şiyân” and its sister “kharîn” are always auxilliary verbs.

الفعل "شيان" وartnerها «كارين» هم داننا افعال مساعدة.

* Çewa hin pîşk bikar têni li gel pronavêni kesîn di hemî dema de.
How to use some verbs with personal pronouns in all tenses.

كيفية استخدام بعض الأفعال مع الضمائر الشخصية في جميع الأزمنة.

* Pışka hatin   Verb to come   فعل المعن

Pışkek têneperê, li gel (ez, tu, ew, em, hûn, ew) bikar tê.

An intransitive verb, is used with (ez, tu, ew, em, hûn, ew).

.(ez, tu, ew, em, hûn, ew) فعل لازم يستعمل مع الضمائر الشخصية (ez, tu, ew, em, hûn, ew)

* Demê nihi   Present tense   زمن مضارع

Ez dihêm bo malê.	<i>I come home.</i>	أجي إلى البيت.
Tu dihêyî bo malê.	<i>You come home.</i>	تعجي إلى البيت.
Ew dihê(dihêt) bo malê.	<i>He(she) comes home.</i>	يجي إلى البيت.
Em dihêñ bo malê.	<i>We come home.</i>	نجي إلى البيت.
Hûn dihêñ bo malê.	<i>You come home.</i>	تعجبنون إلى البيت.
Ew dihêñ bo malê.	<i>They come home.</i>	يجيئنون إلى البيت.

زمن مستقبل Future tense

Ez dê hêm bo malê.	I shall come home.	سوف أجيء، الى البيت.
Ez wê bihêm(b'êm) bo malê.	I am going to come home.	سأجيء، الى البيت.
Tu dê hêyî bo malê.	You will come home.	سوف تجيء، الى البيت.
Tubihêyî bo malê.	You are going to come home.	ستجيء، الى البيت.
Ew dê hê(hêt) bo malê.	He(she) will come home.	سوف يجيء، الى البيت.
Ew wê bihê (hêt) bo malê.	He (she) going to come home.	سيجيء، الى البيت.
Em dê hêñ bo malê.	We shall come home.	سوف نجيء، الى البيت.
Em wê bihêñ bo malê.	We are going to come home.	سنجيء، الى البيت.
Hûn dê hêñ bo malê.	You will come home.	سوف تجيئون الى البيت.
Hûn wê bihêñ bo malê.	You are going to come home..	ستجيئون الى البيت..
Ew dêhêñ bo malê.	They will come home.	سوف يجيئون الى البيت.
Ew wê bihêñ bo malê.	They are going to come home..	سيجيئون الى البيت..

زمن ماضي Past tense

Ez hatim bo malê.	I came home.	جئت الى البيت.
Tu hatî bo malê.	You came home.	جئت الى البيت.
Ew hat bo malê.	He(she) came home.	جاء الى البيت(جاء الى البيت).
Em hatin bo malê.	We came home.	جتنا الى البيت.
Hûn hatin bo malê.	You came home.	جتم الى البيت.
Ew hatin bo malê.	They came home.	جانوا الى البيت.

زمن ماضي متصل Past continuous tense

Ez dihatim bo malê.	I was coming home.	كنت قادماً الى البيت.
Tu dihatî bo malê.	You were coming home.	كنت قادماً الى البيت
Ew dihat bo malê.	He(she) was coming home.	كان قادما الى البيت.
Em dihatin bo malê.	We were coming home.	كنا قادمين الى البيت.
Hûn di hatin bo malê.	You were coming home.	كنتم قادمين الى البيت.
Ew di hatin bo malê.	They were coming home.	كانوا قادمين الى البيت.

زمن مضارع تام Present perfect tense

Ez hatî me bo malê.	I have come home.	قد جئت الى البيت.
Tu hatîyî bo malê.	You have come home.	قد جئت الى البيت.
Ew hatî ye bo malê.	He(she) has come home.	قد جاء الى البيت.
Em hatî ne bo malê.	We have come home.	قد جتنا الى البيت.
Hûn hatîne bo malê.	You have come home.	قد جنتم الى البيت.
Ew hatîne bo malê.	They have come home.	قد جازوا الى البيت.

زمن ماضي تام Present perfect tense

Ez hatî bûm bo malê.	I had come home.	كنت قد جئت الى البيت.
----------------------	------------------	-----------------------

Tu hatî bûyî bo malê.	<i>You had come home.</i>	كنت قد جئت الى البيت.
Ew hatî bû bo malê.	<i>He(she) had come home.</i>	كان قد جاء، الى البيت.
Em hatî bûn bo malê.	<i>We had come home.</i>	كنا قد جتنا الى البيت.
Hûn hatî bûn bo malê.	<i>You had come home.</i>	كتم قد جتم الى البيت.
Ew hatî bûn bo malê.	<i>They had come home.</i>	كانوا قد جاؤ الى البيت.

* Demê nihu yê bilanî	<u>Present subjunctive tense</u>	زمن مضارع انشائي
Heker ez bihêm bo malê.	<i>If I come home.</i>	ان أحجي، الى البيت.
Heker tu bihêyî bo malê.	<i>If you come home.</i>	ان تجبي، الى البيت.
Heker ew bihê(bihêt) bo malê.	<i>If he(she) comes home..</i>	ان يجيء، الى البيت..
Heker em bihêñ bo malê.	<i>If we come home.</i>	ان نجحى، الى البيت.
Heker hûn bihêñ bo malê.	<i>If you come home.</i>	ان تجثيون الى البيت.
Heker ew bihêñ bo malê.	<i>If they come home.</i>	ان يجثون الى البيت.

* Demê borî yê bilanî	<u>Past subjunctive tense</u>	زمن مضارع انشائي
Heker ez hatbam bo malê.	<i>If I came home.</i>	ان جئت الى البيت.
Heker tu hatbayî bo malê.	<i>If you came home.</i>	ان جئت الى البيت.
Heker ew hatba bo malê.	<i>If he(she) came home.</i>	ان جاء، (جاءت) الى البيت.
Heker em hatban bo malê.	<i>If we came home.</i>	ان جئنا الى البيت.
Heker hûn hatban bo malê.	<i>If you came home.</i>	ان جئت الى البيت.
Heker ew hatban bo malê.	<i>If they came home.</i>	ان جاؤ الى البيت.

* Demê dûrbor ê bilanî	<u>Past perfect subjunctive</u>	ماضي تمام انشائي
Heker ez hatbûma bo malê.	<i>If I had come home.</i>	ان كنتُ جئتُ الى البيت.
Heker tu hatbûya bo malê.	<i>If you had come home.</i>	ان كنتُ جئتُ الى البيت.
Heker ew hatbûya bo malê.	<i>If he(she) had come home.</i>	ان كان جاء، (جاءت) الى البيت.
Heker em hatbûna bo malê.	<i>If we had come home.</i>	ان كنّا جئنا الى البيت.
Heker hûn hatbûna bo malê.	<i>If you had come home.</i>	ان كنتم جئتم الى البيت.
Heker ew hatbûna bo malê.	<i>If they had come home..</i>	ان كانوا جاؤ الى البيت..

Pîşka heybûnê	Verb to be found	فعل الوجود
He +(me, yî, ye) kit = <i>singular</i>	= He + (ne) kom = <i>plural</i>	مفرد = جمع Nihu
He +(bûm, bûyî, bû) kit = <i>singular</i>	= He +(bûn) kom = <i>plural</i>	مفرد = جمع Borî
* Pîşkek têneperê, du demên wê hene nihû û borî. li gel pronavêñ (ez, tu, ew, em, hûn, ew) bi tinê kar dikit.		

An intransitive verb, it has two tenses: present and past. We can use it only with the pronouns: (ez, tu, ew, em, hûn, ew).

..(ez, tu, ew, em, hûn, ew)	فعل لازم له زمان، مضارع و الماضي ويتصرف فقط مع الضمائر
* Demê nihu	<u>Present tense</u>
Ez heme û dixum.	<i>I am being and eating.</i>

Tu heyî û di xuî.	<i>You are being and eating.</i>	أنت موجود و تأكل.
Ew heye û dixue(xut).	<i>He is being and eating.</i>	هو موجود و يأكل.
Em hene û dixun.	<i>We are being and eating.</i>	نحن موجودون و نأكل.
Hûn hene û dixun.	<i>You are being and eating.</i>	انتم موجودون و نأكلون.
Ew hene û dixun.	<i>They are being and eating.</i>	هم موجودون و يأكلون.

* Demê borî past tense زمن ماضي

Ez hebûm sala 1930- ê.

كنت موجوداً سنة ١٩٣٠.

Tu hebûyî sala 1930- ê.

كنت موجوداً سنة ١٩٣٠.

Em hebû sala 1930- ê.

كان موجوداً (كانت موجودة) سنة ١٩٣٠.

Em(hûn, ew) hebûn sala 1930- ê.

كُنتم (كانوا) موجودين سنة ١٩٣٠.

We(you, they) were being in the year 1930.

Pışka bawerkirin   **The verb believe** الفعل يعتقد(يظن)

Pışkek têpere.   *Transitive verb.* فعل مُتعدي.

1. Demê nihu   Present tense زمن مضارع

Ez bawer dikim.	<i>I believe.</i>	أعتقد
Tu bawer dikî.	<i>You believe.</i>	تعتقد
Ew bawer dike.	<i>He(she) believe.</i>	يعتقد (تعتقد)
Em bawer dikan.	<i>We believe.</i>	تعتقد
Hûn bawer dikan.	<i>You believe.</i>	تعتقدون
Ew bawer dikan.	<i>They believe.</i>	يعتقدون

2. Demê bêt   Futur tense زمن مستقبل

Ez bawer dê kim.	<i>I shall believe.</i>	سوف أء: قد
Ez bawer wê bikim.	<i>I am going to believe.</i>	سأعتقد
Tu bawer dêkî.	<i>You will believe.</i>	سوف تعتقد
Tu bawer wê bikî.	<i>You are going to believe.</i>	ستعتقد
Ew bawer dê ke.	<i>He will believe.</i>	سوف يعتقد
Ew bawer wê bike.	<i>He is going to believe.</i>	سيعتقد
Em bawer dê kin.	<i>We shall believe.</i>	سوف نعتقد
Em bawer wê bikin.	<i>We are going to believe.</i>	سنعتقد
Hûn bawer dê kin.	<i>You will believe.</i>	سوف تعتقدون
Hûn bawer wê bikin.	<i>You are going to believe.</i>	ستعتقدون
Ew bawer dê kin.	<i>They will believe.</i>	سوف يعتقدون

Ew bawer wê bikin.	<i>They are going to believe.</i>	سيعتقدون
<u>3. Demê borî</u>	<u>Past tense</u>	<u>زمن ماضي</u>
Min bawer kir.	<i>I believed.</i>	اعتقدتُ
Te bawer kir.	<i>You believed.</i>	اعتقدتَ
Wî bawer kir.	<i>He believed.</i>	اعتقدَ
Wê bawer kir.	<i>She believed.</i>	اعتقدتَ
Me bawer kir.	<i>We believed.</i>	اعتقدنا
We bawer kir.	<i>You believed.</i>	اعتقدتُم
wan bawer kir.	<i>They believed.</i>	اعتقدوا.
<u>4. Demê borî yê serêk</u>	<u>Past continuous tense</u>	<u>زمن ماضي مستمر</u>
Min bawer dikir.	<i>I was believing.</i>	بأعتقدادي
Te bawer dikir.	<i>You were believing.</i>	بأعتقدادك
Wî bawer dikir.	<i>He was believing.</i>	بأعتقداده
Wê bawer dikir.	<i>She was believing.</i>	بأعتقدادها
Me bawer dikir.	<i>We were believing.</i>	بأعتقدادنا
We bawer dikir.	<i>You were believing.</i>	بأعتقدادكم
wan bawer dikir.	<i>They were believing.</i>	بأعتقدادهم
<u>5. Demê tewawbor</u>	<u>Present perfect tense</u>	<u>زمن مضارع تام</u>
Min bawer kirî ye.	<i>I have believed.</i>	قد اعتقدتُ
Te bawer kirî ye.	<i>You have believed.</i>	قد اعتقدتَ
Wî bawer kirî ye.	<i>He has believed.</i>	قد اعتقدَ
Wê bawer kirî ye.	<i>She has believed.</i>	قد اعتقدتَ
Me bawer kirî ye.	<i>We have believed.</i>	قد اعتقدنا
We bawer kirî ye.	<i>You have believed.</i>	قد اعتقدتُم
wan bawer kirî ye.	<i>They have believed.</i>	قد اعتقدوا
<u>6. Demê dûrbor</u>	<u>Past perfect tense</u>	<u>زمن ماضي تام</u>
Min bawer kirî bû.	<i>I had believed.</i>	كنت قد اعتقدتُ
Te bawer kirî bû.	<i>You had believed.</i>	كنت قد اعتقدتَ
Wî bawer kirî bû.	<i>He had believed.</i>	كان قد اعتقدَ
Wê bawer kirî bû.	<i>She had believed.</i>	كانت قد اعتقدتَ
Me bawer kirî bû.	<i>We had believed.</i>	كنا قد اعتقدنا
We bawer kirî bû.	<i>You had believed.</i>	كنتم قد اعتقدتم
Wan bawer kirî bû.	<i>They had believed.</i>	كانوا قد اعتقدوا
* <u>Demê nihu yê bilanî</u>	<u>Present subjunctive tense</u>	<u>زمن مضارع انشائي</u>
Heker ez bawer bikim.	<i>If I believe.</i>	إن أعتقد
Heker tu bawer bikî.	<i>If you believe.</i>	لأن تعتقد

Heker ew bawer bike.	If he(she) believe.	ان يعتقد
Heker em bawer bikin.	If we believe.	ان نعتقد
Heker hûn bawer bikin.	If you believe.	ان تعتقدوا
Heker ew bawer bikin.	If they believe.	ان يعتقدوا

زمن ماضي اثنانِي	
Heker min bawer kiriba.	If I believed.
Heker te bawer kiriba.	If you believed.
Heker wî bawer kiriba.	If he believed.
Heker wê bawer kiriba.	If she believed.
Heker me bawer kiriba.	If we believed.
Heker we bawer kiriba.	If you believed.
Heker wan bawer kiriba.	If they believed.

* Demê dûrbor ê bilanî Past perfect subjunctive ماضي، تمام انشائني

Xuezî min bawer kirî bûa(bûwa).

I wish I had believed.

جىذا لو كىت قد اعتنقت

Xuezî te bawer kirî bûa.

I wish you had believed.

جىذا لو كىت قد اعتنقت

Xuezî wî bawer kirî bûa.

I wish he had believed.

جىذا لو كان قد اعتنقت

Xuezî wê bawer kirî bûa.

I wish she had believed.

جىذا لو كانت قد اعتنقت

Xuezî me bawer kirî bûwa.

We wish we had believed.

جىذا لو كىنا قد اعتنقدنا

Xuezî we bawer kirî bûwa.

You wish you had believed.

جىذا لو كىتم قد اعتنقدت

Xuezî wan bawer kirîbûwa.

They wish they had believed.

جىذا لو كانوا قد اعتنقدوا

Pîşka "Viyan"⁽¹⁾ The verb of "Want to" الفعل يريد أن

Pîşkek têper e; ew jî wekî pîşka "hebûn" demê borî û neborî yê wê li gel pronavêن sêkar(min, te, wî, wê, me, we, wan) kardike bitinê.

It is a transitive verb; we use it with pronouns that have three uses

1. Pîşka "Viyan" hem pîşke û hem harîkare. Di van ristan de harîkare.

The verb "Viyan" is a verb and auxiliary verb also. Here is auxilliary verb.

فعل «ثيان» فعل و فعل مساعد ايضاً وفي هذه الجمل فعل مساعد.

(min. te, wî, wê, me, we, wan) only; in past and present tenses such as verb to have.

فعل متعدد يستعمل مع ضمائر ذي ثلات استعمالات (min, te, wî, wê, me, we, wan).
 فقط في الأرمنية ماضي ومضارع كفعل التملك.

* Demê nihu yê gotinê Present indicative tense زمن مضارع اخباري
 Eyî Affirmative مشتبه

Min divêt ez bikirrim.	I want to buy.	اريد ان اشتري.
Te divêt tu bikirri.	You want to buy.	ترید ان تشتري.
Wî divêt ew bikirre/it.	He wants to buy.	يريد ان يشتري.
Wê divêt ew bikirre/it.	She wants to buy.	ترید ان تشتري هي.
Me divêt em bikirrin.	We want to buy.	زريد ان نشتري.
We divêt hûn bikirrin.	You want to buy.	تريدون ان تشتروا.
Wan divêt ew bikirrin.	They want to buy.	يريدون ان يشتروا.

Neyî	Negative	نفي
Min nevêt ez bikirrim.	I do not want to buy.	لا اريد ان اشتري.
Te nevêt tu bikirri.	You do not want to buy.	لا ترید ان تشتري.
Wî nevêt ew bikirre/it.	He does not want to buy.	لا يريد ان يشتري.
Wê nevêt ew bikirre/it.	She does not want to buy.	لا ترید ان تشتري هي.
Me nevêt em bikirrin.	We do not want to buy.	لا زريد ان نشتري.
We nevêt hûn bikirrin.	You do not want to buy.	لا تریدون ان تشتروا.
Wan nevêt ew bikirrin.	They do not want to buy.	لا يزيدون ان يشتروا.

Demê bêt Future tense زمن مستقبل
Eyî Affirmative مشتبه

Min dê vêt ez bikirim.	I shall ⁽¹⁾ want to buy.	سوف ارغب ان اشتري.
Te dê vêt tu bikirri.	You will want to buy.	سوف ترغب ان تشتري.
Wî dêvêt ew bikirre/it.	He will want to buy.	سوف يريد ان يشتري.
Wê dêvêt ew bikirre/it.	She will want to buy.	سوف ترحب ان تشتري هي.
Me dêvêt em bikirrin.	We shall want to buy.	سوف ترغب ان نشتري.
We dêvêt hûn bikirrin.	You will want to buy.	سوف ترغبون ان تشتروا.
Wan dêvêt ew bikirrin.	They will want to buy.	سوف يرغبون ان يشتروا.

1. Di inglés de demê nihi têt bikar ïnan bo demê bêt di eyî û neyî yê de.

In English one can use present to express the future tense in both affirmative and negative. في الانجليزية يمكن استعمال المضارع ليعبر عن المستقبل في المثبت والمنفي.

Neyî

Negative

نفي

Min navêt ez bikirim.	<i>I shallnot want to buy.</i>	سوف لا ارغب ان اشتري.
Te navêt tu bikirri.	<i>You willnot want to buy.</i>	سوف لا ترغب ان تشتري.
Wî navêt ew bikirre/it.	<i>He willnot want to buy.</i>	سوف لا يرغب ان يشتري.
Wê navêt ew bikirre/it.	<i>She willnot want to buy.</i>	سوف لا ترغبه ان تشتري هي.
Me navêt em bikirrin.	<i>We shallnot want to buy.</i>	سوف لا ترغبون ان نشتري.
We navêt hûn bikirrin.	<i>You willnot want to buy.</i>	سوف لا ترغبون ان تشتروا.
Wan navêt ew bikirrin.	<i>They willnot want to buy..</i>	سوف لا يرغبون ان يشتروا..

* Demê borî yê gotinê

Min viya ez bikirrim.	<i>I wanted to buy.</i>
Te viya tu bikirri.	<i>You wanted to buy.</i>
Wî viya ew bikirre/it.	<i>He wanted to buy.</i>
Wê viya ew bikire/it.	<i>She wanted to buy.</i>
Me viya em bikirrin.	<i>We wanted to buy.</i>
We viya hûn bikirrin.	<i>You wanted to buy.</i>
Wan viya ew bikirrin.	<i>They wanted to buy.</i>

Past indicative tense

Min viya ez bikirrim.	<i>I wanted to buy.</i>	زمن ماضي اخباري أردت أن اشتري.
Te viya tu bikirri.	<i>You wanted to buy.</i>	أردت أن تشتري.
Wî viya ew bikirre/it.	<i>He wanted to buy.</i>	أراد أن يشتري.
Wê viya ew bikire/it.	<i>She wanted to buy.</i>	أرادت أن تشتري.
Me viya em bikirrin.	<i>We wanted to buy.</i>	أردننا أن نشتري.
We viya hûn bikirrin.	<i>You wanted to buy.</i>	أردمتم أن تشتروا.
Wan viya ew bikirrin.	<i>They wanted to buy.</i>	أرادوا أن يشتروا.

* Demê borî yê sekêk

Min diviya ez bikirrim.	<i>I was wanting⁽¹⁾ to buy.</i>	زمن ماضي مستمر كنت أريد أن أشتري.
Te diviya tu bikirri.	<i>You was wanting to buy.</i>	كنت تريد أن تشتري.
Wî diviya ew bikirre/it.	<i>He was wanting to buy.</i>	كان يريد أن يشتري.
Wê diviya ew bikire/it.	<i>She was wanting to buy.</i>	كانت تريد أن تشتري.
Me diviya em bikirrin.	<i>We were wanting to buy.</i>	كانا تريدون أن نشتري.
We diviya hûn bikirrin.	<i>You were wanting to buy.</i>	كنتم تريدون أن تشتروا.
Wan diviya ew bikirrin.	<i>They were wanting to buy.</i>	كانوا يريدون أن يشتروا.

* Demê tewawborê gotinê

Min viyaye ez bikirrim.	<i>I have wanted to buy.</i>	زمن مضارع تام قد أردت أن اشتري.
Te viyaye tu bikirri.	<i>You have wanted to buy.</i>	قد أردت أن تشتري.
Wî viyaye ew bikirre/it.	<i>He has wanted to buy.</i>	قد أراد أن يشتري.
Wê viyaye ew bikire/it.	<i>She has wanted to buy.</i>	قد أرادت أن تشتري.
Me viyaye em bikirrin.	<i>We have wanted to buy.</i>	قد أردننا أن نشتري.

1. Di inglîzî de(ing) nakeve paş (want). We cannot add (ing) to the verb (want).

لا تستطع اضافة (ing) الى فعل (يريد) في الانجليزية.

قد أردتم أن تشروا. We viyaye hûn bikirrin. You have wanted to buy.
قد أرادوا أن يشروا. Wan viyaye ew bikirrin. They have wanted to buy.

زمن ماضي تام	
كنت قد أردت أن أشتري.	Min viyayî bû ez bikirrim. I had wanted to buy.
كنت قد أردت أن تشتري.	Te viyayî bû tu bikirri. You had wanted to buy.
كان قد أراد أن يشتري.	Wî viyayî bû ew bikirre/it. He had wanted to buy.
كانت قد أرادت أن تشتري.	Wê viyayî bû ew bikirre/it. She had wanted to buy.
كنا قد أردنا أن نشتري.	Me viyayî bû em bikirrin. We had wanted to buy.
كنتم قد أردتم أن تشروا.	We viyayî bû hûn bikirrin. You had wanted to buy.
كانوا قد أرادوا أن يشروا.	Wan viyayî bû ew bikirrin. They had wanted to buy.

زمن مضارع انشائي	
إذا أريد أن أشتري.	Heker min bivêt ez bikirrim. If I want to buy.
إذا ت يريد أن تشتري.	Heker te bivêt tu bikirri. If you want to buy.
إذا ي يريد أن يشتري(هو).	Heker wî bivêt ew bikirre/it. If he wants to buy.
إذا تُريد أن تشتري(هي).	Heker wê bivêt ew bikirre/it. If she wants to buy.
إذا ن يريد أن نشتري.	Heker me bivêt em bikirrin. If we want to buy.
إذا ت يريدون أن تشروا.	Heker we bivêt hûn bikirrin. If you want to buy.
إذا يريدون أن يشروا.	Heker wan bivêt ew bikirrin. If they want to buy.

زمن ماضي انشائي	
ان أردت أن أشتري.	Heker min viyaba ez bikirrim. If I wanted to buy.
ان أردت أن تشتري.	Heker te viyaba tu bikirri. If you wanted to buy.
ان أراد أن يشتري.	Heker wî viyaba ew bikirre/it. If he wanted to buy.
ان أرادت أن تشتري.	Heker wê viyaba ew bikirre/it. If she wanted to buy.
ان أردنا أن نشتري.	Heker me viyaba em bikirrin. If we wanted to buy.
ان أردتم أن تشروا.	Heker we viyaba hûn bikirrin. If you wanted to buy.
ان أرادوا أن يشروا.	Heker wan viyaba ew bikirrin. If they wanted to buy.

ماضي تام انشائي	
ان كنت قد أردت أن أشتري.	Heker min viyayî bûa(bûwa) ez bikirrim. <i>If I had wanted to buy.</i>
ان كنت قد أردت أن تشتري.	Heker te viyayî bûa tu bikirri. <i>If you had wanted to buy.</i>
ان كنت قد أردت أن يشتري.	Heker wî viyayî bûa ew bikirre/it. <i>If he/she/we wanted to buy.</i>

<i>If he had wanted to buy.</i>	ان كان قد أراد أن يشتري.
Heker wê viyayî bûa ew bikirre/it.	ان كانت قد أرادت أن تشتري.
<i>If she had wanted to buy.</i>	ان كتّنا قد أردنا أن نشتري.
Heker me viyayî bûa em bikirrin.	ان كنتم قد أردتم أن تشتروا.
<i>If we had wanted to buy.</i>	ان كانوا قد أرادوا أن يشتروا.
Heker we viyayî bûa hûn bikirrin.	
<i>If you had wanted to buy.</i>	
Heker wan viyayî bûa ew bikirrin.	
<i>If they had wanted to buy.</i>	

* Têbînî: Note: ملاحظة:

1) Bo neyî yê “ne” dane navbera pîşkerî û pîşka; viya, diviya, û viyayî.

For negation put (ne) between the subject and the verbs.

للنفي، ضع (ne) بين الفاعل والفعل.

2) Di inglîzî de demê tewawborê bilanî naête bikar înan.

In English present perfect subjunctive cannot be used.

في الانجليزية الزمن الحاضر التام الانشائي لا يستعمل.

Pîşka şıyan ⁽¹⁾	Verb to be able	فعل يقدر(يتمكن)
Pîşkek dukare: têper û têneper û harîkare.		
It is both transitive and intransitive auxilliary verb.		فعل لازم ومتعدى مساعد.
Demê nihu(Eyî)	Present tense (Affirmative)	زمن مضارع مشتّت
Ez dişêm bi xum.	I can eat.	أقدر أأكل.
Tu dişey bixuî.	You can eat.	تقدر تأكل.
Ew dişê bixue(t).	He(she) can eat.	يقدر يأكل (تقدر تأكل).
Em dişên bixun.	We can eat.	نقدر نأكل.
Hûn dişên bixun.	You can eat.	تقدرن تأكلوا.
Ew dişên bixun.	They can eat.	يقدرون يأكلوا.
Neyî	Negative	نفي
* Ez neşêm bixum.	I cannot eat.	لا أقدر أأكل.
Tu neşeyî bixuî.	You can't eat.	لا تقدر تأكل.
Ew neşê/t/ bixue.	He(she) can't eat.	لا يقدر يأكل (لا تقدر تأكل).
Em ne şen bixun.	We cannot eat.	لا نقدر نأكل.

1) Şıyan = Kharîn = can = be able tu = يقدر = يتمكن

Hûn neşen bixun.	You can't eat.	لا تقدرون تأكلوا.
Ew neşen bixun.	They can't eat.	لا يقدرون يأكلوا.
Demê bêt(Eyî)	Future tense(affirmative)	زمن مستقبل مثبت
Ez dê şêm bixum.	I shall be able to eat.	سوف أقدر أن أأكل.
Ez wê bişêm bixum.	I am going to be able to eat.	سأقدر أن أأكل.
Tu dê şey bixuî.	You will be able to eat.	سوف تقدر أن تأكل.
Tu wê bişeyî bixuî.	You are going to be able to eat.	ستقدر ان تأكل.
Ew dê şet bixue.	He(she) will be able to eat.	سوف يقدر ان يأكل.
Ew wê bişet bixue.	He is going to be able to eat.	سيقدر أن يأكل.
Em dê şen bixun.	We shall be able to eat.	سوف نقدر أن نأكل.
Em wê bişen bixun.	We are going to be able to eat.	ستقدر ان نأكل.
Hûn dê şen bixun.	You will be able to eat.	سوف تقدر ان تأكلوا.
Hûn wê bişen bixun.	You are going to be able to eat.	ستقدرلن ان تأكلوا.
Ew dê şen bixun.	They will be able to eat.	سوف يقدرون ان يأكلوا.
Ew wê bişen bixun.	They are going to be able to eat.	سيقدرون ان يأكلوا.

نفي		
Ez naşem bixum.	I shallnot be able to eat.	سوف لا أقدر أن أأكل.
Tu naşeyî bixuî.	You will not be able to eat.	سوف لا تقدر ان تأكل.
Ew naşê bixue/it.	He willnot be able to eat.	سوف لا يقدر ان يأكل.
Em naşen bixun.	We shallnot be able to eat.	سوف لا نقدر ان يأكل.
Hûn naşen bixun.	You willnot be able to eat.	سوف لا تقدرون ان تأكلوا.
Ew naşen bixun.	They willnot be able to eat.	سوف لا يقدرون ان يأكلوا.

Demê borî(têneper)	Past tense (intransitive)	زمن ماضي(لازم)
Ez şiyam bixum.	I could eat.	استطعتُ ان أأكل.
Tu şiyayî bixuî.	You could eat.	استطعتَ ان تأكل.
Ew şiya bixue/t.	He(she) could eat.	استطاعَ أن يأكل (استطاعتُ ان تأكل).
Em şiyân bixun.	We could eat.	استطعناَ ان نأكل.
Hûn şiyân bixun.	You could eat.	استطعْتَ ان تأكلوا.
Ew şiyân bixun.	They could eat.	استطاعُوا ان يأكلوا.

Demê borî(têper)	Past tense(transitive)	زمن ماضي(متعدي)
Min şiya sêvekê bixum.	I could eat an apple.	قدرتُ ان أأكل تفاحه.
Te şiya sêvekê bixuî.	You could eat an apple.	قدرتَ ان تأكل تفاحه.
Wî şiya sêvekê bixue/t.	He could eat an apple.	قدرَ ان يأكل تفاحه.
Wê şiya sêvekê bixue/t.	She could eat an apple.	قدرتَ ان تأكل تفاحه.

Me şiya sêvekê bixun.	We could eat an apple.	قدرنا ان نأكل تفاحة.
We şiya sêvekê bixun.	You could eat an apple.	قدرتم ان تأكلوا تفاحة.
Wan şiya sêvekê bixun.	They could eat an apple.	قدروا ان يأكلوا تفاحة.

Demê borî yê serêk(têneper) Past continuous tense(*intransitive*)

زمن ماضي مستمر (فعل لازم)		
Ez dişiyam bixum.	I was being able to eat.	كنتُ أأكل.
Tu dişiyayî bixuû.	You were being able to eat.	كنتَ تأكل.
Ew dişiya bixue/t.	He(she) was being able to eat.	كان يأكل.
Em dişiyân bixun.	We were being able to eat.	كنا نأكل.
Hûn dişiyân bixun.	You were being able to eat.	كنتم تأكلون.
Ew dişiyân bixun.	They were being able to eat.	كانوا يأكلون.

Demê borî yê serêk(têper) past continuous(*transitive*)

زمن ماضي مستمر (فعل متعدد)		
Min dişiya sêvekê bixum.	I was being able to eat an apple.	كنتُ أتناول تفاحة.
Te dişiya sêvekê bixuû.	You were being able to eat an apple.	كنتَ تتناول تفاحة.
Wî dişiya sêvekê bixue/t.	He was being able to eat an apple.	كان يتناول تفاحة.
Wê dişiya sêvekê bixue/t.	She was being able to eat an apple.	كانت تتناول تفاحة.
Me dişiya sêvekê bixun.	We were being able to eat an apple.	كنا نتناول تفاحة.
We dişiya sêvekê bixun.	You were being able to eat an apple.	كنتم تتناولون تفاحة.
Wan dişiyâ sêvekê bixun.	They were being able to eat an apple.	كانوا يتناولون تفاحة.

Demê tewawbor Present perfect tense têneper intransitive

فعل لازم		
Ez şiyayî më bixum.	I have been able to eat.	قد تمكنت أن أأكل.
Tu şiyayî yî bixuû.	You have been able to eat.	قد تمكنت أن تأكل.
Ew şiyayî ye bixue.	He(she) has been able to eat.	قد تمكّن أن يأكل.
Em şiyayî ne bixun.	We have been able to eat.	قد تمكنا أن نأكل.
Hûn şiyayî ne bixun.	You have been able to eat.	قد تمكتم ان تأكلوا.

Ew şiyayî ne bixun. *They have been able to eat.*

قد تمكنوا أن يأكلوا.

Têper **Transitive**

فعل متعدد

Min şiyayî ye sêvekê bixum.

I have been able to eat an apple.

قد تمكنْتُ أن أأكل تفاحه.

Te şiyayî yî sêvekê bixuî.

You have been able to eat an apple.

قد تمكنْتُ أن تأكل تفاحه.

Wî şiyayî ye sêvekê bixue.

He has been able to eat an apple.

قد تمكنْتُ أن يأكل تفاحه.

Wê şiyayî ye sêvekê bixue.

She has been able to eat an apple.

قد تمكنْتُ أن تأكل تفاحه.

Me şiyayî ye sêvekê bixun.

We have been able to eat an apple.

قد تمكنْتُم أن تأكلوا تفاحه.

We şiyayî ye sêvekê bixun.

You have been able to eat an apple.

قد تتمكنْتُ أن تأكلوا تفاحه.

Wan şiyayî ye sêvekê bixun.

They have been able to eat an apple.

قد تتمكنوا أن يأكلوا تفاحه.

Demê dûrbor

Past perfect tense

زمن ماضي قام

têneper

intransitive

فعل لازم

Ez şiyayî bûm bixum. *I had been able to eat.*

كنتُ قد تمكنْتُ أن أأكل.

Tu şiyayî bûî bixuî. *You had been able to eat.*

كنتُ قد تمكنْتُ أن تأكل.

Ew şiyayî bû bixue. *He(she) had been able to eat.*

كان قد تمكنْتُ أن يأكل.

Em şiyayî bûn bixun. *We had been able to eat.*

كنتُ قد تمكنْتُ أن نأكل.

Hûn şiyayî bûn bixun. *You had been able to eat.*

كانتُ قد تمكنْتُ أن تأكلوا.

Ew şiyayî bûn bixun. *They had been able to eat.*

كانوا قد تمكنوا أن يأكلوا.

Têper

Transitive

فعل متعدد

Min şiyayî bû sêvekê bixum.

I had been able to eat an apple.

كنتُ قد تمكنْتُ أن أأكل تفاحه.

Te şiyayî bû sêvekê bixuî.

You had been able to eat an apple.

كنتُ قد تمانْتُ أن تأكل تفاحه.

Wî şiyayî bû sêvekê bixue.

He had been able to eat an apple.

كان قد تمانْتُ أن يأكل تفاحه.

Wê şiyayî bû sêvekê bixun.

She had been able to eat an apple.

كانت قد تمانْتُ أن تأكل تفاحه.

Me şiyayî bû sêvekê bixun.

We had been able to eat an apple.

كنتُ قد تمانْتُ أن نأكل تفاحه.

We şiyayî bû sêvekê bixun.

You had been able to eat an apple.

كانتُ قد تمانْتُ أن تأكلوا تفاحه.

Wan şiyayî bû sêvekê bixun.

They had been able to eat an apple.

كانتُ قد تمانْتُ أن يأكلوا تفاحه.

كنت قد تمكنت ان تأكلوا تفاحة.
You had been able to eat an apple.

Wan şiyayî bû sêvekê bixun.

كانوا قد تمكنا ان يأكلوا تفاحة.
They had been able to eat an apple.

* Demê neborî(nihu) yê bilanî

Present subjunctive tense

Heker ez bişêm bixum.

If I can eat.

زمن مضارع انساني

ان أقدر أأكل.

Heker tu bişeyî bixuî.

If you can eat.

ان تقدر تأكل.

Heker ew bişê/t bixue.

If he(she) can eat.

ان يقدر يأكل.

Heker em bişen bixun.

If we can eat.

ان تقدر نأكل.

Heker hûn bişen bixun.

If you can eat.

ان تقدرون تأكلوا.

Heker ew bişen bixun.

If they can eat.

ان يقدرون يأكلوا.

* Demê borî yê bilanî

têneper

Past subjunctive tense

intransitive

Heker ez şiyabam bixum.

If I could eat.

فعل لازم

ان قدرتُ أأكل.

Heker tu şiyabayî bixuî.

If you could eat.

ان قدرتُ تأكل.

Heker ew şiyaba bixue/t.

If he(she) could eat.

ان استطاعَ يأكل.

Heker em şiyaban bixun.

If we could eat.

ان استطعنا نأكل.

Heker hûn şiyaban bixun.

If you could eat.

ان استطعتُ تأكلوا.

Heker ew şiyaban bixun.

If they could eat.

ان استطاعوا يأكلوا.

Têper

Transitive

Heker min şiyaba sêvekê bixum.

If I could eat an apple.

ان قدرتُ ان أأكل تفاحة.

Heker te şiyaba sêvekê bixuî.

If you could eat an apple.

ان قدرتُ ان تأكل تفاحة.

Heker wî şiyaba sêvekê bixue/t.

If he could eat an apple.

ان قدر ان يأكل تفاحة.

Heker wê şiyaba sêvekê bixue/t.

If she could eat an apple.

ان قدرتُ ان تأكل تفاحة.

Heker me şiyaba sêvekê bixun.

If we could eat an apple.

ان قدرنا ان نأكل تفاحة.

Heker we şiyaba sêvekê bixun.

If you could eat an apple.

ان قدرتم ان تأكلوا تفاحة.

Heker wan şiyaba sêvekê bixun.

If they could eat an apple.

ان قدرروا ان يأكلوا تفاحة.

* Demê dûrborê bilanî *Past perfect subjunctive* زمن ماضی تام انشائی
têneper *intransitive* فعل لازم

Heker ez şiyayî bûma bixum.

If I had been able to eat. ان كنت قد تمكنت ان أأكل.

Heker tu şiyayî bûya bixûi.

If you had been able to eat. ان كنت قد تمكنت ان تأكل.

Heker ew şiyayî bûya bixue.

If he(she) had been able to eat. ان كان قد تمكّن ان يأكل.

Heker em şiyayî bûna bixun.

If we had been able to eat. ان كننا قد تمكنا ان نأكل.

Heker hûn şiyayî bûna bixun.

If you had been able to eat. ان كنتم قد تمكنتم ان تأكلوا.

Heker ew şiyayî bûna bixun.

If they had been able to eat. ان كانوا قد تمكّنوا ان يأكلوا.

Têper *Transitive* فعل متعددي

Heker min şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixum.

If I had been able to eat an apple. ان كنت قد تمكنت ان أأكل تفاحة.

Heker te şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixûi.

If you had been able to eat an apple. ان كنت قد تمكنت ان تأكل تفاحة.

Heker wî şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixue.

If he had been able to eat an apple. ان كان قد تمكّن ان يأكل تفاحة.

Heker wê şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixue.

If she had been able to eat an apple. ان كانت قد تمكنت ان تأكل تفاحة.

Heker me şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixun.

If we had been able to eat an apple. ان كننا قد تمكنا ان نأكل تفاحة.

Heker we şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixun.

If you had been able to eat an apple. ان كنتم قد تمكنتم ان تأكلوا تفاحة.

Heker wan şiyayî bûa(bûwa) sêvekê bixun.

If they had been able to eat an apple. ان كانوا قد استطاعوا ان يأكلوا تفاحة.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Pîşkêñ (viyan, şiyân û kharîn) di ristan de, pîşkek dî li paş (pey) dihê (tê). Demê wê pîşkê (demê neborî (nihu)yê bilanî) ye herdem.

The verbs (viyan= want to, şiyân û kharîn= be able to= can) in sentences need another verb to come after. The tense of the verb must be(prenset subjunctive) always.

ال فعلين (فيان = يريد ان) و (شيان و كارين = يقدر، يتمكن، يستطيع) في الجمل يحتاجان فعلا آخرأ يأتي بعدهما. زمن تلك الفعل يجب ان يكون (زمن مضارع انشائي) دائما.

Pîška "viyan" ke pîşk⁽¹⁾ ne ke harîkar   Verb viyan as a verb

فعل «فيان» ك فعل لا كمساعد

1. Min nan divê/t/.	I want bread.	أريد خبزاً.
2. Wî sêv dê vê.	He will want apples.	سوف يريد تفاحاً.
3. Wan xox viyan.	The wanted peaches.	أرادوا خوخاً.
4. Me gundor viyayî ne.	We have wanted melons.	قد أردنا بطيخاً.
5. We pîrteqal viyayî bûn.	You had wanted oranges.	كنتم قد اردتم برتقالاً.
6. Heker min sêvek bivê/t.	If I want an apple.	ان اريد تفاحةً.
7. Heker min sêvek viyaba.	If I wanted an apple.	ان اردت تفاحةً.
8. Heker min sêvek viyayîbûa.	If I had wanted an apple.	ان كنت قد اردت تفاحةً.

BIRR   IX

Daçek(pêrpst)   Prepositions   حروف جر

Daçek du corin(texlîtin): Sade û Lékday

Preposition are two kinds: Simple and compound

حروف الجر نوعان: بسيط و مركب

Sade:

Wek: Such as: مثل

Bi=	with, by=	مع، بـ	Ewe=	since=	منذ أن
Bê=	with out=	بدون	Pêş=	before=	أمام
Bin=	under=	تحت	Pêşî= berî=	before=	قبل
Berî=	before=	قبل	Piştî=	after=	بعد
Bo=	to, for=	لـ	Ser=	on=	على
Ji=	from=	من	Ta(heyâ)=	till(until)=	حتى
Li=	at, in=	في	Têne=	except=	عدا، ماعدا

1) Heker pîška "viyan" kevte pişkberî ew pîşke û heker kevte navbera pîşkerî û pîşkerî ew harîkare.

If the verb "viyan" comes after the object it is verb if it comes between the subject and object is auxilliary verb.

اذا جاء الفعل بعد المفعول فهو فعل وبين الفاعل والمفعول فهو مساعد.

1. Bi = with = بـ

a) Min bi kefçikekê nîsk xuar.

I ate the lentils with a spoon.

أكلت العدس بملعقة.

b) Min bi destê çepê nivîsî.

I wrote with the left hand.

كتبت باليد اليسرى.

c) Ez bi otomobîlekê çûm bo gundî.

I went to the village by a car.

ذهبنا الى القرية بسيارة.

ç) Em bi firokê çûn bo Bamernê.

We went by aeroplane to Bamarne..

2. Bê= With out= بدون

a) Ez neşêm bê berçavk bixuînim.

I can not read with out glasses.

b) Min kiçekî ruşî cuanî bê dest dît vê spêdê.

I saw a naked beautiful with out hands girl this morning.

رأيت بنتاً عاريةً جميلةً بدون أيدي هذا الصباح.

3. Bin= under= تحت

Nermîn rûnişt bin kûnî.

Narmeen sat down under the tent.

4. Berî= before= ago= قبل (Daçeke û hokere)

a) Şemal berî Hevalî gehîst gundî.

Shamal arrived the village before haval.

b) Em hatin bo malê⁽¹⁾ berî du kata.

We arrived at home two hours ago.

c) Min beran firot berî sê roja.

I sold the ram three days ago.

d) Xanê pez dot berî Şirînê.

Khane milked the sheep before Shereen.

5. Bo= to, for= الى، لـ

a) Ev pass diçe bo Dihokê.

This buss goes to Duhok. or, This buss is going to Duhok.

b) Kerwan ket ser rê bo Mêrdînê.

The Carvan setout to Mardeen.

الكروان تحرك الى ماردين.

c) Evî hespî bo min bikirre.

1) Heker me got(em hatin malê berî du kata) ew jî duriste, mal bi tîne çedibit daşek bikevit an nekevit pêş.

- Buy this horse for me.* اشتري هذا الحصان لي.
- ç) Min çêlek kîrî bo mamê xu.
I bought a cow for my uncle. اشتريت بقرة لعمي.
6. Ji= from= of= من
a) Rezvan ji Zaxo çû bo Hewlêrê.
Razvan went from Zakho to Hawler. ذهب رزقان من زاخو الى أربيل.
- b) Ma tu dişeyî wî ji vir bibînî?
Can you see him from here? هل تستطيع رؤيته من هنا؟
- c) Xanî ji darî avakirî ye.
The house has been built of wood. الدار مبنية من الخشب.
- ç) Dayk ji qehra mir.
The mother died of sorrow(grief). ماتت الأم من الحزن.
- d) Dêr tijî bû ji filehan⁽¹⁾.
The chuch was full of christians. الكنيسة ممتلأة بالسيحيين.
7. Li= in, at= في
a) Min xu li mal veşart.
I hid myself at home. أخفيت نفسي في البيت.
- b) Xanzadê li Silêmanî yê xuand.
Khanzad studied in Sulaymaniya. خانزاد درست في السليمانية.
- c) Kotirek difirî li esmana duhî spêdê.
A dove was flying in the sky yesterday morning. حمامه كانت تطير في السماء . البارحة صباحاً.
8. Ewe= since= منذ أن
a) Min bêhin ne vekirî ye, ewe ez gehiştim.
I have not rested since I arrived. لم أسترح منذ ان وصلت.
- b) Ew ne çûyî ye bo Zaxoyê ewe havîna par.
He hasn't gone to Zakho, since last summer. لم يذهب الى زاخو منذ الصيف الماضي.
9. Pêş= before= أمام
a) Min dizek girt. Min ew bir pêş qazî.
I caught a theif. I took him before the judge. ألقيت القبض على لص. أخذته أمام القاضي.
- b) Şagird hat⁽²⁾ birin pêş rêberê kolîcê.
The student was taken before the dean of the college.

1) fileh= christian= مسيحي

2) Ev riste ne diyare. This sentence is passive. هذه الجملة مبنية للمجهول.

10. Pêş= berî= before= قبل

a) Destên xu bişû pêş(berî) xuarinê.

Wash your hands before eating.

اغسل يدك قبل الاكل.

b) Lezgîn gehişt bo gundi pêşî Lawînî.

Lezgîn gehişt bo gundi berî lawînî.

Lazgeen arrived the village before Laween. وصل لزگین الى القرية قبل لاوين.

c) salarî av vexuar pêşî(berî) babê xu.

Salar drank water before his father.

شرب سالار الماء قبل والده.

11. Piştî= after= بعد

a) Mirov pêtvêyî dev şûştinê ye piştî xuarinê.

One needs washing his mouth after eating. الانسان يحتاج الى غسل فمه بعد الاكل.

b) Qenco wê oxer bike pişti kombûnê.

Kanjo is going to travel after the meeting. سيسافر فتجو بعد الاجتماع.

12. Ser= on= على

Şêrzad ruîniş ser berkê.

Şêrzad rûniş ser berkê.

Sherzad satdown on the rug. جلس سالار على البساط.

b) Karkerê çarçev dana ser mêtê.

The maid put the cloth on the table. وضعت الخادمة الشرف على المنصة.

13. Ta(heya)= till(until)= حتى

a) Em nivistin ji çukok heft ta spêdê.

We slept from seven o'clock till the morning.

نُمنا من الساعة السابعة الى الصباح.

b) Xortan şahî kirin heya nîva şevê.

The youth danced until the midnight.

رقص الشباب حتى منتصف الليل.

c) Xanê Ma hişyar heya roj helatî.

Khane stayed up untill the sunrise.

ظلّت خانى يقظة حتى شروق الشمس. (ظللت خانى ساهرا حتى الصباح)

14. Têne= except= ماعدا، عدا

a) Min hemî(hemû) sêv xuarin, êk têne.

I ate the apples except one.

أكلت كل التفاح عدا واحدة.

b) Em hemî roja kardikin înî (êkşemb) têne.

We work all days except friday(sunday). نشتغل كل الأيام عدا الجمعة(الاحد).

c) Me hemî jor(ode) hunîn jora kuşkî têne.

صبغنا كل الغرف عدا المطبخ. We painted all the rooms except the kitchen.

Daçek ên lêkday: Compound prepositions حروف جر مركبة

1. Daçek + tewawker(ve, da(de), ra(re))

Preposition + complement(ve, da(de), ra(rc))

حرف جر + متمم (Ve, da(de), ra(re))

2. Du daçek. *Two prepositions.* حرف جر + حرف جر

3. Du daçek + tewawker. *Two prepositions + complement.* حرف جر + متمم.

1. Bi.....ve= *with* = ب

a) min melevanî kirin bi cilên xu ve.

I swam with my clothes. سَبَحْتُ بِمَلَابِسِي.

b) Ez derbaz bûm li avê bi pêlavênu xu ve.

I crossed the water with my shoes. عَبَرْتُ الْمَاءَ بِأَحْذِيفِي.

2. Bi.....ve= *to*= الى

a) Hespî⁽¹⁾ girê bide bi singî ve.

Tie the horse to the peg. ارْطِ الْحَصَانَ بِالْوَتْدِ.

b) Meşkê hilawîse bi stuînê ve.

Hang the back leather to the pillar. عَلَقْ الظَّرْفَ إِلَى الْعَمُودِ (بالعمود).

3. Bi.....ve= *along*= على طول

a) Ez çûm bi beravê ve nîv katê.

I walked along the coast half an hour. مشيت على طول الساحل نصف ساعة.

4. Bi.....ve= *up to*= الى الاعلى (تسلق، صعد)

Sivore çû bi darê ve ta gopîtkê.

The squirrel climed up the tree to the top. تسلق السنجان الى أعلى الشجرة.

5. Bi.....ra(re)= li gel= *with*= مع

a) Zînê çû bi Şermînê re bo malê.

Zînê çû li gel Şermînê bo malê.

Zîn went home with Shermeen. ذهبت زين مع شرمين الى البيت.

b) Ma Memo çû bi mîrî re bo nêçîrê?

Ma Memo çû li gel mîrî bo nêçîrê?

Did Memo go to hunting with the prince? هل ذهب ميمو الى الصيد مع الأمير؟

6. Di.....de(da)= *on*= في

Li gel rojêne heftîyê bikar têt.

1) Tu hespî grêbide bi singî ve.

We use it with the days of week. يستعمل مع أيام الأسبوع.

a) Di şembî yê de. On saturday. في يوم السبت.

Di înî yê de. On friday. في يوم الجمعة.

2. Di.....de(da)= at= في

Li gel: mal, gund, bajêrok û bajêran, bi kar têt.

Be used with: home, villages, and towns. يستعمل مع: البيت، القرى والمدن الصغيرة.

a) Di mala babê de. At the father's home. في بيت الوالد(الأب).

b) Di Şeransê de. At Sharanesh. في شرانش(قرية في زاخو).

c) Di Zaxoyê de. At Zakho. في زاخو(مركز قضاء).

3. Di.....da(de)= in= في

Li gel: 1) cih, 2) liv, 3) dem, bi kar têt.

Be used with: 1) positions and bigtowns, 2) Movements, 3) periods

of time. يستعمل مع: ١) الأماكن والمدن الكبيرة، ٢) التحركات، ٣) مدد من الوقت.

1. Di şarî de. In the city. في المدينة.

Di gîrfanê de. In the pocket. في الجيب.

Di Ewropa de. In Europe. في أوروبا.

Di avê de. In the water. في الماء.

2. Di revê de. In escaping. في الهزعة.

Di hatinê de. In coming. في المجيء.

Di bazdanê de. In jumping. في القفز.

3. Di spêdê de. In the morning. في الصباح.

Di heftîyê de. In the week. في الأسبوع.

Di heyvê de. In the month. في الشهر.

Di salê de. In the year. في السنة.

Di çaxê de. In the season. في الفصل.

Di çerkê de. In the century. في القرن.

a) Min gulek zer dît di baxçeyî de.

I saw a yellow rose in the garden. رأيتُ وردةً صفراءً في الحديقة.

b) Te ez dîtim di odê de.

You saw me in the room.رأيتنني في الغرفة.

c) Baran û befir dibarin di zivistanê de.

The rain and snow fall in winter. تسقط المطر والثلج في الشتاء.

ç) Wî sed dînar hebûn di bankê de.

He had one hundred dinars in the bank. كان عنده مائة دينار في المصرف(البنك).

d) Rûbarê Zaxo qerisî di sala 1949ê de.

In the year 1949 Zakho's river firoze. في سنة ١٩٤٩ انبعث نهر زاخو.

Tâbînî: Note: ملاحظة:

Çiko sala 1949ê saleke (êksale) nabit em bêjin di sala 1949an de.
Because the year 1949 is one year, we cannot say in the years of
1949. . . . .
عا ان سنة ١٩٤٩ سنة واحدة لا يجوز ان نقول في سنين ١٩٤٩

e) Reşo hat girtin di revînê de.

أُلقيت القبضَ على رشو في الهزعة.

ê) Ez bûm ji deyka xu di sala 1923ê de.

I was born in the year 1923. ولدت في سنة ١٩٢٣.

f) Di çardê ya Tîrmîhê sala 1958ê de Iraq bû komar.

In the fourteenth of July in 1958 Iraq became republic.

في الرابع عشر من تموز سنة ١٩٥٨ أصبحت العراق جمهورية.

g) Di Îlona sala 1939ê de şerê cîhanê yê duê destpêkir.

In september 1939 the second world war broke out.

في أيلول سنة ١٩٣٩ اندلعت الحرب العالمية الثانية.

4. Di.....de(da)= during= أثناء =

a) Me di şerî de êkûdu (hevdu) ne dît.

we never met each other during the war. لم نلت بعض أثنا، الحرب.

7. Di..... re(ra)= through= خلال

a) Ew di avê re çû.

He went through the water. مشى خلال الماء.

b) Em di daristanê ra borîn.

We passed through the forest. عبرنا خلال الغابة.

c) Keleş di rezan ra borî.

Kalash passed through the gardens.

8. Jêr de(da)= down= نازلاً، نحو الاسفل

a) Ez ji serê çiya jêrde hatim ta gundi.

I came down from the top of the mountain to the village.

نزلت من قمة الجبل الى القرية.

b) Ew ji serê zûrî jêr da hat ta şeqamê(rê).

He(she) came down from the top of the hill till the streat.

نزلت من قمة التل الى الشارع.

9. Jor de(da)= up to= صاعداً، نحو الاعلى

a) Ez jorde çûm ta serê zûrî.

I went up to the top of the hill. صعدت الى قمة التل.

b) Tu jorda çûyî ta serê çiyê.

You went up to the top of the mountain.

صعدت الى قمة الجبل.

Du daçek. Two prepositions. حرف اجر

1. Li bin= under= تحت

a) Bizin li bin dara berrû mexel hatin.

The goats rested under the oak tree.

استراحت المزوات تحت شجرة البلوط.

b) Hêstirê xu li bin sîbera dârê gevast.

The mule rubbed it self with dust under the shade of the tree.

(Or), The mule took a bath of dust under the shade of the tree.

البغلة مرعّت جسمها بالتراب تحت ظلّ الشجرة.

2. Li hindav= a bove= over= من فوق

a) Helikopter li hindav xanyan firri.

طارت الهليكوبتر من فوق الدور.

b) Ilho li hindav hêlîna kotirê firri.

طار الصقر من فوق عش الحمام.

3. Li nav= among= between= بين

a) Me hin kûn vedan li nav sê gundan.

نصبنا بعض خيم بين ثلاث قرى.

b) Wê gulek zer çand li nav gulên sor.

زرعت وردةً صفراً بين ورود حمراً.

c) We rezek tirî dana li nav du zevya.

أقمنا بستان عنب بين حقولين.

4. Li paş= li pey= behind= وراء،

a) Otomobile min li paş(li pey) lorîyekê diçû.

كانت سيارتي تسيرُ وراء سيارة حمل (اللوري).

b) Guhdar li paş(li pey) jina xu dihat.

كان كهدار آتياً وراء امرأته.

Guhdar was coming behind his wife.

5. Li pêş= in front of= امام في المقدمة =

a) Di passê de Memo li pêş rûnişt.

جلسَ مو في مقدمةِ الباص.

b) Min dît ku nêrî li pêş bizinan diçû.

I saw that the hegoat was going infront of the goats.

شاهدت بأنَّ الصَّلْخَ كان يسيرُ أمام المزوات.

6. Li pişt= behind= وراء، خلف =

a) Min xu li pişt girî veşart.

I hid myself behind the hill. (اختفيت وراء التل). أخفيت نفسي وراء التل.

b) Tu li pişt mêtê rûdînî.

You are sitting behind the table.

or, You sit behind the table.

تجلس خلف المضدة.

7. Li rex= beside= بجانب

a) Me li rex gundî yarî kirin.

We played beside the village.

لعبنا بجانب القرية.

b) Em li rex aşê avê rûniştin bo firavîn xuarinê.

We sat down beside the water mill, to eat lunch. جلسنا بجانب طاحونة الماء لنتغذى.

8. Li ser= apon, on= على، فوق

a) Min tu li ser dara sêvê dîtî.

I saw you on the apple tree.

رأيتك على شجرة التفاح.

b) Te ez li ser pira kevin dîtîm.

You saw me on the old bridge.

رأيتنني فوق الجسر القديم.

c) Salarî kotira xu li ser banî firand.

طير سالار حمامته من على السطح.

* Du daçek û tewakerek Two preposition and a suffix حرفاً جر ولا حقة

1. Di bin..... re(ra)= below= من تحت

a) Qaz dibin pirê ra borî.

The goose passed below the bridge. عبرت الوزة من تحت الجسر.

b) Xebat di bin kivanê serkevtinê re borî.

Khabat passed below the arch of the triumph. عبرت خبات من تحت قوس النصر.

2. Di nav.....de(da)= inside= in= في داخل

a) Min cilêñ xu kirin dinav çentey da.

I put my clothes in the bag. وضع ملابسي في الحقيبة.

b) Hemî zaro di nav jorekê de kombûn.

All the children gathered inside (in) a room. اجتمع كل الأطفال في غرفة.

3. di nav.....re(ra)= through= خلال

a) Em di nav daristanê re borîn.

We passed through the forest. عبرنا من خلال الغابة.

b) Ew di nav malan ra hatin.

They came through the homes. أتوا من خلال البيوت.

c) Hûn di nav gundan re borîn.

You passed through the villages.

عبرتم من خلال القرى.

4. Di ser.....ra(re)= Over= من فوق
Min di ser coyê ra baz da.

I jumped over the stream. قفزت من فوق الساقية.
Te di ser dîwarî re bazda.

You jumped over the wall. قفزت من فوق الحائط.
5. Di rex.....ra(re)= beside= by= بجانب

a) Gorgîn di rex rûbarî re çû, ta gehîst gundî.

Gorgeen went by the river till he arrived the village.
مشى گورگین بجانب النهر الى ان وصل القرية.

b) Diz di rex garanê re borî û gavanî nedît.

The thief passed by the flock and the herdsman didn't see him.
عبر اللصُّ من جانب القطيع ولم يرَهُ الراعي.

BIRR X

Pêwend   Conjunctions   أدوات الربط (العطف)

Pêwend du corin: Are two kinds: نوعان:

1. Pêwendêne sade: Conjunctions حروف العطف.

û= and= و Ne, ne= neither, nor= لا، ولا

An= or= أو An, an= either, or= اماً أو

Lê= but= بل، لكن Hem, hem= both, and= كلا، و

Ev pêwend, du an pitir ristêne sade yên wek hev pêk ve grêdidin.

These conjunctions join two or more simple sentences together.

هذه الحروف تربط جملتين أو اكثر متجانسة مع بعضها.

* û= and= و

a) Lawîn distire û ciwan piyano yê lêdixe(lêdide).

Laween sings and Joan plays the piano. لاوين يعني و جوان تعزف على البيانو.
b) Şermîn aman an dişû û Şêro li TV yê di nêre.
an, Şermîn aman an dişû û Şêro seyrî TV yê dike.

Sharmeen washes the dishes and Shero looks at TV.

شَرْمِينْ تغسل الماءين و شِيرُو يتفرج على التلفزيون.

c) Gulê karê xu kir û serê xu şeh kir û çû bo bazarî.

an, Gulê cil kirin ber xu û pirça xu şeh kir û çû bo bazarî.

Gule dressed and combed her hair and went to the market.

لَبِسَتْ گَلِي مَلَابِسَهَا وَمَكْتَطَتْ شَعْرَهَا وَذَهَبَتْ إِلَى السُّوقِ.

* An(yan)= أَمْ، أَوْ Or=

a) Heval îşev an şevek dî dê hê(êt).

Heval will come to night or tomorrow night.

سَوْفَ يَأْتِي هَذَا لَلَّيْلَةُ أَوْ نَيْلَةً غَدَّاً.

b) Gulçin îro yan sube dê oxer ke(kit).

Gulchen will travel to day or tomorrow.

كُلچن سُوفَ تَسَافِرُ الْيَوْمَ أَوْ غَدَّاً.

* Lê= بَلْ، لَكِنْ But=

a) Ez ne Bawerim⁽¹⁾ lê Azadim.

I am not Bawer but Azad. أنا لست باوراً بل آزاداً.

b) Ez ne pîrim lê xortim.

I am not old but young. أنا لست شيخاً بل شاباً.

c) Şerrê cîhanê yê duê ne di heyva gulanê de destpêkir lê di heyva ilonê de.

The second world war didnot begin in May but in September.

لم تبدأ الحرب العالمية الثانية في مايس بل في أيلول.

* Ne, ne= Neither, nor= لا ولا

a) Ne Sînem dizane ne birayê wê.

Neither Seenam nor her brother knows. لا سينم تعرف ولا اخوها.

b) Ez ne kherrim ne gêjim.

I am neither deaf nor dizzy(giddi). لست أطرباً ولا دانغاً.

* An an= Either or= أَمْ أَوْ

a) An tu dînî an birayê te.

Either you or your brother are mad. اما أنت مجنون أو أخاك.

b) An ew jîre an jina wî.

Either he or his wife is clever. اما هو ذكي أو زوجته.

* Hem, hem= Both and= كلا و

a) Hem Salar hem kurê wî jîrin.

Both Salar and his son are clever. سالار وابنه كلاهما ذكياً.

b) Hem Viyan hem kiça wê ciwanin.

Both Viyan and her daughter are beautiful. فيان وابنتها كلتاها جميلتان.

2. Pêwendêن paristan Subordinate conjunctions ادوات الربط في الجمل التابعة.

Hokerê (ku) û hin hokerêن, demdarî, mercî, beramberî, eyî û egerî

1) Bawer navê mirovekê ye. Is a name of a person. باور أَسْمَاءُ شَخْصٍ.

dibin pêwend di paristan de.
 The adverb (that) and some temporal, conditional, comparative, concessive and purpose adverbs became conjunctions in subordinate clauses.

الظرف «بأن» وبعض ظروف الزمان، الشرط، المقارنة، الموافقة والمقصد يصبحون أدوات عطف في الجمل التابعة.

Wek: as = such as = مثل

Dema	when	لما	Bi dirêjî	as long as	على طول
Gava	while	حينما	Wek	as	مثل
Pişti	after	بعد	Hindî	So.....as	كما
Ewe	since	منذ أن	Helbet(pa çewa)	of cours	طبعاً
Berî	before	قبل	Her çende ku	although	ولو
Ta	till	إلى	Daku	so that	لكي
Heker	if	أذا، إن			

a) Deykê(diyê) şîr da savayê xu dema ew hişyar bû.

أرضعت الأم طفلها لما استيقظ

b) Tu dişeyî(dikharî) derkevî gava ez li mal bim.

تستطيع ان تخرج حينما أكون في البيت.

c) Bû gurgura hewran berî baran barînê.

The clouds thundered before the rain. رعدت الغيوم قبل سقوط المطر.

ç) Baran barî pişti gurgura hewran.

The rain falls after the thundring of clouds.

or, It began to rain after the thunder.

هطل المطر بعد الرعد.

d) Ez dernekevîme ewe besir(berf) barî(daketi).

I have not gone out since the snow fall. لم أخرج منذ ان سقط الثلج.

e) Em nivistin ji spêdê ta çukok çarê êvarî. هنا من الصباح الى الساعة الرابعة مساءً

We slept from the morning till the fourth o'clock in the afternoon.

ê) Hûn dê tavgezî bin, heker hûn gelek rûnin ber hetavê.

You will catch the sunstroke if you sat down so long under the sun.

ستصابون بضررية شمس اذا عرضتم أجسامكم لأشعة الشمس كثيراً.

f) Ew dê qelew be(bit), heker ew gelek bixue(bixut).

سوف يسمن اذا أكل كثيراً.

g) Min bi dirêjî ya şevê kar kir.

I worked as long as the night. اشتغلت طول الليل.

h) Şêrzadî cotek pêlavên wek yêñ te kîrrîn.

Sherzad bought a pair of shoes as yours.. مثل أحذityك

- i) Ez dê otombîlekê wek ya Bijarî kirrim.
I shall buy a car such as Bijar's. سوف أشتري سيارة مثل سيارة بيجار.
- î) Tu ne hindî Bilindî⁽¹⁾ bilindî.
You are not so tall as Bilind. لست طويلاً كبلند.
- j) Ew kêrik ne hind tîje wek min hizir kirî.
That knife is not so sharp as I thought. تلك السكينة لم تكن حادةً كما توقعت.
- k) Çeto hindî Guhdarî lawaze.
Chato is as weak as Guhdar. جتو ضعيف كثيدار.
- l) Ma te baş kiçik dîtî ye? Helbet, min başê dîtî.
Have you seen the girl well? Of course, I have seen it well.
 هل رأيت النبت جيداً؟ طبعاً، قد رأيتها جيداً.
- m) Ka dê nanekê dî min? Erê, pa çewa nadim te.
Will you please give me a loaf of bread? Yes, of course I shall give you.
 هل ستعطيني رغيفاً من الخبز لطفاً؟ نعم،طبعاً سأعطيك.
- n) Nermîn çû bo dibistanê herçend ku baran dibarî.
narmeen went to school although the rain was falling.
 ذهبت نرمين الى المدرسة رغم سقوط المطر.
- o) Babî nameyek nart(şand) bo kurê xu daku bizanit çi çêbûyî bû.
The father sent a letter to his son in order that he might know what had happened.
 أرسل الوالد رسالة الى ولده لكي يُخبره ما كان قد حدث.
- p) Çîmen baş dixuîne daku zûka serbikeve.
*Cheeman is studying hard so that she may pass her examination soon.
 or, Cheeman studies hard so that she may pass her examination soon.*
 تدرس چيمن جيداً لكي تجتاز امتحانها بسرعة.
 أو، تدرس چيمن جيداً لكي تنجح بسرعة.

BIRR XI

Bang   *Interjection*   نداء

Me du pît hene karê bangkirinê dikan, “ê, o” dibin paşgir bo navan.
 We have two letters used as interjection “ê, o” they become suffixes
 for nouns to call somebody.

1) Ya yekê navek niyase(tewandîye), ya duê pesne.

The first is definite noun, the second is an adjective. الاول اسم معرف، الثاني صفة.

عندنا حرفان يستعملان كحرفي نداء، (ê, o) ياتحقان بأواخر الاسماء لغرض المناداة على شخص ما.
Ê: Bo bangkirina kitck mêt. *To call a single female.*
O: Bo bangkirina kitck nêr. *To call a single male.*
للمناداة على شخص مؤنث.
للمناداة على شخص ذكر.
Xuşkê! **Heker mirovèkê viya gazî jinek neniyas bike.**
an. Daykê!

If any one wants to call any unknown woman.

اذا اراد شخص ما المناداة على امرأة غير معروفة.

Kiçikê! **Heker yekê viya gazî kiçek ne niyas bike.**

If any one wants to call an unknown girl.

اذا اراد شخص ما المناداة على بنت غير معروفة.

Kuriko!

 Heker yekê viya gazî kurck neniyas bike.

If any one wants to call an unknown boy.

اذا اراد شخص ما المناداة على ولد غير معروف.

Birao!

 Heker jinekê viya gazî zclamek neniyas bike.

If a woman wants to call any unknown man.

اذا ارادت امرأة ما المناداة على رجل غير معروف.

Têbînî: Note: ملاحظة:

Di hozan û stran û layztokan de “ê, o” di kevin pişt pîta “L” dibin “Lêlê, Lolo”.

In poems and songs and plays we put “ê, o” after the letter “L” to become “Lê,lo” or “Lêlê, Lolo”.

في الشعر والغناء والتمثيليات (ê, o) يأتيان بعد حرف (L) ويصبحان (Lê, Lo) أو (Lêlê, Lolo).

Lê Evînê! **Bo gazîkirina kiçekê an jinekê navê wê “Evîn”**
an, Lêlê Evînê! **di stranrkê de.**

To call a girl or a woman whose name is “Evîn” in a song.

للمناداة على بنت أو امرأة أسمها «ايفين» في أغنية.

Lo Şivano! **Bo gazîkirina kurekê an zelamekê an şivanekê**
an, Lolo Şivano! **pezî navê wî “Şivan” di stranekê de.**

To call a boy or a man whose name is “Shivan” or to call a shepherd in a song.

للمناداة على ولد او رجل اسمه «شivan» او للمناداة على راعي غنم في أغنية.

Bo bangkirina komek nêr û mêyan:

1. “îno” dê bit paşgir bo navî.

2. "Gelî" an "O gelî" dê be pêşgir bo navî.

For calling a number of male and female:

1. "îno" will become a suffix for the noun.

2. "Gelî" or "O gelî" will be a prefix for the noun.

للمناداة على جمع من الذكور والإناث: ١- (îno) يصبح لاحقة للاسم.

٢- (O gelî) أو (Gelî) يصبح بادئة للاسم.

Xuşkîno!]- Bo gazîkirina komek jinêne niyas.
an, Daykîno!

To call a number of unknown women.

للمناداة على جمع من النساء غير المعروفات.

Birayîno!]- Bo gazîkirina komek zelamêne niyas.
Kekîno!

To call a number of unknown men.

للمناداة على جمع من الرجال غير المعروفين.

Gelî xuşka! Bo gazîkirina komek jinêne niyas.

Gelî bira! Bo gazîkirina komek zelamêne niyas.

Gelî xuşka! To call a number of unknown women.

Gelî bira! To call a number of unknown men.

للمناداة على جمع من النساء غير المعروفات.

للمناداة على جمع من الرجال غير المعروفين.

Bo bangkirina mirovêne dûr em dê "O" danin pêsiya navê kit û kom,
nêr û mî.

To call persons who are far away from us, we shall put "O" before
the name we call, singular or plural both genders.

للمناداة على أشخاص بعيدين عنّا، سنضع "O" قبل الاسم المنادى عليه في حالتي المفرد
والجمع والتذكير والثانية.

O xuşkê!]- Bo gazîkirina kiçek, an jinek ne niyas û dûr.
O daykê!

To call a girl, or a woman unknown and far away.

للمناداة على بنت أو امرأة غير معروفة وبعيدة.

O bira!]- Bo gazîkirina kurek, an zelamek ne niyas û dûr.
O keko!

To call a boy or a man unknown and far away.

للمناداة على ولد أو رجل غير معروف وبعيد.

O xuşkîno!]- Bo gazîkirina komek kiçan, an jinan yêne niyas û dûr.
O gelî xuşka!

To call a number of girls, or womans unknown an far away.

للمناداة على جمع من البنات او النساء غير المعروفات والبعيدات.

O birayîno! - Bo gazîkirina komek kur û mîran yêneniyas û dûr.
O gelî bira! -

To call a number of boys and men unknown and far away.

للمناداة على جمع من الولاد والرجال غير المعروفين والبعيدين.

Xalşanî Punctuation تقطيـط (علامات الرقـف)

Armanc ji xalşanî yê ewe tu bihêlî parce nivîsîn ruhintir bibe(bit) û
bi asanî⁽¹⁾ bihêt têgehiştin.

The aim of punctuation is to make the passage be understood easily and clearly.

الغاية من التقطيـط هو جعل فهم القطعة أسهل وأوضـع.

Nişanên xalşanî yê: *Marks of punctuation:* علامـات التقطـيط:

Gir pît	capital letter	حرف كبير	(A)
Xal	fullstop	نقطة	(.)
Cot xal	colon	نقطـان	(:)
Bor xal	semi colon	فارـزة و نقطـة	(;)
Bor ⁽²⁾	comma	فارـزة	(,)
Cotkivan	two brackets	قوسان	(( ))
Cot borêñ serûbin	two inverted commas		(" ")
Nişana pirsê	question mark	علامة سؤـال	(?)
Nişana surbînê	exclamation mark	علامة تعـجب	(!)
Valehî	space	مجالـ، فسحةـ، مسافةـ	(-->come!)
Xiç	dash(hyphen)	شـرطةـ، خطـيطـ	(-)

1. Girpît (A) Capital letter حـرف كـبـير

a) Her rîstek bi girpîtê dest pêdike.

Every sentence begins with the capital letter. كل جملـة تبدأ بـحرف كـبـير.

Min çelekî zer kirri. I bought a yellow cow. اشتـرت بـقرـة صـفـراـ.

b) Axistina êkser bi girpîtê destpêdike.

Direct speech begins with capital letter. الكلام المـباشر يـبدأ بـحرف كـبـير.

Salari got, "Min pênc qaz firotin duhî."

1, Asanî= sanahî= easily= أـسـهـل

2, Bor= bëhnok= comma= فـارـزة

قال سالار، "بعت خمس وزرات البارحة."^{١)}

c) Hemî navê taybet⁽¹⁾ bi girpîtê destpêdikin.

All proper nouns begin with capital letters. أسماء العلم تبدأ بحرف كبير.

Gulê	Gule	گلی	Zozik	Zozik	زوزك
Kurdistan	Kurdistan	کردستان	Zaxo	Zakho	راخو
Bedirxan	Badirkhan	بدرخان	Celadet	Jaladet	جلادت

ç) Kurtenav bi girpîtan dihêن(têن) nivîsîn.

A breviations must be written with capital letters.

الاسماء المختصرة تكتب بحروف كبيرة.

U. S. A Welatêن Êkgirtî yên Emrika

United States of America الولايات الأمريكية المتحدة

d) Nav û nîşanêن berî navê taybet bi girpîtan dihêن(têن) nivîsîn.

Tittles begin with capital letters. الألقاب تبدأ بحروف كبيرة.

Pizîşk Bijar Dr. Bijar د. بیوار

Xatûn Sînem Mrs. Seenam سيدة سینم

Mîrza Bawer Mr. Bawer سید باور

e) Ser û binêن nameyan, bi girpîtan dihêن(têن) nivîsîn.

The begining and the end of letters must begin with capital letters.

Birayê xoşewîst	Dear brother	أخي العزيز
Babê xoşewîst	Dear father	والدي العزيز
Deyka xoşewîst	Dear mother	والدتي العزيزة
Xuşka delal	Dear sister	اختي العزيزة
Birayê te,	Your brother(yours)	أخوك
Kurê we,	Your son(yours)	ولدكم
Kiça we	Your daughter(yours)	ابنتكم

2. Xal⁽²⁾ Full stop نقطة

Dikeve: It be put: توضع:

1) Li paşî ya(dawîya) ristêن gotin û bilanî yê.

At the end of indicative and subjunctive sentences.

في نهاية الجمل الخبرية والاشتنائية.

a) Arî çû bo Dihûkê. Ary went to Duhook.

b) Xuezî min otombîlek heba. I wish I had a car.

1) Taybet= sernav= proper name= اسم علم

2) Xal: Rawestanek tewawe.

2) Piştî kurte navan U. S. A.

After abbreviations such as U. S. A. بعد الاسماء المختصرة.

a) U. S. A. = Welatên Hevgirtî(Êkgirtî)yêñ Emrîka.

الولايات المتحدة الامريكية.

3) Piştî jimarêñ serê rêzêñ ristê. 2.

After the numbers of sentences. 4. بعد أرقام عدد الجمل.

1. Arî endazyarê kompiyoterê ye.

Ary is the kompioter engineer. آري مهندس الكمبيوتر.

3. Cotxal Colon نقطتان وقف:

1. Ristekê dike du rist, da ku rista duê, rista yekê bide zanîn.

To separate a sentence so that the second sentence explains more fully the meaning of the first sentence.

يقسم جملة الى جملتين لكي، يوضح الجملة الثانية معنى الجملة الاولى.

a) Name ya Salarî ne dihat xuandin: lêkdana pîtan şâş û nivîsandinek bê serûber.

Salar's letter wasn't clear: his spelling was wrong and his writing was bad. رسالة سالار لم تكن واضحة: املاء غير صحيح وخط رديء.

2. Bo pêşkêşkirina jimarek tiştan di listeyekê de.

To introduce a number of items in a list. لتقديم عدد من المواد في قائمة واحدة.

a) Azad çû bo bazarî: Kîloyek goşt, du kîlo birinc, sê kîlo temate û deh nan kirrîn.

Azad went to the market and bought: One kilogram meat, two kilograms rice, three kilograms tomatoes and ten loaves of bread.

ذهب ازاد الى السوق واشترى: كيلو لحم، كيلوان رز، ثلاثة كيلووات طماطة وعشرون لفافة خبز.

4. Borxal⁽¹⁾ Semi-colon فارزة ونقطة

Bikar têt bo rawestanek dirêjtir ji bore⁽²⁾.

Is used when we need a longer pause than is indicated by the comma. يستعمل لوقفة اطول من وقفه الفارزة في القراءة.

1. Bo jêk cudakirina ristêñ wek hev; dema pêwend nebin.

To separate co-ordinate sentences; when conjunctions are not used.

لتفریق جمل متساوية في الاهمية عند عدم استعمال حروف الاعطف.

1) Borxal= bêhnokxal= semicolon= فارزة ونقطة

2) bor= bêhnok= comma= فارزة

a) Bejn û bala te dilê hevalê min xoşkir; paşî ez jî dilges bûm; dawîyê min tu xuastî bo firavînê.

Your appearance pleased my friend; then delighted me; lastly I invited you for dinner. مَظْهِرُكَ أَسْرَ صَدِيقِي؛ ثُمَّ أَفْرَحْنِي؛ وَآخِرًا دَعَوْتُكَ لِلْغَذَا.

2. Dikeve pêşîya van hokeran: paşî, ji ber hinde, an.

تبق الظروف الآتية: ثم، لذا، أو.

a) Îşî baş bike; paşî dê rojanê dim te.

اشتعل بصورة مرضية؛ ثم سأدفع لك الأجرة.

b) Hejarî baş ne xuand; ji ber hindê sernekevt.

Hajar didnot study hard; so he did not pass the examination.

c) Divêt werzişê gelek bikî; an tu dê qelew buyî.

You must do many exercises; or you will be fat.

اكثر التمارين الرياضية؛ او ستتنسن.

5. Bor(bêhnok), Comma, (،) فارزة،

1. Kurtirîn rawestane di xuandinê de.

To record a list of things. تسجيل قائمة من الاشياء.

Me bo mîhvandarîyê beqlave, kêk, biskit, çiklêt û mîwe hebûn.

At the party we had baklawa, cakes, biscuits, chocolate, and fruits.

كان عندنا للحفلة بقلوة، كيك، بسكط، حلويات و فواكه.

2. Bo nîşankirina axıvtina êkser.

To point out the direct speech. لتأشير الكلام المباشر.

“Bêje min, wî got, te çewa ew zanî.”

“Tell me, he said, how do you know that.”

”أخبرني، قال هو، كيف عرفت ذلك.“

Bijarî bersiv da, “Min ji radyo yê bihîst.”

Bijar replied, “I heard it on the radio.”

أجاب بزار، ”سمعتها من الراديو.“

3. Dikeve pişt, Erê, û No, (Ne).

It comes after, yes, and No., تأتي بعد نعم، ولا..

Ma te av vexuar? Erê, min vexuar. No(No), min nê vexuar.

Did you drink water? Yes, I did. No, I did not.

هل شربت الماء؟ نعم، شربت. لا، لم أشرب.

4. Dikeve navbera hijmarên pitir ji hizaran.

It comes between numbers more than thousand. يفصل الاعداد التي تزيد على الالاف.

1, 200, 345. 2, 500.

5. Dikeve navbera piçjimarêñ dehêkî.

It comes between decimal fractions.

تأتي بين الكسور العشرية.

11, 2 yazde û du ji dchan. *Eleven comma two.*

11, 22 yazde û bîstûdu ji sedan.

Eleven comma twenty two.

11, 222 Yazde û dused û bîst û du ji hizaran.

Eleven comma two hundred twenty two.

أحد عشر و مائتان و اثنتان و عشرون من ألف.

6. Di ristêñ lêkday de cihê pêwenda “û” digire.

In compound sentences it takes the place of “and”.

في الجمل المركبة تستعمل بدلاً من واو العطف.(و).

Min viya biçim bo gundi, min mehîn zînkir, lixav da ser, lê suyar bûm û bi lez gehiştim gundi.

I wanted to go to the village, I put the saddle on the mare, bridled it, rode it and arrived rapidly to the village.

أردتُ الذهاب إلى القرية، سرّجت الفرس، لجمته، ركبتها، ووصلت القرية بسرعة.

7. Bo nîşankirina navbang ên mezinan

In descriptive titles. لوصف ألقاب المشاهير.

Canşîrak, serokê komara Fransc.

Jan sheerak, the president of France republic.

جان شيراك، رئيس جمهورية فرنسا.

Min seydayê te, Luqman, dît vê spêdê.

I saw Mr. Lukman, your teacher, this morning.

رأيت، أستاذك لقمان، هذا الصباح.

8. Pişti girêya dirêj. *After the long phrase.* بعد العبارة الطويلة.

Gundê vî alê rûbarî, mezintir e ji gundê wî alê rûbarî.

The village of this side of the river, is bigger than the village of that side.

القرية التي في هذا الجانب من النهر، أكبر من القرية التي في تلك الجانب.

6. Cot kivan () Two brackets () قوسين

Bo hijmara serê ristê, heker pît be.

For the number of the begining of the sentence, if it is a letter.

لرقم بداية الجملة اذا كان حرفًا.

a) Heker tu lezê nekî, tirêñ dê te hêlit.

If you do not hurry, you will miss the train. اذا لم تستعجل سيفوتوك القطار.

b) Van mirovan, çu gunç nekirîne.

هؤلا ، الاشخاص لم يرتكبوا جرماً.
2. Heker me viya em wuşeyekê bi wuşeyek dî ruhin kin em dê ya duê kin nav cot kivana da.

If we want to clarify a word by another, we will put the second word between two brackets.

a) Pîşk (lêker), karek e di demekê de têt kirin.

The verb, is a work happens in a certain time.

ال فعل، عمل يحدث في زمن خاص.

7. Cotborêن serûbin ““ Two inverted commas فارزتان معقوفتان
Heker peyvker gotina kesekê vegêre bi tewawî, divêt danit nav cotborêن serûbin.

If the speaker repeats somebodie's speech, he must put it between two inverted commas. اذا كرر المتكلم كلام شخص عليه حصره بين فارزتين معقوفتين.

a) Bengîn got, "Min çar hesp kîrrîn."

قال بنگين، "اشتريت اربعة حصان." "Bangeen said, "I bought four horses."

b) Lezgîn pirsî, "Kî bîrsî ye?"

سأل لزگين، "من منكم جوعان؟" "Lazgeen asked, "Who is hungry?"

8. Nîşana pirsê ? Question mark علامة استفهام

Dikeve paşîya(dawîya) pirsan.

It comes at the end of the questions. توضع في نهاية السؤال.

a) Çend bizin te hene?

How many goats have you? كم عنزة تملك؟

b) Ma wê pênc mih hene?

Does she have five sheep? هل تملك خمس نعجات؟

9. Nîşana surbînê ! Exclamation mark ! علامة تعجب !

1. Dikeve paşîya bangî. Used after an interjection. توضع في نهاية النداء..

Xuşkê! [ ] Sister! He shouted.

Gelî xuşka! Sisters! He shouted.

2. Bo diyarkirina surbînê. To express a strong feeling. ليعبر عن اعجابه.

a) Çend lawe Şemal! How handsome Shamal is! كم جميل شمالاً

b) Çend Sare îro! How cold today is! كم بارد اليووماً

10. Valehî Space فراغ (حاشية)

Di kevit serê ristê û navbera wuşan di nivîsînê de.

We use it in the begining of the sentence and between the words in writing. نترك حاشية في اول كل جملة وبين الكلمات في الكتابة.

Amrazêni niyasê li gel pîşkêñ têneper, di demê borî û niho û bêt de dikevin pişt pîşker ê ne durist bi tinê û navê pîşker jî niyas dibe.

Di ristêni kom de (n, in) dê kevin pişt pîşkê.

Definite articles with intransitive verbs; in past, present and future tenses come after the indirect object only and define the subject also.

In plural sentences (n, in) will come after the verb.

أدوات المعرفة مع الأفعال اللازمـة في الأزمنـة، ماضـي، مضارـع ومستقـبل تأتي بعد المفعـول غير الصـريح، ويـعرف الفـاعـل أيضـاً.

وفي الجملـة التي تدلـ على الجمـع نـفع (n, in) بعد الفـعل حـسب نهاـيتها.

11. Xîç - Dash(Hyphen) شرطة(خطـطـة)

Bo cudakirina axıvtina du peyvkerâ.

To differentiate talking of two speakers.

لكي تفرق بين كلام شخصين متكلمين مع بعضهما.

Min Aştî dît di rê/kê/ de:

- Roj baş Aştî.
- Ya te baştir.
- Tu nediyarî?
- Ez ne li malê bûm. Ez çû bûm Hewlêrê.
- Çûn û hatina te pîroz bit. Roja te xueş.
- Ya te xuestir.

I saw Ashty in the way:

- Good day Ashty.
- Good day.
- Why you can n't be seen now adays?
- I wasn't at home. I was in Arbil.
- Welcome to you. Good bye.
- Good bye.

رأيت آشتي في الطريق:

- نهارك سعيد.
- نهارك أسعد.
- لماذا لا تراك هذه الايام؟
- لم اكن هنا، كنت في اربيل.
- مرحبا بقدومك، في امان الله.
- في امان الله.

Şîkirin Parsing اعراب

1. Ez çûm. I went. ذهبت.

Ez pronavê peyvkhêre, kite, dukare, pîşkere.

First person pronoun, Single, have two uses, subject.

ضمير المتكلم، مفرد، ذو استعمالين، فاعل.

Çû: Pîşka borî ye, têneperê, kite.

Past tense, intransitive verb, single. فعل ماضي، لازم، مفرد.

m: Pîşka bûnê ye, harîkare.

Verb to be, auxilliary. فعل كيونة، مساعد لل فعل ذهب.

2. ew hat ji Zaxoyê. He came from Zakho. أني من زاخو.

Ew: Pronave, bezire, kite, pîşkere.

Third person pronoun, single, subject. ضمير الغائب، مفرد، فاعل.

hat: Pîşka borî ye, têneperê.

Past tense, intransitive verb. فعل ماضي، لازم.

ji: Daçeke, sadeye.

Simple preposition. حرف جر بسيط.

Zaxo: Navê taybete.(Ji Zaxo) pîşkerê ne duriste.

Proper noun. (From Zakho) indirect object.

اسم علم. (من زاخو) مفعول غير صريح.

Yê : Amrazê niyasê ye bo kitek mî.

Definite article for single female. أداة المعرفة للمفرد المؤنث.

3. Min şîr vexuar. I drank milk. شربت حليباً.

Min: Pronavê peyvkere, kite, sêkare, pîşkere.

First person pronoun, single, have three uses, subject.

ضمير المتكلم، مفرد، ذي ثلاث استعمالات، فاعل.

Şîr: navê giştî ye, nejimarnave, pîşkbere.

Generic noun, uncountable, object. اسم جنس، غير معدود، مفعول به.

Vexuar: Pîşka borî ye, têpere.

Past tense, transitive verb. فعل ماضي، متعدد.

4. Wî nan xuar li jora kuçkî, vê spêdeyê(spêdê).

He ate bread in the kitchen this morning. أكل الخبز في المطبخ هذا الصباح.

Wî: Pronave, bezire, sêkare, kite, pîşkere.

Third person pronoun, have three uses, single, subject.

ضمير الغائب، ذي ثلات استعمالات، مفرد، فاعل.

Nan: navê giştîye, pîşkbere.

Generic noun, object.

اسم جنس، مفعول به.

Xuar: Pîşka borî ye.

(li jora kuçkî): Hokerê cihî ye, tewawkerê ristê ye. (li) daçeve. sadeye. (jor): nave, kite. (a): amrazê şeş kare bo palvdarî yê; çıku wê kevtî navbera du nava. (kuçk): nave, kite. (î): amrazê niyasê ye.

(li jora kuçkî) Adverb of place, complement. (li) simple preposition. (jor): noun, single. (a): six uses article for genitive, because it comes between two nouns. (kuçk): noun, single. (î): definite article.

(في المطبع) ظرف مكان، متضمن الجملة. (li) حرف جر. (jor) اسم مفرد. (a) اداة ذي ست استعمالات، اداة اضافة لانه بين اسمين. (kuçk) اسم مفرد. (î) اداة معرفة (ألا).

(vê spêdeyê): Hokerê demî ye ew jî tewawkere. (vê) pronavê nîşadanê ye, kite, mîye, niyase. (spêde): nave, kite, mîye. (yê): amrazê niyasê ye, bo kita mî.

(vê spêdeyê) Adverb of time, complement also. (vê): demonstrative pronoun, single, female, definite. (spêde): noun, single, female. (yê): definite article for single female.

(هذا الصباح) ظرف زمان متضمن للجملة. (vê) ضمير اشارة، مفرد، مؤنث، معرف. (spêde) اسم، مفرد، مؤنث. (yê) اداة معرفة المفرد المؤنث.

5. Ev hesp boze. This horse is white. هذا حصان أبيض.

Ev: Pesna nîşadanê ye, kite, nêzîke, nenase, pîşkere.

demonstrative adjective, single, near, indefinite, subject.

ضمير اشارة، مفرد، قریب، نكرة، فاعل.

Hesp: navê giştî ye, kite, nenase, pîşkbere.

Generic noun, single, indefinite, object. اسم جنس، مفرد، نكرة، مفعول به.

Boz: pesna hespî ye.

Adjective of the horse. صفة الحصان.

E: Pîşka bûnê ye. Verb to be.

فعل كبنونه.

6. Ev e hespekî boz. This is a white horse. هذا حصان أبيض.

Ev: Pronavê nîşandanê ye bo kitek nêzîk, pîşkere.

Demonstrative pronoun for single near, subject.

ضمير اشارة للمفرد القريب النكرة، فاعل.

e: Pîška bûnêye.	Verb to be.	فعل كينونة.
Hesp: navê giştî ye, kite, nêre <i>generic noun, single, male.</i>		اسم جنس، مفرد، ذكر.
Ekî: amrazê nenasê ye bo navê pesndar. <i>Indefinite article, for a noun has an adjective.</i>		أداة نكرة لاسم موصوف.
Boz: pesna hespî ye, (hespekî boz), pîşkbere. <i>adjective of the horse (a white horse) object.</i>		صفة الحewan (حewan أبيض) مفعول به.

7. Wê qazê gelek hêk kirin. <i>that goose layed many eggs.</i>	تلك الوزة باضت عديد من البيض.
Wê: Pronavê nîşadanê ye, bo kitek mî û dûr. <i>Demonstrative pronoun, single, femal, faraway.</i>	ضمير اشارة، مفرد، مؤنث للبعيد.
qaz: Navê giştî ye, kite, mîye. <i>Generic noun, single, female.</i>	اسم جنس، مفرد، مؤنث.
Ê: Amrazê niyasê ye bo kitek mî. <i>Definite article, for single female.</i>	أداة معرفة، للمفرد المؤنث.
(Wê qazê) pîşkere. <i>(That goose) subject.</i>	ضمير نكرة.
Gelek: Pronavê nенase. <i>Indefinite pronoun.</i>	ذلك الوزة) فاعل.
Hêk: Navê giştî ye, kome, (Gelek hêk) pîşkbere. <i>Generic noun, plural, (many eggs) object.</i>	اسم جنس، جمع (gelek hêk) مفعول به.
Kirin: Pîška borî ye bo kom ê. <i>Past tense for plural.</i>	فعل ماضي للجمع.

8. Çend çêl we hene? · how many cows have you?	كم بقرة عندكم؟
Çend: Pesna pirsyarê ye, kome. <i>Demonstrative adjective, plural.</i>	صفة اشارة، جمع
Çêl: Navê giştî ye; kome. <i>Generic noun, plural.</i>	اسم جنس، جمع.
(Çend çêl): Pîşkberê ristê ye; wê li pêşîya ristê hafî; çıku pirse; ew bixu diviya biba (We çend çêl hene?). <i>Object of the sentence; it comes in the begining of the sentence;</i>	

becaus it is question. مفعول به مقدم لضرورة السؤال.
 We: Pronavê kesîye, peyv li gele, sêkare, kome, pîşkerê ristê ye, ketî ye paş pîşkberî. ضمير شخصي، مخاطب، ذي ثلات استعمالات، جمع، فاعل متاخر.
Presonal pronoun, second person, has three uses, plural, subject of the sentense, has come after the object. Hene: Pîşka hebûnê ye, kome, demê nihu ye. فعل تلك، جمع، مضارع.
Verb to have, plural, present tense.

9. Kîjik kiç şûkirîye? Which girl is married? آية بنت متزوجة.
 Kîjik: pesna pirsyarê ye, kite, pîşkere. صفة استفهام، مفرد، فاعل.
Interrogative adjective, single, subject. Kiç: navê giştî ye, kite, pîşkbere. اسم جنس، مفرد، مفعول به.
Generic noun, single, object. Şûkirî: Çêbwar, pesna kiçeye. اسم مفعول، صفة للبنت.
past participle, adjective modifying the girl. Ye: Pîşka bûnê ye, demê nihuye, kite. فعل كينونة، مضارع، مفرد.
Verb to be, present tense, single.

10. Kîjan masî genî ne? Which fishes are stink? أيتها الاسماك جانفة؟
 Kîjan: pesna pirsyarê ye, kome, pîşkere. صفة استفهام، جمع، فاعل.
Interrogative adjective, plural, subject. Masî: navê giştî ye, kome, pîşkbere. اسم جنس، جمع، مفعول به.
generic noun, plural, object. Genî: Pesna masîya ne. صفة تصف الاسماك.
adjective modifying fishes. Ne: pîşka bunê ye, kome, demê nihu. فعل كينونة، جمع، مضارع.
Verb to be, plural, present tense.

11. ezim, yê mehîn firotî. I am, who sold the mare. أنا، الذي باع الفرس.
 Ez: pronavê peykere, kite, du kare, pîşkerê şaristê ye. First person pronoun, single, have two uses, subject of main clause.
 ضمير المتكلم، مفرد، ذو استعمالين، فاعل الجملة الرئيسية.
 im: pîşka bûnê ye, kite, demê nihu. فعل كينونة، مفرد، مضارع.
 am: *verb to be, single, present tense.* Yê: pronavê gehandî ye, kite, pîşkerê parista gehandî ye.

Who: relative pronoun, single, subject of subordinate clause.

الذى: ضمير موصول، مفرد، فاعل الجملة التابعة (الموصولة).

Mehîn: navê giştî ye, kite, mîye, pîşkerê parista gehandî ye.

Is a generic noun, single, female, object of the subordinate clause.

اسم جنس، مفرد، مؤنث، مفعول الجملة التابعة (الموصولة).

Firot: pîşka borî ye, têpere.

sold: past tense, transitive verb.

فعل مضارى، متعدد.

î: pîşka bûnê ye harîkare.

is verb to be, auxilliary verb.

فعل كيبرونة، مساعد.

12. Wî dît, ku ew kevtin duhî.

He saw, that they felldown yesterday. علم بانهم وقعوا البارحة.

Wî: pronavê bezire, kite, nîre, sêkare, pîşkerê şaristê ye.

third person pronoun, single, male, have three uses subject of main clause.

ضمير الغائب، مفرد، مؤنث، ذي ثلاث استعمالات، فاعل الجملة الرئيسية.

Dît: pîşka borîye, têpere.

is past tense, transitive verb.

فعل مضارى، متعدد.

Ku: pêwende. that: conjunction.

بأن: أداة ربط (عطف).

Ew: pronavê bezire, du kare, kome, pîşkerê paristê ye.

third person pronoun, have two uses, plural, subject of subordinate clause.

ضمير الغائب، ذو استعمالين، جمع، فاعل الجملة التابعة.

Kevt: pîşka borî ye, têneperê, kome.

is past tense, intransitive verb, plural.

فعل مضارى، لازم، جمع.

in: pîşka bûnê ye, kome, harîkare.

is verb to be, plural, auxilliary verb.

فعل كيبرونة، جمع، فعل مساعد.

Duhî: hokerê demî ye, tewawkere.

Yesterday: adverb of time, complement.

(ku ew kevtin duhî): pariste, pîşkerê şaristê ye.

(that they felldown yesterday): subordinate clause, object of main clause.

(بأنهم وقعوا البارحة): جملة تابعة، مفعول به للجملة الرئيسية.

Peyvek bi telefonê

Talking on telephone

مخابرة تلفونية

Telefon li mala Azadî hat lêdan.

The telephone rang at Azad's home.

- Azad: Ez Azad im. *Here is Azad.*

- Salar: Spêdc baş, ez Salarim.

Good morning, I am Salar.

- Azad: Ya te baştir, çewanî?

Good morning, how are you?

- Salar: Ez baş im; supas. Ka dê şêm li gel Dr. Bijarî bi axivim?

I am very well; thanks. Can I speak to Dr. Bijar please?

شكراً الحمد لله. يمكن ان اكلم الدكتور بزار لطفاً.

- Azad: Bibore, Li mal nîye(nîne); tu dişçey êvarî li gel baxivî.

عذرًا، انه غير موجود في البيت، تستطيع ان تخبره عصراً

- Salar: Supas, spêda te xues.

Thanks, good bye.

- Azad: ya te xueştir. *Good bye.*

Êvarî telefon hat lêdan dîsa.

In the afternoon, the telephone rang again. بعد الظهر، رن جرس التلفون ايضاً.

- Bijar: Dr. Bijar di axivit.

Dr. Bijar speaking.

- Salar: Êvarî baş, ez Salar im.

Good afternoon, I am Salar.

- Bijar: Ya te baştir, çewanî?

Good afternoon, how are you?

- Salar: Supas, ez başim.

Dr. kurê min nesaxe, ka dê şeyî bibînî.

Thanks, I am well, Dr. my son is ill, could you pleas, see him?

شكراً، أنا بخير، دكتور ولدي مريض، هل تنقضى هل بروزته؟

- Bijar: Pîroze bişiyana xuedê; çukok şesî şevê bîne klînîka min.

Don't be worry; at six o'clock this evening bring him to my clinic.

سليمة انشاء الله،انا في انتظارك الساعة السادسة ليلاً في العيادة.

- Salar: supas, êvara te xues.

Thanks, good bye.

Li çukok şesî şevê, Salarî kurê xu bir klînîka Dr. Bijarî.

- Salar: Şev baş Dr.

Good evening Dr.

مساء الخير دكتور.

- Dr. Bijar: Yate baştir, keremkin(Fermûn).

Good evening, come in.

مساء النور، تفضلوا.

Diktorî kurik baş seyirkir, zanî çi lêye. Derman bo nivîsî. Gote babê wî; divêt rojê sê cara vî dermanî vexut û nehêlin serma lê bidit; çiku persîvê wê girtî; serma dê êşa wî êxit pişên wî. Netirsin baş sexbêrê lê bikin.

After medical examination, wrote some medicin and said, "You have to use this medicin three times a day; and keep him well from the cold; because the cold will hurt him, take good care of him:"

بعد الفحص كتب له الدواء؛ واوصى والده بان يمسقية الدواء ثلاثة مرات في اليوم، وان يقيه من البرد لأنّه يُصاب بالتهاب الرئة. و الاعتناء به واجب.

- Salar: Dr. çi bixut başê?

Dr. What about food?

دكتور ماذا يجب ان يأكل؟

- Dr.: Xuarinênu ruhin, şîrî û ava pîrrteqala.

Soup, milk and orange juice.

شوربة، سوائل، حليب، عصير برتقال.

- salar: Şeva te xueş diktor.

Good night Dr.

ليلتك سعيدة دكتور.

- Dr. Şeva we xuestir.

Good night.

ليلتكم أسعد.

Têbînî:

Bo silav kîrinê:

Kit

spêde baş!

Kom

Spêda we baş!

Roj baş!

Roja we baş!

Êvarî baş!

Êvara we baş!

Şev baş!

Şeva we baş!

Bo hêlanê(oxerkirin):

For leaving

للرداع:

Spêda te xues!

Spêda we xues!

Roja te xues!

Roja we xues!

Êvara te xues!

Êvara we xues!

Şeva te xues!

Şeva we xues!

Bo bersiva(wilama) silavê:

ya te baştir.

Ya we baştir.

Bo bersiva(wilama)(çûn, hêlan, oxerkirin):

Ya te xuestir!

Ya we xuestir!

Hin pîşkêن têper û têneper birêz û bêrêz.
 Some transitive and intransitive; regular and irregular verbs.
 بعض الافعال المتعدية والالازمة، المنتظمة وغير المنتظمة.

Jêder	Demê Ferman	Demê Neborî (Nihu)	Demê Borî	Çêbwar <i>Past</i>		
<i>Infinitive</i>	<i>Imparative</i>	<i>Present</i>	<i>Past</i>	<i>participle</i>		
مصدر	أمر	مضارع	ماضي	اسم مفعول		
Ajotin	Bi ajo (Bajo)	Di ajo	Ajot	Ajotî	To lead	يقود
Alandin	Bi alîne	Di alîne	Aland	Alandî	To wrap	يلفُ
Alîstin	Bi alîse	Di alîse	Alîst	Alîstî	To slug- to lick	يلحسُ
Alozkirin	Alozbike	Alozdike	Alozkir	Alozkirî	To worry	يربكُ
Anîn	Bîne	Di îne	Anî	Anî	To bring	يجلبُ
Arandin	Bi arîne	Di arîne	Arand	Arandî	To provoke	يغضّ، يثيرُ
Avabûn	Avabibe	Avadibe	Avabû	Avabûyî	To se tup	بغضب، يغرب
Avakirin	Avabike	Avadike	Avakir	Avakirî	To build	يبني
Avdan	Avbide	Avdide	Avda	Avdayî	To irrigate	يرروي
Avêjtin ⁽¹⁾	Bi avêje	Di avêje	Avêjt	Avêjtî	To throw	يرمي
Axavtin	Bi axêve	Di axêve	Axavt	Axavtî	To speak	يتكلّمُ
Badan	Babide	Badide	Bada	Badayî	To spin	يدورُ
Barîn	Bi bare	Di bare	Barî	Barî	To fall down	ينهمر، يسقط
Barrîn	Bi barre	Di barre	Barri	Barri	To cry	يصبح (الغنم)
Barkirin	Bar bike	Bar dike	Barkir	Barkirî	To carry	يحصلُ
Bawerkirin	Bawer bike	Bawer dike	Bawer kir	Bawerkirî	To believe	يعتقدُ
Bazdan	Baz bide	Baz dide	Bazda	Bazdayî	To jump	يقفزُ
Belavkirin	Belav bike	Belav dike	Belav kir	Belavkirî	To distribute	يوزعُ

1. Gelek kes avêjtinê, di nivistin "Avêtin" ya drust "avêjtine".

Berdan	Ber bide (berde)	Ber dide	Berda	Berdayî	To release- to divorce	يُخلِّي سبِيله، يطلق
Bezîn	Bi beze	Di beze	Bezî	Bezî	To run- to loose	يركضُ، يُخسِرُ
Bêhin vekirin	Bêhnê veke	Bêhnê vedike	Bêhin vekir	Bêhinve kirî	To rest	برتاجُ
Bihîstin	Bi bihîse	Di bihîse	Bihîst	Bihîstî	To hear	يسْمَعُ
Bikarînan	Bi karbîne	Bi kardîne	Bikarîna	Bikarînayî	To use	يَسْتَعْلِمُ
Bijartin	Bi bijêre	Di bijêre	Bijart	Bijartî	To select- to elect	يختارُ، يُنتَخِبُ
Birin	Bibe	Dibe	Bir	Birî	To take	يأخذُ
Biriqîn	Bibiriqe	Dibiriqe	Biriqî	Biriqî	To bright	يُلمعُ
Bîrîkirin	Bîrî bike	Bîrî dike	Bîrîkir	Bîrîkirî	To desire	يشتاقُ إلَى
Birajtin	Bibirêje	Dibirêje	Birajt	Birajî	To roast	يُشَوِّي
Borîn	Bibore	Dibore	Borî	Borî	To forgive- to pass	يسمحُ، يُغَيِّرُ
Bûn	Bibe	Dibe	Bû	Bûyî	To be- to become	يكونُ، يُصِيرُ
Birrîn	Bibirre	Dibirre	Birrî	Birrî	To cut	يقطعُ
Cudakirin	Cudabike	Cudadike	Cudakir	Cudakirî	To seperate	فَرَقَ
Cûtîn	Bicû	Dicû	Cût	Cûfî	To chew	يُمضِعُ
Çandin	Biçîne	Diçîne	Çand	Çandî	To grow	يزرعُ
Çemandin	Biçemîne	Diçemîne	Çemand	Çemandî	To fold	يُطْوي
Çerandin ⁽¹⁾	Biçerîne	Diçerîne	Çerand	Çerandî	To graze	يراعيُ
Çêbûn	Çêbibe	Çêdibe	Çêbû	Çêbûyî	To create- to become	يكونُ، يُغَيِّرُ
Çêkirin	Çêbike	Çêdike	Çêkir	Çêkirî	To do- to make	يعملُ
Çinîn	Biçine	Diçine	Çinî	Çinî	To pick up	يُنْظَفُ
Çûn	Biçe(here)	Diçe	Çû	Çûyî	To go	يذهبُ
Çikilandin	Biçikilîne	Diçikilîne	Çikiland	Çikilandî	To drive	فَتَّ(وتَدَّا)
Dadan	Dabide	Dadide	Dada	Dadayî	To operate	يُشَغِّلُ
Dagirtin	Dabigre	Dadigre	Dagirt	Dagirtî	To fill	يُمْلأُ
Dan	Bide	Dide	Da	Dayî	To give	يُعْطِي

1. Çerandin an çerandin = to graze = يرعى

Danan	Dabine	Dadinc	Dana	Danayî	To put-to build	يضع، يُشيد
Damez-	Dabime	Dadimez	Damez	Damezî	To build-	يشيد،
randin	zrîne	rîne	rand	andî	establish	يقيم
Danıştin	Dabinîse	Dadinîse	Danışt	Danıştî	To sit down	جلس
Dardan	Barbide	Dardide	Darda	Dardayî	To fill- to measure	يملىء، يقيس
Dengdan	Dengbide	Dengdide	Dengda	Dengdayî	To sound	صوت
Derbûn	Derbibe	Derdibe	Derbû	Derbûyî	To burst	ينفجر (البرح)
Derizîn	Biderize	Diderize	Derizî	Derizî	To crack	يتشقّق
Derînan	Derbîne	Derdîne	Derîna	Derînyâ	To extract	يستخرج
Derkirin	Derbike	Derdike	Derkir	Derkirî	To expel	يطرد
Derman	Derman	Derman	Derma	Derman	To treat	يعالج،
kirin	bike	dike	nkir	kîfî		يداوي
Derkevtin	Derbikeve	Derdikeve	Derkevt	Derkevtî	To come out- to appear	يخرج، يظهر
Dirandin	Bidirîne	Didirîne	Dirand	Dirandî	To tear	يُرقّ
Dirûn	Bidirû	Didirû	Dirû	Dirûyî	To sew- to harvest	يخيط يحصد
Dizîn	Bidize	Didize	Dizi	Dizi	To steal	سرق
Diyar	Diyarbike	Diyardiike	Diyarkir	Diyarkirî	To show up- to make known	يكشف يبين
kirin						
Dotin	Bidoşe	Didoşe	Dot	Dotî	To milk	يحلب
Durist	Durist	Durist	Durist	Durist	To mend-	يرتّب
kirin	bike	dike	kir	kîfî	to repair	يصلح
Enîrîn	Bienire	Dienire	Enîrî	Enîrî	To bother	يزعل
Êşan	Biêše	Diêše	Êşa	Êşayî	To suffer	يتالم
Êşandin	Biêşîne	Diêşîne	Êşand	Êşandî	To harm	يؤذى، أذى
Êexistin	Biêxe	Diêxe	Êexist	Êexistî	To cause to fall- to take off	يوقع، بنزع (الملasse)
Fêrbûn	Fêrbibe	Fêrdibe	Fêrbû	Fêrbûyî	To learn	يتعلّم
Fêrkirin	Fêrbike	Fêrdike	Fêrkir	Fêrkirî	To teach	يعلم
Firrîn	Bifirre	Difirre	Firrî	Firrî	To fly	يطير
Firoştin	Bifiroşe	Difiroşe	Firot	Firotî	To sell	يباع
			Firoşt	Firoştî		
Fişandin	Bifişîne	Difişîne	Fişand	Fişandî	To be out of air	بغرغ من الهواء
Firehbûn	Firehbibe	Firehdibe	Firehbû	Firehbûyî	To be wide	توسيع

Fireh	Fireh	Fireh	Fireh	Fireh	To widen	توسيع
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Gan	Bigê	Digê	Ga	Gayî	To make love	يُجَامِعُ
Gazinde	Gazinda	Gazinda	Gazind	Gazinde	To censure	يعاتب
kirin	bike	dike	ekir	kirî		
Gazîkirin	Gazî	Gazî	Gazîkir	Gazîkirî	To shout to	ينادي
	bike	dike				
Gehan ⁽¹⁾	Bigehe	Digehe	Geha	Gehayî	To reach	يَصْلَلُ
Gehandin	Bigehîne	Digehîne	Gehand	Gehandî	To bring to	يُوصَلُ
Gemar	Gemar	Gemar	Gemar	Gemar	To tan	يدُبُّغُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Gemiran	Bigemirî	Digemirî	Gemira	Gemiran	To rub	يُفرك
din	ne	ne	nd	dî		
Geran	Bigere	Digere	Gera	Gerayî	To wander	يتَجَوَّلُ
Gevaztin	Bigevêze	Digevêze	Gevazt	Gevaztî	To take a dust bath	يرُغْ جسمه بالتراب
Geztin	Bigeze	Digeze	Gezt	Geztî	To bite	يُعْضُدُ
Girêdan	Girêbide	Girêdide	Girêda	Girêdayî	To tie	يرُطُّ
Girtin	Bigire	Digire	Girt	Girtî	To catch	يمُسَكُ
Givaştin	Bigivêše	Digivêše	Givaşt	Givaşî	To squeeze	يُضْطَدُ، يُعْصَرُ
Gotin	Bigo	Digo	Got	Gotî	To say	يُقُولُ
	(bêje)	(dibêje)				
Girêlkirin	Girêl	Girêl	Girêlkir	Girêlkirî	To roll over	يدُحِّجُ
	bike	dike				
Guhdan	Guhbide	Guhdide	Guhda	Guhdayî	To listen	يُسْتَمِعُ، يُصْنَعُ
Guhaztin	Biguhêze	Diguêlze	Guhazt	Guhaztî	To shift	يُحُولُّ يُنَقْلُ
Guhartin	Biguhore	Diguahore	Guhart	Guhartî	To change	يُبَدِّلُ
Guran	Bigure	Digure	Gura	Gurayî	To flay	يسْلَمُ (أجلد حيران)
Gurovir	Gurovir	Gurovir	Gurovi	Gurovir	To make round	يُلُورُ
kirin	bike	dike	rkir	kirî		
Hajotin	Bihajo	Dihajo	Hajot	Hajotî	To lead	يُقرِدُ
Harîkirin	Harî	Harî	Harîkir	Harîkirî	To help	يُساعِدُ
	bike	dike				

1. Gehan an gihan.

Hatin	Bihê (were) ⁽¹⁾	Dihê	Hat	Hatî	To come	پائی
Hebûn	Hebibe (hebe)	Heye	Hebû	Hebûyî	To have	یملک
Hejandin	Bihejîne	Dihejîne	Hejand	Hejandî	To wave	بَهْرُ
Herifin	Biherifîne	Diherifîne	Herifî	Herifî	To ruined	بَهْدُم
Herisan	Biherişî	Diherişî	Herişa	Herisan	To split	بُحْطَمٌ
din	ne	ne	nd	dî		
Hevîr	Hevîr	Hevîr	Hevîr	Hevîr	To knead	بعجن
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Hewbûn	Hew	Hew	Hewbû	Hewbûyî	To stop	بِكْفٌ، بِنْهِي
Heybûn	Hey bibe	Heyc	Heybû	Heybûyî	To be found	بِتَرَاجَدٍ
Hêlan	Bihêle	Dihêle	Hêla	Hêlayî	To leave	بِتَرَكٌ
Hêran	Bihêre	Dihêre	Hêra	Hêrayî	To mill(grind)	بِطْحُنٌ
Hijmartîn	Bihijmêre	Dihijmêre	Hijmart	Hijmartî	To count	بِعَدُّ
Hilmaştîn	Bihilmêse	Dihilmêse	Hilmaşt	Hilmaştî	To tuck up	بِسْرَكَمَةٌ
Hilperas	Hilbiperêse	Hildiper	Hilpera	Hilperas	To lean	اِنْكَاعُلِيٌّ،
tin	(hilperêse)	êsc	st	tî		اسْتَنَدَ الِى
Hilandîn	Bihilîne	Dihilîne	Hiland	Hilandî	To run away	بِنَهْزَمٌ
Hildan	Hilbide	Hildide	Hilda	Hildayî	To raise	بِرْفَعٌ
Hilkirin	Hilbike	Hildike	Hilkir	Hilkirî	To inflame- to light	بِشَعْلٌ
Hilkevtîn	Hilbikeve	Hildikeve	Hilkevt	Hilkevtî	To happen	بِحَدَثٌ
Hilgirtîn	Hilbigire	Hildigire	Hilgirt	Hilgirtî	To carry	بِحَمْلٌ
Hinartin	Bihinêre	Dihinêre	Hinart	Hinartî	To send	بِرْسَلٌ
Hingavtîn	Bihingêve	Dihingêve	Hingavt	Hingavtî	To hit a target	بِصَبَّ الْهَدْفَ
Hinûn	Bihinû	Dihinû	Hinû	Hinûyî	To paint	بِصَبْغٌ
Hejêkirin	Hejê bike	Hejê dike	Hejêkir	Hejêkirî	To like- to love	بِحَبٌ

1. **Were**, werin: pişka fermane bo kit û kom an. Jêder ê wan "Hatin" e.
Imperative for singular and plural. Their infinitive is "Hatin".

فعل أمر للمفرد والجمع. مصدرهم « hatin »

Hinda kirin Hisûn	Hinda bike Bihisû	Hinda dike Dihisû	Hindakir Hisû	Hindakirî Hisûyî	To loose To sharpen- to grind	يُفْسَدُ يشحذُ، يَحْدُ يَصْلُبُ
Hiştin ⁽¹⁾	Bihêle	Dihêle	Hişt	Hiştî	To forsake	يُقْنِي
Hişyar kirin	Hişyar bike	Hişyar dike	Hişyar kir	Hişyarkî rî	To wake	يُوقِطُ مِن النُّوم
Hişyar bûn	Hişyar bibe	Hişyar dibe	Hişyar bû	Hişyarb ûyî	To be waken	يَسْتَيقِطُ
Hîbûn	Hî bibe	Hî dibe	Hîbû	Hîbûyî	To learn	يَعْلَمُ
Hînbûn	Hîn bibe	Hîn dibe	Hînbû	Hînbûyî	To cool	يَبَرُدُ، يَبَرُدُ
Hîvîkirin	Hîvî bike	Hîvî dike	Hîvîkir	Hîvîkirî	To hope	يَأْمُلُ، يَتَوَهَّمُ
Hizirkirin	Hizir bike	Hizir dike	Hizirkir	Hizirkirî	To think	يَفْكُرُ
Hulisîn	Bihulise	Dihulise	Hulisi	Hulisi	To slide(glide)	يَرْجِلُ
Hilgirtin	Hilbigre	Hildigre	Hilgirt	Hilgirtî	To carry- to save	يَحْمِلُ، يُؤْفِرُ
Înan ⁽²⁾	Biâne (bîne)	Diâne	Îna	Înayî	To bring	يَجْلِبُ
Jenîn	Bijene	Dijene	Jenî	Jenî	To vibrate	يَهْزُّ بِقَرْةِ
Jêkirin	Jêbike	Jêdike	Jêkir	Jêkirî	To cut out	يَقْطَعُ، يَنْصُلُ
Jivandan	Jivan bide	Jivan dide	Jivanda	Jivandayî	To promise	يَعْدُ(وَعْدٌ)
Jîyan	Bijî	Dijî	Jîya	Jîyayî	To live	يَعْشُ
Kan	Bikê	Dikê	Ka	Kayî	To shake	يَخْصُّ
Karkirin	Karbike	Kardike	Karkir	Karkirî	To work- to dress	يَشْتَغِلُ يَلْبِسُ
Kharîn ⁽³⁾	Bikhare	Dikhare	Kharî	Kharî	To be able	يَقْدِرُ، يَتَسْكُنُ
Kharrîn	Bikharre	Dikharre	Kharrî	Kharrî	To mow	يَصْبِحُ(الغَنْم)
Khavil kirin	Khavil bike	Khavil dike	Khavil kir	Khavil kirî	To destroy	يَدْمِرُ، يَخْرُبُ

1. Hiştin = hêlan

2. Înan = Anîn = Bring = يَجْلِبُ

3. Kharîn = şıyan = be able = يَقْدِرُ، يَكُنْ

Khelişîn	Bikhelişé	Dikhelişé	Khelişî	Khelişî	To <i>slipt</i>	يَنْشُقُ
Kher	Kher	Kher	Kher	Kherkirî	To <i>cut out garment</i>	يَنْصُلُ
kirin	bike	dike	kir		<i>to cut out pieces</i>	يَقْطَعُ
Kherr	Kherr	Kherr	Kherr	Kherr	<i>To deafen</i>	يَصِمُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Khelaştin	Bikhelêše	Dikhelêše	Khelaşt	Khelaştî	To <i>crack</i>	يَسْقُ
Kelandin	Bikelîne	Dikelîne	Keland	Kelandî	To <i>boil</i>	يَغْلي
Kenîn	Bikene	Dikene	Kenî	Kenî	To <i>laugh</i>	يَضْحَكُ
Kevtin	Bikeve	Dikeve	Kevt	Kevtî	To <i>fall</i>	يَقْعُ
Khevîl	Khevîl	Khevîl	Khevîl	Khevîl	To <i>flay</i>	يَسْلَخُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Kezaxtin	Bikezêxe	Dikezêxe	Kezaxt	Kezaxtî	To <i>lop</i>	يَقْلُمُ
Kêm	Kêm	Kêm	Kêm	Kêmkirî	To <i>decrease</i>	يَنْقُضُ
kirin	bike	dike	kir			يَقْلُلُ
Kêşan	Bikêše	Dikêše	Kêşa	Kêşayî	To <i>draw</i>	يَسْحَبُ
Kirin	Bike	Dike	Kir	Kirî	To <i>do</i>	يَعْمَلُ
Kirrîn	Bikirre	Dikirre	Kirrî	Kirrî	To <i>buy</i>	يَشْتَرِي
Kolan	Bikole	Dikole	Kola	Kolayî	To <i>dig</i>	يَحْفُرُ
Kom	Kom	Kom	Kom	Komkirî	To <i>collect</i>	يَجْمَعُ
kirin	bike	dike	kir			
Khurt	Khurt	Khurt	Khurt	Khurt	To <i>shorten</i>	يَنْصُرُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Kuştin	Bikuje	Dikuje	Kuşt	Kuştî	To <i>kill</i>	يَقْتُلُ
Kutan	Bikute	Dikute	Kuta	Kutayî	To <i>make love</i>	يَجَامِعُ
Kuzirîn	Bikuzirîne	Dikuzirîne	Kuzirî	Kuzirî	To <i>burn</i>	يَحْرُقُ
Khûtin	Bikhûje	Dikhûje	Khût	Khûtî	To <i>bite</i>	يَنْضمُ
Kun	Kun	Kun	Kunkir	Kunkirî	To <i>bore(drill)</i>	يَنْثُبُ
kirin	bike	dike				
Lerizîn	Bilerize	Dilerize	Lerizî	Lerizî	To <i>shiver</i>	يَرْتَجِفُ
Leyiztin	Bileyize	Dileyize	Leyizt	Leyiztî	To <i>play</i>	يَلْعَبُ
Lezandin	Bilezîne	Dilezîne	Lezand	Lezandî	To <i>hurry</i>	يَسْعَجِلُ
Lêdan ⁽¹⁾	Lêbide	Lêdide	Lêda	Lêdayî	To <i>beat</i>	يَصْرُبُ
Lêheytan	Lêbi	Lêdi	Lêhey	Lêhey	To <i>reprimand</i>	يَزْنِبُ
din	heytîne	heytîne	tand	tandî		

1. Lêdan = lêxistin = beat = يَصْرُب

Lêkdan	Lêkbide	Lêkdide	Lêkda	Lêkdayî	To be ready-to quarel	يُستعد، يجهز تضارب، تشتاجر بيطل (المطر)
Lêkirin	Lêbike	Lêdike	Lêkir	Lêkirî	To fall down-to put in(on)	يُوضع يُقْسِمُ
Lêkve kirin	Lêkve bike	Lêkve dike	Lêkve kir	Lêkve kirî	To divide	
Lênan	Lêbîne	Lêdîne	Lêna	Lênayî	To cook	يُطْبَحُ
Lêxistin	Lêbixe (lêxe)	Lêdixe	Lêxist	Lêxistî	To beat	يُضرب
Lêxurrîn (lêxurre)	Lêbixurre	Lêdixurre	Lêxurri	Lêxurri	To drive-to censor	يُسوق، يُوْجَعُ
Lêvkirin	Lêv bike	Lêvdike	Lêvkir	Lêvkirî	To pronounce	يتلفظ
Livandin	Bilivîne	Dilivîne	Livand	Livandî	To move	يُحرَكُ
Livîn	Bilive	Dilive	Livî	Livî	To be moved	تَحْرُكٌ
Maçî kirin	Maç bike	Maç dike	Maçî kir	Maçîkirî	To kiss	يُقبلُ
Maliştin	Bimale	Dimale	Malişt	Maliştî	To sweep	يُكْشِفُ
Man	Bimîne	Dimîne	Ma	Mayî	To stay	يُمْكِثُ، يَقْرَبُ
Mele kirin	Mele bike	Mele dike	Mele kir	Melekirî	To swim	يُسْبَحُ
Merisan din	Bimerisî ne	Dimerisî ne	Merisa nd	Merisan dî	To press	يُسْحقُ، الارجل
Mêjtin	Bimêje	Dimêje	Mêjt	Mêjtî	To suck	يُصْبِرُ
Mêskirin	Mêsbike	Mêsdike	Mêskir	Mêskirî	To win	يُرْجَعُ
Mirandin	Bimirîne	Dimirîne	Mirand	Mirandî	To kill	يُمُوتُ
Mîztin	Bimîze	Dimîze	Mîzt	Mîztî	To unrate	يُبَوْلُ
Mezax tin	Bimezê xe	Dimezê xe	Mezaxt	Mezaxtî	To spend-to waste	يُصْرِفُ يُبَذِّرُ
Nalîn	Binale	Dinale	Nalî	Nalî	To yell-to bawl	يُشَنُّ يُصْبِحُ من الالم
Nasîn	Binase	Dinase	Nasî	Nasî	To know	يُعْرِفُ
Navkirin	Navbike	Navdike	Navkir	Navkirî	To name	يُسمِّي
Neqandin	Bineqîne	Dineqîne	Neqand	Neqandî	To shut(the eyes)	يُغَضِّ
Nêrrîn	Binêrre	Dinêrre	Nêrrî	Nêrrî	To look at-to think(consider)	يُنْظَرُ الى يُؤْمَلُ، يُفْكَرُ

Nijandin	Binijîne	Dinijîne	Nijand	Nijandî	To cover	يُنْطِلُ
Nivandin	Binivîne	Dinivîne	Nivand	Nivandî	To put to sleep	يُنْوَمُ
Nivistin	Binive	Dinive	Nivist	Nivistî	To sleep	يَنْامُ
Nivîsin	Binivîse	Dinivîse	Nivîsi	Nivîsi	To write	يَكْتُبُ
Nixavtin	Binixêve	Dinixêve	Nixavt	Nixavtî	To cover	يُغْطِي
Nîşan	Nîşabide	Nîşadide	Nîşan	Nîşan	To show-	يُرِيَّ،
dan	da	dayî	da	dayî	to teach	يُعْلِمُ
Nûkirin	Nûbike	Nûdike	Nûkir	Nûkirî	To renew	يُجَدِّدُ
Naskirin	Nasbike	Nasdike	Naskir	Naskirî	To be aquanted with	يَعْرَفُ بِهِ (عليه)
Paldan	Palbide	Paldide	Palda	Paldayî	To push- to recline	يَدْفعُ، انْكَا مُشْتَرِكًا
Pakkirin	Pak bike	Pak dike	Pakkir	Pakkirî	To clean	يَنْظُفُ
Paqij	Paqij	Paqij	Paqij	Paqijkirî	To clean	يَنظُفُ
kirin	bike	dike	kir			
Paraztin	Biparêze	Diparêze	Parazt	Paraztî	To keep	يَحْفَظُ
Pejandin	Bipejîne	Dipejîne	Pejand	Pejandî	To cook	يَطْبُخُ
Pejirandin	Bipejirîne	Dipejirîne	Pejirand	Pejirandî	To accept	يَقْبِلُ
Pelixan	Bipelixî	Dipelixî	Pelixand	Pelixandî	To destroy	يُدْمِرُ
din	ne	ne				
Peqîn	Bipeqîne	Dipeqîne	Peqî	Peqî	To burst	يَنْفَجِرُ
Peyda	Peyda	Peyda	Peyda	Peyda	To find	يَجِدُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Peyabûn	Peya	Peya	Peyabû	Peyabûyî	To descend	يَنْزِلُ يَتَرَجَّلُ
Peyivîn	Bipeyive	Dipeyive	Peyivî	Peyivî	To talk	يَتَكَلَّمُ
Pêçan	Bipêce	Dipêce	Pêça	Pêçayî	To fold	يَطْوِي
Pêjtin	Bipêje	Dipêje	Pêjt	Pêjtî	To bake	يَخْبُزُ
(Pehtin)			(Peht)	(Pehtî)		
Pêşkêş	Pêşkêş	Pêşkêş	Pêşkêş	Pêşkêş	To introduce	يَقْدِمُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Pêveçûn	Pêve biçe (pêve here)	Pêve diçe	Pêveçû	Pêveçûyî	To climb- to read quickly	يَتَسلَقُ، يَقْرَأُ بِسُرْعَةٍ
Pêvedan	Pêve	Pêve	Pêveda	Pêvedayî	To shut- to sting	يَسْدِدُ (الباب)، يَلْدَعُ
	bide	dide				
Piçandin	Bipiçîne	Dipiçîne	Piçand	Piçandî	To cut	يَقْطَعُ

Pirsîn	Bipirse	Dipirse	Pirsî	Pirsî	To ask	پسال
Paşda	Paşda	Paşda	Paşda	Paşda	To reprimand	پئنگ، پنهز
birin	bibe	dibe	bir	birî		
Peyakirin	Peyabike	Peyadike	Peyakir	Peyakirî	To send down	پنل
Qedandin	Biqedîne	Diqedîne	Qedand	Qedandî	To fulfil	پقضی
Qefilîn	Biqefilîne	Diqefilîne	Qefilî	Qefilî	To freeze	پتجمد
Qerimîn	Biqerimîne	Diqerimîne	Qerimî	Qerimî	To tire	پتعب
Qewartin	Biqewêre	Diqewêre	Qewart	Qewartî	To punch	پھر من الداخل
Qîrandin	Biqîrîne	Diqîrîne	Qîrand	Qîrandî	To cry	پصرخ
Qutan	Biqute	Diquite	Quta	Qutayî	To beat-	پضرب
					to vaccinate	پلٹن (اعسل)
Rabûn	Rabibe (rabe)	Radibe	Rabû	Rabûyî	To stand- to erect	پنهض، پتتصب
Radan	Rabide	Radide	Rada	Radayî	To give birth	پخلف
Ragirtin	Rabigire	Radigire	Ragirt	Ragirtî	To delay- to save-	پوزج، پدھر، پصبر
Rakevtin	Rabikeve (rakeeve)	Radikeve	Rakevt	Rakevtî	To be patient	پسططع
Rakirin	Rabike	Radike	Rakir	Rakirî	To lie	
Ramalîn	Rabimale	Radimale	Ramalî	Ramalî	To lift-	پرچم
Rast	Rast	Rast	Rastkir	Rastkirî	to run away	پنهزم
kirin	bike	dike			To sweep off	پلتسخ
Razan	Rabize	Radize	Raza	Razayî	To adjust	پعل، پصلح
	(raze)				To sleep	پنام
Revandin	Birevîne	Direvîne	Revand	Revandî	To kidnap	پخطف
Rahêlan	Rabihêle	Radihêle	Rahêla	Rahêlayî	To attack	پھرم
Revîn	Bireve	Direve	Revî	Revî	To escape	پنهزم
Rawestan	Rabiweste	Radiweste	Rawesta	Rawestayî	To stand-	پنهض، پقف
	(raweste)				to stop	
Rewîn	Birewe	Direwe	Rewî	Rewî	To bark	پئیخ
Rêtin	Birêje	Dirêje	Rêt	Rêtî	To pour out	پسک
Rijandin	Birijîne	Dirijîne	Rijand	Rijandî	To pour out	پسک
Riştin	Birije	Dirije	Rişt	Riştî	To be poured out	پسک

Rîtin	Birî	Dirî	Rît	Rîtî	To excrete	تغوطُ
Sarkirin	Sarbike	Sardike	Sarkir	Sarkirî	To cool	يُبردُ
Seradan	Serabide	Seradide	Serada	Seradayî	To visit	يزور، يعاودُ
Serjêkirin	Serjêbike	Serjêdike	Serjêkir	Serjêkirî	To slew	يدفعُ
Silbûn	Sil bibe (silbe)	Sil dibe	Silbû	Silbûyî	To bother	يتخاصمُ
Silav	Silav	Silav	Silav	Silav	To salute	يُسلمُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Sivik	Sivik	Sivik	Sivik	Sivik	To lighten	يُخففُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Simtin	Bisime	Disime	Simt	Simtî	To screw	يشقّبُ
Sotin	Bisoje	Disoje	Sot	Sotî	To burn	يحرقُ
Spartin	Bispêre	Dispêre	Spart	Spartî	To secure	يؤمنُ
Standin	Bistîne	Distîne	Stand	Standî	To conquer	يحتلُّ، يأخذ بالقوّة
Strîn	Bistire	Distire	Strî	Strî	To sing	يعنيُ
Sistkirin	Sist bike	Sist dike	Sistkir	Sistkirî	To relax	يرضيُ
Suyarbûn	Suyar bibe	Suyar dibe	Suyar bû	Suyar bûyî	To ride	يركبُ
Suyar	Suyar	Suyar	Suyar	Suyar	To get on	يركبُ، يعتليُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Sema	Sema	Sema	Sema	Sema	To dance	يرقصُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
şandin	Bişîne	Dişîne	şand	şandî	To send	يرسلُ
şarandin	Bişarîne	Dişarîne	şarand	şarandî	To warm- to increase the fire	يُميّ
şaşbûn	şaşbibe	şaşdibe	şaşbû	şaşbûyî	To miss- to dread	يخطاً، ينزعُ
şaşkirin	şaşbike	şaşdike	şaşkir	şaşkirî	To mistake- to faint	يخطيءُ، يخدعُ
şehkirin	şehbike	şehdike	şehkir	şehkirî	To comb	يمشطُ
şelandin	Bişelîne	Dişelîne	şeland	şelandî	To rob	يسلبُ
şewitan	Bişewitî	Dişewitî	şewita	şewitan	To burn	يحرقُ
din	ne	ne	nd	dî		
şelan	Bişêle	Dişêle	şela	şêlayî	To massage- to solve	يدلكُ، يندبِ

şilkirin	şilbike	şildike	şilkir	şilkirî	To moisten	يُبَلِّلُ
şılqandin	Bişilqîne	Dişilqîne	şılqand	şılqandî	To shake	يُخْصِّ
şıyan	Bişê	Dişê	şıya	şiyayî	To be able	يُقدِّرُ، يُسْكِنُ
şîkirin	şîbike	şîdike	şîkir	şîkirî	To parse	يُعَربُ (قواعد)
şkandin	Bişkîne	Dişkîne	şkand	şkandî	To over come - to smash	يَعْلَمُ عَلَى، يَكْسِرُ
şkestin	Bişkê	Dişkê	şkest	şkestî	To be broken - to be defeated	يَنْكِسُ، يَنْهَزِّرُ
şûkirin	şûbike	şûdike	şûkir	şûkirî	To marry	يَنْهَزِّمُ
şûştin	Bişû	Dişû	şûşt	şûştî	To wash	يَتَرْوَجُ
Talan	Talan	Talan	Talan	Talan	To steal - to rob	يَنْهَبُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Tarîkirin	Tarî bike	Tarî dike	Tarîkir	Tarîkirî	To dark	يُظْلَمُ
Tawandin	Bitawîne	Ditawîne	Tawand	Tawandî	To solve	يُدَبِّبُ
Tehisîn	Bitehise	Ditehise	Tehisî	Tehisî	To slip	تَرْلَقُ لَا ارادي
Temaşe	Temaşe	Temaşe	Temaşe	Temaşe	To look at	يَشَاهِدُ
kirin	bike	dike	kir	kirî		
Tenabûn	Tena bibe	Tena dibe	Tenabû	Tenabûyî	To become quite	يَهْدُأُ
Tenakirin	Tena bike	Tena dike	Tenakir	Tenakirî	To pacify	يَهْدِئُ
Terkirin	Ter bike	Ter dike	Terkir	Terkirî	To wet	يُبَلِّلُ
Teyisîn	Biteyîse	Diteyîse	Teyisî	Teyisî	To shine	يَلْمَعُ
Têrkirin	Têr bike	Têr dike	Têrkir	Têrkirî	To satisfy	يُشْبِعُ
Tijîbûn	Tijî bibe	Tijî dibe	Tijîbû	Tijîbûyî	To be filled	يَتَلَقِّي
Tijîkirin	Tijî bike	Tijî dike	Tijîkir	Tijîkirî	To fill	يَمْلأُ
Tirsandin	Bitirsîne	Ditirsîne	Tirsand	Tirsandî	To frighten	يُخْفِي، يُرْعَبُ
Tîjkirin	Tîj bike	Tîj dike	Tîjkir	Tîjkirî	To sharpen	يَحْدُ
Tîrkirin	Tîr bike	Tîr dike	Tîrkir	Tîrkirî	To intensify	يُرْكِّزُ (السؤال)
Tiraşîn	Bitiraşे	Ditiraşे	Tiraşî	Tiraşî	To shave	يَحْلِقُ، يُزُّنُ
Valabûn	Vala bibe	Vala dibe	Valabû	Valabûyî	To be empty	يَفْرَغُ
Valakirin	Vala bike	Vala dike	Valakir	Valakirî	To emptiet	يَفْرَغُ
Vajîkirin	Vajî bike	Vajîdike	Vajîkir	Vajîkirî	To turn out	يَجْعَلُ باطِنَهُ ظَاهِرَهُ

Vebûn Vedan	Vebe Vede	Vedibe Vedide	Vebû Veda	Vebûyî Vedayî	To be opened To set up- to put aside	يُنْفَعِ يُنْصَبِ يُرِيكِ يُرِجُمِ يُرِجِعِ
Vegeran Vegeran	Vegere Vegerînc	Vedigere Vedigerîne	Vegera Vegerand	Vegerayî dî	To come back To give back	يُرِجِعِ يُرِجُمِ يُرِجِعِ
Veguha ztin	Veguhêze êze	Vediguah azt	Veguh tî	Veguhaz	To change- to transfer	يُحَوِّلِ يُنْقَلِ
Vehejan din	Vehejîne jîne	Vedihe jand	Vehe jandî		To move	يُحرِّكِ
Vehêlan Vehandin	Vehêle Vehîne	Vedihêle Vedihîne	Vehêla Vehand	Vehêlayî Vehandî	To leave To put in order	يُترَكِ يُنْظَمِ
Vejenîn Vekêşan	Vejene Vekêşe	Vedijene Vedikêşe	Vejenî Vekêşa	Vejenî Vekêşayî	To withdraw To drag	يُرَتَدِ يسْحَبْ بِقُوَّةٍ
Vekirin Veman	Veke Vemîne	Vedike Vedimîne	Vekir Vema	Vekirî Vemayî	To open To be late	يُفَتَّحِ يُتَأْخِرَةً
Vemiran Venan	Vemirîne Vene	Vedimirî Vedine	Vemira Vena	Vemiran nd	To put out To put up	يُطْفَئِ يُقِيمَ، يُنْصَبْ (هَدْفَانِ)
Verenîn Veresan	Verene Veresâne	Vedirene Vediresî	Verenî Veresa	Verenî Veresan	To rub To release- to musturbate	يُحَكِّ يُطْلَقْ صَرَاحَةً يُسْتَمْنِي
Vereşan Verevîn	Vereşîne Vereve	Vediresî Vedireve	Vereşa Verevî	Vereşan dî	To vomit	يُتَقْبِيُّ
Veşartin Veweşan	Veşêre Veweşîne	Vedişêre Vediweş	Veşart Veweş	Veşartî Veweşa	To leave- to go away To hide- to put under the ground	يُنْصَرِفِ يُخْبِيُّ، يُخْفِيُ يُدْفَنِ
Vexuarin Vexuran	Vexu Vexurîne	Vedixu Vedixurî	Vexuar Vexura	Vexuarî dî	To shake To drink To itch	يَهْزِ بِقُوَّةٍ يُشَرِّبُ يُحَكُ الجَلْدَ
(vexue)						

Vêkevtin	Vêbikeve	Vêdikeve	Vêkevt	Vêkevtî	To hit the mark to find	يُهَبِّ
Viyan	Bivê	Divê	Viya	Viyayî	To want- to love	يُجدُّ
Werandin	Biwerîne	Diwerîne	Werand	Werandî	To fall down	يُسْقُطُ
Wergeran	Werbigere	Werdigere	Wergera	Wergerayî	To fall- to dislocate	يُسْقُطُ
Wergêran ⁽¹⁾	Werbígêre	Werdigêre	Wergêra	Wergêrayî	To translate- to put on the other side	يُتَرْجِمُ
Wergirtin	Werbígire	Werdigire	Wergirt	Wergirtî	To take	يأخذ
Werhan	Biwerîne	Diwerîne	Werha	Werhayî	To fall down	يُسْقُطُ تلقانياً
Westan	Biweste	Diweste	Westa	Westayî	To be tired	يتعب
Weşandin	Biweşîne	Diweşîne	Weşand	Weşandî	To lecture- to write- to fall down	يلقى معاشرة يكتب، ينشر
Wêran	Bi wêre	Di wêre	Wêra	Wêrayî	To brave	يتجاسِر
Winda	Winda	Winda	Winda	Winda	To be lost	يُضيع
bûn	bibe	dibe	bû	bûyî		
Wazînan	Wazbi îne	Waz	Wazîna	Wazînayî	To leave	يترك
	(wazbîne)	di îne				
Xapandin	Bixapîne	Dixapîne	Xapand	Xapandî	To cheat	يخداع
Xemilan	Bixemlî	Dixemlî	Xemila	Xemilan	To adorn- to dress	يُزيّن
din	ne	ne	nd	dî		
Xuandin	Bixuîne	Dixuîne	Xuand	Xuandî	To read	يقرأ
Xuarin	Bixu	Dixu	Xuar	Xuarî	To eat	يأكل
	(bixue)	(bixue)				
Xuaztin ⁽²⁾	Bixuaze	Dixuaze	Xuazt	Xuaztî	To demand	يطلب
Xueztin	Bixuaze	Dixuaze	Xuezt	Xueztî		
Xurandin	Bixurîne	Dixurîne	Xurand	Xurandî	To chafe- to rub	يُحَكُّ
Xuşandin	Bixuşîne	Dixuşîne	Xuşand	Xuşandî	To draw	يسحل

1. Çiroka Mem û Zinê hate wergêran bo zimanê Ingilîzi. ترجم

Nan, hate wergêran li ser sêlê daku bihêt birajtin. وضع على المجه الآخر (قلب).

2. xuaztin, ji rêzê dere. Çedibit ew; xueztin, bixuaze, dixuaze, xuezt, xueztî, be

Zan	Bizê	Dizê	Za	Zayî	To give birth to	تَلَدُّ
Zanîn	Bizane	Dizane	Zanî	Zanî	To know	يَعْلَمُ، يَعْرِفُ
Zerbûn	Zerbibe	Zerdibe	Zerbû	Zerbûyî	To pail	يَشَبَّهُ
Zivirandin	Bizivirîne	Dizivirîne	Zivirand	Zivirandî	To spin	يَدُورُ
Zivirîn	Bizivire	Dizivire	Zivirî	Zivirî	To come back- to return	يَرْجُعُ
Zîldan	Zîlbide	Zîldide	Zîlda	Zîldayî	To grow	يَنْمُو

Ferhengê pirtûkê
Adictionary of this book   قاموس الكتاب

Kurdî	Inglîzî	Erebî
Alozî	problem	مشكلة
amraz	article	أداة
an	or	أو
an an	either or	اماً أو
anku	it means	يعني
avis	pregnant	حامل
axivtin	talking	تكلّم.
axlêv	end	اواخر
bakur	north	شمال
bang	interjention	نداء
başûr	south	جنوب
behra pitir	quite	بالآخر
berê	last time	الزمن الماضي
berî	before	قبل
berî noke	already, before now	قبل الآن
bê	with out	بدون
bê deng	consonant	صامت
bi	with, by	مع، بـ
binyat	basic	أساس (ال فعل)
birêz	Regular	منتظم
bêrêz	Irregular	غير منتظم

birk	<i>syllable</i>	مقطع
biraş्तî	<i>quite</i>	حقيقة
bitekûsî	<i>quite</i>	تماماً
bitewawî	<i>quite</i>	تماماً
bo	<i>for, to</i>	لـ
bor(bihnak)	<i>comma</i>	(فارزة)
borr	<i>shallow water</i>	ماء غير عميق يمكن السير فيه

can	<i>spirit</i>	روح
can ca	<i>sometime</i>	أحياناً
canewer	<i>animal</i>	حيوان
cor	<i>kind</i>	نوع
cotdeng	<i>diphthong</i>	مُدْغَم
cotxal	<i>semi colon</i>	نقطتان
ciwan	<i>beautiful</i>	جميلة

çap	<i>press, printing machine</i>	طبع، مطبعة، آلة طبع
çax	<i>season</i>	فصل
çend?	<i>how many?</i>	كم للعدد
çendek	<i>several</i>	عديد
çerx(sedsal)	<i>century</i>	قرن
çewa?	<i>how?</i>	كيف؟
çêbwar	<i>past participle</i>	اسم مفعول
çi?	<i>what?</i>	ما؛ ماذ؟
çi gava	<i>Any time</i>	في أي وقت
çiku(ji berku)	<i>because</i>	أسباب
çima? Boçî?	<i>why?</i>	لماذا
çuca	<i>never</i>	قطعاً
çuk	<i>minute</i>	دقيقة
çukok	<i>clock</i>	ساعة
çû(tu)	<i>no, neither, none</i>	لا

Da	<i>should, would, suffix, gave</i>	أعطي، لاحقة،
Daçek(pêrbest)	<i>preposition</i>	حرف جر
daku	<i>in order that, so that</i>	لكي
dem	<i>time</i>	وقت

dema	<i>when</i>	لَمْ
demê bêt	<i>future tense</i>	زمن مستقبل
demê borî	<i>past tense</i>	زمن مضى مُنتهٍ
demê borî yê serêk	<i>past continuous tense</i>	زمن مضارع ماضي
demê neborî	<i>present tense</i>	زمن مضارع حاضر
demê nihu	<i>present tense</i>	زمن مضارع (حاضر)
demê dûrbor	<i>past perfect tense</i>	زمن مضارع تام
demê tewawbor	<i>present perfect tense</i>	زمن مضارع تام
derd	<i>illness, sik</i>	مرض، علة
dengdar	<i>soundy(vowel letter)</i>	صائب (حرف علة)
dengdrêj	<i>long sound</i>	صوت طويل
deng khurt	<i>short sound</i>	صوت قصير
dever	<i>district</i>	إقليم، منطقة
dewar	<i>riding animal</i>	حيوان ركوب
dê	<i>shall, will</i>	سوف
dij wate	<i>opposite</i>	عكس. ضد
dirext	<i>tree</i>	شجرة
diyar	<i>active</i>	مبني للمعلوم
dî(din)	<i>other(others)</i>	آخر، آخر
dîrok	<i>date, history</i>	تاريخ، علم التاريخ
dîsa	<i>also, again</i>	أيضاً مرة أخرى
eger	<i>purpose</i>	مقصد،قصد
elîfba	<i>alphabet</i>	ألفباء
erê,	<i>yes,</i>	نعم
erk	<i>function</i>	وظيفة، عمل
esman	<i>sky</i>	سماء
ezman	<i>tongue</i>	لسان
ewe	<i>since</i>	منذ أن
êkser(yekser)	<i>direct</i>	مُباشر، رأساً
ferman	<i>order, imperative verb</i>	أمر، فعل أمر
fener	<i>lantern</i>	فانوس
fileh	<i>christian</i>	مسحي
firek(tozek)	<i>little, a little</i>	كمية قليلة

firavîn	lunch	غدا، (أكلة الظهيرة)
gav	step	خطوة
gava	while	أثناء، بينما، حينما
geh	jointing	مفصل
gele ca	often	غالباً
gelek	many	عديد
gir(girik)	huge, large, small hill	ضخم، تل
girpît	capital letter	حروف كبيرة
girovir	round, circular	مدور
govend(Dîlan)	dence floore	حلبة رقص
guldan	vase	مزهرية
gulav	colonia	ماعورد
girav	iseland	جزيرة
Harîkar	auxilliary	مساعد، ملحق
he	one, ones	واحد، وحدات
hecî	any, any one	أي، أي واحد
heker	if	إذا، ان
helbet	of course	طبعاً، بالطبع
hem hem	both and	كلا و
hemî(Hemû)	all	كُلُّ
her	every, each, all	كل، كل واحد، كل من
herdu	both	كلا
her çend ku	although	ولو، رغم
hev	other others	أخذنا الآخر
hev du(hev û du)	each other	احدهم الآخر
hevwate	sinonimes	متزادات
hêja	fit, eligible	لائق، جدير
hin(hindek)	some, any	بعض، أي، أيه
hindî	so...as; As.....as	كـ
hîç	none, Ziro	ولو، صفر
hoker	adverb	ظرف
hewbû	finished	انتهي
handa	encouraged	شجع

înî	<i>friday</i>	يوم الجمعة
îş(kar)	<i>work</i>	عمل، شغل
jan	<i>pain</i>	الم
jar	<i>poor</i>	فقير
ji	<i>from</i>	من
jimar	<i>number</i>	عدد
jimarnav	<i>countable noun</i>	اسم معدود،
jimarok	<i>cardinal</i>	أرقام
jî	<i>age</i>	عمر
jîn	<i>life</i>	حياة
jîr	<i>clever</i>	ماهر، ذكر، شاطر
jîyan	<i>to live</i>	يعيشُ
ka	<i>when?</i>	أين
	<i>Please</i>	لطفنا
	<i>Whether</i>	اذا، ان
	<i>shaked⁽¹⁾</i>	حضرُ
kar(îş)	<i>work</i>	شغل، عمل
kaşxank	<i>ceiling</i>	سقف
kat	<i>an hour</i>	ساعة زمنية
kêm	<i>minus</i>	ناقص
kêmca	<i>seldom</i>	نادراً
kil	<i>eye powder</i>	كحل
kit	<i>single, singular</i>	فردٌ، مفردٌ
kom	<i>plural</i>	جمع
komnav	<i>collective noun</i>	اسم جمع
kan	<i>mine</i>	منجمٌ
	<i>To shake</i>	يَخصُّ
kûvî	<i>wild</i>	وحشِي، مُتَوَحَّشٌ، بري
kha	<i>hay</i>	تن
khaj	<i>pine</i>	صنوبر
khal	<i>light yellow</i>	أصفر فاتح
khar	<i>kid</i>	جَدِي

1. Ka (Kan) piška borîye= *shaked*= حضر. Sînemê meşk ka.

khavil	<i>ruin, ruins</i>	خرابٌ، خرابٌ
khej	<i>mohair, Angrawool</i>	مرعرز
kheland	<i>to take out, toraise</i>	يرفعُ (اللجام)
kher	<i>a piece</i>	قطعة
kherr	<i>a group of sheep</i>	قطيع من الغنم
kherik	<i>deaf</i>	أطريش
kheşk	<i>unripe fruit</i>	فاكهة فجّة، غير ناضجة
khevəşk	<i>kişk, Dry yoghourt</i>	لبنٌ يابسٌ
khevok	<i>dundruff</i>	قشرة شعر الرأس
khêm	<i>stok dove</i>	بِيَامٍ، حمام بَرِيٍّ
khitik	<i>pus</i>	قبيحٌ، صَدِيدٌ
khin	<i>Dry fig</i>	تينٌ يابسٌ
kholan	<i>short</i>	قصيرٌ
khotan	<i>Narrow street</i>	زفاقٌ
khulind	<i>pen, Enclosure</i>	زريبةٌ
khund	<i>squash</i>	يقطين، فَرِعٌ
khûn(khuîn)	<i>without tail</i>	بدون ذَبَبٍ
	<i>tent</i>	خيّمةٌ
leş	<i>body</i>	جسمٌ
lêj	<i>sloping</i>	مائِلٌ، منحدرٌ
lêkday	<i>compound</i>	مُركَبٌ
lêv	<i>lip</i>	شفَّةٌ
li	<i>in, at</i>	في
ma	<i>stayed</i>	بقى
	<i>Question word</i>	هل
mazî	<i>Gall nut</i>	عنصُرٌ
mel(Tewal)	<i>bird</i>	طيرٌ
mê	<i>femal</i>	أنثى
mêwe	<i>fruits</i>	فاواكه
migirtî	<i>suppose</i>	فرضًا
mirov	<i>man</i>	رجلٌ
	<i>Human</i>	بشر، إنسان
	<i>A person</i>	شخصٌ
mirovatî	<i>humanity</i>	الإنسانية، البشرية، الشفقة

mixabin	<i>unfortunately</i>	لسوء الحظ
merc	<i>condition</i>	شرط
na	<i>shouldnot- wouldnot, not noun</i>	سوف لا ، لا
nav	<i>concrete noun</i>	اسم
navê dîtber	<i>generic noun</i>	اسم مادي
navê gişî	<i>abstract noun</i>	اسم جنس
navê nedîdtber	<i>proper noun</i>	اسم معنوي
navê taybet	<i>uncountable noun</i>	اسم علم
nejimarnav	<i>indirect</i>	اسم لا يعد
ne êkser(ne yekser)	<i>indefinite</i>	غير مباشر
nenas	<i>not</i>	نكرة
ne	<i>neither nor</i>	كلا ، لا
ne ne	<i>enemy</i>	لا ولا
neyar	<i>male</i>	عدو
nêr	<i>hunter</i>	ذكر
nêçîrvan	<i>definite</i>	صياد
niyas(tewang)	<i>to show</i>	معرفة
nîşadan	<i>mark</i>	يرى
nîşan	<i>question mark</i>	علامة
nişana pirsê	<i>exclamation mark</i>	علامة استفهام؟
nîşana sûrbînê		علامة تعجب!
parçe	<i>a piece</i>	قطعة
parist	<i>subordinate clause</i>	جملة تابعة
paristêñ gehandî	<i>relative clause</i>	جمل موصولة
paristêñ heker	<i>if clauses</i>	جمل اذا الشرطية
paristêñ hokerî	<i>adverbial clauses</i>	جمل ظرفية
paristêñ ku	<i>“That” clauses</i>	جمل بأنَّ
paşgir	<i>suffix</i>	لاحقة
paşroj	<i>the future</i>	المستقبل
pesn(rengdêr)	<i>adjective</i>	صفة
pêşgir	<i>prefix</i>	بادنة
piçjimar	<i>fraction</i>	كسر(كسور)
pîşk(lêker)	<i>verb</i>	فعل
pîşker(kirde)	<i>subject</i>	فاعل

pîşkber(térker)	<i>object</i>	مفعول به
pît(típ)	<i>letter</i>	حرف
pronav(cînav)	<i>pronoun</i>	ضمير
pêwend	<i>conjunction</i>	عطف، ربط
Qewimî(hilkevt)	<i>happen</i>	حدث
qend	<i>sugar</i>	سكر
rewş	<i>case</i>	حالة
rêje	<i>mood</i>	صيغة
rêje ya bilanî	<i>subjunctive mood</i>	الصيغة الانشائية
rêje ya fermanê	<i>imparative mood</i>	الصيغة الأمرية
rêje ya gotinê	<i>indicative mood</i>	الصيغة الخبرية
rêje ya jêder	<i>infinitive mood</i>	الصيغة الصدرية
rêje ya çêbwar	<i>past participle mood</i>	صيغة اسم المفعول
rêje ya mercî	<i>conditional mood</i>	الصيغة الشرطية
rêving	<i>traveller, passenger</i>	مسافر
rêz	<i>rule, Row</i>	قاعدة، سطر
rêzman	<i>grammar</i>	قواعد(اللغة)
rist(hevok)	<i>sentence, Rope</i>	جملة، جبل لنشر الملابس
ristêñ awête	<i>complex sentences</i>	جمل مُقدّدة
ristêñ gotinê	<i>indicative sentences</i>	جمل خبرية
ristêñ pirsyarê	<i>interrogative sentences</i>	جمل استفهامية
ristêñ sûrbînê	<i>exclamation sentences</i>	جمل تعجبية
sade	<i>simple, One colour</i>	بسيط، لون واحد
ser	<i>head, On</i>	رأس، على
serûbin	<i>inverted(commas)</i>	مقلوبة " "
spart	<i>secured</i>	أمن
spêde	<i>morning</i>	صباح
sube	<i>tamorrow</i>	غداً
stewr	<i>not pregnant</i>	غير حامل
şagird	<i>pupil, Student</i>	تلميذ، طالب(صانع)
şarist	<i>main clause</i>	الجملة الرئيسية
şaşî	<i>mistake, Dread</i>	خطأ، فزع

şâşbû	<i>Missed</i> , <i>Aخطأ</i>	أنفرع
şîkirin	<i>parsing</i>	اعراب (في قواعد اللغة)
şîv	<i>supper</i>	عشاء، (وجبة عشاء)
şûkir(şuîkir)	<i>married</i>	تزوجت
şâşkir	<i>made a mistake</i>	وقع في خطأ
ta	<i>Fever</i>	سخونة، حمى
	<i>Thread</i>	خيط
	<i>Branch</i>	غصن
	<i>Till</i>	حتى، الى أن
tajî	<i>Hunting dog</i>	سلوقي، كلب صيد
taybet	<i>Proper(noun)</i>	اسم علم
	<i>Particular</i>	خاص
terr	<i>Moist</i>	رطب، ضد جاف
tewal	<i>bird</i>	طير، كل ذي جناح من الحيوانات
têbînî	<i>note, notice</i>	ملاحظة
têper	<i>transitive</i>	فعل (متعدد)
têneper	<i>intransitive</i>	فعل (الازم)
têne	<i>except</i>	ماعدا
têr	<i>satisfied</i>	شيعان
têrr	<i>two bags joined</i>	خرجة كبيرة
têşt	<i>breakfast</i>	فطور
tijî	<i>full</i>	ملوء
tişt	<i>thing(things)</i>	شيء، أشياء
tîj	<i>sharp</i>	حاد
	<i>Peppery</i>	حريف، لاذع
ûr(uîr)	<i>stomach</i>	معدة
vajî	<i>upside down, in areverse order</i>	مقلوب
vale	<i>empty</i>	فارغ، خال
verêj(berhem)	<i>product</i>	غلة
vir(vêrê)	<i>here</i>	هنا
vîr(direw)	<i>lie</i>	كذب، افتراء
wate	<i>meaning</i>	معنى

wehey	<i>maybe, perhaps</i>	رُبما
wek	<i>such as</i>	كَ
werziş	<i>exercise</i>	تمرين، رياضة
wir(wêre)	<i>there</i>	هناك، هنا لك
wuşe(peyyv, bêje)	<i>word</i>	كلمة
wê	<i>she</i>	هي
	<i>that</i>	ذلك
	<i>hav, has</i>	فعل مساعد

xal	<i>fullstop</i>	نقطة
xalbor	<i>semicolon</i>	فارزة منقوطة (:)
xalşanî	<i>punctuation</i>	تنقيط (وضع علامات الوقف،)
xuyîtî	<i>possessive</i>	ملكية
xuendewar	<i>reader</i>	قارئ
xunav	<i>dew</i>	ندى
xu(xwe)	<i>reflexive pronoun</i>	ضمير جمع على الفاعل (ضمير منعكس)
xuragirt	<i>bear/it/</i>	تحمّل، قحملت

yarî	<i>game</i>	لعبة
yarîker	<i>a sport man(player)</i>	لاعب

zarava	<i>dialect</i>	لهجة
zarkir	<i>pronounced</i>	تلفظ
zayend	<i>gender</i>	جنس
ziman	<i>language</i>	لغة
zivistan	<i>winter</i>	شتاء
zelamek(mirovek)	<i>a person</i>	شخص ما

1. Dr. Kamiran Bedirxan. Destpêka xuendinê, Rêzimana zimanê kurdi, parçeyên bijartî.
2. Dr. Kamiran Bedirxan, Paris 1971. Rêzimanê zimanê kurdî.
3. Celadet Bedirxan, Gramêra kurdmancî.
4. Reşîd Kurd. Rêzimana zimanê kurmancî.
5. Qenatê Kurdo. Rêzimana zimanê kurdî.
6. Qenatê Kurdo. Rêzimana zimanê kurdî(Kurmancî- Soranî).
7. Elîfbêya Tikûz. Osman Sebrî.

* Jêderên kurdî bi pîtên Erebî:

8. Norî Elî Emîn, Şêx Muhemed Xal, Muhemed Mustefa kurdî, Kamîl Hessen Besîr (Rêzmanî kurdî bo polî şeşemî seretayî).
9. Ebdula Şalî, Dr. Izeddîn Mustefa, ziman û edebî kurdî bo polî yekemî nawendî (Beşî rêzman).
10. Dr. Emîn Elî, Norî Elî Emîn, Firîdon Elî Emîn, Elâ'eddîn Seccadî (ziman û edebî kurdî bo polî pêncemî 'Ilmî).
11. Kemal Mehmûd Ferec, Ebuzeyd Sindî (Ziman û Edebî kurdî bo polî şeşemî amadeyî).
12. Ceger Xuîn (Awa û destora zimanê kurdî).
13. Dr. Ewrehmanî Hacî Marif (Rêzmanî kurdî bergî yekem 'Awilnaw').

* Jêderên Kurdî bi zimanê Turkî:

14. Emîr Celadet Bedirxan û Rocer liscot. Kürtçe Gramerî.
15. Dr. kamiran Alî Bedirxan. Türkçe izahî, kürtçe Gramer.

* Jêderên kurdî bi zimanê Erebî:

16. Emîr Celadet û Rocer Liscot(wergêr, Dilawer Zengî) Qewaid el-luxel-kurdîye.
17. Dr. Kurdistan Mukrîyanî 1989. Qewaid el-luxel-kurdîye.

* Jêderên Zimanê Ingilîzî:

18. Nils Fishersrtom and Bertil Johansson. An English grammar.

19. Anders Slettengren and Bertil Wid'en for intermediate students
Moderen English grammar.
20. Raymond Murphy. English Grammar in Use.
21. A. Johanson and G. C. Thorrley- Grammar and idiom.
22. Ake stjamlöf, Over sättning Michael, Knight Nature och kultur A
Concise swedish Grammar.
23. Munir Ba'albaki, Al Mawrid a modern English-Arabic Dictionary.
24. Munir Ba'albaki, Al Mawrid a modern Arabic- English Dictionary.
25. Elias A. Elias, Modern Arabic-English Dictionary.
26. Ns. Doniach with the assistance of Safa khulusi, N. Shama'a,
W.K.davin, The concise Oxford English-Arabic Dictionary of current usage.

* Jêderên Zimanê Erebî:

27. Dr. Ni'imet Rehîm el'Ezawî, Dr. Haşim taha Şelal, Ebdul Muhsin Xelosî Muhemed, Ebdil Cebar Ebdula el-Alosî, Dr. Hatem Salih el-Zamin, Umer Lutfî Ebdul Mecîd (qewaid el-luxe el'erebiye lilsef el-sadis el'ilmî).

قواعد اللغة العربية للصف السادس العلمي.

28. Şerih Ibin Eqîl 'ela Elfiyyet Ibin Malik Cuzii: 1, 2, 3, 4.
شرح ابن عقيل على الفية ابن مالك الجزء الاول والثاني والثالث والرابع.
29. 'Elî Carim we Mustefa Emîn. El Nehu el wazih fi Qew'aid el-luxe el'erebiye. El cizu el ewel we el cizu el sanî.
النحو الواضح في قواعد اللغة العربية الجزء الاول والثاني.
30. Fazil Nizameldîn, Elnecim el lami,i, Qamos kurdî- Erebî.

Supasî

Ez pirr ji dil supasîya Kovara (METÎN) dikim, ku ev pirtuke kompiyoter kirîye. Her serkevtî bin.

Ibrahîm Remezan Zaxoyî

**Jimara spardinê
239 / 1988**

Institut Käthe de Par

Ibrahim Ramazan Zakhoya

KURDISH GRAMMAR

قواعد اللغة الكردية

DUHOK 1998